HET RAPPORT VAN HET NADER ONDERZOEK NAAR DE RECONSTRUCTIE VAN DE ONTNEMINGSSCHIKKING

HET RAPPORT VAN HET

NADER ONDERZOEK NAAR DE RECONSTRUCTIE VAN DE ONTNEMINGS SCHIKKING

mr. dr. M. (Marten) Oosting
mr. F.G. (Frans) Bauduin
mr. J.W. (Jaap) van den Berge

Omslagontwerp Nico Richter
Auteursfoto Henriëtte Guest
Typografie en zetwerk Irma Hornman, Studio Cursief
Druk Bariet, Steenwijk

Inhoud

1 Een nader onderzoek

1.1 De voorgeschiedenis

Op 9 december 2015 bood de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking de minister van Veiligheid en Justitie het rapport aan van haar onderzoek naar de ontnemingsschikking die in de zomer van 2000 is gesloten tussen het Openbaar Ministerie en Cees H. en naar de informatiepositie over deze schikking (*Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking*: hierna: Rapport 1). Ingevolge de schikkingsovereenkomst diende Cees H. aan de Staat een bedrag af te staan van 750.000 gulden, en dienden de bij hem in beslag genomen vermogensbestanddelen aan hem te worden vrijgegeven. Het aldus aan Cees H. over te maken bedrag staat niet in de schikkingsovereenkomst. Op 7 september 2001 heeft het arrondissement Amsterdam 4.710.627,18 gulden overgemaakt op de derdenrekening van de raadsman van Cees H., mr. P.H. (Piet) Doedens.

Over de precieze hoogte van dat bedrag heeft lang discussie bestaan, zoals uitgebreid wordt beschreven in Rapport 1. Die discussie begon met de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, op 11 maart 2014. Deze uitzending heeft geleid tot een zoektocht binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie naar de gegevens over de betaling aan Cees H. Lange tijd konden deze gegevens niet worden gevonden. Uiteindelijk zijn, na de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, de gegevens ('het bonnetje') op 8 maart 2015 alsnog, via een schermafdruk, boven water gekomen. Enkele maanden later, op 8 juli 2015, vond de Erfgoedinspectie de betaalgegevens bij het Centraal Archief in Amsterdam. Deze informatie bevond zich, in het dossier van de zogenoemde semtex-zaak. Die strafzaak heeft betrekking op een gewelddadige ontsnappingspoging van Cees H., toen hij voor hasj-handel was veroordeeld. De ontnemingsschikking heeft betrekking op deze hasj-zaak.

De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking heeft geconcludeerd dat het in 2014 en 2015 heeft ontbroken aan een goede regie. Als voor de reconstructie van de betaalgegevens al direct een grondig onderzoek zou zijn inge-

steld, zou niet tot het laatst zijn vastgehouden aan naderhand onjuist gebleken informatie over de betaling aan Cees H., en zou naderhand onjuist gebleken informatie niet aan de Tweede Kamer zijn verstrekt.

1.2 De aanleiding

Op maandag 25 januari 2016 berichtte *Nieuwsuur* dat 'de Teevendeal, ofwel de bonnetjesaffaire, [...] een vervolg [krijgt]'. Uit e-mailberichten in het bezit van *Nieuwsuur* zou blijken 'dat de zoektocht naar het bewuste bonnetje van hogerhand is stopgezet'. 'Nu blijkt dat de betrokken ICT'ers hun werk juist heel goed hadden gedaan, het bonnetje zo goed als gevonden hadden, maar de opdracht kregen niet verder te zoeken', aldus *Nieuwsuur*.[1]

In de uitzending van *Nieuwsuur* werd geciteerd uit e-mailberichten van medewerkers van de ICT-dienstverlener van het ministerie van Veiligheid en Justitie, het Shared Service Center-ICT (het SSC-ICT). Verder werd in de uitzending van *Nieuwsuur* ook verwezen naar een uitspraak van de minister van Veiligheid en Justitie, mr. G.A. (Ard) van der Steur (zie hiervoor de laatste passage in het kader INSTART 3 – DOOFPOT).

In het SSC-ICT is op 1 januari 2014 het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie van Veiligheid en Justitie opgegaan. Het SSC-ICT valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De politiek verantwoordelijke bewindspersoon is de minister voor Wonen en Rijksdienst. In het dagelijkse taalgebruik, in e-mailberichten en andere informatiebronnen worden beide benamingen, SSC-ICT en GDI, nog vaak door elkaar gebruikt.

Hieronder volgt een deel van het *script* van de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016.

INSTART 3 – DOOFPOT

Terug naar 2014, naar 3 juni, als de minister aan de Kamer schrijft dat ieder spoor van de miljoenenoverboeking verdwenen is. In die brief staat ook expliciet dat er geen oude computerbestanden meer zijn waarop gezocht kan worden:

Brief Opstelten 3 juni

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT – (GDI) van het

ministerie waren geen back-ups meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van voor 2002 niet meer raadpleegbaar.'

Maar op dat moment zijn ICT-ers van precies dat GDI nog druk bezig met het zoeken naar die back-up. De gemeenschappelijke ICT-dienst valt formeel onder Binnenlandse Zaken, maar de ICT-ers die zoeken, zijn gestationeerd bij Justitie. En ze vinden de back-up, zo blijkt uit een mailwisseling tussen meerdere ambtenaren van het GDI.

Als onderwerp hebben de emailtjes 'back-up P01 (voorloper van Jurist)'. In het eerste mailtje, van 4 juni, vraagt de ene ICT-er de andere, op verzoek van hogerhand, uit te zoeken of er nog een back-up bestaat.

DLS1 (bron: geanonimiseerde mail GDI-ambtenaren 4 juni)
'Via XXX2 komt de formele vraag van XXX1 of er nog *back-ups* beschikbaar zijn van de *P01* omgeving. Dit betreft een SAP-omgeving, zijnde de voorloper van *Jurist*. Dit systeem heeft nog lange tijd als raadpleeg-systeem bestaan. Ergens tussen 2008 en 2012, waarschijnlijk eind 2011/begin 2012, zijn deze systemen uitgezet.

Ik heb het vermoeden dat er destijds nog een laatste *back-up* van zal zijn gemaakt met het verzoek deze op de plank te leggen.'

Het gaat om ouderwetse *computertapes* die ingeladen moeten worden voor je op zoek kunt gaan naar de informatie die erop staat. De eerste *tape* van de *back-up* wordt met succes ingeladen. De ICT-ers staan op het punt om het bonnetje waar iedereen naar zoekt, te vinden. Maar op dat moment krijgen ze de opdracht om te stoppen met zoeken.

DLS (bron: geanonimiseerde mail GDI-ambtenaren 5 juni)
'Van XXX2 namens XXX1 het bericht dat de werkzaamheden voor deze *tape* voorlopig (dus vanaf heden) gestaakt kunnen worden.'

Hiermee wordt actief voorkomen dat het bonnetje wordt gevonden. De mailschrijver legt uit dat het hier om een politieke afweging gaat, en dat leidinggevenden binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie moeten besluiten wel of niet door te gaan. In de mail staat:

DLS3
De reden voor het stopzetten van de werkzaamheden is dat het op dit

moment voldoende is als feitelijk is vastgesteld dat er een *back-up tape* beschikbaar is. Hiermee is (blijkbaar) voldaan aan de meer 'politieke' vraag of er inderdaad een *back-up tape* beschikbaar is.
Het ligt op dit moment op het niveau van de directie van DFEZ om aan te geven of het gewenst is dat er daadwerkelijk een *restore* wordt uitgevoerd. En dus dat de kosten aan uren en voor benodigde infrastructuur gemaakt kunnen worden.

De vindplaats van het bonnetje lijkt dus bekend: een oude *back-up* op *tapes*. En met een *restore* is de informatie terug te halen. Het bonnetje kan dus gevonden worden. WAAROM dat wordt tegengehouden en wie op welk niveau dat uiteindelijk besluit, is onduidelijk. Voor alle zekerheid leggen de ICT-ers hun bevindingen wel vast.

DLS

Nogmaals graag jullie bevestiging van de huidige status en wat er aan *tapes* van deze omgeving beschikbaar is.
En uiteraard het verzoek om vast te leggen wat jullie inmiddels hebben geïnventariseerd en vooral ook om de betreffende *tapes* zorgvuldig te bewaren.

De ICT-ers geven de bevestiging in de laatste mail, van 6 juni

DLS

XXXX heeft wel een *tape* terug gevonden op *jaarback-up* van 2011.
Let op, we hebben nog niet alle potentiële relevante *tapes* geïnventariseerd.

Tape Label: GDI 083

In diezelfde mail staat de lijst met specifieke bestanden die op die *tape* staan.Voor de ICT-ers staat daarmee al in 2014 vast dat ze het bonnetje kunnen vinden. En het zijn dezelfde ambtenaren die het bonnetje in 2015, nadat *Nieuwsuur* de betalingsgegevens naar buiten brengt, alsnog vinden. Ze gaan verder met hun werk dat ze in het jaar daarvoor moesten stoppen. En vinden dus de schermafdruk van 'het bonnetje'.Toch zijn het deze ICT-ers die in het einddebat over de Teeven-deal de schuld krijgen dat het bonnetje zo laat gevonden werd:

Steur
'Dat had een jaar eerder al gekund, als ze de juiste mensen op de ICT hadden gehad. Daar zat natuurlijk ook de fout die gemaakt is.'

Tot zover het *script*. Wat ging aan deze uitzending vooraf? Op 19 januari 2016 nam een redacteur van *Nieuwsuur*, drs. B.J.J. (Bas) Haan, contact op met mr. dr. M. (Marten) Oosting, de voorzitter van de inmiddels al ontbonden Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Haan liet Oosting weten dat hij over informatie beschikte die vragen opriep die niet in het rapport van de Erfgoedinspectie van 9 december 2015 en in Rapport I aan de orde zijn gekomen. Tijdens dit gesprek legde Haan aan Oosting de hierboven weergegeven geanonimiseerde e-mailberichten voor. Hij vroeg hem antwoord te geven op vier vragen. Oosting heeft op 22 januari 2016 deze vragen beantwoord, met een afschrift aan de minister van Veiligheid en Justitie. De vragen en de antwoorden zijn opgenomen in het tweede deel van bijlage 1.

Op 19 januari 2016 nam Haan ook contact op met het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit heeft geleid tot een gesprek van Haan met de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie, drs. S. (Siebe) Riedstra, in aanwezigheid van een medewerker van de directie voorlichting. Dit gesprek vond plaats op vrijdag 22 januari 2016.

1.3 De onderzoeksopdracht

Het gesprek van Haan met Riedstra en de daarin overgelegde e-mailwisseling heeft de minister van Veiligheid en Justitie direct aanleiding gegeven om de voorzitter en leden van de inmiddels ontbonden Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking te vragen om, in het verlengde van de werkzaamheden van die onderzoekscommissie, nader onderzoek te doen 'naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking'.[2] Het Instellingsbesluit Commissie-Oosting II (hierna: de Onderzoekscommissie) is in het eerste deel van bijlage 1 opgenomen.

1.4 De onderzoeksvragen

De opdracht tot het nadere onderzoek richt zich op de wijze waarop het ministerie van Veiligheid en Justitie na de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, op 11 maart 2014, onderzoek heeft gedaan om te komen tot reconstructie van

gegevens over de betaling aan Cees H. Het feit dat op 8 maart 2015 alsnog het bewuste 'bonnetje' is gevonden, roept de vraag op waarom die reconstructie niet al eerder heeft plaatsgevonden. In dat kader gaf de geanonimiseerde e-mailwisseling die *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 naar buiten heeft gebracht *Nieuwsuur* aanleiding tot de vraag of hier misschien sprake is geweest van een doofpot. Ging het hier om een doelbewust gegeven opdracht om een al in gang gezet zoekproces af te breken en het aldus niet te laten komen tot een succesvolle uitkomst?

Aan het begin van haar werkzaamheden heeft de Onderzoekscommissie de aan haar gegeven onderzoeksopdracht uitgewerkt in een aantal vragen voor haar feitenonderzoek. Daarbij heeft zij ook de vragen betrokken die zijn gesteld in het algemeen overleg van 3 februari 2016 van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer met de minister van Veiligheid en Justitie.

Verder heeft de Onderzoekscommissie daarbij ook een memo (verder het Memo) van 10 maart 2015 betrokken dat het ministerie van Veiligheid en Justitie haar bij het begin van haar werkzaamheden, op 26 januari 2016, ter hand heeft gesteld. Het Memo bevat een beknopte weergave van onderzoeksinspanningen in 2014 en 2015 van medewerkers van het SSC-ICT als vermeld in de e-mailwisseling die *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 naar buiten heeft gebracht (zie daarover nader hoofdstuk 7). Zowel die in de uitzending van *Nieuwsuur* aangehaalde e-mailwisseling als het Memo is niet in handen gesteld van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, tijdens haar onderzoek in 2015.

De Onderzoekscommissie heeft de periode waarop het onderzoek betrekking heeft, verdeeld in twee fasen: 2014 en 2015. Het jaar 2014 is nader verdeeld in vier stadia/zoektochten. De geanonimiseerde e-mailwisseling heeft betrekking op activiteiten in de eerste dagen van juni 2014. Maar voor een goed begrip van de informatie in die e-mailwisseling – en voor een verantwoorde beoordeling van de gedragingen van de betrokken actoren – heeft de Onderzoekscommissie het nodig geoordeeld om zich niet te beperken tot de gebeurtenissen in de eerste week van juni 2014, maar om het hele proces van het zoeken naar de betaalgegevens, vanaf de eerste uitzending van *Nieuwsuur* tot en met de vondst van de schermafdruk (8 maart 2015), in kaart te brengen.

Gelet op het voorgaande, heeft de Onderzoekscommissie zich in haar werk laten leiden door de volgende vragen:

- De reconstructie-activiteiten in 2014

a. Context:
– hoe zijn betaalgegevens uit 2001 opgeslagen, en welke organisatieonderdelen waren belast met het beheer en de eventuele *restore* van deze gegevens?
– welke factoren/omstandigheden – structureel en cultureel – waren in 2014 (mede) bepalend voor het verloop en de uitkomst van het onderzoek om te komen tot een succesvolle reconstructie van de afwikkeling van de ontnemingsschikking, en voor de informatie over die uitkomst naar de Tweede Kamer?
b. Gedragingen: welke activiteiten zijn in 2014 verricht om te komen tot een succesvolle reconstructie van de afwikkeling van de ontnemingsschikking (de betaling aan Cees H.), en waarom hebben deze toen niet geleid tot het beoogde resultaat?
c. Actoren: wie heeft wat gedaan in dat proces?
d. Informatiepositie: wat was de informatiepositie van de minister en de Tweede Kamer?

- De reconstructie-activiteiten in 2015

a. Gedragingen: welke activiteiten zijn verricht om te komen tot een succesvolle reconstructie?
b. Actoren: wie heeft wat gedaan in dat proces, en in wiens opdracht?
c. Informatiepositie: wat was de procesgang van het Memo van 10 maart 2015?

De Onderzoekscommissie heeft zich allereerst tot taak gesteld om, langs de lijnen van bovengenoemde vragen, te komen tot een zo nauwkeurig mogelijke vaststelling van de feiten van het proces in 2014 en 2015 dat was gericht op de reconstructie van de gegevens over de betaling aan Cees H. Aldus wilde zij de basis verkrijgen voor de beoordeling van de onderzoeksinspanningen binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie, en van de gedragingen van de daarbij betrokken actoren. Met name is dan de vraag van belang wie verantwoordelijk is/zijn te houden, en in welke mate, voor het niet al direct in 2014 uitvoeren van een succesvolle reconstructie.

Interpretatiekaders
Zoals al opgemerkt, heeft *Nieuwsuur* in de door haar naar buiten gebrachte e-mailwisseling aanleiding gezien om de vraag op te werpen of niet tóch

sprake is geweest van een doofpot. Een dergelijke vraag kan aan de orde komen bij de beoordeling van de desbetreffende actoren, als kader voor de interpretatie van hun onderzochte gedragingen.

Er laten zich echter ook andere kaders voor die interpretatie formuleren dan een vooropgezet voornemen om een onderzoek naar de reconstructie te frustreren en niet te laten slagen. Zo kan ook worden gedacht aan een tekort aan regie en een gebrek aan communicatie en/of coördinatie (verkokering), al dan niet in samenhang met misverstanden en/of een klungelig te achten manier van werken.

De Onderzoekscommissie zal op dit onderwerp terugkomen in hoofdstuk 9, waar zij komt met haar interpretatie en beoordeling van de onderzochte gedragingen.

1.5 De onderzoeksaanpak

Aan het begin van haar onderzoek heeft de Onderzoekscommissie enkele oriënterende gesprekken gevoerd. Met 37 personen heeft zij formele gesprekken gevoerd, waarvan verslag is gelegd. Alle verslagen zijn vastgesteld. Het betreft gesprekken waarbij van tevoren aan de betrokkenen vertrouwelijkheid is toegezegd. De Onderzoekscommissie gaat dan ook met de verslagen vertrouwelijk om, met uitzondering van de verslagen van de gesprekken met de vier zittende bewindspersonen. Op verzoek van de Tweede Kamer worden deze vier verslagen, tegelijk met dit rapport, openbaar gemaakt en aan de Tweede Kamer toegezonden. Een overzicht van alle personen met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken is in bijlage 5 opgenomen. Het eerste formele gesprek was op 4 februari 2016, het laatste op 15 april 2016. Met enkele personen zijn twee of drie gesprekken gevoerd.

Naast deze formele gesprekken heeft de Onderzoekscommissie – eveneens op basis van vertrouwelijkheid – enkele tientallen informele gesprekken gevoerd. Verder heeft zij zich telefonisch en per e-mail gewend tot personen van wie kon worden aangenomen dat zij over relevante informatie voor de Onderzoekscommissie beschikken.

In beginsel is de verstrekte informatie uit deze contacten en uit aan de Onderzoekscommissie ter beschikking gestelde documenten in het onderzoeksrapport zo weergegeven dat de informatie niet-herleidbaar is naar specifieke

personen, tenzij het gaat om algemeen bekende personen: hun namen worden in dit rapport wel voluit weergegeven. Hierbij moet – niet limitatief – worden gedacht aan (oud-)bewindspersonen, (oud-)leden van het college van procureurs-generaal en (oud-)hoofdofficieren van justitie, (oud-)rijksambtenaren die deel uitmaken van de *Algemene Bestuursdienst* en journalisten. De namen van de overige betrokkenen zijn geanonimiseerd.

Alle bij naam genoemde personen heeft de Onderzoekscommissie eerst volledig genoemd: voorletters, titulatuur, academische graden alsmede voor- en achternaam. Vervolgens alleen met achternaam, waarbij in het geval van vrouwen gekozen is voor de toevoeging mevrouw. Bij personen die als verdachte hebben gegolden en veroordeeld zijn is de vermelding van de achternaam beperkt tot de eerste letter gevolgd door een puntteken.

Alle geanonimiseerde personen zijn aangeduid met 'Medewerker' en vervolgens met de afkorting van de organisatie waarvoor ze werkzaam zijn of waren: het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ), het Openbaar Ministerie (OM) en het SSC-ICT (SSC). Ten slotte is aan elke medewerker een nummer toegevoegd. Waar sprake is van slechts een incidenteel voorkomen van medewerkers is volstaan met vermelding van hun functie.

De secretarissen-generaal van de ministeries van Veiligheid en Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben oproepen gedaan aan medewerkers van het kerndepartement van Veiligheid en Justitie en aan medewerkers van het SSC-ICT om vertrouwelijk met de Onderzoekscommissie informatie te delen. Dit leverde in totaal dertien meldingen aan de Onderzoekscommissie op. Geen daarvan bevatte relevante nieuwe informatie voor haar onderzoek.

De Onderzoekscommissie heeft op 14 maart 2016 een werkbezoek aan de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer gebracht.

Ook in dit onderzoek moest worden afgegaan op het geheugen van betrokkenen. Dit kan vertekeningen met zich meebrengen, zoals de zogenoemde *omissiefout*: men herinnert zich de zaak of belangrijke details ervan nauwelijks en kan aldus geen volledige beschrijving geven van de zaak. Daarnaast kan sprake zijn van de zogenoemde *commissiefout*: het toevoegen van onjuiste herinneringen aan een zaak. Een andere vertekening kan optreden als gevolg van *hindsight bias*: betrokkenen vertellen met de kennis van nu over wat zich destijds heeft afgespeeld. Herinneringen kunnen zijn beïnvloed door

bijvoorbeeld naderhand verkregen informatie uit de media of gesprekken met anderen.

De hiermee gepaard gaande complicaties heeft de Onderzoekscommissie zo veel mogelijk geprobeerd te ondervangen door raadpleging van zo veel mogelijk verschillende bronnen, zowel documentatie als gesprekken met betrokkenen.

De Onderzoekscommissie is ondersteund door hetzelfde onderzoekssecretariaat als de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Voor het onderzoeksdeel dat betrekking heeft op ICT is zij ondersteund door PBLQ, een kennisorganisatie, exclusief gericht op de overheid, die ondersteuning biedt op het terrein van informatisering, door onafhankelijke adviezen, management en professionaliseringstrajecten. In bijlage 5 (Verantwoording) gaat de Onderzoekscommissie nader in op de keuze voor PBLQ.

1.6 De opzet van het onderzoeksrapport

Het onderzoeksrapport telt met inbegrip van dit eerste en inleidende hoofdstuk negen hoofdstukken.

In het tweede hoofdstuk komt de context aan bod. Daarbij gaat het, naast informatie over de ICT-aspecten, ook over de structurele en culturele factoren die een rol hebben gespeeld bij de gebeurtenissen in 2014 en 2015.

Het derde hoofdstuk bevat de reconstructie van de eerste drie zoektochten in 2014:

- De zoektocht naar aanleiding van vragen van *Nieuwsuur* ter voorbereiding van de uitzending van 11 maart 2014 en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer: de periode van 19 februari tot en met 13 maart 2014
- De zoektocht in de periode van 14 maart tot 23 april 2014
- Het onderzoek van Van Brummen: de periode van 23 april tot 3 juni 2014

In het vierde hoofdstuk komt de lange wordingsgeschiedenis van de brief van 3 juni 2014 aan bod. De brief van 3 juni 2014 was ook de opmaat voor de vierde zoektocht.

Het vijfde hoofdstuk gaat in op de vierde zoektocht in 2014:

- De zoektocht naar aanleiding van de e-mailwisseling van de directeur financieel-economische zaken (DFEZ) met de directeur financiën, bedrijfsvoering en control (DFBC van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving) op 3 juni 2014: van 3 tot en met 6 juni 2014

In het zesde hoofdstuk worden de gebeurtenissen in 2015 gereconstrueerd:

- De vijfde en laatste zoektocht naar aanleiding van de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015: de periode van 5 tot en met 11 maart 2015

Het zevende hoofdstuk heeft betrekking op het Memo van de directeur van het SSC-ICT van 10 maart 2015, de dag waarop de Tweede Kamer met de minister-president debatteerde over het aftreden van de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Het Memo was door de opsteller ook bedoeld voor de toen te verwachten onderzoekscommissie. Het heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking echter nooit bereikt. De Onderzoekscommissie heeft het pas ontvangen na de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016.

Het achtste hoofdstuk gaat over de informatiepositie van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. De Onderzoekscommissie gaat daarin na welke informatie pas begin 2016 beschikbaar is gekomen, nadat de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking haar werkzaamheden had voltooid, en waarom dat niet al direct in 2015 is gebeurd.

Het negende, laatste hoofdstuk begint met een resumé van de bevindingen van dit onderzoek. Vervolgens geeft de Onderzoekscommissie daarin haar interpretatie van de gang van zaken, en haar beoordeling van de onderzochte gedragingen. Het hoofdstuk sluit af met een zelfevaluatie van het werk van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking.

1.7 De vaststelling van het onderzoeksrapport

In bijlage 5 is een verantwoording opgenomen waarin wordt ingegaan op het gebruik van de verkregen informatie en de medewerking van betrokken organisaties en personen.

De Onderzoekscommissie heeft de conceptteksten van de hoofdstukken 1 tot en met 8 voor hoor en wederhoor voorgelegd aan haar opdrachtgever, het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Na de ontvangst van feitelijk commentaar op de voorgelegde concepten in het kader van hoor en wederhoor heeft de Onderzoekscommissie definitief haar bevindingen en conclusies geformuleerd. Het onderzoeksrapport is vastgesteld op 26 april 2016.

2 De context

2.1 Inleiding

In Rapport 1 is geconcludeerd dat na de uitzending van *Nieuwsuur* van 11 maart 2014 bij het ministerie van Veiligheid en Justitie sprake is geweest van onvoldoende probleembesef en van inadequaat onderzoek. Na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 ontstond – opnieuw – verwarring (zie verder hoofdstuk 6).

De minister van Veiligheid en Justitie heeft mede naar aanleiding van de behandeling in 2014 en 2015 van de ontnemingsschikking met Cees H. een meerjarig veranderprogramma in gang gezet. De minister heeft de kritiek op het functioneren van het ministerie van Veiligheid en Justitie als volgt omschreven in een brief aan de Tweede Kamer van 2 maart 2016:

> ‘De kritiek op het functioneren van het ministerie van Veiligheid en Justitie is fors. Kritiek uit uw Kamer, de media en de samenleving over incidenten die voortkomen uit een gebrek aan regievoering, coördinatie en informatiedeling bij gevoelige zaken: het ministerie is te intern gericht, houdt informatie binnen en werkt onvoldoende samen binnenshuis en met externe partners. De incidenten schaden de geloofwaardigheid.’[1]

In dit hoofdstuk gaat het om de factoren en omstandigheden – van structurele en culturele aard – die in 2014 (mede) bepalend waren voor het verloop en de uitkomst van het door minister Opstelten verlangde onderzoek om te komen tot een succesvolle reconstructie van de afwikkeling van de ontnemingsschikking, en voor de informatie over die uitkomst naar de Tweede Kamer. De Onderzoekscommissie heeft gemeend er goed aan te doen om een behandeling hiervan vooraf te laten gaan aan de hoofdstukken over de feitelijke reconstructie, als contextinformatie die dienstig kan zijn voor een goed begrip van de bevindingen in die hoofdstukken.

Inhoudelijk gezien vormen de paragrafen in dit hoofdstuk drie clusters: *a*. informatie over de structuur en het functioneren van het ministerie van

Veiligheid en Justitie, voor zover relevant voor dit onderzoek (paragraaf 2.2. tot en met pararagraaf 2.6.);
b. informatie over de financiële systemen binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie en over de archivering en bewaring van financiële informatie (pararagraaf 2.7 en 2.8);
c. informatie over de ICT-dienstverlening (paragraaf 2.9 tot en met paragraaf 2.11).

2.2 Het ministerie van Veiligheid en Justitie: structuur en algemene leiding

Structuur
Het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat uit een kerndepartement met daarnaast diensten, instellingen en adviesorganen. Onder het kerndepartement vallen die onderdelen, die de politieke leiding rechtstreeks terzijde staan. Het ministerie kent, met inbegrip van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), vijf directoraten-generaal. Het omvat verder enkele gespecialiseerde diensten, zoals de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

Algemene leiding
De algemene leiding van het ministerie is in handen van de secretaris-generaal (SG). De SG vervult een bijzondere positie, die voor alle secretarissen-generaal is vastgelegd in het *Koninklijk Besluit van 18 oktober 1988, houdende regeling van de functie en verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal.*

> Artikel 1
> Bij elk ministerie is een secretaris-generaal die, met inachtneming van de aanwijzingen van Onze Minister, belast met de leiding van het ministerie, belast is met de ambtelijke leiding van al hetgeen het ministerie betreft.
> Artikel 2
> Het koninklijk besluit van 14 december 1966, nr. 5 (*Stcrt.* 252) wordt ingetrokken. Onze ministers zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit dat zal worden geplaatst in het *Staatsblad* en waarvan mededeling zal worden gedaan in de *Nederlandse Staatscourant* en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de in dit besluit genoemden, de Hoge Colleges van Staat, de Ministerraad, de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba en de ministeries.

De plaatsvervangend SG van het ministerie van Veiligheid en Justitie is belast met een reeks van onderwerpen die alle liggen op het terrein van het interne management. Het betreft de volgende dienstonderdelen:

- de directie personeel en organisatie;
- de directie informatisering en inkoop;
- de directie bedrijfsvoering en ondersteuning bestuursdepartement;
- het dienstencentrum;
- de projectendirectie huisvesting.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de wijze waarop voorzien wordt in de vervanging van de SG vastgelegd in artikel 3 van het weergegeven *Organisatiebesluit van het ministerie van Veiligheid en Justitie 2015*, dat gelijk is aan artikel 3 van de *Organisatieregeling ministerie van Veiligheid en Justitie 2011.*

> Artikel 3
> 1 De secretaris-generaal is ambtelijk eindverantwoordelijk voor de leiding van de in artikel 2 genoemde dienstonderdelen [te weten het cluster secretaris-generaal, het cluster plaatsvervangend secretaris-generaal, de vijf directoraten-generaal en de NCTV, alsmede de Inspectie Veiligheid en Justitie].
> 2 De secretaris-generaal wordt bij afwezigheid vervangen door de loco-secretaris-generaal. Als loco-secretaris-generaal wordt aangewezen de directeur-generaal van het directoraat-generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving.
> 3 Bij afwezigheid van de secretaris-generaal en de loco-secretaris-generaal wordt de secretaris-generaal vervangen door de directeur Wetgeving en Juridische Zaken. Indien ook deze afwezig is, vindt vervanging plaats door één van de directeuren-generaal of de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, in volgorde van de datum van benoeming. Indien ook geen directeur-generaal noch de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid aanwezig is, wordt de secretaris-generaal vervangen door de plaatsvervangend secretaris-generaal.
> 4 De hoofden van de clusters zijn belast met de beleids- en bedrijfsvoering van de tot hun cluster behorende onderdelen.
> 5 Eén van de tot het directoraat-generaal behorende directeuren wordt op voordracht van de desbetreffende directeur-generaal namens de minister door de secretaris-generaal aangewezen als plaatsvervangend directeur-generaal. Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing op de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, de plaatsvervangend secre-

taris-generaal en het hoofd van de Inspectie Veiligheid en Justitie.
6 De secretaris-generaal (voorzitter), de plaatsvervangend secretaris-generaal, de directeuren-generaal en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid vormen samen de bestuursraad. De bestuursraad formuleert de ministeriebrede en gemeenschappelijke kaders en bewaakt dat de activiteiten en het beleid van de onderscheiden clusters daarbinnen blijven. De voorzitter van het College van procureurs-generaal neemt als toehoorder deel aan de bestuursraad.

Samengevat komt de vervangingsregeling erop neer dat de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (DGRR) de SG 'bij afwezigheid' vervangt. Mocht ook de DGRR afwezig zijn, dan treedt de directeur wetgeving en juridische zaken (DWJZ) als fungerend SG op. Vervolgens is de in dienstjaren oudste directeur-generaal (DG) aangewezen om de positie van de SG waar te nemen. Als ook de vijf directeuren-generaal afwezig zijn, treedt de plaatsvervangend SG op als waarnemend SG. Een situatie die zich nog nooit heeft voorgedaan.

Bestuursraad
Het ministerie van Veiligheid en Justitie kent een bestuursraadstructuur. De SG, de plaatsvervangend SG en de directeuren-generaal plus de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid zijn lid van de bestuursraad. Zij vormen samen met de minister en staatssecretaris de departementsleiding. Aan de bijeenkomsten van de bestuursraad nemen ook de directeur wetgeving en juridische zaken, de directeur bureau secretaris-generaal, de directeur financieel-economische zaken (DFEZ) en de directeur voorlichting (DV) deel. Zij hebben een adviserende rol. Hun deelname is in het *Organisatiebesluit* niet vastgelegd. Het *Organisatiebesluit* voorziet ook in deelname van de voorzitter van het college van procureurs-generaal aan bijeenkomsten van de bestuursraad. Hiervan maakt de voorzitter van het college alleen gebruik als een bijeenkomst van de 'bestuursraad plus' wordt gehouden. Voor dit soort bijeenkomsten worden ook de korpsleiding van de Nationale Politie, de leiding van de IND en van de DJI uitgenodigd.

De bestuursraad adviseert de politieke leiding over politieke aangelegenheden van belang voor het ministerie, de strategische beleidsvorming en het interne management. De gedachtegang is dat met deze structuur de samenhang binnen het ministerie wordt bevorderd.

De reguliere bijeenkomsten van de bestuursraad vinden elke vrijdag plaats vanaf halfelf en worden afgesloten met een gezamenlijke lunch. De bijeenkomsten worden genotuleerd.

Naast de bestuursraad kent het ministerie op het hoogste niveau de ministerstaf, waaraan ook – naast de leden van de bestuursraad en de adviserende deelnemers aan de bestuursraad – de minister en de staatssecretaris en hun politieke assistenten deelnemen. De ministerstaf vergadert op maandag.

2.3 Het Openbaar Ministerie

In Rapport 1 komt ook het handelen van het Openbaar Ministerie aan de orde in de zaak van de ontnemingsschikking met Cees H., zowel met betrekking tot de schikkingsovereenkomst van 2000 als vanaf het moment waarop deze zaak begin 2014 weer naar voren kwam.

De taken en eigen positie van het Openbaar Ministerie zijn wettelijk vastgelegd. Het college van procureurs-generaal stelt algemene aanwijzingen aan de hoofden van de parketten vast en bepaalt de prioritering in het opsporings- en vervolgingsbeleid. Hiertoe voert het college regelmatig overleg met de minister.

Het college stelt de minister op de hoogte van ontwikkelingen in het algemeen, van voorvallen en van strafzaken die de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot de strafrechtelijke rechtshandhaving raken of die van bijzondere betekenis zijn voor de rechtshandhaving, alsmede in de gevallen waarvan de minister zulks heeft aangegeven.

De minister van Veiligheid en Justitie pleegt zich zeer terughoudend op te stellen als het gaat om directe bemoeienis met individuele strafzaken. Bij gevoelige zaken vindt wel regelmatig overleg plaats. De minister is immers politiek verantwoordelijk voor het Openbaar Ministerie en dient daarom in ieder geval op de hoogte te zijn van informatie over lopende of komende strafzaken die nodig is voor zijn politiek functioneren. De voorzitter van het college van procureurs-generaal rapporteert hierover onder meer in ambtsberichten.

Het onder het college van procureurs-generaal vallende parket-generaal had de leiding in de informatievergaring vanuit het Openbaar Ministerie over de

ontnemingsschikking en de financiële gegevens over de afwikkeling daarvan. Gevraagd en ongevraagd informeerde de voorzitter van het college van procureurs-generaal in ambtsberichten de minister van Veiligheid en Justitie. Dat gebeurde ook sinds *Nieuwsuur* begin 2014 contact legde, voorafgaand aan de uitzending van 11 maart 2014. Het college handelde in de communicatie met het ministerie over de zaak van de ontnemingsschikking met Cees H. – in feite een archiefonderzoek – op dezelfde wijze als waarop met het ministerie wordt gecommuniceerd in komende of lopende strafzaken.

2.4 Het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (DGRR)

Binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie werd de aansturing van de zoektocht naar de gegevens over de financiële afhandeling van de ontnemingsschikking met Cees H. gelegd bij de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (tevens loco-secretaris-generaal). Destijds was dat mr. G.N. (Gerard) Roes. Dit directoraat-generaal bestaat uit vijf directies en onder dit directoraat-generaal vallen ook het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en de Justitiële Informatiedienst (JustID). Binnen DGRR was de coördinatie van de zoektocht in handen van de directie juridische en operationele aangelegenheden (DJOA) en binnen die directie bij de toenmalige afdeling bestuurlijke en juridische zaken (nu: de afdeling juridische, bestuurlijke en operationele zaken [JBOZ]). Het hoofd van de afdeling, een coördinerend beleidsadviseur en een beleidsmedewerker waren met de dagelijkse werkzaamheden belast, waar nodig met assistentie van andere beleidsmedewerkers. Een senior beleidsmedewerker fungeerde als 'meelezer'.

In het *Organisatiebesluit*, in artikel 40 lid 2, wordt de taak van DJOA als volgt omschreven:

> 'De directie voert de regie en coördineert de inzet van alle betrokken dienstonderdelen en taakorganisaties bij de afdoening van incidenten waaraan politiek-bestuurlijke aspecten zijn verbonden.'[2]

In totaal hadden meer dan twintig medewerkers van DJOA toegang tot de vertrouwelijke DJOA-JBOZ digitale mappen op de zogeheten K-schijf, waaronder de deelmap met documenten over de schikkingsovereenkomst met Cees H. Vanaf 23 maart 2015 is toegang tot die deelmap beperkt tot zeven geautoriseerde personen. Een van de andere directies binnen DGRR die in de

volgende hoofdstukken aan de orde komt is de directie financiën, bedrijfsvoering en control (DFBC).

2.5 De directie financieel-economische zaken (DFEZ)

De directie financieel-economische zaken (DFEZ) ressorteert sinds 1 januari 2014 rechtstreeks onder de SG. Daarvoor ressorteerde DFEZ onder de plaatsvervangend SG. Deze directie is een van de zeven rechtstreeks onder de secretaris-generaal vallende directies en bureaus. Het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de taak van DFEZ vastgelegd in het eerste lid van artikel 11 van het *Organisatiebesluit van het ministerie van Veiligheid en Justitie 2015.*

> Artikel 11
> 1 De directie Financieel-Economische Zaken (DFEZ) is belast met de advisering van de departementsleiding over financiële en macro-economische aspecten van beleid, bedrijfsvoering en uitvoering als bedoeld in artikel 27, eerste en tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving.

Het eerste lid van dit artikel was gelijk aan het eerste lid van artikel 10a van de *Organisatieregeling Ministerie van Veiligheid en Justitie 2011*.

De positie en rol van DFEZ binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie zijn wettelijk vastgelegd in artikel 27 van de *Comptabiliteitswet.*

> Artikel 27 van de Comptabiliteitswet
> 1 Onze Ministers, ieder met betrekking tot de begrotingen waarvoor hij verantwoordelijk is, dragen aan de centrale directie financieel-economische zaken van hun ministerie de zorg op voor de begrotingszaken en de daarmee samenhangende administraties.
> 2 De zorg voor de begrotingszaken omvat mede het beoordelen van de aan Onze betrokken Minister voor te leggen voorstellen betreffende de begrotingen alsmede het uitoefenen van toezicht op de uitvoering van de begrotingen.
> 3 In overeenstemming met Onze Minister van Financiën kan op een andere wijze in de zorg voor de begrotingszaken en de daarmee samenhangende administraties worden voorzien.
> 4 In overeenstemming met Onze Minister van Financiën wijzen Onze Ministers het hoofd aan van de centrale directie, bedoeld in het eerste lid.

5 Onze Ministers doen schriftelijk mededeling aan de Algemene Rekenkamer van:

a. een toepassing van het derde lid;

b. een aanwijzing, bedoeld in het vierde lid.

In het Besluit Taak FEZ worden de taken van DFEZ en de bevoegdheden van de directeur DFEZ genoemd. Hieronder volgen de belangrijkste artikelen.

Artikel 2, lid 2: Stukken omtrent zaken, die financiële gevolgen hebben of kunnen hebben, behoeven de medeparaaf van de directeur FEZ. Indien deze bezwaren heeft, pleegt hij overleg met het betrokken hoofd van dienst. Wanneer dat overleg niet tot overeenstemming leidt, brengt hij zijn bezwaren ter kennis van Onze minister.

Artikel 10: Indien de directeur FEZ van oordeel is dat op enigerlei wijze een meer doelmatig beheer kan worden gevoerd, dan wel dat vermeerdering van inkomsten mogelijk is, treedt hij over de te nemen maatregelen in overleg met de betrokken hoofden van dienst. Leidt dit overleg niet tot overeenstemming, dan vraagt de directeur FEZ hierover de beslissing van Onze minister.

Het Besluit Taak FEZ biedt de directeur DFEZ ruimte om zich met opmerkingen betreffende besluiten met financiële gevolgen (artikel 2) en doelmatig beheer van de begroting (artikel 10), rechtstreeks tot de minister te wenden als hij/zij niet tot overeenstemming komt met een hoofd van dienst (SG, directeur-generaal of hoofddirecteur). Het rechtstreeks informeren van de minister zonder tussenkomst van de SG wordt binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie gezien als een doorbreking van de ambtelijke hiërarchie en als een *ultimum remedium*.

Aan DFEZ is de zorg voor begrotingszaken en de daarmee samenhangende administraties opgedragen. Deze centrale en sturende rol voert DFEZ uit op een ministerie waarbinnen elk directoraat-generaal een eigen financiële directie heeft (zoals DFBC binnen DGRR) en aan de directeuren-generaal de integrale verantwoordelijkheid voor het eigen beleidsterrein (met inbegrip van de daarvoor bestemde budgetten) is toebedeeld. De toenmalige directeur DFEZ, drs. A.C. (Coen) Hogendoorn, heeft de Onderzoekscommissie in een brief gewezen op de spanning tussen de in de *Comptabiliteitswet* vastgelegde bevoegdheden van DFEZ en de integrale verantwoordelijkheid van de directeuren-generaal voor hun eigen beleidsterrein:

'Binnen [het ministerie van Veiligheid en Justitie] waren maar beperkte

veranderingen in de financiële functie bespreekbaar voor de bestuursraad. Diverse directeuren-generaal hechtten toen zeer sterk aan het behouden van hun eigen financieel directeur die rechtstreeks door hen werd aangestuurd.'[3]

Het kwam dan ook voor dat 'relevante feiten niet actief werden gemeld aan DFEZ door de financieel directeuren van de directoraten-generaal'. De zo uit balans geraakte positie van DFEZ behoort volgens Hogendoorn, die thans een functie bij het ministerie van Financiën vervult, binnenkort tot het verleden.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie kent nu nog het zogeheten drie lagen-controlmodel. De eerste controllaag is de directeur DFEZ. De tweede controllaag is de controller van het desbetreffende directoraat-generaal (directeur of afdelingshoofd) die hiërarchisch en functioneel ondergeschikt is aan de directeur-generaal. De controller van het directoraat-generaal is verantwoordelijk voor de coördinatie van de planning- en controlcyclus binnen het directoraat-generaal, de advisering van de directeur-generaal over vraagstukken met financiële gevolgen en de aansturing van de uitvoeringsorganisaties. De taken en verantwoordelijkheden van de controller van het directoraat-generaal en de relatie met DFEZ zijn niet centraal geregeld. Elke directeur-generaal heeft de controlfunctie op zijn manier georganiseerd en vastgelegd.

De derde controllaag is de controller bij de uitvoeringsorganisaties. Bij de grote uitvoeringsorganisaties zoals DJI of het Openbaar Ministerie vervult de directeur bedrijfsvoering/financiën de functie van controller. De positionering en de verantwoordelijkheden van de controller zijn, mede als gevolg van verschillen in aard en omvang van de organisaties, verschillend geregeld per uitvoeringsorganisatie.

Inmiddels is op aandringen van de Algemene Rekenkamer en het ministerie van Financiën gekozen voor een twee lagen-controlmodel. De tweede controllaag, de controller van het directoraat-generaal, wordt samengevoegd met de eerste laag.

2.6 Het functioneren van de bestuursraad tussen 11 maart 2014 en 20 maart 2015

Bij de presentatie van het meerjarig veranderprogramma 'VenJ Verandert' op 2 maart 2016 heeft de minister van Veiligheid en Justitie de organisatie van zijn ministerie als volgt omschreven:

> 'Het ministerie kent nu nog een hiërarchische vorm van aansturing. Verantwoording over prestaties vindt plaats in een verticale lijn. Het feit dat ingrijpende beslissingen worden genomen op het leven van mensen maakt dat het ministerie in een politiek-bestuurlijk gevoelige context werkt. Zorg voor het voorkomen van fouten versterkt de behoefte aan controle op het werk van professionals in de organisatie. Met deze manier van sturen wordt initiatief en verantwoordelijkheid van professionals beperkt. Voor het goed functioneren van het ministerie is het van belang te reflecteren, dilemma's te bespreken, vroeg te signaleren hoe het werk beter kan, of met andere oplossingen te mogen komen dan waar om gevraagd is.'[4]

In het kader van dit onderzoek heeft de Onderzoekscommissie met veel betrokkenen gesproken. Op basis daarvan heeft zij zich, aansluitend op informatie over de organisatie van het ministerie, een beeld kunnen vormen van het functioneren van de bestuursraad en de samenwerking tussen hen die deel uitmaken van de bestuursraad.

Minister drs. S.A. (Stef) Blok was van 10 tot en met 20 maart 2015 waarnemend minister van Veiligheid en Justitie. De Onderzoekscommissie heeft hem gevraagd hoe hij het ministerie aantrof:

> 'Dat was ontredderd, zo stelt de heer Blok. Hij heeft toen iedere ochtend met alle directeuren-generaal een ochtendronde gedaan. Dat deed hij al met de directeuren-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en dat heeft hij bij het ministerie van Veiligheid en Justitie ingesteld. Zo konden de directeuren-generaal wisselen wat er speelde, wat iedereen moest weten en wat er gedaan moest worden.'[5]

Aan de top van het departement stelde minister Blok 'de slechte chemie binnen het leidinggevende team' vast. Staatssecretaris dr. K.H.D.M. (Klaas) Dijkhoff beschreef in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie de stemming op het ministerie toen hij daar binnenkwam als 'tussen hoop en vrees'.[6]

Minister Van der Steur wees in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie ook op het gebrek aan chemie binnen de bestuursraad:

> 'Wel heeft hij kunnen zien dat de komst van de waarnemend secretaris-generaal, de heer Van der Vlist, als een opluchting werd ervaren en dat dit ook een verbetering teweeg bracht in de sfeer binnen de ambtelijke top.'[7]

Mr. J. (Hans) van der Vlist, waarnemend secretaris-generaal van 20 maart tot 15 juni 2015, beschreef de sfeer binnen de bestuursraad als volgt:

> 'Bij zijn aantreden nam de heer Van der Vlist waar dat de sfeer in de top er niet één was van "club van vrienden die schouder aan schouder met elkaar werkten". Tijdens zijn eerste contact met de bestuursraad ter voorbereiding van de komst van de bewindslieden, speelden er een paar problemen en werd hem door één van de directeuren-generaal gevraagd of hij wellicht ook kon helpen om de bestuursraad een sterker *team* te laten zijn. Dat was wel tekenend en ook bemoedigend.'[8]

De op 15 juni 2015 aangetreden secretaris-generaal, Riedstra, komt in een aan een bericht op het *Rijksportaal* ontleend artikel in *NRC Handelsblad* als volgt aan het woord:

> 'Het beeld dat naar voren komt, is niet positief,' aldus Riedstra in het bericht. 'De woorden "eilandjes" en "verkokering" worden veelvuldig gebruikt. Ook valt het hem op dat zijn ambtenaren elkaar te weinig tegenspreken, en vaak meer bezig zijn met de belangen van hun eigen afdeling dan met die van het grootste departement van Nederland.'[9]

De Onderzoekscommissie heeft uit de door haar gevoerde gesprekken afgeleid dat de samenwerking binnen de top van het ministerie, tussen de SG en de andere leden van de bestuursraad, in de loop van de tijd was verslechterd. Mr. drs. P. (Pieter) Cloo, aangetreden op 1 december 2012, had zich niet een positie weten te verwerven van onbetwist gezag.

Over zijn betrokkenheid bij de behandeling van de zaak van Cees H. binnen het ministerie reageerde Cloo als volgt:

> 'De Onderzoekscommissie vraagt of hij deze zaak in juni 2014 als een politiek gevoelige zaak beoordeelde.
>
> De heer Cloo reageert met de opmerking dat het eerder zo was dat hij ontstemd was omdat hij helemaal nergens bij betrokken was geweest, terwijl dat naar zijn mening op een zeker moment wel voor de hand lag:

hij vroeg zich af waarom ze hem niet even hadden geraadpleegd toen ze moesten constateren dat er niets kon worden gevonden in 2014 met de wetenschap van de gebeurtenissen tussen 4 en 8 maart 2015.'[10]

Roes heeft de functionele relatie tussen hem en secretaris-generaal Cloo als volgt beschreven:

'In de context van die tijd (2014) hadden de directeuren-generaal hun eigen positie naar de minister (dat staat overigens ook in het *Organisatiebesluit*) en de minister (de heer mr. I.W. (Ivo) Opstelten) stuurde heel sterk en specifiek op het werk van een directeur-generaal. In deze context speelde de secretaris-generaal geen eigenstandige rol bij de grote beleidsvraagstukken als terreur, veiligheid, gevangeniswezen, vreemdelingen en zeker niet op het gebied waarvoor de heer Roes verantwoordelijk was. De heer Roes sprak de SG natuurlijk wekelijks in ministerstaf en bestuursraad en hield hem ook los daarvan van alle hoofdlijnen van zijn portefeuille op de hoogte.'[11]

Roes beschikte als directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving over rechtstreekse toegang tot de minister. Opstelten en Roes kenden elkaar bovendien al vele jaren en hebben in verschillende functies nauw met elkaar samengewerkt. Dat Roes als loco-SG fungeerde, droeg verder bij aan de zelfstandige rol van Roes in de zaak van de ontnemingsschikking met Cees H. Op twee hoofdmomenten trad hij in deze zaak op als waarnemend SG. Op 30 mei 2014 stuurde hij de minister het laatste concept toe van een brief aan de Tweede Kamer met daarin informatie over het niet-beschikbaar zijn van *back-ups*. Op 6 maart 2015 gaf hij de plaatsvervangend SG opdracht de leiding te nemen bij de zoektocht in de inmiddels gevonden *back-ups*. Beide momenten komen later nog meer uitgebreid aan de orde.

Over de werkrelatie tussen haar en de SG heeft mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, destijds plaatsvervangend SG, het volgende laten weten:

'De secretaris-generaal en de directeuren-generaal gaan over beleidsinhoudelijke dossiers en de plaatsvervangend secretaris-generaal over de interne bedrijfsvoering. We werken samen, maar wel vanuit een andere verantwoordelijkheid.'[12]

Gaandeweg ging Cloo als secretaris-generaal zich met ICT en financiële zaken bezighouden. Dat had volgens mevrouw Stolk-Luyten overigens niet geleid tot problemen tussen haar en Cloo:

'De heer Cloo en mevrouw Stolk-Luyten zaten elkaar soms in de weg,

> maar er was zo veel te doen op de bedrijfsvoeringdomeinen waar mevrouw Stolk-Luyten voor verantwoordelijk was, dat er goede afspraken over gemaakt konden worden.'[13]

Het was binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie volgens Hogendoorn niet gebruikelijk dat de directeur financieel-economische zaken zelfstandig handelde in zaken buiten zijn eigen wettelijk verankerde taak:

> 'In de beleving van de heer Hogendoorn zou het niet waarschijnlijk zijn als hij als directeur DFEZ een onderzoek zou zijn gestart of gestopt zonder dat de departementsleiding daar opdracht voor had gegeven.'[14]

Als DFEZ nam Hogendoorn deel aan de bijeenkomsten van de bestuursraad. Volgens hem is in de bestuursraad niet gesproken over het onderzoek naar 'het bonnetje':

> 'Het punt is dat de heer Hogendoorn nooit iets is gevraagd en het was ook niet de cultuur dat men zich ongevraagd met zaken waar een ander mee bezig was, ging bemoeien. De heer Hogendoorn deed dat als directeur DFEZ wel met de zaken waar hij primair voor verantwoordelijk was, zoals budgetbewaking, verbetering financieel beheer en ook doelmatigheid. Dat laatste werd niet geapprecieerd want doelmatigheid komt al snel op het terrein van het beleid. Ongevraagd je bemoeien met een onderzoek naar "een bonnetje", uitgevoerd door een oud procureur-generaal, waar de directeur-generaal druk mee bezig was, lag dus niet voor de hand.'[15]

In de contacten van Roes met Hogendoorn kwam 'het bonnetje' volgens Roes niet aan de orde:

> 'De brief was uit en op dat moment bevredigend geland in de zin dat er geen debat kwam en toen was hij als verantwoordelijk directeur-generaal klaar. De minister was tevreden, er kwam geen debat. Daarna heeft hij de directeur DFEZ heel vaak gesproken, want in de weken van juni vonden de begrotingsbesprekingen 2015 plaats. Voorts sprak hij de directeur DFEZ wekelijks in de ministerstaf en de bestuursraad.'[16]

Van der Vlist kende het ministerie van Veiligheid en Justitie nog goed uit zijn eerdere perioden daar als directeur-generaal en directeur DFEZ. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft hij desgevraagd het volgende gezegd:

> 'Een *concern controller* heeft een bijzondere opdracht om zo nodig de minister te informeren over risico's. Dat gebeurt doorgaans via de secreta-

ris-generaal, maar een *concern controller* kan de SG zeggen dat de minister moest worden geïnformeerd en dat hij het ook zelf zou kunnen doen. Dat vindt hij de rolopvatting van de directeur DFEZ die *concern controller* is.'[17]

Aan Hogendoorn zijn in het kader van wederhoor relevante feitelijke tekstdelen voorgelegd. Hierop heeft hij in een brief aan de Onderzoekscommissie gereageerd:

> 'De in uw rapport gebruikte benaming *concern controller* voor de directeur DFEZ was toentertijd nadrukkelijk een onbespreekbare term voor sommige directeuren-generaal. Hier zou alleen al de suggestie van een veel te grote rol voor DFEZ vanuit gaan.'[18]

Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie was de directeur DFEZ destijds geen *concerncontroller*. De bestuursraad hechtte aan het behoud van de eigen financieel directeuren.[19]

2.7 Financiële systemen binnen de Rijksoverheid

Op Prinsjesdag wordt de Rijksbegroting voor het komende jaar aangeboden en vervolgens in beide Kamers van de Staten-Generaal behandeld. Elk ministerie heeft in de Rijksbegroting een eigen hoofdstuk.

Financiële systemen binnen de Rijksoverheid worden gebruikt om de begrotingsvoorbereiding te faciliteren, om de begrotingsuitputting te registreren en daarover verantwoording af te leggen (wel/geen overschrijdingen, etc.). Op de derde woensdag van mei, Verantwoordingsdag, wordt de financiële jaarrekening van het Rijk aangeboden aan de Tweede Kamer.

Ook voor de inrichting van financiële processen geldt de ministeriële verantwoordelijkheid. Elk ministerie is verantwoordelijk voor de feitelijke inrichting van zijn financiële systemen en voor de financiële informatievoorziening binnen de eigen organisatie. De systemen moeten voldoen aan de daartoe ontwikkelde wet- en regelgeving, die het ministerie van Financiën beheert.

De inrichting van de financiële processen en de daarbij in gebruik zijnde systemen verschillen per ministerie. Veelal is er een zogenoemd begrotingssysteem waarmee de geaggregeerde financiële informatie wordt beheerd op

het niveau van de begroting. De directie DFEZ treedt op als 'eigenaar' van zo'n begrotingssysteem.

De geaggregeerde financiële informatie uit het begrotingssysteem wordt samengesteld uit financiële informatie op gedetailleerder niveau, vanuit de verschillende organisatiedelen binnen het ministerie, zoals een directoraat-generaal, zelfstandige directies, baten/lasten diensten. Deze organisaties beschikken daartoe over eigen financiële directies of afdelingen, met eigen medewerkers met verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor de financiële processen binnen die organisaties.

In een aantal gevallen heeft de 'eigenaar' van het begrotingssysteem bepaald dat de onder het ministerie vallende organisatiedelen verplicht zijn om gebruik te maken van een 'gezamenlijk' financieel systeem, in andere gevallen gelden alleen eisen voor de informatieverschaffing naar het hoger gelegen echelon inclusief de eerder genoemde eisen aan de inrichting. Het is aan elk ministerie om hierin zelf keuzes te maken.

2.8 Financiële informatie en de *Archiefwet*

De *Archiefwet* beschrijft het wettelijke kader waarbinnen overheidsinformatie, met inbegrip van financiële informatie, moet worden beheerd. Het gaat dan niet alleen om informatie die de overheid zelf opmaakt, maar ook om de informatie die de overheid ontvangt. Geordende en toegankelijke staat alsmede bewaartermijnen zijn kernbegrippen bij de werking van de *Archiefwet*.

Het gaat binnen de *Archiefwet* om gegevens die rechtstreeks verband houden met het handelen van de overheid. Informatie die gebruikt wordt bij de vorming van wetgeving en beleid. Maar ook informatie die wordt gebruikt in de uitvoeringsprocessen van overheidsorganisaties, zoals het registreren van kentekens, het innen van belastingen, het toekennen van subsidies, het uitvoeren van inspecties en het berechten van verdachten. Ten slotte is de *Archiefwet* ook van toepassing op alle bedrijfsondersteunende processen binnen de overheid, zoals personeels- en financiële administraties. In al deze processen is het van belang dat overheden werken in overeenstemming met de *Archiefwet* en de informatie dienovereenkomstig beheren.

De minister is archiefwettelijk zorgdrager voor het hele ministerie, met inbegrip van alle dienstonderdelen. Het is de verantwoordelijkheid van het mi-

nisterie om voor de uitvoering van de *Archiefwet* regels op te stellen en overeenkomstig de regels te handelen.

In zogeheten Selectielijsten moet – in overeenstemming met de *Archiefwet* – zijn vastgelegd welke bewaartermijnen van toepassing zijn op welke type informatie bij welke organisatiedelen. De Erfgoedinspectie houdt toezicht op het naleven van de bepalingen van de *Archiefwet*.

De Onderzoekscommissie heeft de Erfgoedinspectie de vraag voorgelegd welke regels ingevolge de *Archiefwet* in acht hadden moeten worden genomen bij de archivering van betaalgegevens uit 2001, zoals die van de afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H. Zij heeft hierbij ook gevraagd of tot deze regels voorschriften behoorden over het maken van een *back-up*.

> Antwoord van de Erfgoedinspectie:
>
> De primaire gegevens betreffende de betaling uit 2001 aan Cees H. moesten in 2014, conform de eisen van de *Archiefwet*, nog beschikbaar zijn. Deze gegevens zijn onderdeel van het ontnemingsdossier Cees H. Voor dit dossier is geen bewaartermijn vastgesteld wat inhoudt dat ook de gegevens niet vernietigd mogen worden.
>
> De *Archiefwet* kent geen bepaling die eist dat er *back-ups* van archiefbescheiden worden gemaakt.
>
> De zorgdrager is verplicht om bij uitfasering van een systeem, de gegevens die conform de *Archiefwet* (voor een periode) bewaard moeten blijven, met behulp van een bewaarstrategie veilig te stellen zodat ze gedurende hun levensduur raadpleegbaar zijn. Bewaren door het maken van *back-ups* maakt geen deel uit van een bewaarstrategie binnen de kaders van de *Archiefwet* ingeval van uitfasering van systemen.
> Een *back-up* is een kopie van gegevens die zich in een applicatie bevinden. *Back-ups* worden gemaakt om, ingeval van beschadigd raken of verloren gaan van gegevens, deze te herstellen en terug te zetten op de originele drager. *Back-uppen* maakt geen deel uit van het door de *Archiefwet* voorgeschreven archiefbeheer maar van informatiebeveiliging. Dit wordt gedaan om in geval van een calamiteit de gegevens die verloren zijn gegaan, terug te kunnen kopiëren.
> In de praktijk is het wel zo dat zich op *back-ups* van overheidsarchief gegevens kunnen bevinden die onder de werking van de *Archiefwet* vallen. Hieruit vloeit

voort dat voor de gegevens op *back-ups* dezelfde bewaar- en vernietigingstermijnen gelden als voor de primaire gegevens.

Overigens worden tegenwoordig vanuit het oogpunt van informatiebeveiliging in de *Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (2012) (BIR)* wel eisen gesteld aan het maken van *back-ups*. De BIR stelt bijvoorbeeld dat er *back-up*-kopieën van informatie en programmatuur behoren te worden gemaakt. Ook stelt de BIR dat van *back-up*activiteiten en de verblijfplaats van de media een registratie wordt bijgehouden. De BIR is een gedetailleerde invulling van een artikel van het *Besluit voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst (2007) (VIR)*. In de VIR zijn verantwoordelijkheden en vereisten op hoofdlijnen benoemd.[20]

2.9 De rol van de ICT-dienstverlener

Voor levering en ondersteuning van haar ICT-voorzieningen maakt de rijksoverheid gebruik van een interne ICT-dienstverlener of een externe partij. Essentieel bij iedere vorm van ICT-dienstverlening is dat niet de ICT-dienstverlener maar de opdrachtgever/klant verantwoordelijk is voor wat die met de ICT-voorzieningen doet: de ICT-dienstverlener zorgt alleen voor de beschikbaarheid. De opdrachtgever/klant is dan ook de 'eigenaar' van de informatie en de *data* die zijn opgeslagen in de desbetreffende ICT-systemen, de ICT-dienstverlener is facilitator en voert uit in opdracht van de opdrachtgever

Bij financiële systemen geldt aldus dat de 'eigenaar' verantwoordelijk is voor de functionaliteiten van het financiële systeem, wie met het systeem mag werken, wie toegang krijgt tot welke informatie en hoe de informatie beheerd wordt.

De ICT-dienstverlener is alleen verantwoordelijk voor het blijvend functioneren van de ICT, en treft maatregelen om verstoringen te voorkomen en als er een verstoring is die zo snel mogelijk te verhelpen met zo weinig mogelijk impact voor de gebruikers van het systeem. Een van de maatregelen hiertoe is het maken van een *back-up.*

back-up
Een *back-up* is een kopie van een applicatie, veelal bestaande uit programmatuur met inrichting (wie mag wat) en *data*, om de beschikbaarheid van de applicatie te borgen. Doorgaans worden er dag-, week-, maand-*back-ups* ge-

maakt. In bedrijfs-kritische situaties wordt bovendien gewerkt met *back-ups* door de dag heen of zelfs complete spiegelingen van applicaties, waardoor bij uitval van de computer waarop de applicatie draait, direct kan worden overgeschakeld naar de 'spiegel'-computer.
Daarnaast maken *datacenters* regelmatig een jaar-*back-up* van hun complete werkomgeving (alle applicaties), om zo een terugvaloptie te hebben in geval van calamiteiten (brand, waterschade, blikseminslag). Er gelden geen formeel vastgelegde bewaartermijnen. De bewaartermijn van de *back-ups* wordt veelal bepaald door eigen inzicht en ervaring.

Het SSC-ICT maakt periodiek *back-ups* van diverse applicaties, waaronder week-, maand- en jaar*back-ups*.

De jaar-*back-up* met de betaalgegevens inzake de ontnemingsschikking met Cees H. is een *back-up* die de hele werkomgeving van het SSC-ICT, zijnde alle applicaties, naar de situatie van eind 2011 bevatte. En hoewel de naamgeving anders doet vermoeden, bevat deze *back-up* ook gegevens ouder dan een jaar. Op deze jaar-*back-up* bleek ook nog de applicatie *Jufis P01* te staan. Dat systeem was weliswaar met ingang van 2002 afgesloten, maar het was tot eind 2011 nog wel raadpleegbaar geweest.

Het beheer van de ICT-voorzieningen is ingericht in drie delen: functioneel beheer, applicatiebeheer en technisch beheer. Het functioneel beheer betreft de taken die te maken hebben met de functionaliteit van het systeem, de procedures en werkinstructies, alsook de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de informatie en wie welke informatie kan en mag wijzigen of raadplegen. Bij het functioneel beheer gaat het om taken die binnen de organisatie van de opdrachtgever/klant behoren te zijn belegd. Het applicatiebeheer en het technisch beheer zijn de meer technisch en ICT-georiënteerde taken die moeten zorgen voor een blijvende beschikbaarheid van de ICT-voorzieningen en aanpasbaarheid op veranderende behoeften en omstandigheden. Het applicatiebeheer en technisch beheer worden meestal uitbesteed aan een ICT-dienstverlener.

Een analogie met het papieren tijdperk geeft het volgende beeld. De ICT-dienstverlener levert de pennen en de schriften (grootboek) waarmee de organisatie haar boekhouding kan voeren. De organisatie zelf bepaalt echter wie in het grootboek zaken mag noteren, wie er in mag kijken, etc. Een back-up die de ICT-dienstverlener maakt, is eigenlijk in essentie een kopie (doorslag) van dat grootboek die op een andere plek wordt bewaard voor het geval het schriftje verloren gaat of in het ongerede raakt.

Voor het beheer van ICT-voorzieningen kan de gebruiker in de gelegenheid worden gesteld om een vraag/klacht in te dienen. Hiertoe heeft de beheerder een *helpdesk* ingericht, en worden de vragen/klachten door de *helpdesk* geregistreerd als een *call*.

call
Een *call* is een verzoek, een melding, van een gebruiker aan een beheerorganisatie waarbij de vraag niet direct door de *helpdesk* afgewikkeld kan worden. Dergelijke verzoeken leiden doorgaans tot een *call* waarop de beheerservice handelt.

Wanneer een 'eigenaar' van een systeem voor de digitale opslag en bewerking van financiële *data* besluit om een ander systeem in gebruik te nemen, dan is hij als 'eigenaar' zelf verantwoordelijk voor het omzetten (de conversie) van de *data* van het oude systeem naar het nieuwe. De 'eigenaar' bepaalt aldus welke informatie overgaat naar het nieuwe systeem. Soms wordt besloten om het oude systeem nog voor een bepaalde periode 'in de lucht' te houden om de desbetreffende informatie te kunnen blijven raadplegen. Dit soort voorzieningen is echter niet bedoeld voor archivering (geordend bewaren conform de *Archiefwet)*.

2.10 ICT-dienstverlening van en voor het ministerie van Veiligheid en Justitie

Voor de reconstructie van de zoektocht naar de gegevens over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H. spelen verantwoordelijkheden en bevoegdheden een belangrijke rol, zoals mevrouw Stolk-Luyten de Onderzoekscommissie heeft laten weten:

> 'Ieder onderdeel [zoals DJI en IND] van het ministerie van Veiligheid en Justitie is zelf eindverantwoordelijk voor de informatievoorziening en ICT. Dus het Openbaar Ministerie is eindverantwoordelijk voor de eigen informatievoorziening en ICT. Ook DFEZ is zelf verantwoordelijk voor de eigen financieel administratieve systemen. De onderdelen moeten werken binnen de reeds vastgestelde rijksbrede en overheidsbrede kaders, bijvoorbeeld op het domein van informatiebeveiliging en privacy. [...]
>
> De eindverantwoordelijkheid voor informatievoorziening en ICT (met inbegrip van zeggenschap en budget) ligt binnen het ministerie van

> Veiligheid en Justitie niet bij de CIO [chief information officer] (plaatsvervangend SG), maar bij de lijnverantwoordelijke directeuren-generaal. ICT en informatievoorziening zijn dermate verbonden met de het primaire proces dat de directeuren-generaal daar zelf zeggenschap over en budget voor hebben. Deze werkwijze is gelijk aan de werkwijze bij veel andere ministeries, waaronder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.'[21]

De ICT-dienstverlening van het ministerie van Veiligheid en Justitie werd tot 1 januari 2014 verzorgd door een interne dienstverlener, het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI). Het GDI ontstond per 1 januari 2009 formeel uit de fusie van de Gemeenschappelijke Beheerorganisatie (GBO) met de ICT-afdeling van het ministerie van Justitie. De functie van het GBO werd in 2009 overgenomen door het nieuwe GDI. Aan de Justitie-brede ICT-beheersdiensten van GBO (beheer van personele en financiële systemen, websites en infrastructurele ICT-diensten) werden de ICT-beheersdiensten voor het bestuursdepartement toegevoegd (netwerk- en werkplekbeheer en beheer van diverse applicaties). Het GDI ging op 1 januari 2014 op in het SSC-ICT.

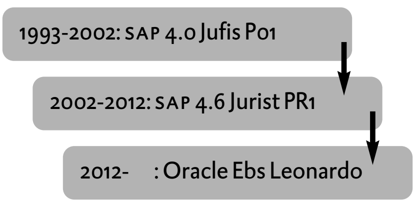
Het programma Compacte Rijksdienst voorzag in het oprichten van het SSC-ICT ressorterend onder het directoraat-generaal organisatie en bedrijfsvoering van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het doel daarvan was de realisatie van één ICT-infrastructuur en één ICT-dienstverlener voor de ICT-werkplekken in de Haagse beleidskernen en daaraan nauw verbonden uitvoeringsorganisaties van – op dit moment – acht ministeries.

Op 1 januari 2014 ging het GDI over van het ministerie van Veiligheid en Justitie naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het SSC-ICT heeft twee vestigingen, de een in Zoetermeer en de ander in Den Haag. Op dit moment werken bij het SSC-ICT 800 interne en 300 externe medewerkers. Veel van de externe medewerkers zijn aan het SSC-ICT verbonden op semipermanente basis. Het SSC-ICT verleent diensten en producten aan de hand van contractueel vastgelegde afspraken met opdrachtgevers (dienstonderdelen van het desbetreffende ministerie, zoals DFEZ voor het ministerie van Veiligheid en Justitie). Het SSC-ICT kan niet zelfstandig overgaan tot het verlenen van diensten en producten, maar handelt in opdracht van DFEZ of van de SG, een directeur-generaal of van de bestuursraad via DFEZ.[22]

Met de overgang van het GDI naar het SSC-ICT veranderden de onderlinge verhoudingen tussen ICT-dienstverlener en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Waar medewerkers van het GDI voorheen ICT-diensten verleenden aan hun collega's van hetzelfde ministerie van Veiligheid en Justitie, is deze relatie nu verzakelijkt. Het SSC-ICT staat niet langer alleen fysiek – met de vestiging in Zoetermeer – maar ook in de werkverhoudingen meer op afstand van het kerndepartement van Veiligheid en Justitie.

2.11 De systemen voor de financiële processen binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie

Binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt voor de processen van digitale opslag en bewerking van financiële *data* (het boeken van betalingen, het bijhouden van crediteuren en debiteuren, het bewaken van het budget) gebruikgemaakt van één systeem. Vanaf 1993 is gebruik gemaakt van *Jufis P01*, een systeem dat was gebaseerd op *SAP 4.0*. Met ingang van 1 januari 2002 is die applicatie vervangen door *Jurist PR1*, eveneens gebaseerd op SAP, maar dan een nieuwere versie/release 4.6. In 2012 is de applicatie vervangen door *Leonardo* van *Oracle EBS*.

ERP

Enterprise Resource Planning: een softwarepakket dat ontwikkeld is binnen productiebedrijven met als doel om personeel en middelen optimaal te kunnen plannen/afstemmen met het bedrijfsproces waartoe die productiefactoren nodig zijn. Onderdelen van een ERP-pakket zijn onder meer: boekhouding, HRM, inkoop en logistiek.
Binnen de overheid is in de jaren negentig voor de bedrijfsvoeringssystemen in veel gevallen de overstap gemaakt naar een dergelijk ERP-pakket.
Voorbeelden van ERP-pakketten zijn *Oracle EBS* en SAP.

Release/versie

Leveranciers van softwarepakketten passen hun pakketten regelmatig aan

om te voldoen aan de veranderende behoeften van gebruikers en veranderingen in de technologie. Wanneer de leverancier een grote wijziging heeft doorgevoerd, wordt dit meestal aangeduid als een nieuwe *release* van dat pakket. Als de wijzigingen minder ingrijpend zijn, wordt vaak gesproken van een nieuwe versie.

De rol van DFEZ als opdrachtgever, 'eigenaar' en functioneel beheerder enerzijds, en de rol van de ICT-dienstverlener als applicatie- en technisch beheerder anderzijds, alsook de wijze waarop beide partijen met elkaar werken (de interactie) zijn in de loop der jaren geprofessionaliseerd. In de opdrachtgever/klant-relatie heeft dit tot gevolg dat steeds vaker wordt gewerkt aan de hand van contracten, en op de werkvloer dat vragen/klachten als *call* via de *helpdesk* worden aangemeld.

Conversieproblematiek
Bij elke overgang van een oud systeem naar een nieuw systeem is de vraag aan de orde welke informatie vanuit het oude systeem meegaat naar het nieuwe systeem, en of informatie vanuit het oude systeem nog gedurende een bepaalde periode na het stopzetten van dat oude systeem raadpleegbaar moet blijven. Dit wordt 'conversieproblematiek' genoemd.

Bij de overgang van *SAP 4.0 (Jufis P01)* naar *4.6 (Jurist PR1)* in 2001 en 2002, is besloten om alleen openstaande boekingen over te nemen naar het nieuwe systeem en *Jufis P01* als raadpleegsysteem beschikbaar te houden. Bij de overgang van *Jurist PR1* naar *Leonardo,* in 2012, kwam het conversievraagstuk opnieuw aan de orde. Bij die overgang heeft DFEZ op 20 maart 2012 besloten om het systeem *Jufis P01*, dat alleen nog maar dienst deed als raadpleegsysteem en informatie bevatte over financiële handelingen van vóór 2002, uit te faseren.[23]

Voorafgaand aan die uitfasering zijn nog gegevens uit *Jufis P01* overgezet op *Excel*-bestanden en opgeslagen op de algemene G-schijf van het SSC-ICT. Op 18 oktober 2011 hebben DFEZ en het SSC-ICT samen met het Openbaar Ministerie en de rechtspraak alle gegevens geïnventariseerd die digitaal en in leesbare vorm bewaard zouden moeten blijven na de ontmanteling van *Jufis P01.* Dit betroffen op 31 december 2001 nog openstaande geheime betalingen door het Openbaar Ministerie, niet-afgewikkelde proceskosten, griffierechten, in beslag genomen gelden, SVO-gelden en eenmalige uitkeringen aan slachtoffers van geweldsmisdrijven met ernstig letsel. Andere gegevens hoefden niet bewaard te blijven.

Op 4 juni 2014 is bij het SSC-ICT een *back-up* uit 2011 gevonden. Het ging om 26 *tapes*, waarvan 6 *tapes* met data uit *Jufis P01*. In een latere, ultieme zoektocht, van 6 tot en met 8 maart 2015, is het gelukt om met deze *back-up* een *restore* uit te voeren waarmee de gegevens op de *back-up tapes* leesbaar werden en waarna uiteindelijk 'het bonnetje' alsnog kon worden gevonden. Dit was echter pas mogelijk nadat het oude computersysteem waarop *Jufis P01* ooit draaide werd gesimuleerd (nagebootst) op thans gangbare computersystemen. Dit is gedaan met virtualisatie-techniek. Met zoekgegevens van de desbetreffende betaling (het betalingskenmerk en het parketnummer) kon vervolgens de gezochte informatie worden gevonden.

> *Restore* is het proces waarlangs een *back-up* wordt teruggeplaatst op de computersystemen om ontstane schade of uitval te herstellen.*Virtualisatie* is een techniek waarbij een fysieke computer wordt verdeeld in verschillende virtuele computers. Hierdoor is het mogelijk om naast het besturingssysteem dat wordt gebruikt om de fysieke computer te besturen, een extra besturingssysteem op te starten. Normaal gesproken kan dit niet, want een computer heeft een toetsenbord en een beeldscherm nodig zodat de gebruiker de computer kan besturen en het eerste opgestarte besturingssysteem legt daarop al beslag. Maar door virtualisatie-technieken wordt het toch mogelijk een extra besturingssysteem te starten.

Het hele proces dat op 8 maart 2015 heeft geleid tot de vondst van de schermafdrukken bestaat uit tien stappen: zie onderstaand memo. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de reconstructie-inspanningen in de vierde zoektocht, direct na de vondst van de *back-up tapes* op 4 juni 2014. Daar wordt beschreven dat op 6 juni 2014 deze zoektocht nog niet verder was gevorderd dan tot de tweede stap uit onderstaand stappenplan.

> SSC-ICT Haaglanden Pijler 2 Datum: 05-03-2015
>
> MEMO Escalatieoverleg Restore Jurist
>
> Op donderdag 3 maart [moet zijn 5 maart: Onderzoekscommissie] is er een officieel verzoek gekomen van DFEZ om een specifieke transactie uit 2001 terug te vinden in het *Jurist* systeem. Het heeft momenteel de hoogste prioriteit gekregen om dit terug te vinden.
>
> Dit systeem is inmiddels gearchiveerd op *tapes*.

Meeting 15.00 uur
Aanwezig: [Acht MedewerkersSSC]
Aan de hand van deze meeting zijn de volgende stappen vastgesteld.

Stappenplan:

Stap	Omschrijving	Actiehouder[23]	Status
1.	Nodige *tapes* gevonden	MedewerkerSSC	Gereed
2.	*Tapes* compleet en overgezet op SAN	MedewerkerSSC	In bewerking
3.	Uitzoeken benodigde *hardware*	MedewerkerSSC	Gereed: *Alpha DS25* met *Tru64*
4.	Uitzoeken benodigde *filesystem*	MedewerkerSSC	Open
5.	Uitzoeken benodigde SAP *software*	MedewerkerSSC	Open
6.	Uitzoeken benodigde *Oracle database*	MedewerkerSSC	Open
7.	*Hardware* beschikbaar	MedewerkerSSC	Open
8.	*Restore* van *back-ups* op *hardware*	MedewerkerSSC	Open
9.	Opstarten applicatie	MedewerkerSSC	Open
10.	Financiële gegevens opzoeken	MedewerkerSSC	Open

Huidige stand van zaken:
1. *Tapes* zijn beschikbaar en kunnen worden teruggelezen. De verwachting is dat deze volledig gerestored kunnen worden op het SAN. De *restore* duurt tot donderdagavond. In totaal gaat het om 26 *tapes*.
2. *Hardware* is nog niet beschikbaar. Mogelijkheid tot huren of bij andere departementen wordt onderzocht.

Gemaakte afspraken:
1. Prioriteit van *restore tapes*:
– Als /usr/sap/P01 gerestored is, kan SAP versie worden bepaald, inclusief of het *Itanium* of PA-RISC is;
– Als /oracle/P01/sapbackup gerestored is, kan worden bepaald welke *filesystems* van *Oracle* benodigd zijn;
– Als /oracle/P01/sapbackup gerestored is, kan *Oracle* versie worden bepaald.
2. Er zal in eerste instantie worden geprobeerd om een volledige *restore* vanuit de *tapes* te doen. Indien dit niet mogelijk is, zal naar alternatieven zoals *database import* worden gekeken.
3. Benodigde *hardware* zal geprobeerd worden om te huren.
4. Het constateren van de daadwerkelijke transactie in het gerestorede systeem zal door twee personen (vier-ogenprincipe) worden gedaan. De uitkomst hiervan zal als zeer vertrouwelijk worden behandeld en via korte lijnen aan DFEZ worden terug gecommuniceerd. Dit om mogelijke lekken te voorkomen.

5. Te maken kosten is op dit moment van ondergeschikt belang, bij exceptioneel hoge kosten moet er overlegd worden.
6. Via korte meetings en mail worden alle belanghebbenden op de hoogte gehouden.
7. Prioriteit is hoog, DFEZ probeert momenteel via meerdere paden de informatie te achterhalen. 24/7 doorwerken is nog niet aan de orde.

3 De eerste drie zoektochten in 2014

3.1 Inleiding; tijdlijn

De Onderzoekscommissie onderscheidt de zoektochten onder de verantwoordelijkheid van de minister van Veiligheid en Justitie naar de financiële gegevens over de ontnemingsschikking met Cees H. naar vijf perioden:

- De zoektocht naar aanleiding van vragen van *Nieuwsuur* ter voorbereiding van de uitzending van 11 maart 2014 en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer: de periode van 19 februari tot en met 13 maart 2014 (de eerste zoektocht);
- De zoektocht in de periode van 4 tot 23 april 2014 (de tweede zoektocht);
- Het onderzoek van Van Brummen: de periode van 23 april tot 3 juni 2014 (de derde zoektocht);
- De zoektocht naar aanleiding van het e-mailbericht van de directeur DFEZ aan de directeur DFBC op 3 juni 2014: de periode van 3 tot en met 6 juni 2014 (de vierde zoektocht);
- De zoektocht naar aanleiding van de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015: de periode van 5 tot en met 11 maart 2015 (de vijfde zoektocht).

In dit hoofdstuk komen de eerste drie zoektochten aan de orde. In de volgende hoofdstukken komen respectievelijk de vierde en de vijfde zoektocht aan bod.

Hieronder een chronologisch overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen rond deze eerste drie zoektochten;

1 januari 2002:	*Jufis P01* wordt vervangen door *Jurist. Jufis P01* blijft wel nog raadpleegbaar.
20 maart 2012	*Jufis P01* is niet langer raadpleegbaar.
19 februari 2014	Het parket-generaal stuurt een e-mailbericht naar DJOA (ministerie van Veiligheid en Justitie).
24 februari 2014	DJOA stelt de directie voorlichting op de hoogte van

	‘een zaak die eind vorige eeuw/begin deze eeuw heeft gespeeld in Amsterdam’.
11 maart 2014	*Nieuwsuur* maakt details van de ontnemingsschikking bekend en wijst erop dat de Belastingdienst buiten de afspraken is gehouden.
13 maart 2014	Brief minister van Veiligheid en Justitie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014 33750 VI, nr.112).
13 maart 2014	Debat in de Tweede Kamer over het sluiten van *deals* met criminelen. Minister Opstelten spreekt over de overmaking van een bedrag van 1,25 miljoen gulden.
4 april 2014	In *de Volkskrant* zegt Doedens dat het om een bedrag van vijf miljoen gulden gaat en dat dit bedrag op de bankrekening van zijn kantoor is gestort.
4 april 2014	Het hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal ontvangt e-mailbericht van de *casemanager* van DJOA met gegevens voor de tweede zoektocht: bij de banken en bij het SSC-ICT.
4 april 2014	Het parket-generaal vindt het bankrekeningnummer van het arrondissement Amsterdam dat voor de betaling is gebruikt. Deze *Rabobank*-rekening was op 9 september 1999 geopend en werd op 3 mei 2010 opgeheven.
7 april 2014	Verzoek van de functioneel beheerder van DVOM wordt via een formele *call* (*call* M-14041269) in behandeling genomen door het *team enterprise resource management* van het SSC-ICT.
7 april 2014, 12.38 u	Parket-generaal Den Haag doet informatieverzoek (*call* M-14041279) naar overboekingen in 2000 en 2001 in te zien in *Jurist PR1.*
7 april 2014, 17.27 u	Bericht dat *Po1* machine is uitgezet.
7 april 2014	De *Rabobank* laat weten dat rekeninggegevens en afschriften van 2000 en 2001 niet meer beschikbaar zijn.
7 april 2014	Ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal. In het ambtsbericht wordt herhaald wat in het BOOM-advies van 4 februari 2000 stond: het conservatoir beslag zou in waarde zijn gedaald naar twee miljoen gulden. Zoektocht naar financiële gegevens bij de *Rabobank* heeft niets opgeleverd. Daarnaast meldt de voorzitter van het college dat het college nog

	in afwachting is van de mogelijke gegevens van het SSC-ICT over de desbetreffende betaling.
8 april 2014, 10.58 u	Het SSC-ICT laat weten dat de gegevens niet meer aanwezig zijn, machines zijn uitgezet. In de conversie van de *data* uit 2001 zijn alleen openstaande posten meegenomen en hierin staan niet de gevraagde gegevens.
9 april 2014	Ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal over het bericht van het SSC-ICT.
9 april 2014	De Tweede Kamer vraagt de minister om de resultaten van het onderzoek van het Openbaar Ministerie naar de Tweede Kamer te sturen.
15 april 2014	Hogendoorn, directeur DFEZ, vraagt in een e-mailbericht: 'graag een helder verzoek. Om misverstanden te voorkomen. Moeten wij vanuit DFEZ gaan zoeken dan gaan we dat uiteraard direct doen.'
15 april 2014, 10.46 u	De plaatsvervangend directeur DFBC antwoordt: 'Nu dus niets doen.' Hierna kwam geen vervolg bericht/opdracht.
15 april 2014, 14.48 u	De plaatsvervangend directeur DFBC-DGRR bericht aan plaatsvervangend directeur DJOA: 'Zoals je wellicht weet, ben ik op zoek geweest in de financiële administratie van het departement naar de "ontvangst" van de 750.000 gulden. Helaas zonder resultaat. Ik heb daarvoor DFEZ, GDI en de Rechtspraak ingeschakeld.'
23 april 2014	Van Brummen krijgt opdracht van het college van procureurs-generaal en begint onderzoek naar de financiële afhandeling van de ontnemingsschikking.
25 april 2014	Gesprek van staatssecretaris Teeven met directeur-generaal Roes.
2 mei 2014	Van Brummen bezoekt de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer en wordt te woord gestaan door een systeembeheerder. De systeembeheerder lukt het niet toegang te krijgen tot het oude systeem.
26 mei 2014	Definitieve versie van het rapport *Volg het spoor terug* van Van Brummen. De voorzitter van het college van procureurs-generaal informeert de minister dezelfde dag over het rapport in een ambtsbericht, met in bijlage het rapport.

3.2 De zoektocht naar aanleiding van vragen van *Nieuwsuur* voorafgaand aan de uitzending van 11 maart 2014 en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer: de periode van 19 februari tot en met 13 maart 2014 (de eerste zoektocht).

Terug naar de uitzending van Nieuwsuur op 11 maart 2014
Op woensdag 19 februari 2014 stuurde het parket-generaal een e-mailbericht naar MedewerkerVenJ2, sinds 1 januari 2014 coördinerend adviseur bestuurlijke en juridische zaken van DJOA. MedewerkerVenJ2 was officier van justitie en werkte vanaf juni 2013, op detacheringsbasis, bij het ministerie van Veiligheid en Justitie (DJOA). Na het contact van Haan met het parket-generaal op 19 februari 2014 werd MedewerkerVenJ2 voor de behandeling van dit onderwerp bij DJOA aangewezen als *casemanager*.

Verslaggever, tevens een van de eindredacteuren van *Nieuwsuur*, Haan, had eerder die dag contact gehad met het toenmalige hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal over een ontnemingsschikking waarbij staatssecretaris mr. F. (Fred) Teeven als officier van justitie betrokken was geweest:

> 'Het zou hem [Haan] vooral om de financiële kant gaan van de ontnemingsschikking (en niet om de executiekorting en de positieve advisering op een gratieverzoek).'[1]

Binnen het parket-generaal werd een e-mailbericht gestuurd over de contacten van Haan met (oud-)leden van het Openbaar Ministerie:

> 'O ja, Dato Steenhuis [bedoeld is oud-procureur-generaal mr. D.W. (Dato) Steenhuis] weet er ook van in verband met zijn contact met journalist. Dato vertelde een en ander weer aan [Mr. H.J. (Herman) Bolhaar] gisteren en kennelijk had Dato ook kopie in bezit.'[2]

Op maandag 24 februari 2014 stelde DJOA de directie voorlichting op de hoogte van 'een zaak die eind vorige eeuw/begin deze eeuw heeft gespeeld in Amsterdam'.[3]

Het parket-generaal vroeg bij het arrondissementsparket Amsterdam het dossier over de ontnemingsschikking op. Op 25 februari 2014 berichtte MedewerkerVenJ2 in een interne nota aan de minister dat het Openbaar Ministerie naar dossiers zocht, maar die vooralsnog niet had aangetroffen, zo werd MedewerkerVenJ2 meegedeeld.

De zoektocht had zich inmiddels verplaatst van het arrondissementsparket Amsterdam naar onder andere Winschoten, waar de *Centrale Archief Selectiedienst*, thans onderdeel van *Doc-Direkt*, zich bevindt.[4]

Maar ook daar was het gezochte dossier niet te vinden. Het zoeken ging vruchteloos verder:

> 'Naar aanleiding van media-aandacht voor deze ontnemingsschikking in de afgelopen weken, zijn zowel bij het parket Amsterdam, bij het BOOM en bij het kantoor van de Landsadvocaat, diverse pogingen gedaan om dossierstukken te achterhalen. In veel gevallen bleken die niet meer aanwezig te zijn.'[5]

De zoektocht bij het arrondissementsparket Amsterdam

In april en mei 2014 heeft het arrondissementsparket in Amsterdam bij het centraal archief dat door de zittende magistratuur wordt beheerd om archiefbescheiden over de verschillende strafzaken tegen H. gevraagd. Telkenmale was de reactie 'dat het dossier zich niet in het archief bevond'.[6]

Op 8 juli 2015 bezochten twee inspecteurs van de Erfgoedinspectie dit centrale archief in het kader van hun onderzoek van de dossiers die waren gevormd rond Cees H. en van vergelijkbare dossiers. Met betrekking tot Cees H. troffen zij daar uitsluitend het dossier van de semtex-zaak aan. In dat dossier bevond zich een stapeltje kopieën van bankafschriften, een uitdraai van een tabel uit een financieel registratiesysteem en een notitie waarin de binnengekomen bedragen waren opgeteld.[7] Verder bevond zich in deze doos het volledige proces-verbaal met bijlagen van de FIOD van 15 december 1994 en stukken die betrekking hebben op de gratiëring van Cees H. Ten slotte zat in de doos waarin dit dossier was opgeborgen documentatie over een meineedzaak in een strafzaak over een overval van een snackbar in Amsterdam waar noch H. noch Teeven mee van doen had.

De archiefdozen met de dossiers van de hasj-zaak en van de semtex-zaak nadat de dozen waren overgebracht van het Centrale Archief naar het arrondissementsparket Amsterdam in het kader van het onderzoek van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking.

De eerste zoektocht had wel het advies van het BOOM van 4 februari 2000 opgeleverd. Dit advies gold in 2014 (evenals eerder, in 2002) als de voornaamste bron om het aan Cees H. vrij te geven bedrag te duiden:

> 'Volgens de meergenoemde conclusie van eis waren indertijd ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen ontnemingsmaatregel vermogensbestanddelen in beslag genomen tot een bedrag van ongeveer 5.085.700 gulden. Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot ongeveer twee miljoen gulden (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger.'[8]

In hoofdstuk 5 van Rapport I is er al op gewezen dat de gestelde waardedaling naar twee miljoen gulden berust op een misverstand. De banksaldi in Luxemburg bedroegen in de zomer van 2000 ruim 5,3 miljoen gulden, waarvan ongeveer 1,7 miljoen gulden aan renteopbrengst. Gegevens over de banksaldi bevonden zich in het dossier van de hasj-zaak, waarin Cees H. op 17 februari 1995 in hoger beroep tot vier jaar gevangenisstraf was veroordeeld.

De uitzending van *Nieuwsuur* was op 11 maart 2014. De geanonimiseerde versie van de ontnemingsschikking was vanaf het moment van uitzending te vinden op de website van *Nieuwsuur*.[9]

Haan interviewde medio februari 2014 mr. J-H.L.C.M. (Jan-Hein) Kuijpers, de raadsman van Cees H. In dit op 11 maart 2014 uitgezonden vraaggesprek zei Haan het volgende: 'Samengevat: uw cliënt betaalt 750.000 gulden. En krijgt daarvoor in ruil: een lichter regime, strafkorting, en vijf à zes miljoen gulden.'[10] Kuijpers antwoordde met 'ja'.

Twee dagen later, op 13 maart 2014 in het televisieprogramma *Pauw en Witteman*, versprak Kuijpers zich één keer en noemde hij de achternaam van Cees H. voluit. Verder sprak hij tot twee keer toe in de uitzending over een bedrag van vijf of zes miljoen gulden dat met de overmaking uit Luxemburg gemoeid zou zijn.

In het debat in de Tweede Kamer op 13 maart 2014 deelde minister Opstelten het volgende mee:

> 'Er is 750.000 gulden naar de Staat gegaan. Dit gaat niet over de data, maar over de guldens. Vervolgens is 1.250.000 gulden gegaan naar de door [Cees] H. aangewezen rekening. Dan ziet men ook de inzet. Het is ook ingewikkeld, moet ik zeggen. Een kleine 50% van het bedrag dat uiteindelijk in beslag is genomen, is door de Staat binnengehaald via het Openbaar Ministerie. Dat wil ik als feit meedelen.'[11]

3.3 De zoektocht van 4 tot 23 april 2014 (de tweede zoektocht)

Het interview met Doedens in de Volkskrant

Op donderdag 3 april 2014 legde *de Volkskrant* contact met het ministerie van Veiligheid en Justitie. In die krant zou de volgende dag een vraaggesprek verschijnen met Doedens, die eerder als raadsman van Cees H. had opgetreden. Doedens zei hierin het volgende:

> 'Ik heb de overschrijving hier voor me. Op 10 september 2001 heeft het Openbaar Ministerie bijna 5 miljoen gulden overgemaakt naar de derdengeldrekening van mijn kantoor. Ik heb er vervolgens voor gezorgd dat het op de rekening van mijn cliënt kwam.'[12]

De Onderzoekscommissie heeft mevrouw W. (Wil) Thijssen, een van de twee destijds bij het interview betrokken verslaggevers van *de Volkskrant,* ge-

vraagd of zij en haar collega het bankafschrift met eigen ogen hebben gezien:

> 'Ja, het ging om een bankafschrift. Ik heb het gezien, maar niet ingezien. Doedens heeft op enig moment het exacte bedrag tot twee cijfers achter de komma genoemd, maar dat deed hij zo snel dat ik het niet kon opschrijven.'[13]

De uitspraken van Doedens zorgden voor nieuwe vragen – in de media en in de Tweede Kamer – over de hoogte van het bedrag waarop de ontnemingsschikking betrekking zou hebben gehad. De schikkingsovereenkomst maakt alleen melding van het bedrag dat na opheffing van het beslag op de vermogensdelen ontnomen zou worden: 750.000 gulden. Het bedrag dat vervolgens ten gunste van Cees H. zou worden teruggegeven, wordt niet genoemd in de schikking.

Voorzet van de casemanager

Op vrijdag 4 april 2014 verstuurde MedewerkerVenJ2 aan het net die week aangetreden hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal, MedewerkerOM3, een e-mailbericht met daarin gegevens om te gebruiken voor de verdere zoektocht:[14]

> 'Ik mail je over de zaak [Cees H.], waarover je zojuist contact had met [MedewerkerVenJ1]. [...]
> Voor jouw informatie ten behoeve van de check van de bankrekeninggegevens:
> Teeven en [mr. B.J. (Ben) Swagerman] hebben de ontnemingsschikking getekend op 17 augustus 2000. Doedens heeft het er over dat 5 miljoen gulden op 10 september 2001 is overgemaakt naar zijn kantoor. Periode ligt dus tussen 17 augustus 2000 en 10 september 2001 (met wellicht paar dagen speling).
>
> In ontnemingsschikking staat dat bedrag uit Luxemburg afkomstig is van rekeningnummers 30-570942-34 en 32570942-88 (beide *Banque Générale du Luxembourg*) en 4014 en 17019 (*Banque F. van Lanschot*). Overgemaakt wordt op rekening OM Amsterdam. In schikking staat dat bedrag terstond overgemaakt zou worden op [bankrekeningnummer ten name van R.].'

Het parketnummer dat eveneens in de ontnemingsschikking is opgenomen, 13/017023-93, werd niet door MedewerkerVenJ2 vermeld. Het parketnummer was overigens bekend bij het ministerie.

Bij het parket-generaal werd de kans niet groot geacht dat deze gegevens zich nog bij het arrondissementsparket Amsterdam zouden bevinden.[15] Men hield er daar zelfs rekening mee dat Kuijpers en Doedens het niet bij het rechte eind hadden gehad over de wijze van betaling via het Openbaar Ministerie: 'Ik heb de stellige indruk dat (ook) Doedens zich vergist.'[16]

Het ambtsbericht van 7 april 2014

Het voortouw bij de tweede zoektocht kwam grotendeels bij het parket-generaal te liggen, bij MedewerkerOM3 en twee van haar medewerkers. MedewerkerOM3 nam contact op met de *Rabobank* en *ABN AMRO* die – zo was de gedachte – allebei bij de overmaking betrokken waren geweest. Bij de *Rabobank* had het arrondissement Amsterdam in die tijd een bankrekening.

Het Openbaar Ministerie benaderde ook het SSC-ICT, dat sinds 1 januari 2014 de ICT-dienstverlening voor het ministerie van Veiligheid en Justitie verzorgt. Op vrijdag 4 april 2014 om 14.58 uur nam een functioneel beheerder van de dienstverleningsorganisatie van het Openbaar Ministerie in Utrecht (DVOM) contact op met het SSC-ICT. Haar vraag luidde:

> 'Als functioneel beheerder is mij gevraagd of ik wil uitzoeken of er een betaling is uitgevoerd in periode 2000-2001 voor bedrijf 7300 Arr. Amsterdam [arrondissement Amsterdam]. Graag zou ik een gebruikersaccount voor deze mandaatomgeving van *Jurist* willen krijgen zodat ik [een en ander] kan uitzoeken.'

Het verzoek van de functioneel beheerder van de DVOM werd als een formele *call* doorgestuurd naar het – binnen het SSC-ICT zo aangeduide – *team* ERP van het SSC-ICT, dat op maandag 7 april 2014 de beantwoording van de vraag ter hand nam (*call* M-14041269).

Op maandag 7 april 2014 om 12.38 uur kwam een tweede verzoek binnen. Dit keer van MedewerkerOM2 van het parket-generaal in Den Haag zelf. Zijn verzoek is vastgelegd in *call* M-14041279 en volgde op een telefonisch contact van hem met MedewerkerSSC4 van het SSC-ICT:

> 'Naar aanleiding van een verzoek van de minister van Veiligheid en Justitie zijn wij (met spoed) op zoek naar gegevens met betrekking tot een aantal overboekingen in de jaren 2000 en 2001. Vermoedelijk staan deze gegevens geregistreerd in *Jurist*. Zojuist heeft MedewerkerSSC4 mij meegedeeld dat deze mutaties vermoedelijk nog wel kunnen worden ingezien.

Het gaat concreet om de hierna volgende gegevens van een rekening van het Openbaar Ministerie/Justitie (te Amsterdam):
• Gegevens van de bankrekening: 192325728 ten name van het Openbaar Ministerie over de periode van 15 juni 2000 tot en met 15 september 2001.

Het gaat om een creditering in voornoemde periode door een van ondergenoemde Luxemburgse rekeningnummers:
• 30-570942-34 en 32570942-88 (beide *Banque Générale du Luxembourg*)
• 4014 en 17019 (beide *Banque F. van Lanschot*)
En om debiteringen in diezelfde periode, in het bijzonder ten aanzien van de rekening van de *ABN AMRO* 435831798 ten name van R. te Haarlem.

Ik hoop zo spoedig mogelijk van u te horen.'

MedewerkerOM3 informeerde MedewerkerVenJ1 op 7 april 2014 om 12.11 uur over het telefoongesprek met MedewerkerSSC4:

'Verder heeft GDI laten weten dat ze waarschijnlijk nog bij de financiële gegevens kunnen uit 2000 en 2001. We hebben daar een *call* voor ingediend en ze zijn voor ons aan de slag. Nader bericht volgt wanneer ik dat heb.'[17]

Om 12.48 uur meldde de behandelaar bij het SSC-ICT van deze *call* in *Topdesk*, het meldingenregistratiesysteem van het SSC-ICT, dat ze telefonisch contact met MedewerkerOM2 had gezocht, maar dat het haar niet was gelukt om hem aan de lijn te krijgen. In het logboek noteerde ze 'Aanmelder is geen officiële *caller*. Telefonisch contact gezocht: niet gelukt.'

Om 15.51 uur stuurde MedewerkerOM2 een e-mailbericht naar het SSC-ICT:

'Kunt u mij s.v.p. bevestigen of onderstaande *call* in behandeling is genomen? Er zit namelijk grote druk achter en de minister moet hierover morgenochtend [dinsdag 8 april 2014] verantwoording afleggen.
Graag een spoedige reactie.'

Om 17.06 uur noteerde de behandelaar van de *call* dat het niet ging om *Jurist PR1*, maar om het systeem *Jufis P01*: 'systeem van vóór *Jurist*'. Op dat moment belde MedewerkerOM2 met het SSC-ICT en vroeg een *update*:

'Heb een en ander met [de behandelaar van de *call*] besproken en dit teruggekoppeld aan de klant.'

Om 17.27 uur kwam het volgende bericht van de behandelaar van de *call*:

> 'De [*Jufis] P01* machine is uitgezet. Mogelijk dat MedewerkerSSC3 eventueel nog extracties heeft.'

MedewerkerSSC3 van het *team* ERP ontving dezelfde dag, 7 april 2014, om 17.35 uur het verzoek om extracties van *Jufis P01* met de gevraagde gegevens. Hem werd gevraagd zijn antwoord ook terug te koppelen naar MedewerkerOM2 en de functioneel beheerder van de DVOM.

Diezelfde dag stuurde de voorzitter van het college van procureurs-generaal een ambtsbericht naar de minister van Veiligheid en Justitie:

> 'Door de toenmalige advocaat van [Cees H.], mr. Doedens, is in de media aangegeven, dat het Openbaar Ministerie niet 1,25 miljoen [gulden], maar bijna 5 miljoen [gulden] zou hebben overgemaakt naar de rekening van [Cees H.]. Naar aanleiding van deze berichtgeving heeft het Openbaar Ministerie opnieuw diverse pogingen ondernomen om de juiste gegevens te achterhalen met betrekking tot de bedragen die zijn ontvangen van de Luxemburgse autoriteiten en het bedrag dat zou zijn terugbetaald aan [Cees H.].
>
> Gebleken is dat rechtspersonen (en dus ook banken) hun gegevens zeven jaren dienen te bewaren, conform artikel 10 lid 3 boek 2 Burgerlijk Wetboek. Die termijn is reeds enkele jaren verstreken. Navraag bij de *Rabobank* (waar de gerechtelijke diensten te Amsterdam in de jaren 2000 en 2001 bankierden), heeft dan ook geen resultaat opgeleverd. Van de *ABN AMRO*, waar de begunstigde in 2000 en 2001 zijn rekening aanhield, is nog geen definitieve reactie vernomen.
>
> Daarnaast zijn verzoeken om informatie uitgezet bij de financiële administratie van het parket in Amsterdam, bij de afdeling DFEZ van het ministerie van Veiligheid en Justitie, bij de DVOM/Financiën en bij het GDI (Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daaruit is gebleken dat men sinds de jaren 2000/2001 enkele malen is overgestapt op een ander betalingssysteem. De lokale autoriteiten beschikken niet meer over autorisaties om die systemen te raadplegen. Alleen bij het GDI beschikt men nog over autorisaties voor het systeem dat in 2000 en 2001 in gebruik was. Ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht was het College nog in afwachting van mogelijke gegevens van het GDI over de betreffende betalingen.'[18]

Op dinsdag 8 april 2014 om 10.58 uur liet het SSC-ICT bij monde van MedewerkerSSC3 aan het parket-generaal weten dat

> 'gegevens [...] niet meer aanwezig [zijn], machines zijn uitgezet. In de conversie van 2001 zijn alleen openstaande posten meegenomen en hierin staan niet de gevraagde gegevens'.

De banken

Op vrijdag 4 april 2014 had Doedens in *de Volkskrant* de bankrekening genoemd waarop het geld van en voor H. moest zijn gestort. In eerste instantie had het parket-generaal gezocht naar betalingen via *ABN AMRO* aan het in de schikkingsovereenkomst genoemde administratiekantoor van R. [...]. In de loop van de middag van vrijdag 4 april 2014 liet *ABN AMRO* aan het parket-generaal weten dat in de periode van april 2001 tot en met september 2001 geen grote bedragen waren overgeboekt op het rekeningnummer van R.[19]

Het ministerie van Veiligheid en Justitie vroeg vervolgens aan MedewerkerOM2 om na te gaan of betalingen van ongeveer vijf miljoen gulden in die periode waren overgemaakt op rekeningen van advocatenkantoor Doedens.[20] Die gegevens zouden bij de banken niet meer beschikbaar zijn, zo liet MedewerkerOM2 weten. Hij vermoedde dat ze nog wel op microfiches zouden staan, maar om die te achterhalen zou een vordering van de officier van justitie nodig zijn.[21]

MedewerkerVenJ1 wees er echter op dat een andere bankrekening werd bedoeld: 'voor je eigen gegevens heb je geen vordering nodig.'[22] Bedoeld werd niet het rekeningnummer waarop het bedrag was gestort, maar het rekeningnummer dat het Openbaar Ministerie voor de betaling had gebruikt. De bankrekening van het arrondissement Amsterdam bij de *Rabobank*.

Kort daarna, in de vroege avond van 4 april 2014, vond het parket-generaal het bewuste rekeningnummer. Het bleek te gaan om een bankrekeningnummer van het arrondissement Amsterdam dat bij de *Rabobank* op 9 september 1999 was geopend en op 3 mei 2010 was opgeheven.[23] Dit is – zoals later zou blijken – inderdaad het rekeningnummer dat op 7 september 2001 is gebruikt voor de overboeking van 4.710.627,18 gulden naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens. MedewerkerOM3 nam telefonisch en per e-mail contact op met de *Rabobank*.[24] De *Rabobank* antwoordde op 7 april 2014:

> 'Ik heb al wel wat zoekwerk gedaan, maar helaas teleurstellend nieuws....

De wettelijke bewaartermijn voor rekeninggegevens is 7 jaar. Rekeninggegevens/-afschriften van 2000 en 2001 zijn dus niet meer beschikbaar in onze systemen.'[25]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 7 maart 2016 heeft Opstelten het volgende over de voortgang van de zoektocht bij de banken laten weten:

'De heer Opstelten werd hier behoorlijk narrig van en had op enig moment de neiging om zelf de bestuursvoorzitters van de *Rabobank* en *ABN AMRO* te gaan bellen. Hem werd te kennen gegeven, dat dit geen zin zou hebben en hij heeft dit dus niet gedaan. Op dat gebied heeft de heer Opstelten voortdurend met enige irritatie kennis genomen van het feit dat "het bonnetje" niet werd gevonden.'[26]

De antwoorden op de vragen van het Tweede Kamerlid De Wit

Op 20 maart 2014 stelde het Tweede Kamerlid mr. J.M.A.M. (Jan) de Wit schriftelijke vragen over de zaak van Cees H. Op 8 april 2014 stuurde minister Opstelten de Tweede Kamer het volgende antwoord:

'Over wat feitelijk is overgemaakt, heb ik met uw Kamer niet gesproken. In het debat heb ik aangegeven, dat ik voor het debat geen bankrekeningen ben nagegaan. Inmiddels heb ik over deze betaling navraag gedaan bij het College [van procureurs-generaal].

Het College heeft mij hierover bericht dat rechtspersonen (en dus ook banken) hun gegevens zeven jaren dienen te bewaren, conform artikel 10, lid 3, boek 2 BW. Die termijn is reeds enkele jaren verstreken. Banken kunnen de gegevens langer bewaren. Navraag bij de banken waar het Openbaar Ministerie destijds bankierde heeft evenwel geen resultaat opgeleverd.

Daarnaast zoekt het Openbaar Ministerie in de financiële administratie en bij de ICT diensten van het Openbaar Ministerie. Sinds de jaren 2000/2001 is men enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Dit bemoeilijkt het raadplegen van de systemen. Het College is nog in afwachting van de resultaten hiervan. Over de uitkomsten zal ik u informeren.'[27]

Het advies van het BOOM van 4 februari 2000 werd op 8 april 2014 'in een gesloten envelop' naar de Tweede Kamer gezonden, 'alwaar onder toezicht van de griffie van de Tweede Kamer, Kamerleden deze gedurende een week vertrouwelijk kunnen inzien.'[28] De concluderende alinea's van dat advies waren

'gezwart'. Zie hiervoor uitgebreider hoofdstuk 8 ('De informatieverstrekking aan de Tweede Kamer') van Rapport 1.

Tijdens de regeling van de werkzaamheden op 9 april 2014 kreeg mevrouw M.A. (Magda) Berndsen-Jansen steun van een meerderheid in de Tweede Kamer voor haar verzoek aan de minister om toezending van de resultaten van het onderzoek van het Openbaar Ministerie uiterlijk eind april:

> 'Ik wil de minister verzoeken om de resultaten van het onderzoekje bij het Openbaar Ministerie voor eind april aan de Kamer te doen toekomen. Misschien is het handig om ook in de papieren dossiers te kijken als ICT zo moeilijk is, want die dossiers blijven veel langer bewaard dan de dossiers bij de banken.'[29]

MedewerkerVenJ2 had op woensdag 9 april 2014 contact met de plaatsvervangend directeur DFBC van DGRR over het opvragen van de betalingsgegevens:

> 'MedewerkerVenJ2 van DJOA vertelde de plaatsvervangend directeur DFBC over de achtergronden van de schikking, zoals het debat, het beslag in Luxemburg en de discussie over de bedragen. Daarna zond hij MedewerkerVenJ5 nog een e-mailbericht om 'contact op te nemen met degenen die zicht hebben op de betaling van het door het arrondissementsparket Amsterdam ontnomen bedrag van 750.000 gulden richting het departement. Periode is augustus 2000 tot en met september 2001.'[30]

De verwachting van MedewerkerVenJ2 was – zo heeft hij de Onderzoekscommissie laten weten – dat dit informatie zou opleveren over het tijdstip of over het niet in de schikking ingevulde rekeningnummer van het Openbaar Ministerie waarop de bedragen uit Luxemburg zouden zijn overgemaakt. In dit specifieke e-mailbericht aan de plaatsvervangend directeur DFBC meldde MedewerkerVenJ2 niet ook de specifieke zoekgegevens die hij op 4 april 2014 wel aan het hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal had doorgegeven.

De plaatsvervangend directeur DFBC heeft als volgt hierop gereageerd: 'In de mondelinge contacten die ik met hem had, is de achternaam van Cees H. niet verstrekt. Ook heb ik geen andere informatie gekregen dan welke blijkt uit de mailwisseling die in uw bezit is.'[31]

De Onderzoekscommissie heeft navraag gedaan over het ontbreken van het parketnummer:

'MedewerkerOM2 verklaart dat het geen bewuste keuze is geweest om dat niet te doen, hij zou niet weten wat er op tegen was geweest. Hij kan echter niet zeggen of het ministerie in de zoektocht zou zijn geholpen met die informatie. Het is geen bewuste keuze geweest en MedewerkerOM2 weet ook niet zeker of de nummers niet toch zijn genoemd in de ambtsberichten.'[32]

MedewerkerOM2 heeft na zijn gesprek met de Onderzoekscommissie erop gewezen dat het ministerie de parketnummers kende:

'De parketnummers stonden namelijk reeds in het ambtsbericht van het college van procureurs-generaal aan de minister van Justitie van 4 april 2002. Weliswaar stond daarin het parketnummer van de hasj-zaak in hoger beroep vermeld, maar via dit nummer komt men vanzelf bij het parketnummer in eerste aanleg. Nog belangrijker echter: het ministerie beschikte over het parketnummer, want het stond vermeld in de ontnemingsschikking van 15 juni 2000!'[33]

Na verzending van het bericht van MedewerkerVenJ2 van DJOA aan de plaatsvervangend directeur DFBC op 9 april 2014 hadden beiden contact met elkaar:

'MedewerkerVenJ5 gaat verder voor de volledigheid na of er in de periode augustus 2000 tot en met september 2001 een bedrag van 750.000 [gulden] is overgeboekt. Van Openbaar Ministerie (Amsterdam) naar het ministerie van Veiligheid en Justitie.'[34]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft de plaatsvervangend directeur DFBC hierover het volgende meegedeeld:

'Op 9 april 2014 vroeg MedewerkerVenJ2 (DJOA) hem of hij mogelijkheden had om wat dingen op te zoeken in de financiële administratie van het departement. De plaatsvervangend directeur DFBC had vanuit zijn functie behoorlijk wat contacten met mensen van DFEZ en hij vond het niet passend om MedewerkerVenJ2 door te verwijzen en het hem zelf uit te laten zoeken. De heer [drs R.J.F. (Ronald)] Baarends RA MBA[directeur DFBC] stemde hiermee in. Gezien de context en de achtergrond vond MedewerkerVenJ5 het ook verstandig om het zelf te doen en niet over te laten aan medewerkers van de financiële administratie. Als afdelingshoofd straalde hij wat meer gezag uit en hij kende mensen daar. In eerste instantie is hij bij een viertal collega's van DFEZ te rade gegaan op basis van de vraag van MedewerkerVenJ2 en kwam uiteindelijk terecht bij MedewerkerVenJ8, die op zijn beurt weer contact zocht met het GDI

omdat hij er zelf ook niet uit kwam. Zodoende kwam de plaatsvervangend directeur DFBC in contact met MedewerkerSSC5 die direct met hem communiceerde.'[35]

De plaatsvervangend directeur DFBC stuurde het aan hem verzonden e-mailbericht ruim een halfuur later door naar vier medewerkers van DFEZ: twee van de afdeling financiële infrastructuur en concernadministratie en twee van de afdeling begroting en kaderstelling:

'Uit onderstaande opsomming komt naar voren dat tussen augustus 2000 en september 2001 het Openbaar Ministerie van betrokkene 750.000 gulden heeft afgepakt. Dat bedrag zou dus in de financiële administratie van het departement terug gevonden kunnen worden als pluk ze-ontvangst of verbeurd verklaarde gelden. Kunnen jullie nagaan of dat nog te achterhalen is, hetzij het bankafschrift zelf, dan wel de boeking in de financiële administratie van deze ontvangst?'[36]

MedewerkerVenJ8 van DFEZ nam vervolgens contact op met MedewerkerSSC1, manager van het *team* ERP van het SSC-ICT.[37] MedewerkerVenJ8 kreeg geen contact met de betrokken manager:

'Ik heb contact opgenomen met het GDI, maar helaas. Morgen belt MedewerkerSSC1 mij terug. Dus wordt vervolgd!'[38]

MedewerkerVenJ2 van DJOA belde op 9 april 2014 ook met de accountant van het Openbaar Ministerie bij de Auditdienst Rijk en stuurde hem de volgende dag, op 10 april 2014, een e-mailbericht:

'In vervolg op telefoongesprek van gisteren over de betalingen aan het OM in de ontnemingsschikking met Cees H. in 2000/2001: de minister gaf gisteravond aan dat hij de brief hierover voor Pasen uit wil doen, zodat de Kamer de kwestie hopelijk voor het mei-reces kan afdoen. Ik vrees dus dat de zoekslag nog wat sneller zal moeten dan gisteren besproken. Wil je mij begin volgende week berichten?'[39]

Nog geen halfuur later berichtte de accountant MedewerkerVenJ2 als volgt:

'Ik ben vanmorgen meteen op zoek gegaan binnen onze afdeling, maar ik kwam tot de conclusie dat onze controledossiers een bewaartermijn hebben van 10 jaar. De controledossiers van het Openbaar Ministerie uit 2000 en 2001 zijn dus niet meer beschikbaar. Mijn collega's gaven verder aan dat DFEZ mogelijk de betreffende specificaties van de rekeningen van de inbeslaggenomen gelden uit de administratie zou kunnen genereren. Het inhoudelijke zaakdossier van het Openbaar Ministerie zou mo-

gelijk ook het verloop van de inbeslagname en de bijhorende transacties kunnen bevatten. Waarschijnlijk hebben jullie bovenstaande sporen echter al ingezet.'[40]

Het advies van de accountant om bij DFEZ te vragen naar de administratie van de rekeningen van inbeslaggenomen gelden en om het inhoudelijke zaaksdossier bij het Openbaar Ministerie op te vragen, was in zoverre overbodig, omdat al langs die weg werd gezocht. MedewerkerVenJ2 vroeg aan MedewerkerVenJ5 of het DFEZ-spoor waarop de accountant doelde hetzelfde was als de zoekslag waarmee MedewerkerVenJ5 al was begonnen.[41] De plaatsvervangend directeur DFBC liet weten: 'Klopt'.[42]

Op maandag 14 april 2014 nam MedewerkerSSC5 van het *team* ERP van het SSC-ICT, telefonisch contact op met de plaatsvervangend directeur DFBC. Wat toen is besproken, legde MedewerkerSSC5 kort daarna vast in een e-mailbericht:[43]

'Het administratiesysteem waar de verzochte gegevens mogelijk in geregistreerd staan, is sinds begin 2012 definitief uit de lucht. Diverse administraties hebben nog specifiek rapportages/data uit het oude [*Jufis*] *P01* systeem gekregen voordat de stekker er definitief uit is gegaan. Deze lijsten zijn beperkt en vanuit rechtspraak zijn met name overzichten proceskosten/griffierechten.

Daarnaast zijn er alleen 3 lijsten met betrekking tot in beslag genomen gelden/verbeurd verklaarde posten. Deze hebben we bekeken en hier komen 3 posten voor met een bedrag van rond de 750.000.'

De informatie die MedewerkerVenJ2 aan de plaatsvervangend directeur DFBC mondeling zou hebben doorgegeven, was klaarblijkelijk niet aan MedewerkerVenJ8 verstrekt en dus ook niet aan MedewerkerSSC5:

'In eerste instantie concentreerde MedewerkerSSC5 de zoektocht op het bedrag, maar later is hij, na eigen onderzoek op internet naar meer informatie betreffende de persoon, gaan zoeken op de achternaam van Cees H.'[44]

De Onderzoekscommissie heeft over deze aanpak gesproken met MedewerkerSSC2, coördinator van *team* ERP:

'Twee collega's van MedewerkerSSC2, MedewerkerSSC3 en MedewerkerSSC5, zijn toen gaan zoeken in de rapportages. Daarbij werd achterhaald dat er geen *back-up* van het systeem zelf was. MedewerkerSSC2

legt uit dat hier veel spraakverwarring over is. Als er van een SAP-systeem een *back-up* wordt gemaakt, is dat een specifieke systeem *back-up* en die is bij het uitzetten van het oude *Jurist*-systeem niet gemaakt. DFEZ heeft alleen gevraagd om bepaalde rapportages te draaien en die te bewaren. Dat is gebeurd. MedewerkerSSC3 en MedewerkerSSC5 zijn gaan zoeken naar het bedrag van 750.000 gulden, dat achteraf ook niet goed bleek te zijn.

Jufis P01 is in 2002 opgevolgd door *Jurist*. Beide systemen waren reeds uitgeschakeld en in 2012 is ook bij het GDI de vraag aan de orde geweest wat er in verband met de archivering aan digitale informatie moet worden vastgelegd zodat bestanden naderhand nog raadpleegbaar zijn. MedewerkerSSC2 is daar slechts zijdelings bij betrokken geweest. De relatiemanager van het GDI heeft contact gehad met MedewerkerVenJ11 om te zien hoe hiermee om te gaan. Per e-mailbericht van 20 maart 2012 bedankte MedewerkerVenJ11 voor de medewerking en meldde dat *P01* uit de lucht kon. Per die datum werd het systeem dus, na het draaien van de rapportages, uitgezet. MedewerkerSSC2 wijst er op dat het systeem weliswaar later [in 2015] weer aan de praat is gekregen, maar dat dit een zeer ingewikkeld verhaal is. Het was niet zo simpel als nu wordt gesuggereerd.'[45]

MedewerkerSSC5 gaf vervolgens de uitdraai van de drie bedragen: 753.693,41 gulden, 755.556,06 gulden en 785.867,50 gulden. Geen van de bedragen had betrekking op de zaak van Cees H. Op dinsdag 15 april 2014 stuurde de plaatsvervangend directeur DFBC het op 14 april 2014 ontvangen e-mailbericht van MedewerkerSSC5 door naar MedewerkerVenJ2.[46] Daaraan ging een e-mailwisseling vooraf, die begon met een verzoek van MedewerkerVenJ2 van DJOA aan de plaatsvervangend directeur DFBC :

'De minister wil dat de brief nog deze week uit gaat. Concept moet dan al morgen bij hem zijn. Heb jij al gegevens beschikbaar?'[47]

Meteen daarna liet de plaatsvervangend directeur DFBC het volgende weten:

'Neen. Niet beschikbaar. Ik heb diverse contacten aangeboord, maar dat leverde nog niets op.'[48]

Ook MedewerkerVenJ2 reageerde prompt:

'Zonder je te willen stalken, maar wanneer heb je naar verwachting wel iets?'[49]

Waarop de plaatsvervangend directeur DFBC het volgende bericht stuurde:

> 'Weet ik eerlijk gezegd niet. Er wordt gezocht in de spelonken van de administratie en ik heb het gevoel dat iedereen het van zijn bordje afschuift. Via DFEZ ben ik bij GDI belandt die weer doorschuift naar de rechtspraak/OM. Zelf kan ik er niet in kijken in de systemen (voor zover nog toegankelijk).'[50]

Zes minuten later stuurde de plaatsvervangend directeur DFBC het bericht van MedewerkerSSC5 dat hij een dag eerder in zijn mailbox had ontvangen door naar MedewerkerVenJ2.[51]

Ruim een halfuur na doorzending van het bericht van MedewerkerSSC5 besloot de plaatsvervangend directeur DFBC Hogendoorn de directeur DFEZ te informeren: 'Ik ben ook maar even naar directeur DFEZ overgestoken. Vermoed niet dat we nog verder komen omdat de gegevens er niet zijn.'[52] Dit 'oversteken' betrof de verzending van een e-mailbericht waarin het volgende werd meegedeeld:[53]

> 'Ronald kaartte de zoektocht al aan met betrekking tot de documentatie van de zaak Kees H. en de daarmee samenhangende afpakopbrengst van 750.000 gulden (en doorbetaling van een restant). De aanvliegroute via de financiële administratie heeft nog niet geleid tot resultaat.'[54]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Hogendoorn op het volgende gewezen:

> 'De heer Hogendoorn geeft aan dat hij niet betrokken is geweest bij de reconstructiepogingen in 2014, hij is nooit door de departementsleiding benaderd om iets te doen, niet bij het onderzoek van de heer Van Brummen en niet bij het opstellen van de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014. Op enig moment kwam hij er achter (half april 2014) dat er vanuit DGRR op het niveau van de plaatsvervangend directeur [DFBC] per mail aan één van zijn medewerkers werd gevraagd iets te doen in het kader van, wat de heer Hogendoorn later heeft vernomen, het onderzoek van de heer Van Brummen. Dat is hem nooit formeel gemeld. Hij heeft toen zelf geïnformeerd of DFEZ moest gaan zoeken en dat werd negatief beantwoord.'[55]

Terug naar het e-mailbericht van de plaatsvervangend directeur DFBC aan Hogendoorn van 15 april 2014. Hogendoorn reageerde meteen op dat e-mailbericht met afschrift aan Baarends (cc.):

> 'Graag een helder verzoek. Om misverstanden te voorkomen. Moeten

wij vanuit [DFEZ] gaan zoeken? Dan gaan we dat uiteraard direct doen.'[56]

Kort daarna, op 15 april 2014 om 10.46 uur, liet de plaatsvervangend directeur DFBC aan Hogendoorn het volgende weten:

> 'Zoals besproken, ik neem eerst de stand van zaken op met Ronald [Baarends] en kom dan zo nodig met een verzoek. Nu dus niets doen.'[57]

Nog dezelfde dag staakte de plaatsvervangend directeur DFBC de zoektocht definitief en stuurde MedewerkerVenJ2 van DJOA een bericht:

> 'Zoals je wellicht weet, ben ik op zoek geweest in de financiële administratie van het departement naar de "ontvangst" van de 750.000 gulden. Helaas zonder resultaat. Ik heb daarvoor DFEZ, GDI en Raad voor de Rechtspraak ingeschakeld. Maar in alle drie de gevallen zonder resultaat. Naar het lijkt, zijn niet alleen de bankafschriften vernietigd, maar zijn ook de registraties daarvan in de financiële administratie niet meer toegankelijk/leesbaar/beschikbaar. Door DFBC zijn deze gegevens sowieso niet direct toegankelijk en was ik dus afhankelijk bij dat oordeel wat mij door de drie genoemde organisaties is verteld. Daarbij zal ook een rol spelen dat de registraties hebben plaatsgevonden in oude systemen die al lang niet meer in gebruik zijn. Ik moet helaas de zoektocht dus staken.'[58]

Hogendoorn kreeg geen nader bericht met een opdracht:

> 'De heer Hogendoorn was alert geworden op de vraag in welk kader er wat gebeurde, omdat zijn medewerker buiten hem om werd benaderd. Als hij iets moest doen, ging hij dat ook doen, maar hij wilde daar wel helderheid over. Het voelde ongemakkelijk dat zijn medewerker buiten hem om werd benaderd op het niveau van een plaatsvervangend directeur van DFBC. In zijn mail (15 april 2014) heeft hij dat tot uiting gebracht door te vragen of men wilde dat DFEZ iets ging zoeken.
> Het was logisch geweest om bij de directie DFEZ aan te kloppen als men een bonnetje zocht en ook bij SSC-ICT op het niveau van de directeur. Voor zover de heer Hogendoorn weet is DFBC niet meer bij hem of bij zijn hoofden teruggekomen tijdens het onderzoek.'[59]

Precies in dezelfde periode probeerde MedewerkerVenJ1 van DJOA om via het parket-generaal de aan het BOOM-advies ten grondslag liggende stukken te krijgen. Eigen zoekpogingen om bij de afdeling die zich binnen het ministerie met rechtshulpverzoeken bezighoudt en bij het *Nationaal Archief* informatie boven water te krijgen leverden niets op.[60]

De voorzitter van het college van procureurs-generaal stuurde op 9 april 2014 een vervolg op zijn ambtsbericht van 7 april 2014:

> 'Zoals reeds eerder gemeld beschikt de toenmalige bankier van de gerechtelijke diensten te Amsterdam (de *Rabobank*) niet meer over gegevens over de jaren 2000 en 2001. De *ABN AMRO* bank kan niet bevestigen dat zij nog over gegevens met betrekking tot de bankrekening van de begunstigde beschikt. Echter ziet de *ABN AMRO* op juridische gronden geen mogelijkheden om deze gegevens – indien deze al aanwezig zijn – aan justitie te verstrekken.
>
> Het GDI (Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft ons bericht dat er geen documentatie meer beschikbaar is over de betreffende periode. De machines zijn uitgezet en alleen posten die eind 2001 nog openstonden zijn meegenomen in de conversie. Gegevens met betrekking tot de ontnemingsschikking met [Cees H.] zijn daarin niet meer aanwezig.'[61]

Het ambtsbericht leidde bij MedewerkerVenJ1 tot vragen:

> 'Gisteren en vandaag is gesproken met de minister over de verdere aanpak voor de brief die voor donderdag moet worden verzonden. [...] Morgen zal ik contact opnemen met MedewerkerOM3 over de wens een meer uitgebreid ambtsbericht te ontvangen, waarin
> – expliciet wordt gemaakt welke afwegingen op grond van welke wettelijke/juridische gronden *ABN AMRO* heeft gemaakt om niet in te gaan op het verzoek van het Openbaar Ministerie. Liefst neergelegd in een op hoog niveau binnen *ABN AMRO* geaccordeerde schriftelijke reactie.
> – meer expliciet wordt gemaakt welke stappen binnen het Openbaar Ministerie zijn genomen om de informatie met betrekking tot de betalingen te achterhalen, inclusief raadpleging van het strafdossier van destijds.'[62]

Vier dagen later, op 14 april 2014, meldde ze zich weer bij MedewerkerOM1, MedewerkerOM2 en MedewerkerOM3:

> 'In aanvulling op mijn onderstaand bericht van donderdag, geef ik je de volgende extra vraag aan het Openbaar Ministerie door van de DG/minister:
> – Is (door College/BOOM) kennis genomen van de stukken die ten grondslag liggen aan het BOOM-advies en is er echt verder niets anders?
> De DG [directeur-generaal Roes] wil hierop morgen een reactie ontvangen. Het belang van de vraag is dat de minister niet tegengeworpen kan

krijgen dat hij onvolledig is geïnformeerd. Hierbij ware te bedenken dat Tweede Kamerleden kennis hebben kunnen nemen van het BOOM-advies. Ook kennen zij het PV dat voor ons vrijdag jl. boven water kwam.’[63]

Met het proces-verbaal (PV) wordt het proces-verbaal van de FIOD van 1 december 1993 bedoeld, dat te vinden was op de website van *Vrij Nederland*.[64]

Het verzoek van MedewerkerVenJ1 kwam het parket-generaal niet erg gelegen:

‘We gaan niet naar die stukken op zoek en zeker niet nu. Het beantwoorden van de vragen die nog open staan kost ons al tijd en moeite genoeg, zodat we daar niet aan toe komen.’ [65]

Het betrof hier de vijf vragen die nog moesten worden beantwoord na het debat in de Tweede Kamer op 12 maart 2014. Deze vragen, waarvan vier voor rekening kwamen van het parket-generaal, zouden uiteindelijk worden beantwoord in een bijlage bij de hierna nog uitgebreid te behandelen brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014. Het parket-generaal bood de vier conceptantwoorden op 15 april 2014 aan het ministerie aan.

3.4 Het onderzoek van Van Brummen: de periode van 23 april tot 3 juni 2014 (de derde zoektocht)

Kort hierna, op 16 april 2014, informeerde het college van procureurs-generaal de minister en directeur-generaal Roes dat aan het BOOM-advies geen verdere stukken ten grondslag lagen. Die dag hadden de minister en de voorzitter van het college van procureurs-generaal hun periodiek overleg in aanwezigheid van de directeur-generaal Roes. Het was inmiddels duidelijk dat de *Rabobank* en *ABN AMRO* het parket-generaal niet konden voorzien van de benodigde informatie. Het strafdossier zou onvindbaar zijn. Het ging hierbij om de hasj-zaak.[66] MedewerkerVenJ1 van DJOA meende dat – als volgens de regels zou zijn gehandeld – het strafdossier nog zou moeten bestaan: ‘De gegevens zouden moeten worden bewaard voor een termijn van 20 jaar na de einduitspraak.’[67] Dat zou volgens MedewerkerVenJ1 14 mei 2016 zijn, twintig jaar na het onherroepelijk worden van de veroordeling van Cees H. in de hasj-zaak.

Omdat de zoektocht naar de financiële afhandeling tot dan toe nog niet had geleid tot enig resultaat, besloot minister Opstelten tot een nader onderzoek.

Eerder had de Tweede Kamer de minister gevraagd over de naspeuringen uiterlijk eind april te berichten.

In Rapport 1 is erop gewezen dat het aanvankelijk de bedoeling was geweest om een onafhankelijk onderzoek naar de financiële afwikkeling te laten doen door drs. C.C.M. (Kees) Vendrik, lid van de Algemene Rekenkamer. Een conceptversie van een uiteindelijk op 3 juni 2014 te versturen brief aan de Tweede Kamer werd op 17 april 2014 besproken. Aan dat gesprek namen minister Opstelten, Roes en Bolhaar deel. In de loop van de dag viel het besluit om in zijn plaats mr. H.A. (Henk) van Brummen, oud-procureur-generaal en oud-directeur generaal van het ministerie van Justitie, te vragen de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H. te onderzoeken, met de voorzitter van het college van procureurs-generaal als opdrachtgever. Zie over dit onderzoek hoofdstuk 7 van Rapport 1. Het rapport van Van Brummen is in bijlage 3 opgenomen. De gang van zaken bij de keuze van de onderzoeker komt verderop uitgebreider aan de orde.

In haar gesprek met de Onderzoekscommissie heeft mevrouw mr. drs. A.M.E. (Anne Marie) Stordiau-van Egmond erop gewezen dat een onderzoek door de Algemene Rekenkamer de ban van geheimhouding over de zaak van Cees H. had kunnen doorbreken. De reden voor de geheimhouding lag in het levensgevaar dat het vrijkomen van bepaalde informatie voor bepaalde personen zou kunnen hebben, aldus mevrouw Stordiau-van Egmond:

> 'Dat verslag [het door Roes gemaakte verslag van zijn gesprek met staatssecretaris Teeven] moest geheim blijven omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn. Achteraf, de inhoud van het rapport kennende, vraagt mevrouw Stordiau-van Egmond zich af waarom zij bepaalde documenten niet mocht zien, omdat daar helemaal niet zulke gevaarlijke precaire informatie in bleek te staan.'[68]

Een onderzoek door de Algemene Rekenkamer had dan ook de mogelijkheid geboden voor een meer uitgebalanceerde informatiepositie van betrokkenen bij andere dienstonderdelen van het ministerie:

> 'Mevrouw Stordiau-van Egmond is niet betrokken geweest bij de *terms of reference* voor dit onderzoek. Wel is het zo dat zij en de betrokken portefeuillehouders in informele contacten met de minister hebben aangegeven dat zij dit onderzoek eigenlijk rekenkamerwerk vonden omdat het om een heel grondig onderzoek ging. Derhalve was het aldus mevrouw Stordiau-van Egmond teleurstellend dat het onderzoek zou worden uit-

gevoerd door de heer Van Brummen, en zeker toen zij hoorde dat de heer Van Brummen niet de staatssecretaris zou mogen interviewen.'

Ook voor minister Opstelten stond de noodzaak van een grondig onderzoek vast, zo liet hij in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 7 maart 2016 weten:

> 'De heer Opstelten geeft in reactie aan dat de kern was, dat voortdurend, vanaf de aankondiging van de eerste *Nieuwsuur*-uitzending, werd aangekondigd dat er iets aankwam en dat men de minister goed en specifiek zou informeren. Hij wachtte die informatie dus gewoon af, alleen kwam er niets. Er was geen dossier. Hij stond derhalve al behoorlijk met lege handen in het debat en dat liep ook desastreus af. Daarna irriteerde het hem dat men de stukken niet kon vinden of dat ze er niet meer waren. Dit bleek bij herhaling.'[69]

Van Brummen startte zijn onderzoek op 23 april 2014 en kreeg maar korte tijd om het onderzoek te doen. Hij slaagde erin om de einddatum voor zijn onderzoek op te rekken tot 6 mei 2014, dus na de door de Tweede Kamer gestelde *deadline* van eind april. Uiteindelijk zou zijn onderzoeksrapport in de finale versie op 26 mei 2014 aan de minister worden verstuurd. Zijn onderzoek was ook aan andere beperkingen onderworpen (zie hoofdstuk 7 van Rapport 1).

Van Brummen kreeg ondersteuning van het parket-generaal in de persoon van MedewerkerOM2. MedewerkerOM2 nam op 1 mei 2014 contact op met het SSC-ICT, in de persoon van MedewerkerSSC4, toen hoofd van de financiële administratie:

> 'Naar aanleiding van ons [telefoon]gesprek van zojuist, bevestig ik hierbij de komst van mr. Henk van Brummen en ondergetekende op 2 mei 2014 om 11.30 uur om inzicht te krijgen in de financiële systemen die in de jaren 1994-2001 werden gebruikt bij Justitie.'[70]

MedewerkerSSC4 nam hierover contact op met MedewerkerSSC1 van het *team* ERP, die aan MedewerkerSSC4 het e-mailbericht van MedewerkerSSC5 aan de plaatsvervangend directeur DFBC van 14 april 2014 doorstuurde.[71] MedewerkerSSC4 stuurde het e-mailbericht op zijn beurt door naar MedewerkerOM2:

> 'Naar aanleiding van ons telefonisch gesprek van vanochtend en uw mail heb ik een gesprek gehad met de teamleider ERP. Ten aanzien van uw vraag om inzicht te krijgen in de financiële systemen die in de jaren

1994-2001 werden gebruikt bij Justitie kan ik u meedelen dat dit het systeem *Jurist* (SAP-applicatie) was. Ter informatie doe ik u bijgaande mailwisseling toekomen. Aangezien ik vind dat ik verder niets meer kan bijdragen aan uw vraag die ik in deze mail heb beantwoord en de bijgevoegde mailwisseling wil ik de afspraak van morgenochtend niet door laten gaan. Ik verzoek u als u nog verdere vragen mocht hebben contact op te nemen met DFEZ (MedewerkerVenJ8) als eigenaar van de financiële systemen van het ministerie van Veiligheid en Justitie.'[72]

Voor MedewerkerOM2 was het e-mailbericht van MedewerkerSSC5 nieuwe informatie:

'Dank voor uw bericht, waarin u verzoekt om de afspraak morgenochtend niet door te laten gaan. In het door u bijgevoegde mailtje staat echter informatie van MedewerkerSSC5, die voor ons geheel nieuw is. Blijkbaar zijn er nog 3 lijsten beschikbaar, waarop met name inbeslaggenomen gelden staan. Zouden wij die lijsten s.v.p. kunnen bekijken. Het gaat namelijk niet alleen om de ontnemingsschikking van 750.000 [gulden], maar met name om inbeslaggenomen gelden die vanuit Luxemburg naar Nederland moeten zijn geboekt.'[73]

De volgende dag, 2 mei 2014, meldden Van Brummen en MedewerkerOM2 zich op een van de twee locaties van de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer:

'[Van Brummen en MedewerkerOM2] liepen MedewerkerSSC4 tegen het lijf in de hal van het GDI-gebouw. MedewerkerSSC4 vond het niet nodig om met hen te spreken want er waren immers geen gegevens, maar hij bracht hen toch op hun verzoek naar een systeembeheerder, MedewerkerSSC3. Zij hebben met hem meegekeken op het scherm om te kijken wat er nog mogelijk was om het systeem *Jufis* te raadplegen. MedewerkerSSC3 heeft een heleboel pogingen gedaan met allerlei oude paswoorden, maar hij kwam niet in het systeem.

Dat was voor MedewerkerOM2 de bevestiging dat de systemen niet meer raadpleegbaar waren. Daarnaast vertelde MedewerkerSSC3 ook dat er bij de conversie door een aantal (zo'n tien) arrondissementen was verzocht om bepaalde gegevens te bewaren omdat zij wisten dat het systeem zou worden uitgeschakeld. MedewerkerOM2 heeft de lijst van bewaarde gegevens gezien en daar stond niets bij van het arrondissement Amsterdam wat betrekking zou kunnen hebben op de zaak Cees H.

Wat hen betreft was dat het einde van de zoektocht bij het GDI en concludeerden zij op gezag van MedewerkerSSC3, als deskundige op dat gebied, dat er geen gegevens meer waren. MedewerkerOM2 heeft geen andere personen bij GDI of via de DFEZ-lijn geraadpleegd, ervan uitgaande dat de mensen op de werkvloer als geen ander weten hoe met de systemen moet worden omgegaan. Als die er geen gegevens uit kunnen krijgen, stopt het.'[74]

Van Brummen bracht de gevolgde aanpak als volgt onder woorden in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 29 februari 2016:

'De heer Van Brummen zet uiteen dat hij samen met MedewerkerOM2 heeft gekeken op welke manier de financiële vastlegging bij de gemeenschappelijk administratie en het parket zich in die periode voltrok (wat er gebeurde in het arrondissement). Tevens is gekeken naar hetgeen gebeurde op het niveau van de systeembeheerder (het arrondissement was niet de systeembeheerder, systeembeheer lag ergens anders) en wat daar nog te achterhalen was. Dit is gebeurd door informatie te vragen, door gesprekken te voeren en door feitelijk met de systeembeheerder mee te kijken naar de laatst beschikbare bestanden.'[75]

Ook heeft Van Brummen de Onderzoekscommissie erop gewezen dat MedewerkerSSC3 voor hem op dat moment de juiste man bij het SSC-ICT was:

'Op de vraag van de Onderzoekscommissie of de heer Van Brummen heeft overwogen om contact op te nemen met de leiding van GDI, antwoordt hij niet in te zien wat daar de meerwaarde van zou zijn geweest, als de direct verantwoordelijke al geen informatie kon leveren. MedewerkerSSC3 was voor de heer Van Brummen de juiste persoon omdat die genoemd werd vanuit GDI en DFEZ.'[76]

Van Brummen heeft de Onderzoekscommissie na zijn gesprek erop gewezen dat voor de context waarin zijn antwoorden horen te worden geplaatst, van belang is dat hij 'niet werd geholpen om het maximale uit de systemen te halen terwijl onder meer door de vraag van [de plaatsvervangend directeur DFBC] duidelijk was wat het belang was'.[77]

MedewerkerSSC3 was in april 2014 betrokken bij de tweede zoektocht naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H. en was degene met wie Van Brummen en MedewerkerOM2 op 2 mei 2014 hebben gesproken. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft MedewerkerSSC3 aangegeven wat hem is gevraagd:

‘De precieze vraag aan hem was of hij bedragen kon terugvinden van meer dan 750.000 gulden. De naam van Cees H. werd nog niet genoemd. Of het parket Amsterdam toen al werd genoemd durft MedewerkerSSC3 niet te zeggen.

Vervolgens heeft MedewerkerSSC3 bezien wat er voorhanden was. Dat deed hij door te zoeken in conversiebestanden, want er was geen systeem meer, en door te kijken in *Jurist [PR1]* naar wat er was overgenomen. Daar was niets te vinden, want er stonden alleen openstaande posten in. Toen heeft hij nog vanuit een oude *change* bestanden ‘in beslag genomen gelden’ gevonden. Die bestanden bevatten bedragen van boven de 750.000 gulden. Hij heeft niet gezocht met de term ‘Cees H.’.

Hoe het mogelijk is dat er begin juni 2014 toch nog een *back-up* is gevonden van *Jufis P01* – nadat MedewerkerSSC2 zijn collega’s MedewerkerSSC8 en MedewerkerSSC6 had gevraagd nog eens te zoeken – zegt MedewerkerSSC3 niet te weten. Er waren geen *back-up tapes* meer van de systemen, die waren verwijderd. Hoe het kan dat er toch een systeem is gevonden weet hij niet. [...] Hij heeft alleen gezocht in *Jurist [PR1]*, het enige systeem dat er nog was, en in de bestanden die hij nog had vanwege de [bewaring]. Meer was er voor hem niet beschikbaar.’[78]

In zijn rapport nam Van Brummen de volgende passages op. De eerste passage staat in de samenvatting:

‘Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum (GDI) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* meer beschikbaar.’[79]

De tweede passage is terug te vinden in de hoofdtekst van het onderzoeksrapport van Van Brummen:

‘Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI), thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er zijn geen *back-ups* beschikbaar.’[80]

3.5 Navraag in Luxemburg

Aan het slot van de behandeling in dit hoofdstuk van de eerste drie zoektochten zal de Onderzoekscommissie nog kort stilstaan bij de vraag op welke wijze in de periode van deze zoektochten en in het verlengde daarvan ook een poging is gedaan om in Luxemburg navraag te doen naar de banktegoeden van Cees H. die daar onder beslag hadden gelegen en die na de totstandkoming van de ontnemingsschikking vanuit Luxemburg waren overgeboekt op een rekening van het arrondissement Amsterdam.

Al tijdens de tweede zoektocht heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie bij het parket-generaal aangedrongen op navraag bij de Luxemburgse autoriteiten. In zijn voorzet voor de tweede zoektocht had MedewerkerVenJ2 de namen van de twee Luxemburgse banken en de rekeningnummers vermeld. De poging om informatie te krijgen uit Luxemburg is op niets uitgelopen, maar voor de volledigheid reconstrueert de Onderzoekscommissie hierna de contacten met Luxemburg en de voorbereidingen daarvoor.

De zoektocht naar informatie uit Luxemburg begon ten tijde van het onderzoek van Van Brummen. Op 9 mei 2014 liet het arrondissementsparket Amsterdam aan MedewerkerOM2 weten dat uit het computersysteem *Luris* (Landelijk uniform registratiesysteem internationale rechtshulp) geen rechtshulpverzoek met België of Luxemburg zou blijken.

> 'Indien in het dossier van destijds geen stukken meer zitten over de waardebestanddelen en het eventueel overmaken aan Nederland daarvan zou dit nog kunnen worden nagevraagd bij de buitenlandse autoriteiten.[81]

MedewerkerOM2 stuurde dit bericht door naar Van Brummen. Deze reageerde: 'Mooi, dat draadje ook weggewerkt, ben benieuwd.'[82] Op 26 mei 2014 leverde Van Brummen zijn finale versie van zijn onderzoeksrapport in bij het college van procureurs-generaal.

Over de in het volgende hoofdstuk te bespreken brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014[83] hadden SP, PVV, CDA en ChristenUnie schriftelijke vragen gesteld. Ter voorbereiding van de beantwoording vond tussen het parket-generaal en het ministerie overleg plaats. Op 27 juni 2014 liet MedewerkerOM2 aan Van Brummen weten:

> 'MedewerkerOM3 heeft zojuist contact gehad met departement. Vooralsnog worden vragen beantwoord door [het] departement. Wat betreft

de vraag om de Luxemburgse autoriteiten te bevragen heeft Medewerker OM3 de vraag teruggespeeld: er is al geen bevoegdheid om een rechtshulpverzoek in te dienen en bovendien zal Luxemburg de politieke gevoeligheid van het dossier duidelijk moeten worden gemaakt, alvorens een eventueel verzoek wordt ingediend. Voorgesteld is om daarover eerst te overleggen met Buitenlandse Zaken.'[84]

Op 2 juli 2014 liet *casemanager* MedewerkerVenJ2 aan een medewerker van het parket-generaal het volgende weten:

'De minister vroeg nog voor de volledigheid navraag te doen bij BZ en Financiën of het informeel ook niet mogelijk was om bankafschriften van Luxemburg te verkrijgen.'[85]

De medewerker van het parket-generaal reageerde meteen op dit verzoek:

'Met betrekking tot Luxemburg: de lijn via BZ en/of Financiën lijkt me dan via jullie te lopen; wij zullen via *Eurojust* proberen te informeren of er nog gegevens te leveren zouden zijn en of daartoe ook – op volstrekt vrijwillige basis – bereidheid bestaat.'[86]

Het contact met *Eurojust* was al eerder diezelfde dag gelegd. Het parket-generaal schakelde de Nederlandse vertegenwoordiger, mr. H.J. (Han) Moraal, in:

'Van MedewerkerOM3 begreep ik dat jij wilt nagaan of mogelijk nog bankgegevens beschikbaar zijn van een aantal transacties in de zaak Cees H.

Het gaat om de volgende banken:

– *Banque Générale du Luxembourg*

– *Banque F. van Lanschot*

Wij zijn op zoek naar de gegevens over de periode van 15 juni 2000 tot en met december 2001.'[87]

Een dag later, op 3 juli 2014 volgde de reactie van Moraal:

'Luxemburg is er gisteren meteen mee aan de slag gegaan. Ze konden mij net al melden dat de wettelijke bewaartermijn tien jaar is, de stukken mogen dus vernietigd zijn, maar hun ervaring is dat dergelijke informatie vaak langer bewaard wordt. Ze gaan nu na of dat bij deze twee banken ook het geval is en ze laten mij dat zo spoedig mogelijk weten.'[88]

Een aantal uren later berichtte Moraal dat het Luxemburgse Openbaar Ministerie had laten weten dat de stukken nog beschikbaar waren bij *Banque*

Générale du Luxembourg en *BankInter Luxembourg SA*, de rechtsopvolger van *Banque F. van Lanschot*:

> 'Graag hoor ik of er vervolgstappen zijn te nemen. Ik denk dat dat via *Eurojust* gemakkelijker en sneller gaat dan via de departementale wegen. Jullie geven aan dat er nauwelijks justitiële argumenten voor een rechtshulpverzoek zijn. Mogelijk kan het helpen als beide zijden van de financiële transacties (dus ook de zijde van Cees H.) expliciet verklaren achter de informatie-inwinning te staan, dat maakt de banken minder kopschuw. Wat ook kan helpen is dat niet breed informatie wordt opgevraagd maar dat een of meer personen (bijvoorbeeld mijn Luxemburgse collega en ik) naar de banken gaan om de gegevens op relevantie te bekijken en daarover te rapporteren. Ik hoor het wel.'[89]

Vervolgens liet MedewerkerOM2 van het parket-generaal aan Moraal weten dat overleg met het ministerie nodig was:

> 'Ik heb je mail ontvangen en we hebben er vanmorgen intern al over gesproken en zullen ook met het departement overleggen hoe we nu verder gaan. Je krijgt z.s.m. bericht.'[90]

Het ministerie van Veiligheid en Justitie was niet op de hoogte van de informatie van Moraal.[91]

MedewerkerOM3 liet over het aanbod van Moraal in haar gesprek met de Onderzoekscommissie weten:

> 'Vervolgens speelde het probleem dat de banken in Luxemburg niet zomaar informatie vrij zouden geven. MedewerkerOM3 heeft toen met haar collega's de mogelijkheden voor een rechtshulpverzoek op basis van internationaal strafrechtelijke samenwerking verkend. Daar zagen zij juridisch gezien geen mogelijkheid toe omdat zij dan een fictief strafbaar feit moesten gaan bedenken.
>
> De heer Moraal reikte ook een alternatieve route aan, namelijk die van de expliciete toestemming voor informatie-inwinning door beide zijden van de financiële transacties (dus ook van de zijde van Cees H.). Die mogelijkheid is aldus MedewerkerOM3 niet verder uitgewerkt, omdat MedewerkerVenJ1 op een gegeven moment heeft laten weten dat het Luxemburgse spoor niet verder uitgelopen hoefde te worden. Dit moet mondeling zijn gegaan, want zij kan hier geen mail meer van vinden en zij heeft de datum van het telefoongesprek helaas ook niet meer kunnen achterhalen. In haar herinnering zou dat geweest moeten zijn in de tijd

dat er iets aan berichtgeving naar de Kamer was gegaan (13 of 14 juli), waardoor het niet meer nodig was om op dat moment allerlei dingen in Luxemburg op te gaan vragen. MedewerkerVenJ1 van DJOA heeft verzocht het maar even te laten liggen en is er daarna nooit meer op teruggekomen. MedewerkerOM3 benadrukt dat, ook al was dat wel gebeurd, zij het heel moeilijk zou hebben gevonden omdat zij het gevoel had dat de informatie-inwinning dan toch min of meer op oneigenlijke gronden plaatsvond, ook met het tussenvoorstel van de heer Moraal, immers kon het Openbaar Ministerie alleen privacy-gevoelige informatie, zoals bankrekeninggegevens, aan buitenlandse autoriteiten vragen op basis van een rechtshulpverzoek.

De Onderzoekscommissie informeert wat er eigenlijk oneigenlijk zou zijn, het zou goed kunnen dat via de heer Moraal in alle openheid informatie aan de banken werd gevraagd, niet op grond van een rechtshulpverzoek, maar op grond van het feit dat het in Nederland een belangrijke politieke kwestie was.

MedewerkerOM3 is van mening dat het Openbaar Ministerie dat niet moet doen, dat moet het departement doen. [...] Als het departement dit belangrijk had gevonden, had het op de lijn van het departement gelegen om bij hun *counterparts* in Luxemburg informatie op te vragen. Het was zeker ook een belangrijke zaak voor het Openbaar Ministerie, maar het Openbaar Ministerie heeft maar bepaalde mogelijkheden om informatie in het buitenland op te vragen en daar kan men niet zomaar aan voorbijgaan.'[92]

MedewerkerVenJ1 liet het volgende in haar gesprek met de Onderzoekscommissie weten:

'Banken hebben een grondslag nodig om informatie te zoeken en te verstrekken en dat was in Luxemburg ook het geval. Het is overwogen en mogelijkheden zijn onderzocht. Er bleek onvoldoende grondslag en urgentie te zijn. Het lag niet zo makkelijk qua aanknopingspunten want het was een hele oude zaak.

Gevraagd naar wie de afwegingen heeft gemaakt stelt MedewerkerVenJ1 dat het ministerie ook zelf heeft gekeken of informatie vragen bij de banken in Luxemburg een begaanbare weg zou kunnen zijn en tot de conclusie kwam dat die route niet voor de hand lag. Er speelt hierbij ook een soevereiniteitskwestie, dus er wordt vanuit een overheidsorgaan overwo-

gen of een informatievraag passend en gewenst is. Het ging om bankrekeningen en transacties waar het Openbaar Ministerie bij betrokken was, dus het ministerie had in dezen een passieve rol. Het Openbaar Ministerie is een zelfstandig orgaan dat zich met rechtshandhaving bezighoudt, dus vanuit daar gaat men ook niet zomaar in een ander land aan de slag. De gegevens bij de banken in Nederland konden wel gewoon worden opgevraagd want het waren eigen rekeningnummers.'[93]

Op 10 juli 2014 liet minister Opstelten de Tweede Kamer weten dat het niet mogelijk was geweest om de gezochte gegevens in Luxemburg op te vragen:

'Formele bevoegdheden om gegevens te vorderen bestaan slechts in het geval van een nog lopende strafrechtelijke procedure. Hierbij treedt het OM op als rechterlijke autoriteit die een buitenlandse autoriteit verzoekt onderzoekshandelingen te verrichten. De strafzaak tegen Cees H. is onherroepelijk geworden. Daarnaast is uitvoering gegeven aan de schikking in 2000. Er is anno 2014 voor het OM geen enkele rechtsbasis om een vordering te doen aan de Luxemburgse autoriteiten teneinde informatie over individuele rekeningen van klanten van een Luxemburgse bank op te vragen. Daarom zie ik hiertoe geen mogelijkheden.'[94]

4 De brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014

4.1 De lange aanloop naar de brief van 3 juni 2014; tijdlijn

Op 3 juni 2014 stuurde minister Opstelten een brief aan de Tweede Kamer waarin een aantal nog openstaande Kamervragen werden beantwoord. Voor het werk van de Onderzoekscommissie is de volgende passage uit deze brief van cruciaal belang:

> 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'

Zoals in hoofdstuk 5 wordt behandeld, is deze passage onjuist gebleken. De Onderzoekscommissie heeft daarom nauwkeurig willen nagaan welke informatie ten grondslag heeft gelegen aan deze passage, en welk onderzoek daartoe is verricht.

De brief van 3 juni 2014 heeft een lange aanloop gehad en heeft in zijn wordingsgeschiedenis wisselende bewoordingen gekend over wat er nog aan informatie over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H. beschikbaar was bij het SSC-ICT. De Onderzoekscommissie heeft dertig (concept)versies van deze brief in computerbestanden en archiefmappen teruggevonden. Niet uit te sluiten is dat er nog meer concepten zijn geweest. De Onderzoekscommissie heeft op 24 maart 2016 inzage gehad in de digitale map met documenten die op de K-schijf van DJOA staat. De map 'versiebeheer' bevat overigens niet alle conceptversies die de Onderzoekscommissie in handen heeft gekregen: sommige versies zijn alleen per e-mail gewisseld.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie kent sinds 2011 voor het hele ministerie een Document Management Systeem (*DigiJust*), waarin het werkproces van documenten (zoals brieven, nota's, antwoorden op Kamervragen) wordt vastgelegd. *DigiJust* is niet gebruikt bij de Kamerbrief van 3 juni 2014. Bij raadpleging van deze Kamerbrief verschijnt in *DigiJust* de mededeling dat er

geen werkstroom aanwezig is. Het document, de Kamerbrief van 3 juni 2014, is op 5 augustus 2015 alsnog in *DigiJust* opgenomen.[1]

DigiJust

Het ministerie van Veiligheid en Justitie kent vanaf 2011 voor het hele departement een Document Management Systeem (*DigiJust*). De opsteller maakt een zaak in *DigiJust* aan. Aan de zaak worden alle relevante documenten toegevoegd. De opsteller zet de documenten ter goedkeuring in een werkstroom. In de werkstroom worden alle handelingen vastgelegd: goedkeuring en/of wijzigingen in de lijn en eventuele betrokkenheid van andere ministerieonderdelen (directies) of zelfs onderdelen van andere ministeries en hun terugkoppeling. De huidige SG werkt digitaal, voor SG Cloo werden de documenten uitgeprint en fysiek ter goedkeuring voorgelegd aan de toenmalige bewindspersonen. Staatssecretaris Dijkhoff werkt digitaal. Voor minister Van der Steur worden de stukken uitgeprint, zoals dat ook al voor zijn voorganger Opstelten gebeurde.

De opsteller van een document maak deze aan in *DigiJust,* dan wel maakt deze aan op de K- en/of H-schijf en voegt deze vervolgens toe aan de zaak in *DigiJust*. In *DigiJust* is het mogelijk om zaken en/of documenten af te schermen. Hiermee zijn ze enkel zichtbaar voor de medewerkers in de werkstroom en eventueel voor een vooraf gedefinieerde groep medewerkers. Voor de werkstroom geldt dat het document enkel zichtbaar is op het moment dat het document als werkstap bij de betreffende medewerker is. Daarvoor en daarna is het niet zichtbaar. Wanneer vooraf een toegangsgroep is aangemaakt voor het betreffende document hebben de medewerkers die in deze groep zijn opgenomen te allen tijden toegang tot de documenten.

Documenten die opgeslagen worden op de K-schijf kunnen ook afgeschermd worden door het toekennen van autorisaties op de betreffende hoofdmap. De K-schijf is een gemeenschappelijk schijf per directie. De H-schijf is een persoonlijke schijf en enkel zichtbaar voor de desbetreffende medewerker. Daarnaast is er nog de L-schijf. Deze schijf biedt de mogelijkheid om medewerkers van directie X inzage te geven in toegewezen mappen op de K-schijf van directie Y.

Alle documenten waarin sprake is van financiële gevolgen moeten worden voorgelegd aan DFEZ. En op dit moment ook aan het ministerie van Financiën in verband met de financiële situatie van Veiligheid en Justitie. In *DigiJust* is

niet voorzien in het 'automatisch' opnemen van DFEZ in de werkstroom voor de gevallen waarin sprake is van financiële gevolgen of van aspecten die te maken hebben met de financiële administratie en gegevensbeheer. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de opsteller van het document of zijn lijnmanagers. DFEZ ziet dus alleen alle documenten die aan haar worden voorgelegd, maar heeft geen toegang tot de documenten die niet aan deze directie worden kenbaar gemaakt, ook niet als daarin sprake is van financiële gevolgen of van aspecten die te maken hebben met de financiële administratie en gegevensbeheer.

Onder het voorbehoud dat er wellicht meer conceptversies zijn die op een andere, veel gebruikte schijf, de H-schijf, of op andere gegevensdragers zijn opgeslagen, volgt hieronder in de paragrafen 4.2. tot en met 4.8. een overzicht van conceptversies die de Onderzoekscommissie heeft aangetroffen, en die inzicht geven in de wordingsgeschiedenis van de hiervoor aangehaalde passage.

Hieronder wordt eerst een chronologisch overzicht gegeven van de belangrijkste gebeurtenissen die in verband staan met de brief van 3 juni 2014.

9 april 2014	De Tweede Kamer vraagt de minister om de resultaten van het onderzoek van het Openbaar Ministerie naar de Tweede Kamer te sturen.
23 april 2014	Van Brummen krijgt opdracht van het college van procureurs-generaal en begint onderzoek naar de financiële afhandeling van de ontnemingsschikking.
2 mei 2014	Van Brummen bezoekt de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer en wordt te woord gestaan door een systeembeheerder. De systeembeheerder lukt het niet toegang te krijgen tot het oude systeem.
26 mei 2014	Definitieve versie van het rapport *Volg het spoor terug* van Van Brummen. De voorzitter van het college van procureurs-generaal informeert de minister dezelfde dag over het rapport in een ambtsbericht, met in bijlage het rapport.
27 mei 2014	25ste versie van de brief van de minister van Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer over de informatie over de financiële afwikkeling beschikbaar bij het SSC-ICT. De woordvoerders van de PVDA en VVD in de Tweede Kamer worden 'gesondeerd'.

3 juni 2014	Brief minister van Veiligheid en Justitie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014 33750 VI, nr.123).

4.2 De eerste conceptversie

De eerste conceptversie dateert van 10 april 2014, één dag na het verzoek van het Tweede Kamerlid Berndsen-Jansen voor toezending van 'de resultaten van een navraag naar bankgegevens en van een zoekslag in de financiële administratie en bij de ICT-diensten van het OM'. Van die gelegenheid wilde de minister ook gebruikmaken om vijf vragen te beantwoorden waarvan hij in zijn brief van 13 maart 2014 had beloofd dat hij ze op een later moment zou beantwoorden.[2]

De conceptversie van 10 april 2014 was bedoeld voor ambtelijk overleg, hoewel niet uitgesloten kan worden dat deze en volgende versies ook al met de minister zijn besproken. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 7 maart 2016 heeft Opstelten het volgende meegedeeld:

> 'De heer Opstelten zet uiteen dat de basis van de brief het rapport van Van Brummen en het daarop gebaseerde ambtsbericht van het college van procureurs-generaal waren. Dat is continu het vertrek-/uitgangspunt geweest. Hij heeft niet zelf die brief geredigeerd, althans niet dat hij zich kan herinneren. Dat is ook niet zijn stijl. De brief zal een aantal malen met hem zijn besproken en toen is er op 3 juni 2014 een handtekening gezet. De brief moest ook snel weg. De gesprekken vonden plaats door en onder regie van de heer Roes met zijn *team*, en de heer Opstelten heeft er voortdurend op gehamerd dat de brief wel moest kloppen.'[3]

Over het SSC-ICT bevat het concept van 10 april 2014 de volgende mededeling:

> 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van mijn ministerie zijn de gegevens over deze ontnemingsschikking niet meer aanwezig. Zoals in antwoord op de vragen aangegeven is men sinds de jaren 2000/2001 enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Slechts posten die eind 2001 nog openstonden zijn meegenomen in de conversie van systemen. [...] Ook [bij] de Auditdienst Rijk zijn gegevens uit deze periode [niet] meer voorhanden. FBC. Auditdienst Rijk: bewaartermijn 10 jaar. Geen info. Opnemen?'

4.3 De tweede conceptversie

De tweede conceptversie is van 17 april 2014 (niet opgeslagen op de K-schijf) en bevat de volgende passage:

> 'Ik wens dan ook dat hierover de onderste steen boven komt. Ik heb om die reden de heer drs. C.C.M. Vendrik, lid van de Algemene Rekenkamer en oud-lid van uw Kamer, verzocht om een diepgravend onderzoek te doen naar de financiële afwikkeling van deze ontnemingsschikking. De heer Vendrik is bereid hierover aan mij te rapporteren. Ik zal uw Kamer zijn bevindingen doen toekomen.'

Het tweede ambtelijk concept, met daarin onder meer bovengenoemd citaat, werd op 17 april 2014 aan het eind van de middag besproken tussen de minister, directeur-generaal Roes en de voorzitter van het college van procureurs-generaal. Een medewerker van het bureau secretaris-generaal rapporteerde hierover aan de secretaris-generaal, Cloo, als volgt:

> 'Zoals je ziet is passage over eventuele externe toets door ARK nu geschrapt. Dit na goed overleg met AZ/MP en VZ. CPG's.'[4]

Niet Vendrik, die volstrekt onwetend was dat zijn naam in dit verband rondging,[5] maar oud-procureur-generaal Van Brummen werd met het onderzoek belast. Verder zou niet de minister, maar het college van procureurs-generaal opdrachtgever van dit onderzoek worden. Van Brummen had als procureur-generaal bedrijfsvoering en ICT in zijn portefeuille gehad en werd op grond daarvan geacht voldoende inzicht te hebben in het archiefbeheer en in de ICT-systemen van het Openbaar Ministerie. Ook was hij op de hoogte van de werkprocessen van het Openbaar Ministerie.

Wat de zoektocht naar de financiële gegevens betreft, bevat de tweede conceptversie, van 17 april 2014, de volgende passage:

> 'De toenmalige bankier van de gerechtelijke diensten in Amsterdam beschikt niet meer over gegevens uit de periode van de ontnemingsschikking. Ook bij de ICT diensten van het Openbaar Ministerie en het ministerie van Veiligheid en Justitie zijn de betalingsgegevens over deze ontnemingsschikking niet meer aanwezig. Sinds de jaren 2000/2001 zijn deze diensten enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Ook bij de Auditdienst Rijk (ADR) zijn geen gegevens uit deze periode meer voorhanden.'

4.4 De volgende conceptversies: 3 tot en met 24

De derde conceptversie is van 26 april 2014, de dag waarop staatssecretaris Teeven met directeur-generaal Roes over zijn herinneringen sprak.[6] Van Brummen was op dat moment aan de slag met zijn onderzoek. In deze versie wordt de Auditdienst Rijk niet meer vermeld en is een nieuwe met *track-changes* verwijderde passage over het SSC-ICT zichtbaar. In deze verwijderde passage ging het, in tegenstelling tot voorgaande conceptversies, niet meer om gegevens die niet meer beschikbaar waren, maar om toegang tot het financiële systeem en om *back-ups*. De passage luidt als volgt:

> 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum (GDI) van mijn ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* beschikbaar.'

De vierde conceptversie dateert van 9 mei 2014: de tekst is althans onder die datum opgeslagen. De datum die wordt vermeld in de conceptversie is 26 april 2014. In deze versie staat de volgende passage:

> 'Ook bij de ICT diensten van het Openbaar Ministerie en het ministerie van Veiligheid en Justitie zijn de betalingsgegevens over deze ontnemingsschikking niet meer aanwezig. Sinds de jaren 2000/2001 zijn deze diensten enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Ook bij de Auditdienst Rijk (ADR) zijn geen gegevens uit deze periode meer voorhanden.'

De vijfde conceptversie is voorzien van de datum van 12 mei 2014. Wat tot dan toe was vermeld over het SSC-ICT en de Auditdienst Rijk, ontbreekt volledig in deze versie. Volstaan werd met het volgende:

> 'In aanvulling op het onderzoek in de dossiers en de automatiseringssystemen heb ik de voorzitter van het College verzocht een onderzoek te verrichten naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in deze zaak, waaronder begrepen de hoogte van de in beslag genomen en overgemaakte bedragen. In opdracht van de voorzitter van het College heeft de heer H.A. van Brummen, voormalig lid van het College, in de periode van [23 april 2014] tot en met 7 mei 2014 een uiterste inspanning verricht om een antwoord op deze vraag te krijgen.'

De volgende dag, 13 mei 2014, circuleerde de zesde conceptversie. Daarin is het volgende te lezen:

> 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* beschikbaar.'

Op 15 mei 2014 volgde een sterk ingekorte zevende versie, waarin de zojuist genoemde passage was gehandhaafd. Ook de lange (achtste) versie van de brief, met als datum 15 mei 2014, bevat dezelfde passage.

In de negende conceptversie van 20 mei 2014 staat:

> 'In de tweede plaats was de financiële administratie uit de betreffende periode bij het parket en het gerecht Amsterdam niet te traceren door een opeenvolging en ontvlechting van gezamenlijke systemen voor Openbaar Ministerie en de rechtspraak en daarbij toegepaste schoningsslagen. Toegang tot gegevens van voor 2002 bleek daardoor niet meer mogelijk. Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* beschikbaar.'

In de op 21 mei 2014 opgeslagen tiende versie (met ook als datum 20 mei 2014) was dezelfde passage opgenomen. Later die dag volgde de elfde versie, die op dit punt identiek is. Vervolgens verschenen in twee dagen tijd nog acht versies, waarin de passage onveranderd bleef. In de negentiende versie (van 22 mei 2014 om 15.30 uur) is sprake van de toevoeging van het woord 'meer'. Zie onderstreping door de Onderzoekscommissie:

> Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* meer beschikbaar.'

4.5 De 25ste en 26ste conceptversies

In de volgende zes versies bleef deze tekst wat de passage over de financiële gegevens betreft ongewijzigd. De 25ste versie, van 27 mei 2014, werd voorgelegd ('politiek gesondeerd') aan de woordvoerders van de coalitiepartijen, Van der Steur en mr. J. (Jeroen) Recourt. Recourt heeft de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

> 'Ik heb vooraf contact gehad met de minister van Veiligheid en Justitie en zijn politiek assistent over de brief die deze minister op 3 juni 2014 aan de Kamer heeft gestuurd. Ik heb hierbij naar mijn herinnering mondeling enige algemene opmerkingen gemaakt die ik mij nog wel naar de strekking, maar niet meer naar de letter kan herinneren. Ik heb geen commentaar geleverd of suggesties gedaan die betrekking hadden op de passage over de *back-ups*.'[7]

De op- en aanmerkingen van Van der Steur betroffen een groot aantal redactionele aanpassingen, alsmede enkele inhoudelijke suggesties en vragen. Een van zijn vragen betrof de passage over de financiële gegevens waar vermeld werd dat toegang tot gegevens bij het Openbaar Ministerie van vóór 2002 en toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk waren. De vraag van Van der Steur luidde:

> 'Toegang onmogelijk of zijn die gegevens er niet meer? Maakt veel verschil.'

Na een volgende bespreking met de minister was in de 26ste versie, van woensdag 28 mei 2014, de passage over de financiële gegevens als volgt gewijzigd:

> 'Voorts was de financiële administratie uit de betreffende periode bij het parket en het gerecht Amsterdam niet te traceren door een opeenvolging en ontvlechting van gezamenlijke systemen voor het Openbaar Ministerie en de rechtspraak en daarbij toegepaste schoningsslagen. Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge waren gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'

4.6 De 27ste conceptversie

De 26ste versie werd op woensdag 28 mei 2014 om 18.46 uur verzonden naar de directeur DJOA, mevrouw mr. LM.P. (Lisette) de Bie, MedewerkerVenJ1, MedewerkerVenJ2, MedewerkerVenJ3 (allen van DJOA) en in cc aan MedewerkerVenJ4 (van de directie voorlichting).[8] Later op die avond stuurde mevrouw De Bie haar commentaar: 'Ik heb slechts enkele punten.'[9]

Die punten betroffen suggesties van Van der Steur in het kader van de 'politieke sondering':

> 'Daarmee [met de verwerking van die suggesties] is de brief naar mijn mening op adequate wijze en waar mogelijk aangepast aan de opmerkingen van Van der Steur.'

Mevrouw De Bie verzocht MedewerkerVenJ2 de volgende ochtend een nieuwe versie, de 27ste, gereed te maken:

> 'Ter afstemming met het Openbaar Ministerie en het ministerie van Algemene Zaken zou ik het graag – nu het ook Hemelvaart is – bijtijds verzenden.'

Niet alleen de woordvoerders van de coalitiepartijen deden suggesties, maar ook het ministerie van Algemene Zaken keek mee bij de opstelling van de brief. Op 6 mei 2014 had mr. A.O. (Albert) van der Kerk, raadadviseur van het ministerie van Algemene Zaken, bij mevrouw De Bie gevraagd naar de uitkomsten van het onderzoek van Van Brummen.[10] Het antwoord van mevrouw De Bie luidde:

> 'We hebben op dit moment nog niets ontvangen. Zodra we meer weten, zal ik contact met je opnemen.'[11]

De 27ste versie was in de ochtend van Hemelvaartsdag, 29 mei 2014, gereed. Mevrouw De Bie stuurde deze versie naar Van der Kerk:

> 'Vervelend dat ik je op Hemelvaartsdag moet lastigvallen, maar het is niet anders. In verband met politieke sondering is de conceptbrief aangepast. Bijgevoegd tref je deze aan. Deze ligt nu ook ter afstemming bij het Openbaar Ministerie. Graag verneem ik of je met deze versie akkoord kunt gaan. Tevens zou ik je willen verzoeken [plaatsvervangend SG dr. mr. L. (Bart) van Poelgeest] te informeren (ik heb zijn gegevens niet thuis).
> Indien het lukt nog voor vanavond te reageren, zou dat erg fijn zijn. Dan kunnen we namelijk vanavond nog een en ander aanpassen. Morgenochtend ronden we het samen met Gerard Roes af en dienen we de aangepaste versie opnieuw ter (finale) politieke sondering te verzenden.'[12]

Van der Kerk berichtte mevrouw De Bie dat hij zijn commentaar had voorgelegd aan Van Poelgeest en dat hij later die dag nog zou reageren.[13] Zijn reactie bleef niet lang uit. De toon van de brief vond Van der Kerk 'defensief'. Op verzoek van Van der Steur en Recourt was in de brief een passage opgenomen over het gesprek dat Teeven met Roes had gehad namens de minister in het kader van het onderzoek van Van Brummen. Ook dat zorgde voor een reactie van Van der Kerk: 'Dat roept de vraag op wat hij [Teeven] ervan vindt. Lijkt (politiek) riskant.' Maar: 'We zullen er ook niet voor gaan liggen.'[14]

Mevrouw De Bie reageerde als volgt:

> 'De defensieve toon, inclusief betreuren, is ingebracht op verzoek van Recourt. [...] De wens tot vermelding van de bespreking met de staatssecretaris kwam eveneens uit het overleg met zowel Recourt als Van der Steur. Alhoewel wij in eerste instantie ook niet voor deze vermelding waren, is dit dus met het oog op het politieke draagvlak nu wel opgenomen. Met de minister hebben we hierbij stilgestaan. Overigens zal de vraag of er wel met de staatssecretaris gesproken is (Van Brummen heeft hem niet

gehoord, zo kunnen de Kamerleden door de vertrouwelijke inzage van het rapport lezen), direct opkomen – en aanleiding zijn voor het aanvragen van een nieuw debat – indien we dat niet vermelden in de brief.'[15]

Van der Kerk heeft hierover het volgende gezegd in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie:

> 'In dit geval was er – blijkens de concept-Kamerbrief – voor gekozen om het gesprek met de heer Teeven door de minister te laten voeren. Later bleek dat via de heer Roes te zijn gegaan. De heer Van der Kerk heeft daar zelf eigenlijk niet zo expliciet naar gevraagd. Toen in de concept-Kamerbrief gesteld werd dat de minister met de heer Teeven had gesproken, kreeg Van der Kerk het beeld dat de heer Teeven ook niet met duidelijke informatie over de hoogte van het bedrag was gekomen. Het was lastig dat niemand met zekerheid kon zeggen over welk bedrag het ging. De heer Van der Kerk ging ervan uit dat dit bedrag zeker in de Kamerbrief zou zijn genoemd als de heer Teeven het had geweten, maar dat was niet het geval.'[16]

4.7 De 28ste en 29ste conceptversies

De afrondende bespreking van de conceptbrief aan de Tweede Kamer vond plaats in de ochtend van vrijdag 30 mei 2014, bij Roes thuis. Roes nam een foto van de tafel in zijn studeerkamer waaraan mevrouw De Bie en de coördinerend adviseur van DJOA zaten en MedewerkerVenJ4 stond toe te kijken. De foto werd per e-mail verzonden naar minister Opstelten.[17] De coördinerend beleidsadviseur van DJOA zond de 28ste versie van de Kamerbrief naar minister Opstelten, met het oog op een overleg van de minister met Roes die middag om 15.00 uur.[18] Niet op het ministerie, maar in de woning van de politiek assistent van de minister die op zo korte termijn geen oppas had kunnen regelen. Mevrouw De Bie stuurde Van der Kerk deze laatste versie per e-mail.[19] De reactie van Van der Kerk was als volgt:

> 'MP kan alleen instemmen met het noemen van Fred en het niet meesturen van de bijlage als met de woordvoerders is afgesproken dat voor, tijdens en na het debat Fred en de bijlage buiten de orde blijven.'[20]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Van der Kerk het volgende laten weten:

> 'De voorbereiding van de brief van 3 juni 2014 viel op en rond Hemelvaartsdag (29 mei 2014) en iedereen genoot van de vakantie. Mevrouw

De Bie stuurde de heer Van der Kerk een e-mailbericht met de opmerking 'sorry Albert dat ik je stoor'.

Normaliter keek de heer Van der Kerk ambtelijk mee met Kamerbrieven met risicovolle onderwerpen en waar de minister-president of meerdere departementen bij betrokken zijn. In dit geval was er wel eerder telefonisch contact over de brief geweest, maar hij begreep dat het ministerie zijn *deadline* wilde halen en de brief er snel uit wilde ('met stoom en kokend water'). Hij had niet meegewerkt aan de concepttekst, maar die kreeg hij op gegeven moment onder ogen.

De heer Van der Kerk schetst die situatie als volgt. Hij onderhield vanuit zijn vakantieadres contact met de heer Van Poelgeest, die weer ergens anders op vakantie was, en met mevrouw drs. A.C. (Annelies) Pleyte (politiek assistent van de minister-president) die ergens in de bergen zat en nauwelijks bereik had. Hij kon nergens printen en moest alles vanaf zijn *iPhone*-schermpje doen. Dat was heel vervelend, maar de druk van het ministerie was groot. De heer Van der Kerk wijst erop dat de e-mailwisseling waar de Onderzoekscommissie naar verwijst echt een momentopname is, daaromheen is er ook veel telefoonverkeer geweest.

Er stonden drie dingen in het concept die hem enigszins zorgen baarden. Ten eerste was dat de opmerking dat zoiets nooit meer kon voorkomen (dat is later ook weer veranderd), ten tweede dat het ministerie het rapport [van Van Brummen] niet (ook niet vertrouwelijk) aan de Kamer wilde sturen en het derde betrof de positie van de heer Teeven. Deze was officier van justitie geweest, had een zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de minister. Dat stond ook zo in de brief en de heer Van der Kerk vreesde daar wel Kamervragen over, die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. Hij vond de toonzetting van de conceptbrief wat te defensief en hij meende dat het wel wat zakelijker kon.

De heer Van der Kerk heeft over de inhoud van de brief geen contact meer gehad met de minister-president. Wel heeft hij contact gehad met de heer Van Poelgeest en mevrouw Pleyte en één van die twee kwam met de opmerking dat de minister-president de lijn van de Kamerbrief en advisering onderschreef, maar wel het rapport naar de Kamer wilde sturen en wilde dat de kwestie van het horen van Teeven werd opgelost. Dit

heeft hij toen zo opgeschreven en dat heeft tot het misverstand geleid als zou hij zelf hierover met de minister-president hebben gesproken. De teneur van het verhaal was aldus de heer Van der Kerk vooral dat de brief goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiepartijen in de Kamer voordat die naar buiten ging.'[21]

De reactie van Van der Kerk had tot gevolg dat mevrouw De Bie de politiek assistent van minister Opstelten vroeg na te gaan of 'dit inderdaad zo [is] afgesproken met de woordvoerders'.[22]

Cloo, de SG van het ministerie van Veiligheid en Justitie, kreeg later op de avond van 30 mei 2014 van een medewerker van het bureau secretaris-generaal de 29ste versie van de brief:

> 'Hiermee stuur ik u mede namens de DGRR de definitieve versie van de brief inzake de ontnemingsschikking met Cees H. Deze brief is hedenmiddag met de minister besproken. AZ is ambtelijk akkoord met de inhoud van de brief.' [23]

Cloo heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 2 maart 2016 laten weten:

> 'Daarna werden de nog openstaande Kamervragen beantwoord in een brief van 3 juni 2014, waarin onder andere werd gemeld dat er geen *tapes* meer beschikbaar waren. Ook bij deze beantwoording is de heer Cloo niet betrokken geweest.'

Op maandag 2 juni 2014 vond nog overleg plaats van MedewerkerVenJ1 van DJOA met Van Poelgeest:

> 'Bart van Poelgeest vroeg naar de stand van zaken, ik heb hem verteld (nog contact met vB [Van Brummen] over de plaats van de zin over het gesprek met de staatssecretaris). Hij gaf door dat de MP één belangrijk punt heeft, namelijk dat de brief bij de woordvoerders bekend moet zijn. Ik heb gezegd dat dit inderdaad beoogd is.'[24]

Die dag, om 15 uur, verwerkte MedewerkerVenJ3 van DJOA het laatste commentaar van de voorzitter van het college van procureurs en stuurde de 30ste versie naar de politiek assistent van de minister. De volgende dag, op 3 juni 2014, zette de minister zijn handtekening onder de brief, die in de loop van de middag, om 15.32 uur, naar de Tweede Kamer werd gezonden.

Overzicht van de tekst over de *back-ups* in de verschillende versies

10 april 2014

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van mijn ministerie zijn de gegevens over deze ontnemingsschikking niet meer aanwezig. Zoals in antwoord op de vragen aangegeven is men sinds de jaren 2000/2001 enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Slechts posten die eind 2001 nog openstonden zijn meegenomen in de conversie van systemen. [...] Ook [bij] de Auditdienst Rijk zijn gegevens uit deze periode [niet] meer voorhanden. FBC. Auditdienst Rijk: bewaartermijn 10 jaar. Geen info. Opnemen?'

BRON Ambtsbericht college van procureurs-generaal 9 april 2014, dat berustte op informatie van het SSC-ICT.

17 april 2014

'De toenmalige bankier van de gerechtelijke diensten in Amsterdam beschikt niet meer over gegevens uit de periode van de ontnemingsschikking. Ook bij de ICT-diensten van het Openbaar Ministerie en het ministerie van Veiligheid en Justitie zijn de betalingsgegevens over deze ontnemingsschikking niet meer aanwezig. Sinds de jaren 2000/2001 zijn deze diensten enkele malen overgestapt op een ander betalingssysteem. Ook bij de Auditdienst Rijk (ADR) zijn geen gegevens uit deze periode meer voorhanden.'

BRON Ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 9 april 2014

26 april 2014

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum (GDI) van mijn ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug (Rapport van Van Brummen)

5 mei 2014

'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT), de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

8 mei 2014

'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het

ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

13 mei 2014

'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiele systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er waren geen *back-ups* beschikbaar."

BRON Volg het spoor terug

20 mei 2014

'In de tweede plaats was de financiële administratie uit de betreffende periode bij het parket en het gerecht Amsterdam niet te traceren door een opeenvolging en ontvlechting van gezamenlijke systemen voor het Openbaar Ministerie en de rechtspraak en daarbij toegepaste schoningsslagen. Toegang tot gegevens van voor 2002 bleek daardoor niet meer mogelijk. Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

21 mei 2014

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* meer beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

21 mei 2014

'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiële systeem,

leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

26 mei 2014

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen *back-ups* meer beschikbaar.' [...] 'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er waren geen *back-ups* beschikbaar.'

BRON Volg het spoor terug

28 mei 2014

'Voorts was de financiële administratie uit de betreffende periode bij het parket en het gerecht Amsterdam niet te traceren door een opeenvolging en ontvlechting van gezamenlijke systemen voor OM en de rechtspraak en daarbij toegepaste schoningsslagen. Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge waren gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'

BRON Volg het spoor terug

3 juni 2014

'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'[25]

BRON Volg het spoor terug

5 De vierde zoektocht: 3 tot en met 6 juni 2014

5.1 Inleiding

Direct na de brief van 3 juni 2014 volgden nieuwe onderzoeksinspanningen. Het zijn deze inspanningen die centraal staan in de hierna volgende reconstructie van de vierde zoektocht, van 3 juni tot en met 6 juni 2014.

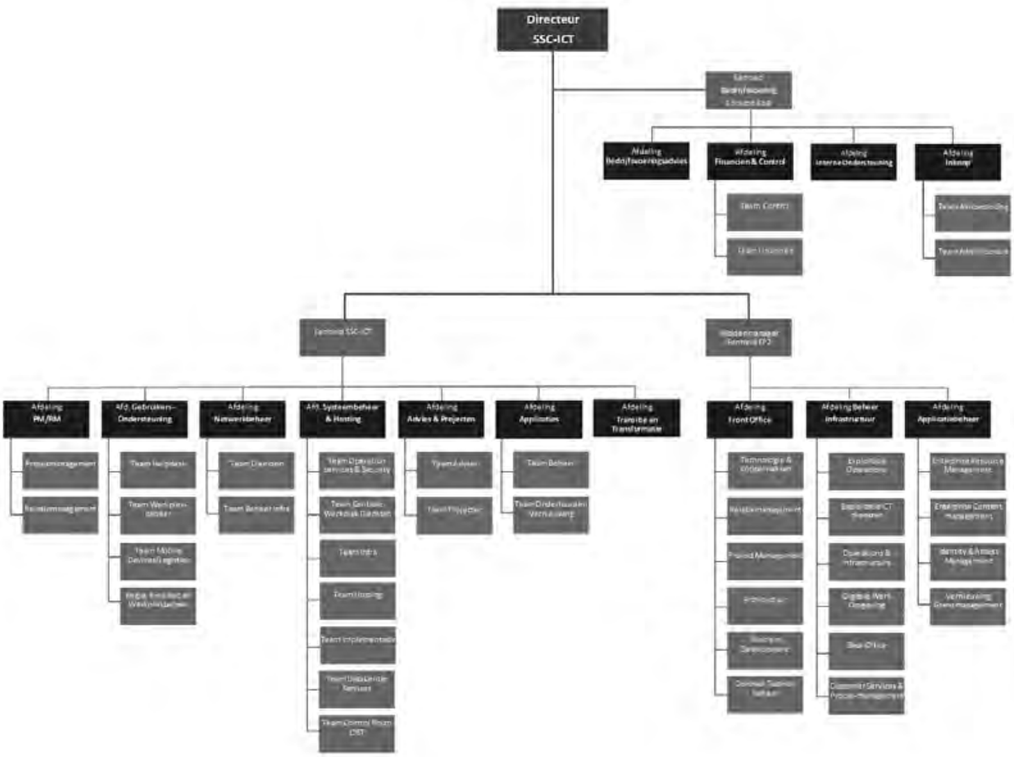
In deze periode valt de e-mailwisseling die *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 naar buiten heeft gebracht, met daarbij de vraag of niet alsnog moet worden gesproken van een doofpot. Deze e-mailwisseling was de aanleiding tot het instellen van de Onderzoekscommissie. Daarom heeft de Onderzoekscommissie de gebeurtenissen en gedragingen in de dagen van deze e-mailwisseling in kaart gebracht. Voor een goed begrip van de gebeurtenissen in de dagen na de brief van 3 juni 2014 – en met het oog op de interpretatie en beoordeling van de gedragingen in die periode – heeft de Onderzoekscommissie er echter voor gekozen om ook de zoektochten tot aan die datum precies te beschrijven (zie hoofdstuk 3). Immers, die zoektochten zijn uitgemond in de mededeling in de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014 dat er bij het SSC-ICT geen *back-ups* meer beschikbaar waren, zodat de gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar waren (zie hoofdstuk 4).

Zoals in dit hoofdstuk blijkt, vormt die mededeling het scharnierpunt tussen de zoektochten tot dat moment en de inspanningen in de dagen na 3 juni 2014. De brief van 3 juni 2014 gaf de directeur DFEZ, Hogendoorn, namelijk aanleiding tot een e-mailbericht aan Baarends, directeur DFBC, met vragen over de bewuste mededeling. In dit hoofdstuk wordt per dag beschreven wat precies is gebeurd vanaf dit e-mailbericht, tot en met 6 juni 2014.

Voorafgaand aan de weergave van de bevindingen over de vierde zoektocht volgt hierna eerst een schema met de structuur van het SSC-ICT, gevolgd door een chronologisch overzicht van de periode tussen 3 en 6 juni 2014.

5.2 Organogram van het SSC-ICT

Hieronder staat het organogram van het SSC-ICT, dat tot 15 maart 2016 onderstaande structuur kende. Het SSC-ICT bestond tot dan toe uit twee vestigingen, waarvan de vestiging in Zoetermeer aangeduid werd met Eenheid P2. Voor de reconstructie zijn twee afdelingen belangrijk. De eerste afdeling is de afdeling applicatiebeheer, waar in april en mei 2014 de vragen van de plaatsvervangend directeur DFBC en van Van Brummen terechtkwamen bij het eerstgenoemde *team*: *Enterprise Resource Management* (binnen het SSC-ICT doorgaans het *team* ERP genoemd). De tweede afdeling is de afdeling beheer infrastructuur, waar bij de vierde en de vijfde zoektocht het *team Operations&Infrastructure* (doorgaans het *team O&I* genoemd) een centrale rol zou vervullen.

5.3 Tijdlijn

3 juni 2014 15.32 u	Verzending van de brief van 3 juni 2014 aan de Tweede Kamer.
3 juni 2014, tussen 15.32 en 18.03 u	Hogendoorn vraagt aan een van zijn afdelingshoofden of er een *back-up* is. MedewerkerVenJ6 bevestigt dit.
3 juni 2014, 18.03 u	E-mailbericht van Hogendoorn aan Baarends: 'Er is echter wel een *back-up* gemaakt en het oude systeem is ook te raadplegen als het goed is, tenminste hiervoor heb ik vorig jaar de opdracht gegeven en hebben we ook extra geld uitgetrokken.' De opdracht en het geld hebben betrekking op *Jurist PR1*.
3 juni 2014, 18.39 u	E-mailbericht van Baarends aan Hogendoorn: 'De passage waarin het GDI genoemd wordt, gaat niet over *Jurist*, maar over de systemen van OM en Rechtspraak.'
3 juni 2014, 18.39 u	Hogendoorn legt telefonisch contact met drs. ing. B. (Bob) van Graft CGEIT MCM, de directeur van het SSC-ICT. Hij wil weten of Van Graft betrokken is geweest bij de opstelling van de brief van 4 juni 2014. Van Graft geeft aan dat dat niet het geval is. Beiden concluderen dat er nog een *back-up* zou moeten zijn. Beiden gaan ten onrechte uit va een *back-up* van *Jurist PR1* en weten niet dat in 2011 een omgevings*back-up* is gemaakt, waardoor ook het tot dan te raadplegen systeem *Jufis P01* voorkomt. Van Graft deelt mee dat ook in april 2014 navraag is gedaan. Hogendoorn kan zich dat niet herinneren.
3 juni 2014 18.46 u	E-mailbericht van Hogendoorn aan twee van zijn afdelingshoofden waarin hij het bericht van Baarends en zijn eerdere bericht van 18.03 uur meestuurt.
3 juni 2014 21.29 u	Hogendoorn koppelt per e-mail terug aan twee van zijn afdelingshoofden wat hij met Van Graft heeft besproken. Zijn focus ligt dan op wat Van Graft meedeelt over de tweede zoektocht in april
3 juni 2014, tussen 21.29 en 22.44 uur	Van Graft belt MedewerkerSSC2. MedewerkerSSC2 belt MedewerkerSSC5.
3 juni 2014, 22.44 u	MedewerkerSSC5 koppelt per e-mail terug over tweede zoekactie en stuurt e-mailbericht van 14 april 2014 aan MedewerkerVenJ5 door aan Van Graft.
3 juni 2014, 23.02 u	Van Graft mailt aan MedewerkerSSC2 en MedewerkerSSC5 en vraagt om geen verdere verspreiding van de eerdere berichten.

4 juni 2014, 12.51 u MedewerkerSSC8 stuurt e-mailbericht naar MedewerkerSSC6 met 'de formele vraag van Bob van Graft om na te gaan of er nog *back-ups* beschikbaar zijn van de [*Jufis*] *P01*-omgeving:
'Onderwerp: *back-up [Jufis] P01* (voorloper van *Jurist* [*PR1*]).

Hoi MedewerkerSSC6

Via MedewerkerSSC2 komt de formele vraag van Van Graft of er nog *back-ups* beschikbaar zijn van de [*Jufis*] *P01* omgeving. Dit betreft een SAP-omgeving, zijnde de voorloper van *Jurist* [*PR1*] Dit systeem heeft nog lange tijd als raadpleeg-systeem bestaan. Ergens tussen 2008 en 2012, waarschijnlijk eind 2011/begin 2012, zijn deze systemen uitgezet.

Ik heb het vermoeden dat er destijds nog een laatste *back-up* van zal zijn gemaakt met het verzoek deze op de plank te leggen.

MedewerkerSSC8'

4 juni 2014, 13.06 u MedewerkerSSC8 maakt *call* met nummer M-1406 1060 en geeft aan de *call* prioriteit 'Hoog' – 'op basis van de *impact* van [de] melding'. De *deadline* ligt op 6 juni 2014 om 12.51 uur.

4 juni 2014, 14.51 u MedewerkerSSC6 vindt *tapes* van de *back-up* uit 2011 waarop mogelijkerwijs *Jufis P01* staat.

4 juni 2014, 15.20 u MedewerkerSSC9 stelt aan MedewerkerSSC6 voor om alle *tapes* over te zetten op *storage area network.*

4 juni 2014, 16.12 u MedewerkerSSC2 geeft aan MedewerkerSSC6, MedewerkerSSC9 en MedewerkerSSC8 een code door waarop de gewerkte en nog te werken uren kunnen worden verantwoord.

4 juni 2014, 16.16 u Medewerker SSC2 geeft aan Van Graft door dat de *tapes* zijn gevonden: 'Nu moeten we niet te vroeg juichen. Eerst moet worden bekeken wat voor *data* erop staan. Vervolgens moet worden bekeken of en zo ja hoe we de *data* kunnen *restoren*. Wordt vervolgd...'

5 juni 2014, 8.28 u	*Tapes* van de *back-up* worden overgezet.
5 juni 2014, 16.03 en 16.08 u	MedewerkerSSC7 meldt dat in de 26 *tapes* van de *back-up* de 6 *tapes* van *Jufis P01* zijn gevonden, dat wil zeggen de digitale gegevens herkend zijn.
5 juni 2014 ongeveer zelfde tijd	MedewerkerSSC2 en Van Graft spreken elkaar en marge van een bijeenkomst van een projectgroep bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. MedewerkerSSC2 meldt volgens het memo van 10 maart 2015 dat 'er mogelijk *tapes* zijn en dat gekeken wordt naar de kwaliteit en de mogelijkheden voor *restore*'. Van Graft zou volgens het memo hebben gezegd dat 'de werkzaamheden stopgezet kunnen worden omdat er op dat moment voldoende informatie is met het gegeven dat de *tapes* er nog zijn. Er is gevraagd de *tapes* goed te bewaren.'
5 juni 2014, 17.27 u	MedewerkerSSC8 gaat van de locatie van het SSC-ICT aan de Europaweg in Zoetermeer naar de locatie aan de Luxemburglaan, maar treft daar niemand van het *team O&I* aan. Hij stuurt vervolgens een e-mailbericht aan MedewerkerSSC6 en MedewerkerSSC9: 'Onderwerp: RE: *back-up* [*Jufis*] *P01* (voorloper van *Jurist* [*PR1*]). [...] Van MedewerkerSSC2 namens Van Graft het bericht dat de werkzaamheden voor deze *tape* voorlopig (dus vanaf heden) gestaakt kunnen worden. [...] De reden voor het stopzetten van de werkzaamheden is dat het op dit moment voldoende is als feitelijk is vastgesteld dat er een *back-up tape* beschikbaar is. Hiermee is (blijkbaar) voldaan aan de meer "politieke" vraag of er inderdaad een *back-up tape* beschikbaar is. Het ligt op dit moment op het niveau van de directie van DFEZ om aan te geven of het gewenst is dat er daadwerkelijk een *restore* wordt uitgevoerd. En dus dat de kosten aan uren en voor benodigde infrastructuur gemaakt kunnen worden.

	Nogmaals graag jullie bevestiging van de huidige status en wat er aan *tapes* van deze omgeving beschikbaar is. En uiteraard het verzoek om vast te leggen wat jullie inmiddels hebben geïnventariseerd en vooral ook om de betreffende *tapes* zorgvuldig te bewaren. [...] MedewerkerSSC8'
6 juni 2014, 7.35 u	MedewerkerSSC9 meldt dat *tapes* zijn gevonden met de *back-up* van 2011: 'Onderwerp: Re: *back-up* [*Jufis*] *P01* (voorloper van *Jurist* [*PR1*]). Hallo MedewerkerSSC8 MedewerkerSSC6 heeft wel een *tape* teruggevonden op jaar *back-up* van 2011. Let op, we hebben nog niet alle potentiële relevante *tapes* geïnventariseerd. *Tape Label: GD1083* [bestandscodes] MedewerkerSSC9'
6 juni 2014, 8.57 u	MedewerkerVenJ7 geeft aan Hogendoorn door dat de *tapes* zijn gevonden. Voor verdere actie moet afzonderlijke opdracht van DFEZ komen.
6 juni 2014, tussen 9 en 10 u	Hogendoorn deelt naar zijn zeggen aan secretaris-generaal Cloo mee dat de *tapes* zijn gevonden. De secretaris-generaal reageert volgens Hogendoorn met de woorden 'goed om te weten'.
6 juni 2014, 10.30 u	Wekelijkse bijeenkomst van de bestuursraad begint met daarbij onder anderen aanwezig: SG Cloo, plaatsvervangend SG mevrouw Stolk-Luyten, directeur-generaal Roes, directeur bureau secretaris-generaal, directeur voorlichting mevrouw Stordiau-van Egmond en Hogendoorn.

6 juni 2014, 11.21 u MedewerkerSSC6 zet de *tapes* met schuifje op *write protect* in de kluis en doet op de doosjes gele *post-it* stickers om terugvinden te vergemakkelijken.

5.4 De vierde zoektocht: 3 juni 2014

In de Kamerbrief van 3 juni 2014 staat de al in hoofdstuk 4 aangehaalde passage:

> 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'[1]

In de loop van de middag van 3 juni 2014 volgden, zonder veel ophef, de eerste berichten in de media:

> 'Uit dat onderzoek blijkt nu dat er geen administratie meer is van de schikking tussen Teeven en Cees H. De bewaartermijnen zijn verlopen, de computersystemen zijn veranderd en er zijn geen *back-ups* gemaakt, zo blijkt uit de brief.'[2]

De aandacht voor de zaak van Cees H. leek weg te ebben. Althans, dat was het gevoel binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie. MedewerkerVenJ1 van DJOA mailde naar een van haar medewerkers: 'Vandaag wellicht een dag zonder Cees H.'[3] De brief van 3 juni 2014 kwam ook niet aan de orde tijdens de regeling van werkzaamheden in de Tweede Kamer op woensdag 4 juni 2014. '*So far so good*', berichtte MedewerkerVenJ2 aan collega's hierover.[4]

Een week eerder, op 26 mei 2014, had MedewerkerVenJ1 een e-mailbericht ontvangen van het parket-generaal: de finale versie van het rapport van Van Brummen was in aantocht. Een voorgevoel kon ze in haar reactie niet onderdrukken:

> 'Mocht het tot een debat komen, wat wij niet hopen, dan houden wij rekening met een vraag over het onderzoek bij het GDI. In het rapport is vermeld dat geen toegang meer mogelijk bleek tot het oude systeem *Jurist* [bedoeld is *Jufis Po1*]: het systeem was inmiddels uitgezet. Er zijn geen *back-ups* beschikbaar.
> Toegang is toch altijd te krijgen of is het weg, bestaat het dus niet meer? Als een systeem is uitgezet, kan het toch weer aan worden gezet?'[5]

Op haar vraag zou MedewerkerVenJ1 overigens geen reactie krijgen.[6]

De Tweede Kamer voerde geen debat over de brief van 3 juni 2014, maar het voorgevoel van MedewerkerVenJ1 bleek in essentie te kloppen: de verantwoording over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H. was met de brief van 3 juni 2014 nog niet afgedaan.

Elders binnen het ministerie flakkerde op hetzelfde moment de zaak van Cees H. op. Hogendoorn, de directeur DFEZ, hoorde aan het eind van de middag van 3 juni 2014 tot zijn verrassing van de brief aan de Tweede Kamer. Hij was, zo liet hij in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 29 februari 2016 weten, niet betrokken geweest bij de opstelling van de brief, en had er tevoren geen enkele kennis van.

Hogendoorn verkeerde tot 3 juni 2014 in de veronderstelling dat het uitsluitend zou gaan om de beantwoording van de vijf nog resterende Kamervragen die waren aangehouden in de aanloop naar het Kamerdebat van 13 maart 2014. Die vragen hadden geen betrekking op het al dan niet voorhanden zijn van *back-ups*. De mededeling in de brief van 3 juni 2014 dat er geen *back-ups* zouden zijn, verraste en verbaasde hem dan ook. Aan Baarends, directeur DFBC van DGRR, liet hij op 3 juni 2014 om 18.03 uur weten dat er wel degelijk *back-ups* waren:

> 'Heb jij voor mij de Kamervragen met betrekking tot de staatssecretaris? Ik word gebeld dat de staatssecretaris op de radio zegt dat er geen *back-up* van het oude financiële systeem is gemaakt (?). Er is echter wel een *back-up* gemaakt en het oude systeem is ook te raadplegen als het goed is, tenminste hiervoor heb ik vorig jaar de opdracht gegeven en hebben we ook extra geld uitgetrokken.'[7]

Baarends reageerde kort daarna, om 18.39 uur:

> 'Bijgaand de brief. De passage waarin het GDI genoemd wordt, gaat niet over *Jurist*, maar over de systemen van OM en Rechtspraak.'[8]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Baarends erop gewezen dat het e-mailbericht van Hogendoorn naar zijn mening voor meer dan één uitleg vatbaar was:

> 'Na het beantwoorden van de Kamervragen in juni 2014, waarbij werd gesteld dat er geen *back-ups* waren, heeft de heer Baarends niet gemeld aan de heer Roes dat de heer Hogendoorn had aangegeven dat die, als het goed is, er wel waren. De *back-ups* waren niet doorzoekbaar en dus

was er geen nieuw feit en de brief was al verstuurd. Op dat moment ging de heer Baarends er niet van uit dat 'het bonnetje' nog gevonden zou kunnen worden.

Voor hem als accountant is de functionele informatiebehoefte van belang, dus of de *tapes* leesbaar en doorzoekbaar zijn. Had er gestaan dat de *tapes* doorzoekbaar zijn, dan zou hij anders hebben gereageerd. Gezien het gebruik van de frase 'als het goed is zijn ze doorzoekbaar' was de heer Hogendoorn er ook niet zeker van dat de *tapes* doorzoekbaar waren.

Voor de heer Baarends was er op dat moment dan ook geen sprake van een nieuw feit. Er was al door Jan en alleman naar *tapes* gezocht, maar ze waren niet gevonden. Gevraagd of hij heeft nagegaan wie er allemaal heeft gezocht, aan de hand van de lijst van benaderde personen bij het rapport van de heer Van Brummen, antwoordt de heer Baarends ontkennend.'[9]

Hogendoorn blikte in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie als volgt terug op de e-mailwisseling tussen hem en Baarends:

'De heer Hogendoorn zegt dat hij kennis heeft genomen van de brief van 3 juni 2014 aan de Kamer via teletekst of nu.nl. Vervolgens heeft hij een e-mailbericht gestuurd naar de financieel directeur binnen DGRR met het bericht dat hij het op de radio had gehoord en was gebeld. Het gebeld worden kan de heer Hogendoorn zich niet meer herinneren, maar hij weet zeker dat hij niet is gebeld door de media of door een leidinggevende dat zou hij hebben onthouden, dus waarschijnlijk door een medewerker of door de directie voorlichting.

Daarop heeft hij aan de heer Baarends, financieel directeur DGRR, gevraagd hoe het zat en gemeld dat er toch echt wel *back-ups* moesten zijn. Diens antwoord was geen reactie op zijn stelling dat er *back-ups* moesten zijn, de heer Baarends had het over verschillende financiële systemen. Niet alleen was de heer Hogendoorn op grond van zijn expertise verbaasd over de mededeling dat er geen *back-ups* waren, maar zeker ook omdat er in 2012 en 2013 al door de heer Van Graft en zijn mensen was gewerkt aan een offerte om de systemen weer raadpleegbaar te maken (uiteindelijk is daar eind juli 2014 formeel fiat op gegeven). Het SAP-systeem is niet zomaar een systeem, het wordt wereldwijd gebruikt en er moesten licenties voor worden betaald.

De heer Hogendoorn realiseerde zich pas achteraf dat hij opdracht heeft gegeven om het systeem terugwerkend raadpleegbaar te houden tot en met 2002 toen er met de conversie naar de euro een nieuw systeem is gekomen. Uiteindelijk zaten de *back-ups* in de versie daarvoor, maar ook daarvoor was er een SAP-systeem dat breed binnen Justitie werd gebruikt. Het is onwaarschijnlijk dat er niets zou zijn.

Aan de heer Van Graft heeft hij gevraagd of hetgeen aan de Kamer was gemeld met de heer Van Graft was afgestemd. Dat was niet het geval. Hij heeft in die week ook niet meer vernomen hoe ver GDI was met zoeken en volgens hem heeft hij er daarna helemaal niet meer met de heer Van Graft over gesproken.'[10]

DFEZ was in 2011 een project gestart voor de ontmanteling van SAP *4.0* (*Jufis P01*) en voor de inventarisatie van gegevens in de SAP *4.6* systemen (*Jurist, Jufar, ISIS* inkoop en *ISIS* factuur) die bewaard moesten blijven. In 2013 stuurde het GDI een offerte aan DFEZ voor het raadpleegbaar houden van *Jurist* SAP *4.6* systemen en op 30 juni 2014 volgde het advies aan Hogendoorn om de SAP *4.6* systemen in stand te houden.

Voor de goede orde merkt de Onderzoekscommissie het volgende op. De door Hogendoorn genoemde offerte had geen betrekking op *Jufis P01* (SAP *4.0*), maar op het systeem *Jurist PR1 (*SAP *4.6.),* dat sinds 2002 de opvolger was van *Jufis P01 (*en dat op zijn beurt in 2012 is opgevolgd door *Leonardo*).

Hogendoorn stuurde 18.46 uur de e-mailwisseling tussen hem en Baarends naar twee van zijn afdelingshoofden, MedewerkerVenJ6 en MedewerkerVenJ7:

'Ter informatie. Gaat om het systeem voor 2002. [MedewerkerVenJ7], kan jij even nagaan of we inderdaad geen *back-up* hebben van het systeem voor 2002 en/of hiervoor met [je afdeling] afstemming heeft plaatsgevonden?'[11]

MedewerkerVenJ6 deelde hierover in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende mee:

'Hij hoorde op 3 juni 2014, toen de brief naar de Kamer ging, van het onderzoek van Van Brummen. De heer Hogendoorn kwam bij hem langs met de mededeling dat er ergens werd gezegd dat er geen *back-ups* zouden zijn. Hij was daar verbaasd over en MedewerkerVenJ6 bevestigde die verbazing. Ook bij andere organisaties waar hij heeft gewerkt, werden

van het financiële systeem (kernsysteem) altijd *back-ups* gemaakt. Als er een systeem uitvalt, moet dat de volgende dag hersteld kunnen worden. De heer Hogendoorn heeft gemaild aan MedewerkerVenJ7 (collega-afdelingshoofd DFEZ), de heer Van Graft en aan MedewerkerVenJ6 zelf, met de vraag of er een *back-up* is geweest.'[12]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie gaf MedewerkerVenJ6 een verklaring voor de met elkaar conflicterende berichten van Hogendoorn en Baarends:

'MedewerkerVenJ6 herinnert zich die e-mailberichten en zegt nu de verwarring te begrijpen. DFEZ/de heer Hogendoorn had in 2014 aan het GDI opdracht gegeven voor het maken van zo'n raadpleegsysteem voor 2002-2012 en verbaasde zich erover dat er niets kon worden gevonden terwijl daarvoor was betaald. Wat hij toen echter niet wist, is dat de betaling net het jaar daarvoor (2001) had plaatsgevonden. MedewerkerVenJ6 vermoedt dat de heer Baarends meer accurate informatie had over het tijdstip van betaling, namelijk dat 'het bonnetje' in het [*Jufis*] *P01* gulden-systeem 1993-2001 zat. Desgevraagd verduidelijkt MedewerkerVenJ6 als volgt. In 2011 is er door het GDI een *back-up* gemaakt van alle systemen die er in 2011 binnen het ministerie draaiden. Daarin zit ook het raadpleegsysteem dat al sinds 1993 draait, maar er zitten ook systemen in die pas vanaf 2010 draaien. Er is een kopie [*back-up*] gemaakt van alle in 2011 draaiende systemen (alle verschillende bedrijven). In die zin antwoordde de heer Baarends dus onjuist aan de heer Hogendoorn.'

Eerder in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie had MedewerkerVenJ6 ter verduidelijking een vergelijking van de ontwikkeling van SAP- en *Oracle*-systemen gemaakt met de ontwikkeling van geluidsdragers: 33-toerenplaat, CD, MP4 en internetstreaming.

'Om de beeldspraak van de 33-toerenplaat aan te houden schetst MedewerkerVenJ6 het volgende. Het [*Jufis*] *P01* (gulden) systeem was in de periode van de 33-toerenplaat (1993-2001), die bevatte 'het bonnetje'. Daarna kwam de periode van de cd-speler (periode 2002-2012) en inmiddels bevond men zich in de periode van *streaming*, MP4, *Spotify* etc. (2012-heden). De heer Hogendoorn had voor de *CD*-speler betaald, niet wetende dat hij een draaitafel nodig had om de 33-toerenplaat af te draaien want in de periode van de 33-toerenplaat was de betaling gedaan. Dit neemt niet weg dat MedewerkerVenJ6 er wel van uitgaat dat er altijd *back-ups* zijn, ook van het systeem van de 33-toerenplaat.'

Hogendoorn was zich terdege bewust van de politieke gevoeligheid van de mogelijke aanwezigheid van een *back-up* met daarin precieze gegevens over de financiële afhandeling van de ontnemingsschikking. Dat bleek allereerst uit zijn reactie op het nieuws over de Kamerbrief van 3 juni 2014. Hogendoorn gaf in een die avond om 21.29 uur verzonden e-mailbericht aan MedewerkerVenJ6, MedewerkerVenJ7 en MedewerkerVenJ8 (allen van DFEZ) aan dat het om een gevoelige kwestie ging.

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie zei Hogendoorn hierover het volgende:

> 'Het is nooit besproken in de bestuursraad en de heer Hogendoorn heeft nooit ergens op meegekeken, het was allemaal 'geheim en belangrijk', in handen van DGRR. De heer Hogendoorn beaamt dat hij dat met een zekere gelatenheid onderging, zo ging dat. Natuurlijk had hij in de gaten dat het om een politiek gevoelig onderwerp ging, maar wat hij ervan wist, heeft hij uit de media vernomen.'[13]

De Onderzoekscommissie wijst er overigens op dat Roes in de vergadering van de bestuursraad van 23 mei 2014 heeft gemeld dat een brief over de zaak van Cees H. in aantocht was. Hogendoorn was bij deze bijeenkomst aanwezig. Roes stelt overigens dat hij, zoals hij de Onderzoekscommissie heeft laten weten, de bestuursraad, en de SG, regelmatig op de hoogte heeft gehouden van de behandeling van dit dossier.[14]

Bij Hogendoorn was op 3 juni 2014 zijn nimmer opgevolgde verzoek van 15 april 2014 om van DFBC een 'heldere' opdracht te krijgen voor verder onderzoek bij het SSC-ICT enigszins in de vergetelheid geraakt:

> 'Inmiddels begrijp ik dat er via DFEZ (volgens GDI MedewerkerVenJ8) een uitvraag is gedaan bij GDI. Graag had ik gelet op gevoeligheid dit ook vanuit DFEZ vernomen. Er is ook vanuit GDI via DFEZ (?) wat aangeleverd bij DGRR. Relevant is dat bewaartermijn verstreken was.
> Graag even een *update* wat er wel of niet gedaan is vanuit DFEZ. En welke info eventueel naar boven is gekomen.'[15]

Van zijn afdelingshoofd MedewerkerVenJ7 kreeg Hogendoorn laat in de avond van 3 juni 2014 de belofte dat 'we [het] morgen even terugrapporteren'.[16] Dat gebeurde op 6 juni 2014, 8.57 uur, in een e-mailbericht van MedewerkerVenJ7 aan Hogendoorn[17] waarin Hogendoorn werd herinnerd aan de bemoeienis van MedewerkerVenJ8 daarmee.[18]

Hogendoorn belde op de avond van 3 juni 2014 Van Graft. Uit door hem aan de Onderzoekscommissie beschikbaar gestelde gegevens van zijn mobiele telefoongebruik blijkt dat er om 18.39 uur telefonisch contact is geweest met de mobiele telefoon van Van Graft. Hogendoorn was – zoals hiervoor al vermeld – benieuwd of Van Graft bij de opstelling van de passage in de Kamerbrief over de *back-ups* betrokken was geweest. Dat zou – volgens Hogendoorn – niet het geval zijn geweest.

De Onderzoekscommissie heeft aan Van Graft gevraagd welke contacten er met hem zijn geweest op 3 en 4 juni 2014. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie liet Van Graft weten:

> 'dat er geen contacten zijn geweest met hemzelf: hij is niet benaderd, met uitzondering van het contact met de heer Hogendoorn. De heer Van Graft weet ook niet of zijn medewerkers zijn benaderd, daarover heeft hij ook geen terugkoppeling gekregen.'[19]

Verder liet Van Graft de Onderzoekscommissie weten dat hij geen betrokkenheid bij of kennis vooraf heeft gehad van de Kamerbrief van 3 juni 2014:

> 'Voorts merkt hij op dat hij pas op de hoogte was van een brief naar de Kamer, nadat hij met de heer Hogendoorn had gesproken. Hij had niet eerder kennis van een brief of inhoud van een brief. Hij heeft ook geen contact opgenomen met zijn direct leidinggevende. Functioneel en hiërarchisch zag hij geen reden om contact op te nemen met de plaatsvervangend SG, mevrouw Stolk-Luyten. Functioneel deed hij zaken met de systeemeigenaar (de heer Hogendoorn) en die heeft hij geïnformeerd. Hij was niet gekend in de politieke context van het vraagstuk.'[20]

Het besef dat sprake was van een politiek gevoelige kwestie was er in de late avond van 3 juni 2014 volop. Van Graft belde met MedewerkerSSC2 die op zijn beurt MedewerkerSSC5 inschakelde. MedewerkerSSC5 koppelde om 22.44 uur per e-mail terug aan Van Graft en MedewerkerSSC2:

> 'Ik begreep van MedewerkerSSC2 dat je [Van Graft] op de hoogte wilde zijn over het eerdere informatieverzoek dat bij ons was binnengekomen naar aanleiding van Kamervragen inzake witwaspraktijken. Hieronder e-mailwisseling en reactie op een verzoek van MedewerkerVenJ8 (DFEZ).'[21]

Dat Van Graft de politieke gevoeligheid van de kwestie aanvoelde, blijkt ook uit zijn antwoordbericht van 23.02 uur:

> 'Dank je wel MedewerkerSSC5. Verder graag geen verspreiding.'[22]

5.5 De vierde zoektocht: 4 juni 2014

De volgende ochtend, woensdag 4 juni 2014, stuurde MedewerkerSSC8 om 12.51 uur een e-mailbericht aan MedewerkerSSC6, met in cc vier geadresseerden: twee medewerkers van *het team* ERP en twee van het *team O&I*. Voor de leesbaarheid wordt het volledige e-mailbericht weergegeven en naast het door *Nieuwsuur* geopenbaarde bericht geplaatst met wat niet door *Nieuwsuur* is weergegeven gecursiveerd.'[23] De door *Nieuwsuur* aangebrachte anonimiseringen zijn vervangen:

Tekst zoals bekend gemaakt door *Nieuwsuur*	Volledige tekst (door *Nieuwsuur* weggelaten delen onderstreept)
E-mailbericht van 4 juni 2014	Van: MedewerkerSSC8 Verzonden: woensdag 4 juni 2014 12:51 Aan: MedewerkerSSC6 CC: [MedewerkerSSC2 en MedewerkersSSC]
Onderwerp: *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)	Onderwerp: *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)
Hoi MedewerkerSSC6	Hoi MedewerkerSSC6
Via MedewerkerSSC2 komt de formele vraag van [Van Graft] of er nog *back-ups* beschikbaar zijn van de *P01* omgeving. Dit betreft een SAP omgeving, zijnde de voorloper van *Jurist*. Dit systeem heeft nog lange tijd als raadpleegsysteem bestaan. Ergens tussen 2008 en 2012, waarschijnlijk eind 2011/begin 2012, zijn deze systemen uitgezet.	Via MedewerkerSSC2 komt de formele vraag van Van Graft om na te gaan of er nog *back-ups* beschikbaar zijn van de *P01* omgeving. Dit betreft een SAP omgeving, zijnde de voorloper van *Jurist*. Dit systeem heeft nog lange tijd als raadpleeg systeem bestaan. Ergens tussen 2008 en 2012, waarschijnlijk eind 2011/begin 2012, zijn deze systemen uitgezet.
Ik heb het vermoeden dat er destijds nog een laatste *back-up* van zal zijn gemaakt met het verzoek deze op de plank te leggen.	Ik heb het vermoeden dat er destijds nog een laatste back-up van zal zijn gemaakt met het verzoek deze op de plank te leggen.
	Waarschijnlijk is een dergelijk verzoek via MedewerkerSSC of via MedewerkerSSC binnengekomen.
	Ook is het mogelijk dat er nog zogenaamde

jaar back-ups bewaard zijn gebleven.
Is er misschien nog ergens een "stoffig hoekje" waar deze kunnen liggen???

Het gaat nog niet om de mogelijkheid of deze wel/niet nog teruggelezen kan worden. Dat is een volgend punt waarvoor oplossing en benodigd budget bekeken en beoordeeld zal kunnen gaan worden.

Dit betreft een formeel verzoek. Om die reden en op advies van Jeroen zal ik hiervan ook een call aanmaken.

MedewerkerSSC8	Groeten MedewerkerSSC8

De Onderzoekscommissie heeft Haan een vraag gesteld over de redactie van de eerste zin van het bericht. Zijn reactie was als volgt:

> 'Daarbij zie ik nu dat ik bij het vervangen van de naam voor XXX1 [Van Graft] in de eerste mail per abuis ook de woorden "om na te gaan" die direct achter de naam staan, heb verwijderd (dit is me vermoedelijk niet eerder opgevallen omdat de zin ook zonder die woorden dezelfde strekking behoudt).'[24]

Dat laatste is een interpretatie die voor rekening van Haan komt. De weggelaten woorden accentueren immers dat het om een zoekopdracht (en niet om een 'doe'-opdracht) ging.

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft MedewerkerSSC2 erop gewezen dat het om een zoekopdracht van Van Graft ging:

> 'Op een gegeven moment moest er worden gezocht naar *back-ups* en toen heeft hij via MedewerkerSSC8 (ook één van de XXX-en uit de mailwisseling) gevraagd om de *hard ware* specialisten ('de jongens van het ijzer') te laten kijken of ze nog *back-ups* hadden. Dat was op 4 juni 2014 toen via MedewerkerSSC2 de formele vraag van de heer Van Graft binnenkwam om na te gaan of er nog *back-ups* beschikbaar waren van de [*Jufis*] *P01*. In de periode april-mei is volgens MedewerkerSSC2 wel gekeken of er *tapes* waren, maar dat zal specifiek zijn geweest van de [*Jufis*] *P01*-omgeving zelf. Daar kon men toen niets van vinden. De vraag van 4 juni 2014 ging veel breder, namelijk: 'zoek overal waar maar wat te vinden kan zijn'.[25]

De *call* kreeg als nummer M-14061060. De op deze *call* gemaakte uren zijn niet afzonderlijk gefactureerd: 'Op die *call* zijn de uren niet separaat bijgehouden, er is op de reguliere code van DFEZ contract geboekt (113093 – JURIST DFEZ DFA 2014) en de uren zijn op de factuur aan DFEZ terechtgekomen.'[26] Dat gebeurde wel vaker en leidde in de zomer van 2014 tot overleg en een verduidelijking van de bestaande afspraak tussen DFEZ en het SSC-ICT:

> 'Er mogen geen uren geschreven worden op codes waarvoor ze niet bedoeld zijn. Dus geen uren parkeren op DFA codes, die daar niet horen. Als er geen code is, mogen de werkzaamheden niet starten! Dit is een harde eis.'[27]

MedewerkerSSC8 kopieerde zijn e-mailbericht van 4 juni 2014 om 13.06 uur in het meldingenregistratiesysteem *Topdesk* en voegde daar het volgende aan toe:

> 'Ik heb deze *call* een prioriteit Hoog gegeven, omdat dit alle aandacht heeft vanuit onze directeur en vanuit de DFEZ!'

De *deadline* van de *call* was op vrijdag 6 juni 2014 om 12.51 uur. 'Let wel: dit wordt een enorme zoektocht', zo reageerde MedewerkerSSC6 van het *team O&I* op de vraag van MedewerkerSSC8 om naar en in de *back-ups* te gaan zoeken.[28] Om 14.51 uur meldde MedewerkerSSC6 dat hij *back-ups* had gevonden met *data* van 2011:

> 'De *tapes* zijn gelabeld en fysiek opgeslagen in een geconditioneerde kluis. Het is wel gezegd dat de *tapes* werden gevonden in een 'stoffig hoekje', maar daar is geen sprake van. De *tapes* moeten wel worden bewaard in een geconditioneerde omgeving omdat ze anders kunnen gaan plakken en onbruikbaar worden. De *tapes* waren verantwoord en goed opgeslagen en ze waren dus ook zo te vinden. MedewerkerSSC6 licht toe dat zijn collega MedewerkerSSC7 meteen is begonnen om de *tapes* te importeren (de *tapes* hebben wel een *label* met een jaartal, maar het is niet bekend wat er precies op staat). Hij heeft ze in een *taperobot* [*Linux*] gestopt. De *tapes* bevatten een *barcode* en de applicatie moet de *tapes* één voor één helemaal doorspoelen en lezen wat erop staat en die informatie in de *database* van de *back-up* applicatie opslaan. Dan pas weet men wat erop staat en kan *restore* plaatsvinden. Op gegeven moment is er één *tape* uit gekomen, met het *label* GDI en een nummertje, en daar stond de informatie van [*Jufis*] *P01* op die men zocht. Het uitlezen is diezelfde middag (4 juni 2014) nog gebeurd. Dit betrof alleen het kijken of de *tapes* er waren, er was nog geen sprake van *restore*.'[29]

De *back-up* van 2011 met onder andere *Jufis P01* staat op 26 *tapes* met *datafiles*. De gegevens van *Jufis P01* staan op 6 van deze 26 *tapes*. De *back-up* wordt *jaar-back-up* genoemd omdat deze aan het einde van het jaar 2011 is gemaakt. En hoewel de naamgeving anders doet vermoeden, bevat de *back-up* dus ook gegevens ouder dan een jaar. Op deze *jaar-back-up* bleek immers ook nog de applicatie *Jufis P01* te staan. Dat systeem was weliswaar met ingang van 2002 afgesloten, maar het was tot begin 2012 nog wel raadpleegbaar geweest.

Deze *tapes* bevinden zich in een kluis in een van de gebouwen van het SSC-ICT in Zoetermeer. De kluis staat in de kelder van het gebouw aan de Luxemburglaan (ook wel binnen het SSC-ICT aangeduid met LUX). De kelderruimte is voor het personeel van het SSC-ICT vrij toegankelijk en wordt gebruikt voor de opslag van onder andere meubilair en *lockers* van medewerkers. De kluis is geconditioneerd (stabiele temperatuur en luchtvochtigheid), zodat de *tapes* langdurig kunnen worden bewaard. De kluis (én een in dezelfde ruimte staande tweede kluis) kan alleen worden geopend met sleutels waarvan de beveiliging thans de afgifte en de inlevering registreert.[30] In 2014 moest degene die de sleutel kwam ophalen en terugbrengen zelf zijn naam in het logboek noteren en werd gecontroleerd of zijn of haar naam voorkwam op de lijst van geautoriseerde personen.

Kluis in de kelder van de locatie Luxemburglaan van de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer met de back-ups. De foto is genomen tijdens het werkbezoek van de Onderzoekscommissie aan het SSC-ICT in Zoetermeer op 14 maart 2016.

Op zes van de in totaal 26 gevonden *tapes* met de *back-up* van de hele SAP-werkomgeving van eind 2011 stonden *data* van *Jufis P01*. De *back-up* met de *data* van *Jufis P01* was op het ministerie van Veiligheid en Justitie niet bekend. Tot verrassing van het ministerie aldus MedewerkerVenJ6:

> 'Er was geen *back-up* aanwezig, gemaakt eind 2001, het was een *back-up* van 2011. Het GDI maakt aan het eind van elk jaar een *back-up* van alle operationele systemen. Eind 2011, begin 2012 was de [*Jufis*] *P01* voor een beperkte groep medewerkers binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie, nog steeds raadpleegbaar. Tot die tijd had "het bonnetje" elk moment gevonden kunnen worden. Op de jaar *back-up* van alle systemen (2011) stond een kopie van het raadpleegsysteem [*Jufis*] *P01*.'[31]

MedewerkerSSC2 informeerde om 16.16 uur Van Graft over de vondst van de *tapes* als volgt:

> 'Naar aanleiding van jouw telefoontje gisteravond en een telefoontje van MedewerkerVenJ8 aan MedewerkerSSC5 het volgende:
> Vandaag hebben MedewerkerSSC5 en ik via MedewerkerSSC8 aan *O&I* gevraagd of er nog ergens *tapes* zijn van het oude [*Jufis*] *P01* systeem (zonder de reden aan te geven!!). Zojuist hoorde ik dat ze *tapes* hebben gevonden. Nu moeten we niet te vroeg juichen. Eerst moet worden bekeken wat voor *data* erop staat. Vervolgens moeten we gaan bekijken of en zo ja hoe we de *data* kunnen *restoren*. Wordt vervolgd...'[32]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft MedewerkerSSC2 toegelicht waarom niet algemeen bekend was dat er een *back-up* van de *Jufis P01* omgeving was gemaakt:

> 'Het ging niet om de *back-up* van de [*Jufis*] *P01* zelf, dit ging over de jaar *back-up*. Het *O&I-team* maakte van het hele landschap dat zij beheren in het *datacenter*, jaar *back-ups*. De term jaar *back-up* is op zich ook weer verwarrend. Er worden namelijk van losse omgevingen ook jaar *back-ups* gemaakt als dat in de DNO (Dienstenniveau overeenkomst) is opgenomen. Hier gaat het dus specifiek om een "landschap jaar *backup*".
>
> MedewerkerSSC2 heeft dat nooit geweten en eigenlijk wist niemand in zijn omgeving dat. Daarvan hebben ze het deel teruggevonden waar het hier om ging. MedewerkerSSC2 voegt hieraan het volgende toe: wij dachten dat er alleen systeem *back-ups* werden gemaakt. *O&I* maakt blijkbaar landschaps *back-ups* voor het geval er calamiteiten zijn. In tegenstelling tot systeem *back-ups* zijn deze in principe dus initieel niet bedoeld om *data* terug te halen.'

5.6 De vierde zoektocht: 5 juni 2014

Na de vondst werden de *tapes* overgezet ('ingelezen') op een *storage area network*. MedewerkerSSC9 van O&I legde in *Topdesk* op 5 juni 2014 om 8.28 uur het volgende vast: '*Tapes* inlezen is voor de helft gedaan. Job van MedewerkerSSC6 om andere *drive* te gebruiken en inlezen loopt nu ongeveer 45 minuten. Dit zal nog ongeveer uur duren.' Dat was aan de optimistische kant. Om 16.08 uur meldde MedewerkerSSC7 in een e-mailbericht met als onderwerp 'hebbes', dat de robot de *tapes* had gevonden waarop de *back-up* van *Jufis P01* staat. Kort daarvoor, om 16.03 uur, had hij het bericht '*Tape* gevonden' al vermeld in *Topdesk*.

Ongeveer op hetzelfde moment lichtte MedewerkerSSC2 Van Graft in over de vondst van de *back-up*:

> 'MedewerkerSSC2 zat op dat moment een of anderhalve week vóór de *launch* van een project van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, waarvan hij projectleider was. Hij was daar dag en nacht mee bezig en de zoekopdracht naar "het bonnetje" stuurde hij alleen maar aan. Ook de heer Van Graft zat in de stuurgroep van dit project bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, vandaar dat hij hem bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap na die stuurgroep even had aangesproken over het vinden van de *tapes*.'[33]

Voor de *restore* van de *data* op deze *back-up tapes* en voor verdere stappen daarna zou een formele opdracht van DFEZ nodig zijn:

> 'MedewerkerSSC2 is er van overtuigd dat ze in 2014 met eenzelfde opdracht en eenzelfde budget, ook tot dit resultaat hadden kunnen komen, als de heer Van Graft de activiteiten niet *on hold* had gezet ("stop maar voor nu, we hebben geen formele opdracht"). Formeel geredeneerd is er voor al deze activiteiten een opdracht van DFEZ vereist.'

Volgens Van Graft is de benodigde opdracht nimmer gekomen. Hogendoorn heeft hem – zo liet Van Graft de Onderzoekscommissie weten – gevraagd te wachten:

> 'Op 5 juni 2014 lichtte MedewerkerSSC2 de heer Van Graft in over het feit dat er *tapes* waren gevonden (na een stuurgroepvergadering bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap). MedewerkerSSC2 heeft hierbij aangegeven dat de *tapes* leesbaar waren, zodat ze konden worden teruggezet. De heer Van Graft weet niet precies wanneer de *tapes* daadwerkelijk zijn gevonden. Nadat hij in kennis is gesteld van de ge-

vonden *tapes*, heeft hij dit gemeld bij de directeur DFEZ van het ministerie van Veiligheid en Justitie, de heer Hogendoorn. Hij heeft gebeld met de mededeling, dat de desbetreffende *tapes* beschikbaar waren. De heer Hogendoorn stelde voor om even af te wachten omdat er een brief aan de Kamer was gestuurd. De heer Van Graft heeft toen aangegeven de IT-organisatie te informeren om te wachten met het gereedmaken van de *tapes* om uit te lezen ['*restore*'], tot de functioneel eigenaar (DFEZ) daarvoor opdracht zou geven.'[34]

Hogendoorn heeft in het kader van wederhoor de Onderzoekscommissie op het volgende gewezen:

'Het klopt dat ik geen opdracht heb gegeven om iets te gaan doen (niet starten, niet stoppen) na bevestiging van het bestaan van een *back-up*. Een motivatie hierbij als "even afwachten omdat de Kamerbrief net uit was" acht ik zelf niet logisch, omdat ik juist actie heb ondernomen nadat de brief uit was (navraag bij het SSC-ICT, signaal richting financieel directeur DGRR en SG).'[35]

MedewerkerSSC2 heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie gewezen op de werkwijze van het SSC-ICT:

'Als zijn directeur zegt dat hij moet stoppen dan heeft hij op dat moment geen keuze. De *data* is van DFEZ en de directeur had hier contact over met DFEZ. Hij mag nooit op eigen houtje iets doen met de informatie van een klant.'[36]

Volgens MedewerkerSSC2 is gestopt 'in afwachting van een eventuele opdracht':

'MedewerkerSSC2 heeft op 5 juni aan de heer Van Graft gevraagd wat hij wilde dat zij met de gevonden *tapes* gingen doen. De informatie was van het ministerie van Veiligheid en Justitie zelf, dus daar zou het SSC-ICT nooit zonder opdracht iets mee kunnen doen.

Bovendien is het SSC-ICT een uitvoerende baten- en lastendienst die alleen maar in opdracht (uurtje-factuurtje) van DFEZ werkt. Aangezien er geen formele opdracht lag, zei de heer Van Graft dat ze er even niets mee moesten doen. Toen is MedewerkerSSC2 er dus mee gestopt in afwachting van een eventuele opdracht.

Er waren maar een paar *tapes* gevonden, dat was nog niet alles, en daarnaast was het de vraag of die [*Jufis*] *P01*-gegevens erop zouden staan. De

allerbelangrijkste vraag was hoe ze dat ooit nog aan de praat konden krijgen. Het waren hele oude systemen waarvoor heel oude *hard ware* nodig was, die ze niet hadden staan.'[37]

Op 5 juni 2014 om 17.27 uur gaf MedewerkerSSC8 het bericht van MedewerkerSSC2 door aan MedewerkerSSC6 en MedewerkerSSC9 (beiden van *O&I*) om te 'voorlopig' te stoppen. Ook hier worden de versie van *Nieuwsuur* en het volledige bericht weergegeven met de weggelaten passages onderstreept:

E-mailbericht van 5 juni 2014	Van: MedewerkerSSC8 Verzonden: donderdag 5 juni 2014 17:27 Aan: MedewerkerSSC6 en MedewerkerSSC9 CC: [MedewerkerSSC2 en MedewerkersSSC]
Onderwerp: RE: *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)	Onderwerp: RE: *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)
	<u>Hoi MedewerkerSSC6 en MedewerkerSSC9,,</u>
[...]	<u>Ik had jullie graag persoonlijk gesproken, maar vanmiddag bij LUX aangekomen bleek de afdeling een uitje te hebben.</u>
Van MedewerkerSSC2 namens [Van Graft] het bericht dat de werkzaamheden voor deze *tape* voorlopig (dus vanaf heden) gestaakt kunnen worden.	Van MedewerkerSSC2 namens Van Graft het bericht dat de werkzaamheden voor deze *tape* voorlopig (dus vanaf heden) gestaakt kunnen worden.
[…]	<u>Kunnen jullie bevestigen dat er inderdaad een (jaar) *tape* van deze omgeving beschikbaar is? Ook waren jullie bezig nog detail gegevens van *tape* terug te lezen. Kunnen jullie aangeven wat dit precies kan/zal opleveren?</u>
De reden voor het stopzetten van de werkzaamheden is dat het op dit moment voldoende is als feitelijk is vastgesteld dat er een *back-up tape* beschikbaar is. Hiermee is (blijkbaar) voldaan aan de meer "politieke" vraag of er inderdaad een *back-up tape* beschikbaar is.	De reden voor het stopzetten van de werkzaamheden is dat het op dit moment voldoende is als feitelijk is vastgesteld dat er een *back-up tape* beschikbaar is. Hiermee is (blijkbaar) voldaan aan de meer "politieke" vraag of er inderdaad een *back-up tape* beschikbaar is.

Het ligt op dit moment op het niveau van de directie van DFEZ om aan te geven of het gewenst is dat er daadwerkelijk een *restore* wordt uitgevoerd. En dus dat de kosten aan uren en voor benodigde infrastructuur gemaakt kunnen worden.	Het ligt op dit moment op het niveau van de directie van DFEZ om aan te geven of het gewenst is dat er daadwerkelijk een *restore* wordt uitgevoerd. En dus dat de kosten aan uren en voor benodigde infrastructuur gemaakt kunnen worden.
Nogmaals graag jullie bevestiging van de huidige status en wat er aan *tapes* van deze omgeving beschikbaar is.	Nogmaals graag jullie bevestiging van de huidige status en wat er aan *tapes* van deze omgeving beschikbaar is.
En uiteraard het verzoek om vast te leggen wat jullie inmiddels hebben geïnventariseerd en vooral ook om de betreffende *tapes* zorgvuldig te bewaren.	En uiteraard het verzoek om vast te leggen wat jullie inmiddels hebben geïnventariseerd en vooral ook om de betreffende *tapes* zorgvuldig te bewaren.
[...]	Uit brede interesse nog de vraag of ook voor Leonardo is ingeregeld dat hiervoor jaar back-ups worden gemaakt?
MedewerkerSSC8	Groeten MedewerkerSSC8

MedewerkerSSC8 legde dit ook vast in een melding in *Topdesk*:

> 'In afwachting van formele opdracht van DFEZ voor eventuele *restore*. Zoals hieronder aangegeven is een *tape* beschikbaar, en is hiermee aan het "politieke" verzoek voldaan.'

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft MedewerkerSSC8 aangegeven dat het gebruik van de woorden 'het politieke verzoek/de meer politieke vraag' zijn eigen interpretatie betreft. Het zijn geen bewoordingen die hem door anderen in de mond zijn gelegd: 'Hij heeft zelf gedacht dat als er een *tape* is gevonden, het uitblijven van de opdracht om andere redenen zou zijn.'[38]

5.7 De vierde zoektocht: 6 juni 2014

MedewerkerSSC6 en MedewerkerSSC9 waren op het moment dat MedewerkerSSC8 naar hun werkplekken was gegaan inderdaad afwezig. De vol-

gende ochtend las MedewerkerSSC9 het bericht pas nadat hij nog een tijdje met de *back-up* aan het werk was geweest: een deel van de 26 *tapes* werd overgezet op *Linux*. Om 7.35 uur stuurde hij MedewerkerSSC8 het volgende bericht als antwoord op het verzoek om informatie over de *tapes*:

E-mailbericht van 6 juni 2014	Van: MedewerkerSSC9 Verzonden: vrijdag 6 juni 2014 7.35 Aan: MedewerkerSSC8 Cc : [MedewerkerSSC2 en MedewerkersSSC]
Onderwerp: RE : *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)	Onderwerp: RE: *back-up P01* (voorloper van *Jurist*)
Hallo MedewerkerSSC8	Hallo MedewerkerSSC8
MedewerkerSSC6 heeft wel een *tape* terug gevonden op jaar *backup* van 2011.	MedewerkerSSC6 heeft wel een *tape* terug gevonden op jaar *backup* van 2011.
Let op, we hebben nog niet alle potentiële relevante *tapes* geïnventariseerd.	Let op, we hebben nog niet alle potentiele revelante *tapes* geïnventariseerd.
Tape Label: GD1083	*Tape Label*: GD1083
[... hier staan in de mail een hele lijst bestandscodes afgedrukt die aantonen dat de informatie op de *tape* daadwerkelijk uitgelezen kon worden...]	FileSystem: gbomvj02.gbo.minjus.nl:/tmp (/tmp) gbomvj02.gbo.minjus.nl:/tmp '/tmp' FileSystem 1325347805 Completed FileSystem: gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/sapdata1 (gbomvj02.gbo.minjus.nl [/oracle/P01/sapdata1]) FileSystem: gbomvj02.gbo.minjus.nl:/backup (gbomvj02.gbo.minjus.nl [/backup]) FileSystem: gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/sap/put (gbomvj02.gbo.minjus.nl [/usr/sap/put]) FileSystem: gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/stage (gbomvj02.gbo.minjus.nl [/oracle/stage])

FileSystem:
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/local/salaris
(gbomvj02.gbo.minjus.nl [/usr/local/salaris])
FileSystem:
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/local/maandve
r (gbomvj02.gbo.minjus.nl
[/usr/local/maandver])
FileSystem:
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/saparch
(gbomvj02.gbo.minjus.nl
[/oracle/P01/saparch])
FileSystem:
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/bigroll
(gbomvj02.gbo.minjus.nl
[/oracle/P01/bigroll])
FileSystem:
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/sapdata
6 (gbomvj02.gbo.minjus.nl
[/oracle/P01/sapdata6])
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/sa
FileSystem 1325347663 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/backup 'gbomv
FileSystem 1325347955 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/sap/put '
FileSystem 1325347549 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/stage
FileSystem 1325347820 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/local/sal
FileSystem 1325347956 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/usr/local/maa
FileSystem 1325347671 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/sa
FileSystem 1325347953 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/bi
FileSystem 1325347951 Completed
gbomvj02.gbo.minjus.nl:/oracle/P01/sa
FileSystem 1325347961 Completed

Vriendelijke groet
MedewerkerSSC9

MedewerkerSSC9

In *Topdesk* zette hij om 8.32 uur een bericht voor MedewerkerSSC8:

> 'MedewerkerSSC6 heeft wel een *tape* teruggevonden op jaar *back-up* van 2011. Let op: we hebben nog niet alle potentiële relevante *tapes* geïnventariseerd.'

Het verzoek aan DFEZ om een opdracht was afkomstig van MedewerkerSSC5. Hogendoorn heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie hierover het volgende gezegd:

> 'Op vrijdag 6 juni 2014 om 8.57 uur ontving de heer Hogendoorn van MedewerkerVenJ7 (afdelingshoofd DFEZ) een e-mailbericht waarin hij terugkoppelde dat er inderdaad *back-ups* zijn. Verder meldde MedewerkerVenJ7 dat er een speciale opdracht moest komen als het GDI verdere actie moest ondernemen. De heer Hogendoorn heeft nooit gehoord dat het GDI op dat moment al iets aan het doen was en hij betwijfelt ook wel of dat zou hebben gekund. Dat kon alleen maar als de directeur de juiste mensen zou verzamelen en daar had de heer Hogendoorn geen aanwijzing voor. In die week is de heer Hogendoorn bevestigd door MedewerkerVenJ7 dat er *back-ups* waren. Als het GDI kosten zou gaan maken om hiermee aan de slag te gaan, zou er een fiat van hem of van de SG of een DG nodig zijn. Er werd aan dit systeem op dat moment meer dan tien miljoen per jaar uitgegeven, dus de kosten zouden geen breekpunt zijn.'

In datzelfde gesprek heeft Hogendoorn de Onderzoekscommissie ook laten weten dat hij vervolgens direct SG Cloo had ingelicht:

> 'De heer Hogendoorn heeft aan de SG gemeld dat er *back-ups* waren en dat die vermoedelijk te activeren waren, hij kan zich echter niet precies meer herinneren wanneer hij dit aan de SG heeft gemeld. De heer Hogendoorn herinnert zich wel dat het gebeurd is op de kamer van de SG. Waarschijnlijk was dat die vrijdag voorafgaand aan de reguliere vergadering van de bestuursraad. In zijn herinnering heeft de SG toen geantwoord "goed om te weten".
>
> Na deze melding aan zijn leidinggevende had Hogendoorn geen behoefte om het ook nog in de bestuursraad te melden. Hij heeft er nooit met de heer Roes over gesproken, die heeft hem nooit ergens bij betrokken en hij is ook niet alleen naar de minister gegaan. Hogendoorn had met de heer Opstelten ook niet een zodanige relatie dat hij er als directeur DFEZ alleen zat, dat is nooit gebeurd. Hogendoorn heeft zijn gesprek met de SG teruggekoppeld aan zijn afdelingshoofd MedewerkerVenJ6.'

De passages in het e-mailbericht van MedewerkerVenJ7 aan hem waarnaar Hogendoorn verwijst, luiden als volgt:

> 'We zijn gisteren nog door MedewerkerSSC5 geïnformeerd over de beschikbaarheid van de financiële administratie. Het blijkt inderdaad dat er een *back-up* van het systeem is. Om het *live* te brengen, zou GDI specifiek opdracht moeten krijgen want daar zullen kosten aan verbonden zijn (oude programmatuur *live* brengen etc). [...]
> Mochten we vanuit FICA [afdeling binnen DFEZ] nog zaken in gang moeten zetten dan graag even een specifieke opdracht gezien de gevoeligheid.'[39]

De Onderzoekscommissie heeft MedewerkerVenJ6 hierover een toelichting gevraagd:

> 'Binnen het SSC-ICT is er, na de e-mailwisseling tussen Hogendoorn en Van Graft, opdracht gegeven om te gaan kijken wat er nog was. Na een paar uur bleek al dat er *tapes* waren en toen kon men gaan kijken of *restore* mogelijk was. Op 5 juni kwam het bericht dat ermee gestopt moest worden (in de "stopmail").'

Daarna heeft de heer Hogendoorn contact opgenomen met de SG, aldus de Onderzoekscommissie.

Dit wordt door MedewerkerVenJ6 bevestigd, de precieze datum weet hij niet meer, maar het was diezelfde week. Op vrijdag nam de heer Hogendoorn als directeur DFEZ deel aan de bestuursraad en koppelde op vrijdagmiddag terug, tijdens die terugkoppeling zal de heer Hogendoorn hem van zijn gesprek met de SG hebben verteld. De heer Hogendoorn maakte geen geagiteerde of opgewonden indruk, DFEZ was met andere zaken bezig. De contacten met de heer Hogendoorn verliepen zowel mondeling als per e-mail.

Desgevraagd antwoordt MedewerkerVenJ6 dat de heer Hogendoorn hem alleen heeft verteld dat hij bij de SG was geweest (in een persoonlijk gesprek) en niet dat hij hem ook een e-mail had gestuurd. MedewerkerVenJ6 denkt dat de heer Hogendoorn hem heeft benaderd als collega-lid van het managementteam, zij hadden regelmatig contact. Het is dus niet in het managementteam als zodanig besproken. Er is verder nooit besproken om verder op onderzoek uit te gaan. Als de hoogste ambtenaar meldt dat er even niets mee wordt gedaan, neemt hij (de heer Hogendoorn) dat voor kennisgeving aan, hij was niet in de positie om verder nog wat te doen.'[40]

Hogendoorn was van mening dat het bij zo'n politiek gevoelige kwestie als de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H. nodig was om een opdracht van hogerhand te krijgen:

> 'De instructie om tot nader order te stoppen met zoeken is door de heer Van Graft via MedewerkerVenJ6 aan de operationele mensen gegeven. De beweegreden hiervoor (nader order of doofpot), weet de heer Hogendoorn niet. In de beleving van de heer Hogendoorn zou het niet waarschijnlijk zijn als hij als directeur DFEZ zelfstandig een onderzoek zou zijn gestart of gestopt zonder dat de leiding van het ministerie daar opdracht voor had gegeven.'[41]

De Onderzoekscommissie heeft aan de toenmalige SG, Cloo, gevraagd naar zijn herinneringen aan het gesprek met Hogendoorn en diens mededeling over de vondst van de *back-ups*:

> '*De heer Cloo*: De heer Cloo zegt zich over een mededeling van deze aard begin juni 2014 niets te herinneren. Zou hij kennis van deze informatie hebben gehad, had hij op grond van zijn ervaring onmiddellijk doorverwezen naar de heer Roes als dossierhouder. Zodra er *tapes* zijn, zou het voor de hand liggen een poging te doen om te *restoren*.
>
> *De Onderzoekscommissie*: De heer Cloo zou op de informatie van de heer Hogendoorn naar diens zeggen hebben gereageerd met de opmerking 'goed om te weten'.
>
> *De heer Cloo*: De heer Cloo acht dit onwaarschijnlijk, zeker gezien het feit dat hij kennis en ervaring op dit gebied heeft. Hij zou onmiddellijk zijn gealarmeerd.
>
> *De Onderzoekscommissie*: De heer Hogendoorn heeft diezelfde vrijdag met één van zijn afdelingshoofden, MedewerkerVenJ6, gedeeld dat hij de heer Cloo had geïnformeerd over de gevonden *tapes* en diens reactie daarop. MedewerkerVenJ6 bevestigde dat in een gesprek met de Onderzoekscommissie.
>
> *De heer Cloo*: Het zegt de heer Cloo niets, hij zou gereageerd hebben en naar de heer Roes hebben verwezen omdat hij niet wist wat er allemaal gebeurd was in die tijd. Overigens benadrukt de heer Cloo dat hij de heer Hogendoorn altijd heeft meegemaakt als een zeer betrouwbare directeur DFEZ, dus niets ten nadele van hem. Hij kan het zich echt niet herinneren, hij zou zeker gehandeld hebben.'[42]

Cloo heeft het bovenstaande verder toegelicht in een brief die hij op 28 maart 2016 aan de Onderzoekscommissie heeft toegezonden:

> 'Wat betreft de mededeling van de directeur DFEZ het volgende. Ik heb mij nader beraden op de vraag of de genoemde mededeling aan mij is gedaan. Ik herhaal hetgeen ik ook in het gesprek heb gesteld dat ik mij dat niet kan herinneren.
>
> Weliswaar was de opdracht voor het onderzoek via het College van procureurs-generaal aan de heer Van Brummen geheel buiten mij om verstrekt en is het onderzoek ook buiten mij om uitgevoerd, en weliswaar is de brief naar de Tweede Kamer met daarin de stellige en vergaande uitspraak dat 'alles in het werk is gesteld' ook buiten mij om opgesteld. Maar niettemin zou een mededeling als in het gesprek door u genoemd ongetwijfeld bij mij tot een reactie hebben geleid in de zin van 'ga hiermee naar DG Roes', 'licht de minister in', 'we moeten hierover onmiddellijk een overleg entameren' of iets dergelijks. Ik zou ook geen enkel motief hebben gehad om niet tot een dergelijke reactie te komen.
>
> Nogmaals, ik herinner het mij niet, maar ik zou ongetwijfeld iets gedaan hebben (andere collega's zullen dit kunnen beamen). Overigens wijs ik erop dat – zoals ook de directeur DFEZ bij mijn aantreden mij in het bijzonder onder de aandacht heeft gebracht en uiteengezet – een directeur DFEZ in zaken betreffende financiële administratie krachtens het *Besluit Taak FEZ* niet via de SG hoeft te rapporteren maar daarover rechtstreeks de minister kan en moet inlichten. Dus als de mededeling al aan mij gedaan zou zijn en als ik daarop geen actie zou hebben ondernomen, dan zou ongetwijfeld de directeur DFEZ via een ander kanaal deze belangrijke informatie met de minister hebben gedeeld. Daarnaast was bij de leden van de bestuursraad bekend, dat DG Roes als gedelegeerd opdrachtgever namens de minister optrad bij deze kwestie en dus is het verwonderlijk dat de mededeling door hem wel aan mij maar niet aan DG Roes is gedaan die voor de directeur DFEZ direct benaderbaar was. De directeur DFEZ was immers lid van de bestuursraad.'[43]

De vraag of en zo ja hoe Hogendoorn de toenmalige SG heeft geïnformeerd over de vondst van de *back-ups* kwam in maart 2015 opnieuw aan de orde. Hogendoorn heeft de Onderzoekscommissie hierover het volgende meegedeeld:

> 'De heer Hogendoorn licht toe dat hij op donderdag 5 of vrijdag 6 maart 2015 is gebeld door zijn voormalig afdelingshoofd, MedewerkerVenJ6,

die hem vroeg of [zijn] herinnering juist was dat de heer Hogendoorn destijds had gezegd dat er wel *back-ups* moesten zijn en dat had gemeld aan de SG. Dat heeft de heer Hogendoorn bevestigd. Op dat moment waren ze aan het zoeken.

In zijn herinnering is hij op dinsdag 10 maart 2015, de dag na het aftreden van de heer Opstelten, gebeld door mevrouw Stolk-Luyten met de heer Roes naast zich ('ik bel je met Gerard Roes naast me'). Zij vroeg of het klopte dat hij in juni aan de heer Cloo had gemeld dat er waarschijnlijk wel *back-ups* moesten zijn. Het feit dat mevrouw Stolk-Luyten hem een dag na het aftreden van de minister belde met de heer Roes naast zich, bracht hem tot de gedachte dat het de heer Hogendoorn verbaasde dat de plaatsvervangend SG en DGRR hem hierover belden op de dag na het aftreden van Opstelten en Teeven.

Hij heeft daarna de heer Cloo gebeld met de mededeling dat hij werd geconfronteerd met deze vraag en dat hij daarop zou antwoorden. Hij kan zich niet herinneren of hij ook expliciet heeft gemeld wát hij zou antwoorden. Hij belde in ieder geval niet om antwoorden op elkaar af te stemmen, hij belde om het mee te delen, hij vond dat wel zo netjes.

De heer Cloo heeft daarop alleen maar gereageerd met de opmerking dat het belangrijkste was dat de heer Hogendoorn zou melden dat Hogendoorn nooit is betrokken bij het zoeken naar "het bonnetje". Waarom de heer Cloo dit meldde, weet de heer Hogendoorn niet. Hij heeft niet gerefereerd aan het feit dat de heer Hogendoorn hem eerder al had gemeld dat er *back-ups* moesten zijn, noch heeft de heer Cloo ontkend dat de heer Hogendoorn hem dat gemeld heeft. De heer Hogendoorn heeft ook later teruggebeld omdat het telefoontje van de plaatsvervangend SG en de directeur-generaal hem overviel. Die middag belde hij mevrouw Stolk-Luyten terug en meldde dat hij inderdaad aan de heer Cloo te kennen heeft gegeven dat er *back-ups* moesten zijn en ook dat Hogendoorn nooit is betrokken bij het zoeken.'[44]

Mevrouw Stolk-Luyten heeft in haar gesprek met de Onderzoekscommissie over dit telefoongesprek het volgende gezegd:

'Op dinsdag 10 maart 2015 heeft mevrouw Stolk-Luyten mede namens de heer Roes gebeld met de heer Hogendoorn om te vragen waarom er niet in 2014 was overgegaan tot *restore*. Zij wilde graag weten hoe een en ander was verlopen en veronderstelde dat, als daarover een besluit was

genomen, de heer Hogendoorn dat niet alleen had gedaan. De heer Hogendoorn beloofde haar terug te bellen. Of hij eerst met de secretaris-generaal wilde afstemmen weet mevrouw Stolk-Luyten niet.

De heer Hogendoorn heeft teruggebeld en toegelicht dat er in 2014 is gekeken in de jaarinformatierapporten en dat daarin niets is gevonden. Er is geen *restore* in 2014 geweest en over de reden daarvan wisselen de beelden. De heer Hogendoorn zegt dat hij over de *restore* en de mogelijkheden daarvan in 2014 contact heeft gehad met de heer Cloo. De heer Cloo ontkent dat. Op basis van het telefoontje werd niet duidelijk hoe het proces precies was verlopen in 2014.'[45]

Mevrouw Stolk-Luyten was op 9 maart 2015 door MedewerkerVenJ6 op de hoogte gebracht van het gesprek tussen Cloo en Hogendoorn op 6 juni 2014: 'Op maandagochtend [9 maart 2015] heeft MedewerkerVenJ6 het rapport besproken met mevrouw Stolk-Luyten en de heer P. (Paul) Scholte RA (directeur Auditdienst Rijk). MedewerkerVenJ6 heeft het toen over de heer Hogendoorn en zijn uitspraak in 2014 gehad.'[46]

De Onderzoekscommissie heeft Roes op 2 maart 2016 gevraagd of hij zich het telefoongesprek van mevrouw Stolk-Luyten met Hogendoorn in zijn bijzijn herinnert en zo ja, waarom hij van dat gesprek geen melding heeft gemaakt in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op 31 augustus 2015. Hij heeft in dat gesprek op 2 maart 2016 meegedeeld dat hij 'dit gesprek helemaal kwijt was en hij het zich weer herinnerde omdat mevrouw Stolk-Luyten hem dat vertelde.'[47]

Kort voor de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016 heeft Hogendoorn de secretarissen-generaal van de ministeries van Financiën, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Veiligheid en Justitie als volgt bericht over wat hij op 6 juni 2014 aan Cloo had gemeld:

> 'Ik heb mijn SG mondeling gemeld dat ik niet zou uitsluiten dat er een *back-up* van het oude financiële systeem zou moeten zijn. Hij heeft dit voor kennisgeving aangenomen en mij geen verdere opdrachten verstrekt of vragen gesteld.'[48]

Hogendoorn heeft naar zijn zeggen de SG als enige op de hoogte gebracht. Anderen, bijvoorbeeld Roes, de plaatsvervangend SG, de directeur van het bureau secretaris-generaal en de directeur voorlichting, heeft hij niet benaderd om hen te attenderen op de feitelijke onjuistheid in de Kamerbrief van

3 juni 2014. In het gesprek met de Onderzoekscommissie heeft hij zijn beweegredenen uiteengezet:

> 'Op de vraag of de heer Hogendoorn achteraf kijkend wellicht meer had kunnen doen dan alleen een melding aan zijn SG de heer Cloo, stelt hij dat de normale manier van terugkoppelen en informeren mondeling was met de SG en zelden met andere mensen erbij. Hij had regelmatig werkoverleg met de heer Cloo, maar niet gebruikelijk is dat er iets wordt vastgelegd.
>
> Na zijn melding aan de SG heeft de heer Hogendoorn niet naar de *follow-up* gevraagd, niet bij de SG en niet bij de heer Van Graft of bij zijn medewerkers. Hij heeft er tot 2015 niets meer over gehoord. Hij kende ook het onderzoek van de heer Van Brummen niet. Dit rapport was vertrouwelijk aan de Kamer gestuurd. Over dit rapport is binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie ook later niet met de heer Hogendoorn gesproken.'[49]

Aan Hogendoorn zijn in het kader van wederhoor feitelijke tekstdelen van dit onderzoeksrapport voorgelegd. In een brief aan de Onderzoekscommissie heeft hij in dat verband het volgende laten weten:

> 'Ik heb behalve de SG ook de financieel directeur DFBC van DGRR [...] geïnformeerd, dat er een *back-up* was en dat deze raadpleegbaar zou moeten zijn. Hij heeft mij niet aangegeven dat mijn informatie onvoldoende zou zijn. Hiermee was voor mij ook DGRR geïnformeerd.'[50]

Hogendoorn doelt hier op de e-mailwisseling op de avond van 3 juni 2014, de fase van het vermoeden. Dat was het enige moment waarop hij de directeur DFBC-DGRR heeft ingelicht. Nadat hij op de ochtend van 6 juni 2014 was geïnformeerd over het bestaan van de *back-ups*, de fase van een feit, vond er geen contact plaats tussen de directeur DFEZ en zijn evenknie bij DGRR.

Eerder, in hoofdstuk 2, is erop gewezen dat Hogendoorn als directeur DFEZ op basis van de *Comptabiliteitswet* formeel rechtstreeks toegang had tot de minister, maar met het gebruik van deze bevoegdheid zou hij de SG en directeur-generaal Roes hebben gepasseerd. In zijn gesprek op 15 april 2016 heeft Hogendoorn de Onderzoekscommissie erop gewezen, dat deze bevoegdheid slechts ziet op begrotingskwesties en niet op het zoeken naar een specifiek document door DGRR in de administratie. Bovendien is de bevoegdheid – in de woorden van Hogendoorn – een *ultimum remedium*: het werkt afschrikwekkend, maar is slechts eenmalig te gebruiken; bij gebruik is de kans groot

dat de directeur DFEZ dan wel de secretaris-generaal of desbetreffende directeur geen werkbare positie meer heeft. Dit *ultimum remedium* is dus maar één keer te gebruiken.[51]

In de bestuursraad was volgens Hogendoorn niet gesproken over het onderzoek naar 'het bonnetje':

> 'Het punt is dat de heer Hogendoorn nooit iets is gevraagd en het was ook niet de cultuur dat men zich ongevraagd met zaken waar een ander mee bezig was, ging bemoeien. De heer Hogendoorn deed dat als directeur DFEZ wel met de zaken waar hij primair voor verantwoordelijk was, zoals budgetbewaking, verbetering financieel beheer en ook doelmatigheid. Dat laatste werd niet geapprecieerd want doelmatigheid komt al snel op het terrein van het beleid. Ongevraagd je bemoeien met een onderzoek naar "een bonnetje" uitgevoerd door een oud procureur-generaal, waar de directeur-generaal druk mee bezig was, lag dus niet voor de hand. Op het moment dat hij twijfelde of de informatie die naar de Kamer ging klopte, is hij naar de SG gestapt; eerder heeft hij zich daar niet gemeld.' [52]

In een brief aan de Onderzoekscommissie heeft Hogendoorn als volgt teruggeblikt:

> 'Terugkijkend is de zoektocht naar "het bonnetje" een ingewikkelde zaak geworden, omdat er binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie geen cultuur was om informatie met elkaar actief te delen. Ik heb tijdens de zoektocht aangeboden om vanuit DFEZ te helpen. Hier is geen gebruik van gemaakt. Ik heb signalen afgegeven dat er een *back-up* was. Deze zijn niet opgepakt. Vervolgens wordt DFEZ achteraf een grotere rol en positie toegedicht dan toentertijd überhaupt in de cultuur van het ministerie van Veiligheid en Justitie zou zijn geaccepteerd.'[53]

Volgens Roes had hij in die periode veel contact met Hogendoorn over de voorbereiding van de begroting voor 2015, maar kwamen de *back-ups* niet aan de orde:

> 'Vanaf het moment dat de besluitvorming over de brief aan de Kamer had plaatsgevonden, op basis van het ambtsbericht van de voorzitter van het college, heeft de heer Roes nooit meer met iemand gesproken over de informatie die de Onderzoekscommissie nu heeft. Ook niet *en marge* van de bestuursraad, niet met de heer Hogendoorn en niet met de heer Cloo. De brief was uit en op dat moment bevredigend geland in de zin dat er geen debat kwam en toen was hij als verantwoordelijk

> directeur-generaal klaar. De minister was tevreden, er kwam geen debat.
>
> Daarna heeft hij de directeur DFEZ heel vaak gesproken, want in de weken van juni 2014 vonden de begrotingsbesprekingen 2015 plaats. Voorts sprak hij de directeur DFEZ wekelijks in de ministerstaf en in de bestuursraad.'[54]

MedewerkerSSC6 zette op 6 juni 2014 om 11.21 uur de *tapes* weer terug in de kluis met het schuifje op *write protect*. Voor alle zekerheid plakte hij op de doosjes gele *post-it* stickers om het terugvinden te vergemakkelijken.[55]

6 De vijfde zoektocht: 5 tot en met 8 maart 2015

6.1 Inleiding; tijdlijn

Zoals is opgemerkt aan het begin van hoofdstuk 5, was het – geanonimiseerd – naar buiten komen van de e-mailwisseling binnen het SSC-ICT uit de eerste dagen van juni 2014 de aanleiding tot het instellen van de Onderzoekscommissie. De Onderzoekscommissie wil zich echter niet beperken tot onderzoek naar de gebeurtenissen na de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014 (de vierde zoektocht), maar heeft, voor een goed begrip, in haar onderzoek ook de gebeurtenissen betrokken die zijn voorafgegaan aan de brief van 3 juni 2014 (de eerste drie zoektochten).

Om dezelfde reden heeft de Onderzoekscommissie haar onderzoek ook gericht op de gebeurtenissen na de vierde zoektocht in juni 2014. Het gaat dan om een vijfde zoektocht, in maart 2015, na de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015. Immers, toen is alsnog, op 8 maart 2015, in *back-ups* van het niet meer gebruikte *Jufis P01* 'het bonnetje' gevonden. Voor een goed begrip van de gebeurtenissen in juni 2014 is het van belang om ook inzicht te hebben in de activiteiten die in de vijfde zoektocht nodig zijn gebleken om de informatie op de op 4 juni 2014 gevonden *back-up tapes* daadwerkelijk te ontsluiten. Deze activiteiten worden beschreven in de paragrafen 6.2. en 6.3.

Na de vondst van 'het bonnetje', op 8 maart 2015, is een verslag opgemaakt van de inspanningen die daarmee gemoeid zijn geweest; zie paragraaf 6.5. Zie over de kosten van de *restore* paragraaf 6.4.

Ook binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties was de behoefte opgekomen om te inventariseren welke inspanningen het SSC-ICT had geleverd, al in 2014 en vervolgens van 6 tot 8 maart 2015. Dit heeft geresulteerd in het Memo van 10 maart 2015. Dit Memo omvat aldus meer dan alleen de vijfde zoektocht. Het Memo komt uitgebreid in hoofdstuk 7 aan de orde.

Hieronder eerst de tijdlijn:

4 maart 2015	De tweede uitzending van *Nieuwsuur*. Dit bericht bevatte de volgende gegevens: bedrag: 4.710.627,18 gulden datum: 10-09-2001 van rekening: 0192325728 DS 521 Arr. Parket Amsterdam kenmerk Openbaar Ministerie: 0000199544 onder vermelding van: C.J. [H.] parketnummer: 13/017023/93.
4 maart 2015	Minister Opstelten bekijkt samen met een aantal van zijn medewerkers, onder wie directeur-generaal Roes, de uitzending van *Nieuwsuur*. SG Cloo is daarbij niet aanwezig.
5 maart 2015, vóór 11 uur	SG Cloo vraagt waarnemend directeur DFEZ 'alle mogelijkheden te verkennen'.
5 maart 2015, ook vóór 11 uur	Directeur-generaal Roes geeft plaatsvervangend directeur DFBC opdracht 'te gaan zoeken'. Roes heeft hier geen herinnering aan, maar plaatsvervangend directeur DFBC had die opdracht verwacht, gewacht op rugdekking door zijn directeur-generaal en haalde na opdracht van zijn DG de waarnemend directeur DFEZ uit een vergadering die zij voorzat.
5 maart 2015, kort na 11 uur	Waarnemend directeur DFEZ belast MedewerkerVenJ6, een van haar afdelingshoofden, met de vijfde zoektocht.
5 maart 2015	MedewerkerVenJ6 belt Hogendoorn en vraagt of die zich nog kan herinneren dat op 6 juni 2014 bericht is dat de *back-up tapes* er nog zijn. Dat is zo volgens Hogendoorn en vervolgens geeft MedewerkerVenJ6 het SSC-ICT opdracht om te bezien of de al op 4 juni 2014 gevonden *tapes* toch niet kunnen worden *gerestored*. Hij vraagt ook om te zoeken in het papieren archief van het Openbaar Ministerie, maar ziet daarvan af na bericht van directeur DJOA dat dat al eerder zonder resultaat is gedaan. Hij vraagt ten slotte bij de *Rabobank* om de betaalgegevens.
5 maart 2015, 15.00 u	Bij het SSC-ICT in Zoetermeer komt het 'Escalatieoverleg Restore Jurist' bijeen. Het team maakt een stappenplan, dat uit tien stappen bestaat. MedewerkerSSC7, aanwezig bij dit beraad, herinnert zich dat in juni 2014 al naar de *tapes* is gezocht: 'O die. Die zal ik uit de kluis gaan halen'.

5 maart 2015, 16.57 u	MedewerkerVenJ6 stelt overzicht van de stand van zaken van de vijfde zoektocht op en stuurt die per e-mail naar onder anderen SG Cloo en Roes.
5 maart 2015, 22.39 u	Per e-mail overleg tussen het SSC-ICT en MedewerkerVenJ6: restore lijkt redelijke kans van slagen te hebben, maar is ‘uitzonderlijke en unieke klus’ waarvan de slagingskans niet in percentages uit te drukken is. *Hardware* is gelokaliseerd en kan maandag 9 maart 2015 in Zoetermeer aanwezig zijn. *Restore* kan dan op 11 maart 2015 gereed zijn.
5 maart 2015, na 22.39 uur	MedewerkerVenJ6 spreekt met SG Cloo, volgens hem rond 22 uur, maar vermoedelijk later, want Cloo beschikt dan over e-mailbericht van 22.39 uur. Cloo geeft aan dat vóór het Kamerdebat in de avond van 10 maart 2015 zoektocht tot resultaat zou moeten leiden.
6 maart 2015, 01.21 u	MedewerkerSSC5 laat zijn collega’s bij het SSC-ICT weten dat ‘wat meer ter voorbereiding gedaan kan worden voor maandag’.
6 maart 2015 in de ochtend	MedewerkerSSC7 bedenkt alternatieve route via virtualisatie.
6 maart 2015 in de ochtend	Cloo laat zich informeren over alternatieve optie en geeft aan dat het spoor via Roes moet worden gevolgd.
6 maart 2015 mogelijk in de ochtend	Roes krijgt van minister Opstelten opdracht om ‘ultieme poging’ te doen de betaalgegevens te achterhalen. Volgens Roes kreeg hij deze opdracht vlak voor dan wel kort na de ministerraad van die dag.
6 maart 2015, mogelijk in de ochtend	Roes gaat op zoek naar SG Cloo. Naar zijn zeggen kan hij Cloo niet vinden. Volgens de agenda van Cloo is hij tot 16 uur op het ministerie aanwezig; de meeste afspraken op of in de omgeving van zijn werkkamer op de achtste verdieping van het ministerie.
6 maart 2015, mogelijk in de ochtend	Roes gaat naar de plaatsvervangend SG, mevrouw Stolk-Luyten, en geeft haar de opdracht door van de minister om zich te belasten met de zoektocht naar de betaalgegevens. Volgens mevrouw Stolk-Luyten noemt Roes in dat gesprek de naam van MedewerkerVenJ6, die ze vervolgens telefonisch bereikt: hij is dan in Zoetermeer bij het SSC-ICT. Vanaf dat moment rapporteert MedewerkerVenJ6 per e-mail en telefonisch aan mevrouw Stolk-Luyten.

6 maart 2015, rond het middaguur	MedewerkerSSC5 belt met MedewerkerVenJ6. Een gesprek dat MedewerkerVenJ6 in een e-mailbericht bevestigde: 'Wij zijn akkoord met de alternatieve optie van virtueel maken van de *hardware*. Hierdoor kan het tijdpad worden versneld gelet op de Kamerbehandeling.'
6 maart 2015 in de avond	Het maken van een kopie van de *back-up*, nodig om de gegevens over te zetten, mislukt. Herstarten lukt niet en wordt uitgesteld tot 7 maart 2015.
7 maart 2015	De overzetsnelheid is te laag, maar na contact met leverancier van *software* lukt het om 'de snelheid op te krikken'.
7 maart 2015, 22.33 u	Ongeveer eenvijfde van de *data* is overgezet. In dat tempo zou de overzet in de avond van zondag 8 maart 2015 gereed kunnen zijn.
8 maart 2015 vanaf 18 uur	'Het wordt met het uur spannender'.
8 maart 2015	Het *Jufis P01* systeem is raadpleegbaar voor zeven medewerkers van DFEZ en het SSC-ICT.
8 maart 2015, 21.15 u	In *Jufis P01* worden het bedrag en het bankrekeningnummer gevonden.
8 maart 2015, na 21.15 uur	MedewerkerVenJ6 stelt verslag van bevindingen op.
9 maart 2015, ochtend	MedewerkerVenJ6 bespreekt verslag van bevindingen met mevrouw Stolk-Luyten en vertelt haar dat Hogendoorn in juni 2014 al navraag had gedaan naar de *tapes* en de SG daarover had ingelicht.
9 maart 2015, ochtend	De ADR valideert het verslag van bevindingen.
9 maart 2015, 22.00 u	Aftreden van de minister en staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

6.2 Het besluit over de vijfde zoektocht: na de uitzending van *Nieuwsuur* op 4 maart 2015

Op woensdag 4 maart 2015, om 9.49 uur, verstuurde Haan een e-mailbericht naar een van de woordvoerders van het ministerie van Veiligheid en Justitie.[1] Dit bericht bevatte de volgende gegevens:

bedrag: 4.710.627,18 gulden
datum: 10-09-2001
van rekening: 0192325728 DS 521 Arr. Parket Amsterdam
kenmerk Openbaar Ministerie: 0000199544
onder vermelding van: C.J. [H.]
parketnummer: 13/017023/93

Het bericht werd doorgezonden naar het parket-generaal. Net als een jaar eerder nam MedewerkerOM2 contact op met het hoofd van de financiële administratie van het SSC-ICT in Zoetermeer en vroeg hem de overboeking van 4.710.627,18 gulden in het *Jurist PR1*-systeem te zoeken. In *Jurist PR1* bleek het bedrag echter niet te traceren en MedewerkerOM2 werd naar DFEZ doorverwezen. Op 9 maart 2015, de dag van het aftreden van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven, berichtte het arrondissementsparket Amsterdam dat het dossier in twintig archiefdozen zat: 'het bewuste "bonnetje" [zal] hier vast niet bij zitten'.[2] Bij het parket-generaal werd dat beaamd: 'Wat doen we, dossier op laten vragen? Of maar niet? Kans dat er iets in zit over ontnemingsschikking is volgens mij nul komma nul...'[3]

Bij DFEZ was inmiddels ook een zoektocht gestart. Wie daartoe het initiatief had genomen, komt verderop aan de orde. MedewerkerVenJ6 was op donderdag 5 maart 2015 met de opdracht voor de nieuwe zoektocht belast door de toenmalige waarnemend directeur DFEZ. Hogendoorn was op 15 december 2014 overgestapt naar het ministerie van Financiën, de waarnemend directeur DFEZ had kort daarvoor in omgekeerde richting de overstap naar het ministerie van Veiligheid en Justitie gemaakt.

MedewerkerVenJ6 herinnerde zich dat hij in juni 2014 al had gehoord over de *back-up tapes*. Hij stuurde op donderdag 5 maart 2015 om 12.14 uur de gegevens over de betaling van 4.710.627,18 gulden naar MedewerkerSSC1 en MedewerkerSSC5.[4] Het onderwerp van het e-mailbericht was 'Activeren *PR01 Jufis 2* – jaar 2001'. De benamingen van de twee elkaar opvolgende systemen, *Jufis P01* en *Jurist PR1*, waren door MedewerkerVenJ6 verhaspeld. Deze verhaspeling overkwam later ook anderen. Verder bevatte het bericht 'de opdracht om *PR01 Jufis 2* te activeren met *back-up* van het jaar 2001'. Deze opdracht moest 'met de allerhoogste spoed' worden uitgevoerd.

Kort daarvoor, naar zijn herinnering na een telefoontje van MedewerkerVenJ6, had MedewerkerSSC1 van het *team* ERP,[5] al de teammanager van *O&I* en medewerkers van het *team* ERP op scherp gezet:

> 'Mogelijk ontvangen wij vandaag een opdracht van DFEZ (namens de ambtelijke leiding) om te onderzoeken of de oude systemen hiertoe vanaf *tape* of disk opnieuw kunnen worden opgebouwd en, zo ja, hiertoe over te gaan. Het gaat dan om de oude *P01* van *Jurist*.'[6]

Dit bericht werd om 12.18 uur doorgestuurd naar MedewerkerSSC7 van *O&I*, die na rondvragen van MedewerkerSSC8 te horen kreeg dat 'destijds op basis van melding M-14061060 [...] al het onderstaande [werd] teruggevonden'.[7] De reactie van MedewerkerSSC7 was: 'O die! Die zal ik uit de kluis gaan halen.'[8]

Bij het SSC-ICT was ook al nagegaan of – in het geval de informatie over de betaling zou worden gevonden – de informatie aan de klant, het ministerie van Veiligheid en Justitie, zou mogen worden geleverd. Dit in verband met de overschrijding van de bewaartermijn.[9] Nog dezelfde middag gaf de gezamenlijke beveiligingsautoriteit van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van het ministerie van Veiligheid en Justitie zijn akkoord.[10]

Het staat vast dat vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie de ochtend na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 opdracht is gegeven tot een zoektocht bij het SSC-ICT, maar er zijn verschillende lezingen over de vraag wie het initiatief had genomen.

In haar gesprek met de Onderzoekscommissie heeft de toenmalige waarnemend directeur DFEZ het volgende verteld:

> 'Over de zoekactie die op 5 maart 2015 in gang werd gezet, vertelt de waarnemend directeur DFEZ dat de heer Cloo haar heeft gevraagd te gaan zoeken. Zij heeft op 5 maart hierover vervolgens overleg gehad met MedewerkerVenJ6, die onmiddellijk alles uit zijn handen liet vallen en aan de slag is gegaan. Zijn tussenrapportages via de mail waren in eerste instantie gericht aan de heer Cloo, in tweede instantie aan mevrouw Stolk-Luyten, met cc. aan haar als waarnemend directeur DFEZ. Het betreft een aantal mails in de trant van: "Er is oude *hardware* nodig om de *tape* weer te starten, de zoektocht bij de *Rabobank* heeft niets opgeleverd, die bij het Openbaar Ministerie is gestaakt aangezien men daar al in de archieven had gekeken."'[11]

Cloo besloot uit eigen initiatief tot het in gang zetten van de zoektocht. Hij stemde dat niet af met minister Opstelten en directeur-generaal Roes; hij

lichtte hen ook niet in toen hij eenmaal MedewerkerVenJ9 aan het werk had gezet. Cloo gaf MedewerkerVenJ9 geen specifieke opdracht mee: ze moest 'de mogelijkheden verkennen'.[12]

Waarnemend directeur DFEZ haalde – zo liet ze de Onderzoekscommissie weten – MedewerkerVenJ6 uit een overleg dat die ochtend om 11 uur was begonnen.

MedewerkerVenJ6 heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie zijn aanpak uiteengezet:

> 'Daarna heeft MedewerkerVenJ6 een *team* geformeerd bestaande uit hemzelf en MedewerkerVenJ8 en MedewerkerVenJ12 die in 2001 ook al bij DFEZ werkzaam waren (hij zelf was in 2001 nog niet werkzaam bij het ministerie van Veiligheid en Justitie).
>
> Er waren een paar sporen waarlangs "het bonnetje" herleid zou kunnen worden. Eén was het opvragen van dagafschriften bij de toenmalige huisbankier (*Rabobank*). Die actie heeft niets opgeleverd want de *Rabobank* kon niets vinden.
>
> Een ander spoor was het contact met de *controller* bij het Openbaar Ministerie om te bezien of zij iets konden gaan zoeken in het archief. Op dat moment wist hij nog niet dat eenzelfde zoekactie al was gedaan door de heer Van Brummen. Mevrouw De Bie heeft hem toen donderdagmiddag aangegeven dat het onderzoek bij het Openbaar Ministerie kon worden gestaakt omdat daar al onderzoek had plaatsgevonden. Dat was ook besproken met de heer Roes.
>
> Het laatste spoor was het contact met het GDI, want MedewerkerVenJ6 herinnerde zich nog de uitspraak van de heer Hogendoorn van het jaar ervoor, dat er *back-ups* moesten zijn. Donderdag [5 maart 2015] of vrijdag [6 maart 2015] heeft MedewerkerVenJ6 met de heer Hogendoorn gebeld om dat te verifiëren en die bevestigde dat hij die uitspraak inderdaad had gedaan in 2014.'[13]

De plaatsvervangend directeur DFBC heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie de gebeurtenissen van de ochtend van 5 maart 2015 als volgt beschreven:

> 'Op de ochtend na de *Nieuwsuur*-uitzending van 4 maart 2015, ontbood de heer Roes hem na het ochtendberaad ('MedewerkerVenJ5 hier komen

nu!'), waarschijnlijk omdat de heer Baarends toen niet aanwezig was. De heer Roes instrueerde hem te gaan zoeken ('naar aanleiding van gisteravond nu zoeken!'). MedewerkerVenJ5 had dit al verwacht, maar had besloten eerst de consignes van de leiding (Roes) af te wachten. Hij heeft toen onverwijld contact opgenomen met de waarnemend directeur DFEZ, die hij uit een vergadering haalde die zij voorzat. Die pakte de zaak doortastend op en haalde er in zijn bijzijn MedewerkerVenJ6 bij, die toen meteen daarmee aan de slag ging.

MedewerkerVenJ5 kan zich desgevraagd niet herinneren dat MedewerkerVenJ9 aangaf de zoektocht al te zijn begonnen. Hij had de indruk dat het op dat moment nieuw voor haar was.

MedewerkerVenJ6 heeft MedewerkerVenJ5 die middag gebeld met de mededeling dat er twee zoeklijnen mogelijk waren: herstart van het programma dat bij de leverancier opgehaald moet worden of het alternatief neerzetten van een *database* uit de bestanden die er zijn en daar een *query* op draaien.

Eén van de varianten – hij weet niet meer welke – kostte enkele tienduizenden euro's, maar MedewerkerVenJ5 koos voor beide varianten. Hij had van de heer Roes volledig mandaat om zelf te beslissen, ook al was het een ton geweest (bij een miljoen euro had hij dit natuurlijk wel aan de leiding voorgelegd), vanuit het doel om de informatie zo snel mogelijk op tafel te hebben. In de tussentijd heeft MedewerkerVenJ5 nog een aantal voortgangsberichten ontvangen en uiteindelijk kreeg hij maandagochtend 9 maart 2015 van MedewerkerVenJ6 het bericht dat de *print screen* was gevonden.'[14]

Om 15 uur kwam bij het SSC-ICT in Zoetermeer het 'Escalatieoverleg Restore Jurist' bijeen. Naast de twee teammanagers waren dat onder anderen MedewerkerSSC7 en Medewerker SSC5.

De *tapes* waren inmiddels uit de kluis gehaald waarin zij op 6 juni 2014 waren opgeborgen en werden overgezet op een bestandssysteem (een zogeheten *storage area network*). De vorige zoektocht, in juni 2014, was niet verder gekomen dan de tweede stap. In het escalatieoverleg werd bepaald dat daarna nog acht andere stappen nodig waren (zie onderstaand overzicht dat eerder en uitgebreider in hoofdstuk 2 aan de orde kwam).

Omschrijving

1. *Tapes* zoeken
2. *Tapes* overzetten op SAN (*storage area netwerk*)
3. *Hardware* uitzoeken
4 *Filesystem* uitzoeken
5. SAP *software* uitzoeken
6. *Oracle database* uitzoeken
7. *Hardware* in huis halen
8. *Restore* van *back-ups* op *hardware*
9. Applicatie opstarten
10. Met zoektermen de gegevens zoeken

Algauw was duidelijk om welke – niet rechtstreeks beschikbare – *hardware* het ging (stap 3): '*Alpha Ds25 met Tru64*'. Dat was voor MedewerkerSSC7 aanleiding om de volgende opmerking te plaatsen: 'Om de uitdaging nog wat groter te maken.'

Vervolgens moesten ook nog de volgende zeven stappen worden gezet. Het ging hierbij om het uitzoeken van het *file*-systeem, van de benodigde SAP-*software* en van de *Oracle database*. Verder moest de *hardware* worden geleend van elders binnen het SSC-ICT of een ander ministerie, dan wel gehuurd ('Is er ergens nog een oud brok ijzer waarop dit teruggezet kan worden?').[15] De *back-ups* konden dan vervolgens *gerestored* worden (stap 8), de applicatie opgestart (stap 9) en de gegevens van de betaling opgezocht (stap 10).[16]

Het overzetten van de *tapes* zou – dat was de schatting in dit overleg om 15 uur – tot de avond van 5 maart (20.10 uur) duren.

De Onderzoekscommissie beschikt over een e-mailbericht van MedewerkerVenJ6 van donderdag 5 maart 2015 om 16.57 uur, dat aan onder andere SG Cloo en aan Roes is gericht:

> 'We hebben nog geen informatie kunnen vinden van de betaling. We volgen op dit moment drie strategieën om de betaalgegevens te achterhalen:
>
> **1** *Back-up Jufis*-systeem
> – SIH heeft vanochtend opdracht gekregen tot het installeren van een *back-up* van het oude systeem *Jufis* – jaar 2001. De stand daar is:
> – SIH [SSC-ICT Haaglanden] loopt de volledigheid van de *files* en *data*

langs (26 *discs*). Deze worden geïnstalleerd op een *back-up server*.
SIH is op zoek naar geschikte hardware om het SAP-systeem uit 2001 op te laten draaien. Deze verouderde *hardware* moet ergens gehuurd gaan worden met bijbehorende besturingssysteem.
– Hopelijk kan SIH morgenmiddag starten met de *back-up recovery*.
– Pas daarna is er mogelijkheid tot raadplegen van het systeem (als men toegang weet te verkrijgen).

2 Via de *Rabobank*
Zojuist heeft de *Rabobank* aangegeven (zie bijgevoegde mail) dat zij dagafschriften 7 jaar in het archiefsysteem opslaan. Dit betekent dat de *Rabobank* de door ons opgevraagde informatie helaas niet uit de systemen op kan halen. De *Rabobank* is nu aan het nagaan of er een andere manier is om de informatie van deze transactie toch op te halen. De *Rabobank* gaf aan hier morgen meer duidelijkheid over te hebben en zal ons dan direct hierover informeren.

2 Via archief OM
Het OM raadpleegt de archieven van het arrondissement Amsterdam om te achterhalen of de (papieren) bankafschriften van de in *Nieuwsuur* genoemde bankrekening dan wel de betaalopdrachten kan vinden van september 2001.'

De opdracht aan MedewerkerVenJ6 voor de zoektocht is als volgt achteraf geformuleerd en vastgelegd (zie het op 9 maart 2015 opgestelde Verslag van bevindingen onderzoek betaalgegevens Cees H. in bijlage 4):

> 'Donderdag 5 maart 2015 hebben de leden van de Bestuursraad van het ministerie van Veiligheid en Justitie de waarnemend directeur financieel-economische zaken (DFEZ) verzocht om een onderzoek in te stellen of de concrete gegevens over de financiële transactie met Cees [H.] zoals getoond in het programma *Nieuwsuur* (waaronder het bankrekeningnummer, datum, betalingskenmerk en parketnummer) aanknopingspunten geven om binnen de archieven, de administratie of elders nadere informatie over deze transactie te vinden.
>
> Uiterlijk maandag 9 maart 12.00 uur moet gerapporteerd worden aan de plaatsvervangend SG. De bevindingen uit deze rapportage kunnen dan gebruikt worden bij de beantwoording van de Aanvullende Vragen over berichtgeving inzake de deal met Cees H. van de Tweede Kamer. Hierbij gaat het specifiek om de vragen VVD2, PVDA 1 en 3, PVV 2 en 6, CDA 10 en 12, D66 2, CU 1, GL1.'[17]

In deze formulering van de opdracht staat overigens niet de SG als opdrachtgever vermeld. Rapportage diende volgens deze versie van de opdracht te gebeuren aan de plaatsvervangend SG.

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 2 maart 2016 zei Cloo hierover het volgende:

> 'Het volgende contact was donderdagavond om 21.30 uur via sms, met de vraag of ze even konden overleggen en rond 22.00 uur heeft de heer Cloo contact gehad met de waarnemend directeur DFEZ en/of met MedewerkerVenJ6 (beiden van DFEZ). Zij meldden dat er wellicht een mogelijkheid was om de informatie boven water te krijgen.
>
> Hij liet zich een en ander uitleggen en had een paar vragen voordat zij verder zouden gaan: wat is de kans op succes, wat gaat het kosten en wat moet er allemaal gebeuren want er zou immers op dinsdag 10 maart al een Kamerdebat plaatsvinden. Daarop moesten ze weer contact hebben met het SSC-ICT, en MedewerkerVenJ6 is toen vrijdagochtend bij de heer Cloo langs geweest (de waarnemend directeur DFEZ was verhinderd). MedewerkerVenJ6 heeft hem een mail [hieronder is het e-mailbericht weergegeven] gestuurd van MedewerkerSSC5 met de melding dat er een serieuze optie was, maar dat het een unieke, uitzonderlijke opdracht was met de mogelijkheid op complicaties en dat er pas op z'n vroegst woensdag [11 maart 2015] een resultaat kon zijn. Dat was niet goed genoeg omdat het debat al op dinsdag was; óf er zou dinsdag iets moeten liggen, óf de minister moest naar de Kamer met de mededeling dat men in deze fase nog niets wist en dat ook niet bekend was wat verder onderzoek ging kosten. Dan kon de Kamer altijd nog vragen om het alsnog uit te zoeken of om met een nader voorstel te komen.
>
> Het *team* ging wel door met zoeken, maar de heer Cloo heeft hen doorverwezen naar het spoor Roes, want het was voor hem onduidelijk wat er destijds was gebeurd. Hij vroeg het *team* aan de heer Roes mee te geven dat hij op de hoogte was en de zoekactie ook ondersteunde. Als de heer Roes besloot niet door te willen, moesten ze bij hem terugkomen voor nader overleg. De waarnemend directeur DFEZ en MedewerkerVenJ6 hebben zich toen tot de heer Roes en mevrouw Stolk-Luyten gewend.'[18]

Het contact tussen MedewerkerVenJ5 en het SSC-ICT waar Cloo op doelt vond plaats in de avond en nacht van 5 maart 2015. MedewerkerVenJ6 vroeg aan MedewerkerSSC5 per e-mail een inschatting te geven van de tijd die nog

nodig zou zijn voor de zoektocht.[19] MedewerkerSSC5 reageerde als volgt in het hierboven door Cloo aangehaalde e-mailbericht:

> 'De *hardware* is besteld en is volgens voorlopige informatie maandagochtend binnen. Hierna zullen de nodige stappen ondernomen gaan worden, welke benodigd zijn om een *restore* van het oude SAP-systeem. Zoals ik vanavond in ons gesprek heb aangegeven, is vanuit *O&I* aangegeven dat er een redelijke kans van slagen is. Het gevoel is goed, maar dat geeft helaas geen percentage in kans van slagen.
> Morgenochtend (vrijdag) zal weer overleg plaatsvinden, waarbij ook weer verder gekeken wordt welke acties verder benodigd zijn, om zo volledig mogelijk voorbereid aan de slag te kunnen gaan maandag. Hierna heb ik meer zicht op welke acties de grootste uitdaging zijn. Deze *restore* is helaas geen standaard routinewerk, maar een uitzonderlijke en unieke klus. Dat betekent helaas ook dat de kans op onvoorziene problemen ook groter is. Voorlopig houd ik de planning aan welke op het eind van vandaag mogelijk werd gehouden. Dit is woensdag 11 maart 2015.'

Roes wist naar zijn zeggen niet van het initiatief van Cloo. Hij heeft de Onderzoekscommissie verder laten weten dat hij geen herinnering heeft aan een contact met plaatsvervangend directeur DFBC aan het begin van de ochtend van 5 maart 2015, waarin hij deze medewerker, naar diens zeggen, opdracht zou hebben gegeven tot een nieuwe zoektocht. Daaraan voegde Roes toe dat hij evenmin herinnering heeft aan de ook aan hem gerichte e-mail van MedewerkerVenJ6 van 5 maart 2015, 16.57 uur.

Roes zette op vrijdag 6 maart 2015 een eigen spoor in. Hij had die dag kort voor of kort na de ministerraad op 6 maart 2015 met minister Opstelten gesproken. Gezamenlijk overlegden ze over een nieuwe zoektocht bij het SSC-ICT. Roes ging vervolgens op zoek naar Cloo, maar trof hem naar zijn zeggen niet aan en zocht mevrouw Stolk-Luyten op.

Mevrouw Stolk-Luyten heeft hieraan aan de hand van onder andere e-mailberichten de volgende herinnering:

> 'De heer Roes heeft mij op vrijdag 6 maart benaderd over de opdracht tot de zoektocht. Ik was er toen niet mee bekend dat de SG een opdracht tot een zoektocht zou hebben gegeven aan DFEZ. De heer Roes vertelde me dat MedewerkerVenJ6 van DFEZ al aan het zoeken was bij het SSC-ICT in Zoetermeer en verzocht me daar leiding aan te geven vanuit mijn achtergrond op ICT. Ik heb daarop direct MedewerkerVenJ6 gebeld van DFEZ die in Zoetermeer bij de ICT-ers was die aan het zoeken waren. En

aan MedewerkerVenJ6 gevraagd wat beschikbaar was, hoever we waren met zoeken en welke problemen hij tegenkwam bij de zoektocht. MedewerkerVenJ6 heeft gedurende het gehele weekend aan mij de voortgang gerapporteerd, telefonisch en per e-mail.

De heer Roes heeft mij op 6 maart expliciet namens de minister gevraagd de zoektocht van "het bonnetje" te leiden en aan hem, de heer Roes, te rapporteren. Ik informeerde gedurende de zoektocht de heer Roes over de voortgang en de heer Roes onderhield het contact met de minister.'[20]

Daarnaar gevraagd heeft Roes de Onderzoekscommissie laten weten dat hij geen enkele herinnering heeft aan het noemen van de naam van MedewerkerVenJ6 in het gesprek met mevrouw Stolk-Luyten: 'Ik heb hier geen enkele herinnering aan. Verder dan dat durf ik niet te gaan, maar het lijkt mij niet waarschijnlijk nu ik aan dit gesprek [met mevrouw Stolk-Luyten] voor het overige zeer precieze herinneringen heb.'[21]

MedewerkerVenJ6 heeft de Onderzoekscommissie verteld dat hij een telefoontje van de plaatsvervangend SG kreeg:

'Desgevraagd antwoordt MedewerkerVenJ6 dat volgens hem mevrouw Stolk-Luyten op vrijdag 6 maart werd betrokken bij het onderzoek. Zij nam contact met hem op met het verzoek haar op de hoogte te houden en alle contacten vanaf dan via haar te laten verlopen. MedewerkerVenJ6 denkt dat mevrouw Stolk-Luyten toen wel wist dat hij al aan het werk was. Hij was in de veronderstelling dat de opdracht van de bestuursraad kwam en daarin zat ook mevrouw Stolk-Luyten.'[22]

Mevrouw Stolk-Luyten weerspreekt dat zij al vóór 6 maart 2015 wist dat MedewerkerVenJ6 aan het werk was in deze zoektocht: 'Pas op 6 maart heeft de heer Roes mij gevraagd leiding te geven aan deze ultieme poging om "het bonnetje" te vinden. De heren Cloo en Roes kunnen bevestigen dat dit mij niet bekend was vóór 6 maart 2015.'[23]

Roes zag de zoektocht als een aangelegenheid die in opdracht van de minister, dus onder zijn eindverantwoordelijkheid, werd uitgevoerd:

'Toen [donderdag 5 maart 2015] was dus nog niet besloten dat er een ultieme zoektocht moest plaatsvinden. Op die vrijdag (voor of na de ministerraad) gaf de minister – nijdig – aan dat het afgelopen moest zijn en dat het allemaal moest worden uitgezocht. De heer Roes had intussen met de heer Baarends gesproken, die hem meldde dat – nu er een speci-

fiek bedrag, een betalingskenmerk en een rekeningnummer waren – er opnieuw gezocht zou kunnen worden. Dit heeft de heer Roes aan de heer Opstelten doorgegeven en laten weten een nieuwe zoektocht in gang te zullen gaan zetten. Hij ging toen naar de plaatsvervangend SG (de SG was niet aanwezig) en vroeg haar een en ander in werking te stellen ('de minister is het nu echt zat, er moet nu een laatste poging worden gedaan').

Ten tweede meldde hij dat als er kosten moesten worden gemaakt, die gewoon gemaakt moesten worden, en ten derde moest er maandag om 12.00 uur een rapport van de Auditdienst Rijk liggen voor het geval "het bonnetje" niet zou worden gevonden, zodat die dienst kon rapporteren over de zorgvuldigheid van het verrichte onderzoek. Mevrouw Stolk-Luyten vroeg in wiens opdracht dit was en de heer Roes liet haar weten dat het in opdracht van de minister was.'[24]

In de tweede helft van die ochtend van 6 maart 2015 was er een reguliere bijeenkomst van de bestuursraad. Roes lichtte Cloo toen niet alsnog in over de door hem gegeven opdracht aan mevrouw Stolk-Luyten.

Alles overziende, staat vast dat na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 meteen de volgende ochtend twee zoekacties zijn begonnen. Een ingezet door de SG en een door de plaatsvervangend directeur DFBC-DGRR, naar diens zeggen in opdracht van zijn directeur-generaal. Beide zoekacties kwamen terecht bij MedewerkerVenJ6 van DFEZ die eerst aan de SG en vanaf 6 maart aan de plaatsvervangend SG rapporteerde. Een verschuiving die de DGRR in gang had gezet.

6.3 De vijfde zoektocht: het weekeinde van 6 tot en met 8 maart 2015

Was het aanvankelijk de bedoeling de *hardware* te huren, op de ochtend van 6 maart 2015 zat daar de *bottleneck*. In de loop van de middag van 5 maart 2015 was er contact geweest met *Detron* in Veenendaal, een bedrijf dat niet alleen gespecialiseerd is in IT-beheer en -onderhoud maar ook in verhuur van IT-systemen.

Het bleek mogelijk te zijn een van de drie in Europa nog aanwezige *HP Alpha Ds25* systemen te huren, maar het apparaat zou niet eerder dan op maandag 9 maart 2015 in Zoetermeer zijn. Bij MedewerkerVenJ6 riep dat de vraag op

of de zoektocht moest worden voortgezet:

> 'De verouderde hardware is niet in Nederland beschikbaar. Deze moet worden ingevlogen en voor een maand worden gehuurd. Betekent dat *back-up* waarschijnlijk pas woensdag raadpleegbaar is. Kosten van huur en transport bedragen ongeveer tienduizend euro. Moet gezien de termijn en de kosten hiermee worden doorgegaan?'[25]

Dit aan de waarnemend directeur DFEZ gestuurde bericht leidde tot het gesprek van Cloo met DFEZ in de avond van 5 maart 2015. MedewerkerSSC5 liet vervolgens zijn collega's bij het SSC-ICT weten dat moest worden gekeken naar 'wat meer ter voorbereiding gedaan kan worden voor maandag'.[26]

Daarbij raakte ook de vestigingsmanager Zoetermeer van het SSC-ICT, mevrouw drs. A.M. (Astrid) Zwiers, betrokken:

> 'Het SSC-ICT heeft toen een inschatting gegeven van de doorlooptijd van de *restore*-activiteiten die is teruggekoppeld aan DFEZ en die heeft dat weer aan secretaris-generaal de heer Cloo laten weten. De doorlooptijd liep over de gestelde *deadline* heen en werd te onzeker gevonden.
>
> Kort daarna op dezelfde dag had het *team* een ander, sneller scenario bedacht, namelijk virtualisatie van het systeem. Voor zover mevrouw Zwiers heeft begrepen, was dit nog niet eerder in deze technische context toegepast en het was spannend of het zou lukken. De vraag was toen of dit alsnog moest worden aangeboden, want het SSC-ICT had net gemeld dat de opdracht niet binnen de *deadline* kon worden uitgevoerd en bovendien kenden zij de context niet. Zij vond dat er overleg moest plaatsvinden met DFEZ en na overleg is aan het SSC-ICT verzocht dit scenario te proberen.'[27]

Dat overleg volgde later in de ochtend van 6 maart 2015. Rond het middaguur belde MedewerkerSSC5 met MedewerkerVenJ6. Een gesprek dat MedewerkerVenJ6 in een e-mailbericht bevestigde:

> 'Wij zijn akkoord met de alternatieve optie van virtueel maken van de hardware. Hierdoor kan het tijdpad worden versneld gelet op de Kamerbehandeling.'[28]

Kort voor dit gesprek had MedewerkerVenJ6 zich van de instemming van de SG vergewist, de laatste bemoeienis van Cloo met deze zoektocht. MedewerkerVenJ6 kreeg van zijn directe leidinggevende, de waarnemend directeur DFEZ, de opdracht voortaan aan de plaatsvervangend SG te rapporteren.

De mogelijkheid om de zoektocht te versnellen, was om de *HP Alpha Ds25* virtueel na te bouwen met behulp van *software*. MedewerkerSSC7 vond *software* op de *website* van een bedrijf in Eindhoven. Met die *software* zouden *HP Alpha* systemen virtueel kunnen draaien met *Linux* en *Windows*.[29] Maar er volgde uit Eindhoven wel meteen een waarschuwing: '*Tru64* is tricky to migrate.'

Aan het eind van de middag was het overzetten van de *tapes* afgerond, de *software* geïnstalleerd en was er netwerkverbinding: 'Op dit moment wordt de *restore* gekopieerd naar de *server*. Aangezien de verbinding niet supersnel is, is de verwachting dat dit tot morgenochtend duurt.'[30]

In de loop van de avond van 6 maart 2015 mislukte het maken van de kopie:

> 'Morgen gaat MedewerkerSSC7 een nieuwe poging wagen. Herstarten lukt op dit moment niet in verband met de *back-ups* die er lopen waarschijnlijk.'[31]

In de loop van de ochtend van zaterdag 7 maart 2015 was het probleem verholpen. Het netwerkprobleem was opgelost en met de *restore* zou nog 4,5 uur gemoeid zijn. Dat zou betekenen dat de *restore* 's middags gereed zou zijn.[32] Maar opnieuw dreigde tegenslag: 'Hoewel het lukt om *data* te kopiëren tussen beide systemen is de snelheid dusdanig laag dat dit niet werkbaar is. We zijn aan het zoeken naar een oplossing.'[33]

Het probleem had te maken met de omstandigheid dat moest worden gewerkt met dataoverdrachtstechniek uit de vorige eeuw. De prognose was dat met die snelheid de *restore* pas na enkele weken gereed zou zijn.[34] Met hulp van het bedrijf in Eindhoven lukte het om 'de snelheid op te krikken'. De stand van zaken van zaterdagavond 22.33 uur:

> 'Kopie gaat gestaag door, 22 procent van de *data* staat op de *server* inmiddels. Hij is rond 16 uur gestart. Dat zou betekenen zondag begin van de avond klaar.'[35]

In de loop van zondagmiddag werd de planning verfijnd. Vanaf ongeveer 18 uur zouden de laatste handelingen verricht gaan worden: 'Het wordt met het uur spannender!'[36]

Het *team* bij het SSC-ICT zorgde ervoor dat de *Oracle-database* opgebracht werd, waarna om 20.30 uur de *database* gestart kon worden. Vervolgens werd de programmatuur geïnstalleerd. De doorlooptijd daarvan verliep veel snel-

ler dan verwacht: 'Zondag 8 maart rond 21.15 uur was het *Jufis P01* systeem raadpleegbaar voor zeven medewerkers van DFEZ en het SSC-ICT'[37] Allereerst werd met behulp van het kenmerk 000199544 gezocht. Daar kwam de schermafdruk uit die is opgenomen in het verslag van bevindingen dat op 9 maart 2015 ter vertrouwelijke inzage is gelegd in de Tweede Kamer. Daarna werd gezocht naar parketnummer 13/017023/93 op de grootboekrekening *Af te wikkelen SVO-gelden*. Dat leverde ook schermafdrukken op.

MedewerkerVenJ6 informeerde mevrouw Stolk-Luyten, die vervolgens Roes op de hoogte bracht. Roes informeerde minister Opstelten:

> 'Zondagmiddag had de heer Roes belet gevraagd bij minister Opstelten om het hele proces vanaf het begin af aan door te nemen. Daarna ging hij naar huis en werd zondagavond gebeld door mevrouw Stolk-Luyten dat er een schermafdruk was gevonden. Daarop heeft de heer Roes de minister gebeld en hem laten weten dat er een schermafdruk naar boven was gekomen waaruit bleek dat het bedrag klopte.'[38]

De kring van personen die op de hoogte werden gebracht van de vondst van de schermafdrukken was beperkt. Mevrouw Stolk-Luyten heeft in haar gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende hierover gezegd:

> 'Mevrouw Stolk-Luyten moest rechtstreeks rapporteren aan de heer Roes en via hem zou de minister worden geïnformeerd. Hoewel zo'n afgeschermde manier van werken niet haar voorkeur heeft, vond mevrouw Stolk-Luyten het wel begrijpelijk omdat het onderzoek via de Openbaar Ministerie-lijn plaatsvond. In zo'n geval kan het voorkomen dat er met niemand over gesproken mag worden, als de minister maar wordt geïnformeerd. Omdat het verzoek aan haar uiteindelijk van de minister kwam, heeft zij dat gerespecteerd.
>
> DFEZ is betrokken geweest omdat MedewerkerVenJ6 (toen afdelingshoofd DFEZ) al fysiek bij het SSC-ICT zat. Met hem heeft zij ook als eerste contact opgenomen om te vragen hoe het ervoor stond, wat beschikbaar was om in te zoeken en wat hij nog nodig had. Mevrouw Stolk-Luyten heeft aangeboden om naar Zoetermeer te komen, maar dat was niet nodig.
>
> De heer Roes had aangegeven dat zij alles aan expertise uit de kast kon trekken, omdat het een ultieme poging was. Het SSC-ICT heeft alle expertise zelf bij elkaar gehaald en MedewerkerVenJ6 heeft mevrouw Stolk-Luyten gedurende het weekend van zoeken steeds geïnformeerd over de voortgang.

Op zondagavond 8 maart 2015 kwam het bericht van MedewerkerVenJ6 dat "het bonnetje" was gevonden en mevrouw Stolk-Luyten rapporteerde dat aan de heer Roes. De minister wilde graag zelf de Tweede Kamer en de minister-president informeren en hij heeft ook zelf het moment gekozen waarop het naar buiten kwam (maandag 9 maart). Mevrouw Stolk-Luyten heeft die maandagochtend, na instemming van de heer Roes, de heer Cloo geïnformeerd.'[39]

6.4 De kosten van de *restore*

Bij de *restore* waren vier medewerkers van DFEZ betrokken. De hoofdmoot van de werkzaamheden lag bij het SSC-ICT in Zoetermeer. Het 'escalatie-overleg' van het SSC-ICT bestond uit acht personen, maar ook daar wisselde de betrokkenheid van elk van deze acht medewerkers.

Op 11 maart 2015 verscheen in *De Telegraaf* het volgende artikel:

> 'DEN HAAG – De zoektocht naar het bonnetje van de Teeven-deal heeft 50.000 euro gekost.
>
> Opstelten huurde externe ict-specialisten in om het betalingsbewijs te vinden. Het bonnetje was binnen twee dagen boven water, terwijl Opstelten aan de Kamer had gemeld dat er geen bewijs te vinden was. Met de schikking met Cees H. was 4,7 miljoen gulden gemoeid. Volgens de inmiddels afgetreden minister ging het om bijna 2 miljoen.
>
> De oppositiepartijen hebben nog veel vragen over de *deal* die Teeven destijds als officier van justitie sloot met Cees H. en waarover Opstelten als minister de Tweede Kamer verkeerd had geïnformeerd. Volgens ChristenUnie-leider Arie Slob moet de onderste steen boven komen, zodat de opvolgers van Opstelten en Teeven geen last meer van het dossier hebben.'

Het artikel was voor het Tweede Kamerlid mevrouw S.M.J.G. (Sharon) Gesthuizen aanleiding om de waarnemend minister van Veiligheid en Justitie vijf schriftelijke vragen te stellen.[40]

In antwoord op de tweede vraag antwoordde de minister dat voor de *restore* gebruik was gemaakt van medewerkers uit twee bestaande teams met interne

en externe medewerkers: zes interne en drie externe. Wat niet vermeld of in ieder geval niet duidelijk vermeld werd, was dat de externe medewerkers een langdurige werkrelatie met het SSC-ICT hebben. De drie externe medewerkers waren dus niet 'ingevlogen' speciaal voor deze zoektocht, maar waren zo'n vier dagen per week werkzaam bij het SSC-ICT gedurende een periode die zich in ieder geval tot 2014 uitstrekt. Met andere woorden: de periode waarin ook de eerdere zoektocht bij het SSC-ICT plaatsvond en in elk geval een van hen bij betrokken was.

Uit het kostenoverzicht voor '*Restore Jurist*' blijkt dat er uren zijn geschreven voor de periode tussen 5 maart en 11 maart 2015.[41] De interne medewerkers maakten 96 uren en de externe medewerkers 62,75. Voor beide categorieën medewerkers rekent het SSC-ICT hetzelfde uurtarief door aan de opdrachtgever. De personele kosten en de materiële kosten (*hardware* en *software*) bedroegen in totaal 21.462,50 euro.

6.5 Het verslag van bevindingen naar aanleiding van de vijfde zoektocht

MedewerkerVenJ6 bleef na de vondst van de schermafdrukken nog in de Zoetermeerse vestiging van het SSC-ICT om met hulp van MedewerkerSSC5 een verslag van bevindingen op te stellen:

> 'MedewerkerVenJ6 heeft mevrouw Stolk-Luyten gelijk geïnformeerd toen de schermafdruk was gevonden. Met hem waren aanwezig MedewerkerVenJ8, MedewerkerVenJ12 en hun afdelingshoofd MedewerkerVenJ7. Van het GDI waren aanwezig MedewerkerSSC1, MedewerkerSSC2 en MedewerkerSSC5. MedewerkerVenJ6 heeft zijn verslag samen met MedewerkerSSC5 nog diezelfde avond/nacht opgesteld, want reeds de volgende dag moest de Auditdienst Rijk zijn rapportage beoordelen (dat had mevrouw Stolk-Luyten hem dat weekeinde gemeld). Hij vond het zelf belangrijk om te documenteren wat hij allemaal had gedaan. Voor het geval het niet was gelukt, had de minister zich ook moeten verantwoorden, dus dan was er ook een verslag nodig geweest. In de loop van maandag volgde er een rapportage van de Auditdienst Rijk over dat verslag.
>
> Naast het verslag van MedewerkerVenJ6, heeft ook het SSC-ICT een memo (gedateerd 10 maart 2015) opgesteld over de reconstructie vanaf het tweede kwartaal 2014 van de zoektocht naar het bonnetje, aldus de Onderzoekscommissie.[42]

MedewerkerVenJ6 is niet betrokken geweest bij het opstellen van dat memo en hij heeft het pas onlangs van de heer Hogendoorn gekregen. [Mevrouw drs. S.M. (Sylvia) Bronmans MCM, directeur van het SSC-ICT] heeft het memo gericht aan haar directeur-generaal [mevrouw drs. S.M. (Simone) Roos]. Na het aanleveren van zijn verslag op maandag 9 maart 2015, was voor MedewerkerVenJ6 de zaak klaar. Op maandagochtend heeft hij het rapport besproken met mevrouw Stolk-Luyten en de heer P. (Paul) Scholte RA (directeur Auditdienst Rijk). MedewerkerVenJ6 heeft het toen over de heer Hogendoorn en zijn uitspraak in 2014 gehad.'[43]

MedewerkerVenJ6 heeft de Onderzoekscommissie het volgende laten weten op 31 maart 2016:

'Ik heb op die maandagochtend aan de PSG en Paul Scholte toegelicht hoe ik wist van het bestaan van de *tapes* bij GDI en [heb] hen geïnformeerd over wat ik van Coen Hogendoorn had gehoord over zijn gesprek met de SG.'[44]

Uit een e-mailwisseling tussen MedewerkerVenJ6 en MedewerkerVenJ5, de plaatsvervangend directeur DFBC-DGRR, op maandag 9 maart 2015, kan worden afgeleid dat wel degelijk het nodige is gecommuniceerd over de vierde zoektocht (waarbij Hogendoorn in juni 2014 betrokken is geweest). MedewerkerVenJ5 legde aan MedewerkerVenJ6, MedewerkerVenJ8 en de waarnemend directeur DFEZ het volgende verzoek voor:

'In verband met de beantwoording van Kamervragen etc. is bij DJOA de vraag gesteld wat in het kader van de zoektocht daarnaar een jaar geleden is gebeurd. Ik heb destijds naar ik mij herinner de vraag met overigens veel minder concrete info gesteld aan MedewerkerVenJ8, waarna er bij mijn weten ook vanuit DFEZ contact is gezocht met GDI.

Concrete vraag is of jullie ook willen rapporteren wat er toen is gedaan in het kader van de zoektocht. Dat alles natuurlijk om toe te lichten waarom nu wel resultaat en een jaar geleden niet.

Te overwegen is om deze toelichting te verwerken in het verslag van de huidige zoektocht.'[45]

MedewerkerVenJ6 reageerde als volgt:

'Nee, ik ga in mijn rapport niet in op zoektocht [van Van] Brummen. Dat was niet mijn opdracht.'[46]

MedewerkerVenJ5 liet het er niet bij zitten en belde met de waarnemend directeur DFEZ. Een telefoongesprek waaraan hij refereert in een e-mailbericht aan MedewerkerVenJ6:

> 'Ik heb zojuist nog met [de waarnemend directeur DFEZ] gebeld. Snap je benadering om aan resultaat dit weekend voorrang te geven. Ik verwacht wel dat ze je nog belt hierover om het na rapportage op te pakken. Ik neem aan dat MedewerkerVenJ8 van DFEZ het overigens voor zijn rekening kan nemen. Vandaar dat ik hem ook in de mailwisseling had betrokken.'[47]

Het verslag van MedewerkerVenJ6 is opgenomen als bijlage 4 bij dit rapport, met uitzondering van de schermafdrukken waarop gegevens voorkomen die niet in verband staan met de zaak van Cees H. MedewerkerVenJ6 rondde het verslag af en mailde het vervolgens maandagochtend 9 maart 2015 naar mevrouw Stolk-Luyten. Zij gaf het op haar beurt aan de Auditdienst Rijk met het verzoek om na te gaan of de zoektocht deugdelijk en valide was verlopen en dat de uitkomst van het zoekproces niet gemanipuleerd was. De Auditdienst Rijk voldeed aan dat verzoek en legde zijn bevindingen vast in een kort verslag: op de zoektocht was niets aan te merken. MedewerkerVenJ6 stuurde de definitieve versie van zijn verslag en de bevindingen van de Auditdienst Rijk later die middag naar MedewerkerSSC5, MedewerkerVenJ5 en MedewerkerVenJ9.[48]

7 Gebeurtenissen na 8 maart 2015

7.1 Inleiding; tijdlijn

In dit hoofdstuk zal de Onderzoekscommissie ingaan op enkele gebeurtenissen in 2015 die in het verlengde liggen van de zoektochten naar 'het bonnetje' en de uiteindelijke vondst ervan. Allereerst besteedt zij aandacht aan de voorbereiding voor het debat in de Tweede Kamer op 10 maart 2015, na het aftreden van de beide bewindslieden van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarna komt het Memo van 10 maart 2015 aan de orde, met achtereenvolgens de inhoud ervan, de opdracht tot het maken van dit Memo en de procesgang ervan. Ten slotte volgen uitspraken van staatssecretaris Dijkhoff en minister Van der Steur in het Kamerdebat van 16 december 2015, naar aanleiding van Rapport 1.

Hieronder volgt eerst een overzicht van de chronologie van deze gebeurtenissen. Aan het einde daarvan zullen ook de gebeurtenissen in januari 2016 worden vermeld die aanleiding hebben gegeven tot het instellen van de Onderzoekscommissie.

9 maart 2015, 23.22 u	Mevrouw Roos neemt het initiatief tot het schrijven van het Memo van 10 maart.
10 maart 2015	Mevrouw Zwiers schrijft de eerste versie van het Memo. Mevrouw Bronmans ontvangt en redigeert de versie en stuurt deze door naar mevrouw Roos.
10 maart 2015	In de Tweede Kamer vindt een debat plaats met de minister-president. Het Tweede Kamerlid Slob dient een motie in over een onafhankelijk onderzoek.
11 maart 2015, vroeg in de ochtend	Mevrouw Roos overhandigt het memo aan mevrouw Stolk-Luyten als *hard-copy*.
11 maart 2015	In *De Telegraaf* verschijnt een artikel dat de zoektocht naar het bonnetje van de Teeven-deal 50.000 euro heeft gekost.

11 maart 2015	Het artikel in *De Telegraaf* is voor het Tweede Kamerlid mevrouw Gesthuizen aanleiding om de waarnemend minister van Veiligheid en Justitie vragen te stellen.
15 maart 2015	Mevrouw Roos mailt het kostenoverzicht aan mevrouw Stolk-Luyten en daarbij vraagt ze of mevrouw Stolk-Luyten het Memo ook digitaal wil hebben. Mevrouw Stolk-Luyten gaat ervan uit dat een memo over de kosten wordt bedoeld. Ze reageert niet op de vraag van mevrouw Roos.
1 mei 2015	Brief minister van Veiligheid en Justitie met Instellingsbesluit Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015 34000VI, nr. 84).
8 juli 2015	In het Centraal Archief van de rechtbank Amsterdam, bevindt zich het strafdossier van de semtex-zaak. In dat dossier treft de Erfgoedinspectie zeven documenten aan die betrekking hebben op betalingen die verband houden met de ontnemingsschikking.
9 december 2015	Het rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking verschijnt.
16 december 2015	De Tweede Kamer debatteert met de minister-president, met de minister van Veiligheid en Justitie en met de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over het rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Staatssecretaris Dijkhoff en minister Van der Steur spraken ook over de inzet van ICT'ers. Minister Van der Steur zei het volgende: 'Dat had een jaar eerder al gekund, als ze de juiste mensen voor de ICT hadden gehad. Daar zat de oorzaak van de gemaakte fout.'
19 januari 2016	Haan, redacteur van *Nieuwsuur*, spreekt met Oosting. Hij legt Oosting geanonimiseerde e-mailberichten voor, alsmede enkele vragen. Dezelfde dag neemt Haan contact op met het ministerie van Veiligheid en Justitie met het verzoek om een gesprek over deze e-mailberichten.
22 januari 2016	Desgevraagd ontvangt Haan antwoord op de door hem aan Oosting voorgelegde vragen. Later die dag spreekt Haan met de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie.
22 januari 2016	Na afloop van zijn gesprek met Haan spreekt de secreta-

ris-generaal met Oosting en vraagt deze een nader onderzoek te doen samen met de andere voormalige leden van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking.

25 januari 2016 Uitzending van *Nieuwsuur* over e-mailwisseling met betrekking tot het staken van een zoekopdracht in *Jufis P01.*

7.2 De voorbereidingen van het debat in de Tweede Kamer op 10 maart 2016

De uitzending van *Nieuwsuur* van woensdag 4 maart 2015 zorgde voor 97 vragen van de Tweede Kamer aan de minister van Veiligheid en Justitie. Op het ministerie van Veiligheid en Justitie werd de beantwoording van die vragen ambtelijk meteen ter hand genomen. Op zondagavond 8 maart 2015, om 20.26 uur (nog voor de vondst van 'het bonnetje') stuurde de waarnemend politiek assistent op verzoek van minister Opstelten de concept-antwoorden en een concept voor een begeleidende Kamerbrief per e-mail naar het Kamerlid Van der Steur. Deze antwoordde op maandag 9 maart 2015, 10.16 uur, met een aantal vragen en tekstuele suggesties.

Na de vondst van 'het bonnetje', later op zondagavond 8 maart, was ook de zoekslag die had geleid tot die uitkomst een onderwerp dat behandeling behoefde in de brief aan de Tweede Kamer. Aan de conceptbrief werd de hele maandag 9 maart 2015 doorgewerkt. Daarbij waren ook – zoals in het debat in de Tweede Kamer op 16 december 2015 aan de orde is geweest – de Tweede Kamerleden Van der Steur en Dijkhoff betrokken.

Maandagavond 18.44 uur stuurde de waarnemend politiek assistent een nieuw concept naar Van der Steur, het Tweede Kamerlid Dijkhoff, het Tweede Kamerlid Recourt en mevrouw drs. S.T.M. (Sophie) Hermans, politiek assistent van de minister van Algemene Zaken. Inmiddels was de positie van minister Opstelten echter onderwerp geworden van politiek beraad in 'het Torentje'. Dat beraad leidde vroeg in de avond van 9 maart 2015 tot de conclusie dat zijn positie onhoudbaar was geworden, waarna zijn aftreden volgde.

De volgende dag, 10 maart 2015, zou minister-president drs. M. (Mark) Rutte het debat in de Tweede Kamer voeren. Voor hem werd een dossier gemaakt, waarvan de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking voor haar

onderzoek een kopie heeft ontvangen. In dat dossier zit niet een fiche dat op 10 maart 2015 is opgesteld en door de betrokken ambtenaren ‘onder de arm’ is meegenomen naar dat debat.

Op 14 maart 2016 heeft de Onderzoekscommissie gesproken met het hoofd van de afdeling juridische, bestuurlijke en operationele zaken van DJOA.

In dit gesprek kwam het eerdergenoemde fiche aan de orde. In het fiche is onder meer de volgende vraag aan de orde gesteld: ‘Hoe kan het dat u de bevestiging van de betalingsgegevens dit weekend wel hebt kunnen vinden en vorig jaar april niet?’

Het fiche bevat twee opties voor een in de Tweede Kamer tijdens het debat uit te spreken tekst. De eerste optie is: ‘Daarmee moet ik constateren dat er toch administratieve informatie op het departement van [Veiligheid en Justitie] beschikbaar was. Deze informatie had, naar nu blijkt, ook al eerder ontsloten kunnen worden. Dat betreur ik ten zeerste. Ik laat onderzoeken hoe dit zo heeft kunnen gebeuren en zal u daarover zo spoedig mogelijk inlichten.’[1] De onderstreping staat in de originele tekst.

De tweede optie luidt als volgt: ‘Daarmee moet ik constateren dat er toch administratieve informatie op het departement van [Veiligheid en Justitie] beschikbaar was. Deze informatie had, naar nu blijkt, ook al eerder ontsloten kunnen worden. Deze gang van zaken heeft kennelijk kunnen ontstaan door onduidelijkheid over het al dan niet nog aanwezig zijn, en/of toegankelijk zijn, van een *back-up* van de financiële gegevens van destijds. Ik betreur deze gang van zaken ten zeerste.’

Bij dit fiche zijn twee bijlagen gevoegd. De eerste bevat de desbetreffende passage uit het ambtsbericht van het college van procureurs-generaal aan de minister van 9 april 2014:

> ‘Het GDI van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft ons bericht dat er geen documentatie meer beschikbaar is over de betreffende periode. De machines zijn uitgezet en alleen posten die eind 2001 nog openstonden zijn meegenomen in de conversie. Gegevens met betrekking tot de ontnemingsschikking zijn daarin niet meer aanwezig.’

In deze bijlage wordt ook de Kamerbrief van 3 juni 2014 aangehaald:

> ‘Ook bij het Gemeenschappelijke Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn

gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.' [Onderstreping door opsteller fiche]

De tweede bijlage bevat een overzicht van de zoekslagen die hieronder uit deze bijlage worden weergegeven:

1. 'Voorafgaand aan het debat van 12 maart 2014 [moet zijn 13 maart 2014] heeft de minister geen zelfstandig onderzoek gedaan [...].'
2. 'Ten behoeve van de beantwoording van de Kamervragen De Wit heeft de minister navraag gedaan bij het college van procureurs-generaal [...].'
3. 'Onderzoek Van Brummen, april-mei 2014. [...] Wat betreft de zoekslag door GDI in de financiële administratie is het volgende van belang: [...]

– Van alle jaren, ook dus van 2001, wordt jaarlijks een eindejaars *back-up* gemaakt. Deze zijn in bewaring van de technisch beheerder van VenJ (SIH). Deze *back-up* was in 2014 echter, als gevolg van het uit de lucht halen van het systeem, niet meer raadpleegbaar.'

Het fiche heeft de minister-president niet bereikt. Het bereikte evenmin de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking:

'Het dossier [voor] het debat op dinsdag is door ons samengesteld en bij jullie aangeleverd. Een exemplaar is ook door een medewerker van ons persoonlijk bij AZ aangeleverd. Wij hebben hier zelf nog zo'n map liggen. De inhoudsopgave daarvan voeg ik bij. Volgens deze inhoudsopgave zat het bedoelde stuk er niet bij. Wij hebben het waarschijnlijk wel "onder de arm" meegenomen naar het debat, voor het geval de zoekslagen (gedetailleerder) aan de orde zouden komen. Uitgebreide, inhoudelijke Q&A wilde AZ overigens niet hebben, aangezien de boodschap van de MP zou zijn: dit gaat een Commissie uitzoeken.
Wij hebben na afloop van het debat geen stukken van AZ teruggekregen.'[2]

7.3 Het Memo van 10 maart 2015

7.3.1 *De inhoud van het Memo*

Na de vondst, op 8 maart 2015, van 'het bonnetje' bood minister Opstelten op 9 maart 2015 aan de Koning zijn ontslag aan, daarin gevolgd door staatssecretaris Teeven.

Intussen was ook binnen het SSC-ICT en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de behoefte ontstaan om vast te leggen hoe de zoektocht in de ICT-systemen met de betaalgegevens was verlopen, zowel in 2014 als in de voorafgaande dagen in 2015. Dit ook om waar nodig voorbereid te zijn op de vraag waarom het in 2015 wel en in 2014 niet gelukt was om 'het bonnetje' te vinden.

Via MedewerkerSSC5, MedewerkerSSC1 en mevrouw Zwiers werd de directeur van het SSC-ICT, mevrouw Bronmans, ingelicht. Mevrouw Bronmans op haar beurt lichtte de directeur-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk, mevrouw Roos, in.

MedewerkerSSC2 en MedewerkerSSC5 waren inmiddels begonnen om alle e-mailberichten (vanaf 9 april 2014) tussen het SSC-ICT en het ministerie van Veiligheid en Justitie plus alle meldingen uit *Topdesk* te inventariseren. Over de manier waarop het SSC-ICT verzoeken om informatie uitvoert, heeft mevrouw Zwiers de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

> 'Toen de heer Van Graft in 2014 vernam dat de *tapes* waren gevonden, heeft hij – zo zegt de Onderzoekscommissie – de zaak *on hold* gezet in afwachting van een nadere opdracht. Gevraagd of dit een normale attitude is voor het SSC-ICT, antwoordt mevrouw Zwiers dat inderdaad wordt gehandeld in opdracht.
>
> Het lag niet voor de hand voor het SSC-ICT om zelf te gaan kijken of er mogelijkheden tot *restore* waren. Dat is aldus mevrouw Zwiers echt niet de houding. Het SSC-ICT is beheerder van de gegevens en gaat daar zelf geen dingen mee doen, zij kennen de context eromheen niet en kunnen de gegevens ook niet interpreteren. Het SSC-ICT zorgt er voor dat de opdrachtgever, als *data*-eigenaar, optimale toegang heeft tot de gegevens. Zonder opdracht zal het SSC-ICT niets met de gegevens doen.'[3]

'Het niets doen' zou vragen kunnen oproepen. Vandaar dat het nodig werd gevonden om wat er is gebeurd zo feitelijk mogelijk te reconstrueren. Het resultaat is al zeer kort daarna, op 10 maart 2015, vastgelegd in een memo, dat mevrouw Bronmans om 17.05 uur aan mevrouw Roos per e-mail toezond.

Het Memo van 10 maart 2015

SSC-ICT Haaglanden
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan: Simone Roos (DGOBR)
Van: Sylvia Bronmans (Dir SSC-ICT)

DG Organisatie
Bedrijfsvoering Rijk
SSC-ICT Haaglanden
Directieadvies en Control
Koningskade 4
Den Haag
Postbus 20906
2500 EX Den Haag
Contactpersoon
Astrid Zwiers

Datum
10 maart 2015

MEMO

Aanleiding
Dit memo is opgesteld om een overzicht te geven van de gestelde (onderzoeks) vragen aan SSC-ICT HL/ZM ten aanzien van informatieverstrekking of mogelijkheid daartoe, in het kader van de betalingen Cees H.

Achtergrond
De betalingen zouden in 2000/2001 gedaan zijn. Dat zou met het toenmalige systeem, dat we *Jurist* noemen, moeten zijn geadministreerd. VenJ/DFEZ is eigenaar (systeem en data) van dit systeem dat in 2002 is uitgefaseerd en opgevolgd door *Jurist* 2002. Tot 2012 is het systeem *Jurist* 'in de lucht gehouden" zodat er in geraadpleegd kon worden, als ware het een archiefsysteem. In 2012 is door FEZ opdracht gegeven het systeem uit te zetten, na oplevering door GDI van nog een aantal jaar-informatierapporten aan FEZ.
In de gebruiksjaren is het systeem maandelijks gebackupped. Een jaarset, de jaartapes, zijn hiervan bewaard (26 stuks).

2014

- 10 april 2014 heeft SSC-ICT ([redacted], teammanager ERP) van [redacted] (plv hoofd FICA, DFEZ VenJ) verzoek gekregen om naar som van 750.000 gulden in de financiële administratie te zoeken, 2000/2001 naam Cees H
  Verzoek is per mail, doorgestuurde mail van [redacted] (DG Rechtspleging en Rechtshandhaving Directie Juridische en Operationele Aangelegenheden Afdeling Bestuurlijke en Juridische zaken) aan [redacted] BD/BDFC). [redacted] heeft aan [redacted] doorgestuurd.

- Maandag 14 april is door SSC-ICT aan [redacted] terugkoppeling gegeven per mail. Er zijn drie posten van om en nabij de 750.000 gulden gevonden in de jaar-informatierapporten die geen helderheid geven. Verwezen wordt naar de jaar-informatierapporten en andere

rapporten in bezit van FEZ waar verder in gezocht kan worden.

- 1 en 2 mei is er contact geweest tussen [redacted] (PAG Den Haag) en [redacted] SSC-ICT-BV) via mail om het bezoek van Van Brummen (vml lid Coll PG) aan te kondigen. Van Brummen wil in financieel systemen (die in de jaren 1994-2001 bij Justitie in gebruik waren) kijken, verwijzend naar mailwisseling in april 2014 tussen [redacted] Daarvoor zijn ze bij [redacted] (is intern control SSC-ICT) aan het verkeerde adres, door [redacted] is doorverwezen naar DFEZ, [redacted]

  Begin juni vraagt Bob intern SSC-ICT ZM na of er nog *back-ups* beschikbaar zijn. Intern is hier per mail en in *Topdesk* bevestiging van (4 juni 2014). Het zou om een formeel verzoek gaan van DFEZ, die tussen Bob van der Graft en Coen Hoogendoorn is besproken, of dit per mail is bevestigd is onbekend.

- 5 juni is door [redacted] (SSC-ICT) aan Bob van Graft mondeling teruggekoppeld dat er mogelijk tapes zijn en dat gekeken wordt naar de kwaliteit en mogelijkheden voor *restore*. Bob heeft daarop aangegeven dat de werkzaamheden stopgezet kunnen worden omdat er op dat moment voldoende informatie is met het gegeven dat de *tapes* er nog zijn. Er is gevraagd de *tapes* goed te bewaren. Deze terugkoppeling is intern per mail gecommuniceerd. Er wordt van uitgegaan dat Bob hierover met Coen Hoogendoorn (directeur DFEZ) en [redacted] (DFEZ) in ieder geval mondeling en wellicht per mail heeft gecommuniceerd.

2015

- 4 maart heeft [redacted] (PAG Den Haag) aan [redacted] (SSC-ICT) gemaild met een verzoek een overboeking van 2001 te checken. Deze check vindt plaats in het *Jurist* 2002 systeem, de boeking wordt niet gevonden, en [redacted] wordt naar DFEZ verwezen.
- 5 maart 2015 heeft [redacted] (DFEZ) opdracht gegeven om *PRO1 Jufis 2* te activeren met back-up van het jaar 2011 en te zoeken naar de betaling met specifieke kenmerken (bedrag, datum etc) : Per MAIL Gezien dit verzoek verwachten we ook dat juni 2014 inderdaad door Bob aan DFEZ (Coen Hoogendoorn) is teruggekoppeld over de *tapes*.
- 5 maart; bevestiging BVA voor beschikbaarstelling, op verzoek van SSC-ICT, gezien de overschrijding van bewaartermijnen: Per MAIL
- Gedurende hele dag escalatie overleg in klein comité SSC-ICT ZM om het plan voor de *restore* te maken en uit te voeren. DFEZ is steeds op de hoogte gehouden. Ook in de avond met een eerste inschatting van doorlooptijd. Aangegeven is dat maandag opleveren niet haalbaar lijkt, [redacted] vraagt door te gaan tot hij bericht heeft van de SG.
- 6 maart in de ochtend geeft [redacted] DFEZ) telefonisch aan bij [redacted] (SSC-ICT) dat hij SG heeft gesproken en doorlooptijd te groot is, opdracht moet *On Hold*. In dit overleg is wel aangegeven dat SSC-ICT mogelijk ander scenario ziet en hier nog wel naar zal kijken.
- 6 maart ochtend; overleg met Astrid Zwiers intern over alternatief scenario waarmee oplevering voor maandag mogelijk lijkt; Astrid vraagt aan [redacted] om keuze voor testen en doorzetten alternatief scenario aan DFEZ, [redacted] te laten. Akkoord hiervoor komt om 12 uur. Bevestigd per MAIL.
- Op 7 en 8 maart is doorgewerkt en moesten allerlei technische problemen overwonnen worden, wat de doorlooptijd ernstig vertraagde. Uiteindelijk lukte de *restore*, en is zondag om 21.15 uur het systeem raadpleegbaar opgeleverd aan kleine groep van FEZ en SIH medewerkers.

Alle genoemde mails zijn gearchiveerd.

In haar gesprek met de Onderzoekscommissie liet mevrouw Zwiers het volgende weten:

> 'De Onderzoekscommissie vraagt of mevrouw Zwiers het Memo van 10 maart 2015 een belangrijk document vond in de context van het aftreden van de bewindslieden.
>
> Mevrouw Zwiers licht toe dat er toen wel wat vingerwijzing ging plaatsvinden en dat er gepraat ging worden tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Zij zag dus wel het belang van een feitelijke weergave van hetgeen allemaal was gebeurd.'[4]

In een e-mailbericht waarin mevrouw Zwiers de medewerkers van het SSC-ICT bedankt die in het voorgaande weekeinde de schermafdrukken hadden gevonden, schreef ze:

> 'Namens Sylvia Bronmans en Simone Roos, en ook Nicole Stolk zijn we heel hartelijk bedankt voor de manier waarop we begin deze week snel en accuraat antwoord konden geven op allerlei vragen. Op basis van jullie *input* heb ik met Sylvia een overzichtsmemo opgesteld van de gebeurtenissen, contacten etc. Die is uiteindelijk bij Simone, Nicole maar ook de minister terechtgekomen en heeft goed geholpen bij het inzicht in feitelijkheden, en heeft wellicht voorkomen dat er misverstanden over onze rol konden ontstaan.'[5]

Mevrouw Zwiers verwees in haar bericht ook naar het drie dagen daarvoor in de Tweede Kamer reeds aangekondigde onafhankelijke onderzoek:

> 'Er is al een onderzoek aangekondigd over het verloop van dit en eerder onderzoek naar "het bonnetje". We mogen verwachten dat men dan ook bij ons wel op de lijn komt. Dat is natuurlijk een prima zaak om te onderzoeken, en wat mij betreft mogen wij zoiets met vertrouwen tegemoet zien.'

Het trok de aandacht van de Onderzoekscommissie dat in de uiteindelijke versie van het Memo de volgende passage is opgenomen:

> '5 juni is door MedewerkerSSC2 (SSC-ICT) aan Bob van Graft mondeling teruggekoppeld dat er mogelijk *tapes* zijn en dat gekeken wordt naar de kwaliteit en mogelijkheden voor *restore*. Bob heeft daarop aangegeven dat de werkzaamheden stopgezet kunnen worden omdat er op dat moment voldoende informatie is met het gegeven dat de *tapes* er nog zijn. Er is gevraagd de *tapes* goed te bewaren. Deze terugkoppeling is intern

per mail gecommuniceerd. Er wordt van uitgegaan dat Bob hierover met Coen Hoogendoorn (directeur DFEZ) en MedewerkerVenJ6 (DFEZ) in ieder geval mondeling en wellicht per mail heeft gecommuniceerd.'

Daarentegen ontbreekt in de door mevrouw Zwiers opgestelde versie de volgende passage: 'en mogelijkheden tot *restore.'* Ter verklaring heeft mevrouw Bronmans de Onderzoekscommissie laten weten dat zij geen herinnering heeft aan het aanpassen van deze passage:

> 'Desgevraagd stelt mevrouw Bronmans, dat het kan dat zij dat heeft toegevoegd, maar zij kan niet meer terughalen waarom zij die toevoeging zou hebben gedaan. Mevrouw Bronmans heeft op 10 maart het concept via de mail ontvangen van mevrouw Zwiers en de door haar zelf geredigeerde versie doorgestuurd naar mevrouw Roos.'[6]

In juli 2015 nam de Onderzoekscommissie contact op met het SSC-ICT. Daarover en over de contacten met mevrouw Zwiers verderop in hoofdstuk 8.

7.3.2 De opdracht tot het maken van het Memo

De formele opdracht voor de opstelling van het Memo van 10 maart 2015 is uitgegaan van mevrouw Roos. Zij stuurde op maandag 9 maart 2015 om 23.22 uur een SMS-bericht aan mevrouw Bronmans. Inmiddels was het aftreden van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven wereldkundig gemaakt en klonk de roep om een onafhankelijk onderzoek steeds luider:

> 'Hoi, heb morgen 8.30 spoed BR [bestuursraad]. Kun je mij voor die tijd nog even meegeven hoe het is gegaan? Hoelang zoeken jullie al, wie heeft opdracht verstrekt? Schriftelijk? Wanneer gevonden? Hoeveel moeite kostte het? Zijn jullie vorig jaar ook betrokken bij zoeken? Aan wie hebben jullie gerapporteerd etc. Is wel interessant voor onze BR. Dank dat je mij gisteren informeerde, daardoor kon ik onze M [minister Blok] vanmorgen op de hoogte stellen van jullie zoektocht.'[7]

Mevrouw Roos kreeg meteen een reactie van mevrouw Bronmans:

> 'Weet niet of dat voor 8.30 lukt, ik check even laat je zo nog horen!'[8]

Het SMS-bericht van mevrouw Roos roept de vraag op welke zoektocht ('vorig jaar') zij bedoelt:

> 'Ik doelde in mijn SMS op de zoektocht door Van Brummen, in voorjaar 2014. In die periode werd het document niet gevonden; ik wist dit (zie ook het verslag van het gesprek met mevrouw Roos) omdat ik vanuit

mijn functie van lid van de *Raad voor de rechtspraak* regelmatig contact had met de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving van Veiligheid en Justitie en we hier af en toe informeel over spraken *en marge* van overleggen.'[9]

In haar gesprek met de Onderzoekscommissie heeft mevrouw Roos haar verzoek aan mevrouw Bronmans als volgt toegelicht:

'Desgevraagd merkt mevrouw Roos op dat zij het initiatief tot het memo heeft genomen en wel op maandagavond 9 maart 2015. Zondagavond (8 maart) werd zij gebeld door mevrouw Bronmans met de mededeling dat "het bonnetje" was gevonden na een weekend zoeken. Mevrouw Bronmans belde mevrouw Roos omdat zij destijds "eigenaar" was van het SSC-ICT en mevrouw Roos lichtte de volgende dag haar minister (Wonen en Rijksdienst) in.

Zij was er best een beetje "trots" op – maar vond het ook wel vreemd – dat haar dienst "het bonnetje" had gevonden, hoewel het diezelfde dienst, met tot 1 januari 2014 het ministerie van Veiligheid en Justitie als "eigenaar", niet was gelukt in het jaar daarvoor. Die zoektocht in 2014 had zij ook zijdelings gevolgd, zij zat toen in de *Raad voor de rechtspraak* en had regelmatig overleg met het ministerie van Veiligheid en Justitie; ook kent zij de heer Van Brummen.

Op de avond van 9 maart zijn de bewindslieden afgetreden en werd bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een extra Bestuursraad uitgeroepen voor de volgende ochtend (vanwege het feit dat de heer Blok waarnemend minister van Veiligheid en Justitie zou worden). Mevrouw Roos heeft mevrouw Bronmans toen een SMS'je gestuurd met allerlei vragen (hoe kan het dat "het bonnetje" ineens gevonden is, wie heeft de opdracht gegeven, waarom is het vorig jaar niet gevonden, hoe is het allemaal gegaan).

Mevrouw Bronmans heeft laten weten alles op een rij te zullen zetten in een feitenrelaas. Daar zijn ze de volgende dag de hele dag mee bezig geweest en eind van de middag (10 maart) ontving mevrouw Roos het ambtelijk memo van mevrouw Bronmans. Zij was *getriggerd* over hetgeen erin stond over de 2014-periode, met name dat er opdracht was gegeven tot het stoppen met zoeken. Zij wilde niet alleen weten wat er precies was gebeurd, in tweede instantie was zij ook benieuwd naar de kosten in verband met media-aandacht en later Kamervragen. Die bleken uiteindelijk mee te vallen.'[10]

Toen mevrouw Roos op 10 maart 2015 het Memo kreeg en daarin las dat ook al in 2014 wel degelijk door het SSC-ICT was gezocht, 'was ik dan ook verrast', aldus mevrouw Roos.[11]

Mevrouw Bronmans was op 1 december 2014 aangetreden als directeur van het SSC-ICT. Haar plaatsvervanger, mevrouw Zwiers, was in die functie begonnen op maandag 2 maart 2015, een paar dagen voor de vijfde zoektocht.

7.3.3 *De procesgang van het Memo*

Het Memo van 10 maart 2015 is niet ter beschikking gesteld aan de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking (zie hierna, paragraaf 8.3.). De huidige Onderzoekscommissie heeft het Memo op 26 januari 2016 ontvangen.

In dit hoofdstuk beschrijft de Onderzoekscommissie hoe het Memo zijn weg heeft gevonden binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en met name binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Mevrouw Bronmans heeft het Memo per e-mail aan directeur-generaal mevrouw Roos toegezonden.[12]

Mevrouw Roos deelde in haar gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende mee:

> 'Mevrouw Roos vond dat ook haar collega's van het ministerie van Veiligheid en Justitie in kennis moesten worden gesteld van het Memo. In het debat met de minister-president op 10 maart 2015 werd voor het eerst gesproken over een onderzoekscommissie (Oosting); zij achtte het van belang dat ook de toekomstige onderzoekscommissie kennis zou nemen van het Memo. Zij heeft daarom die avond via *whatsapp* mevrouw Stolk-Luyten ervan op de hoogte gesteld dat zij een document voor haar had. Mevrouw Stolk-Luyten was haar meest logische en eerste aanspreekpunt bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Mevrouw Roos heeft het ambtelijk Memo laten lezen aan minister Blok en SG [drs. R. (Richard) van Zwol] en meegedeeld dat zij het aan de plaatsvervangend SG van het ministerie van Veiligheid en Justitie (mevrouw Stolk-Luyten) zou overhandigen. Mevrouw Roos heeft het Memo aan mevrouw Stolk-Luyten gegeven met de mededeling dat het interessant is voor de Onderzoekscommissie.

Mevrouw Stolk-Luyten heeft het Memo weer aan haar SG overhandigd en de secretaris-generaal schijnt dit ook te hebben bevestigd. Daarmee was het uit handen van mevrouw Stolk-Luyten.

Mevrouw Roos is er dus altijd van uitgegaan dat het Memo in het dossier van de Onderzoekscommissie zou belanden. Daarvoor was het (mede) ook gemaakt, want mevrouw Roos voelde na het debat van 10 maart wel aan dat er om een feitenreconstructie zou worden gevraagd. Zij was daarom wel verbaasd dat mevrouw Bronmans en zijzelf niet werden opgeroepen ten behoeve van het eerste onderzoek van de Onderzoekscommissie Oosting.

Op 25 januari 2016 kwam *Nieuwsuur* met een nieuwe uitzending. In het weekend ervoor kwam hierover al iets naar buiten. Mevrouw Roos had hier een vervelend gevoel bij, omdat ze de indruk kreeg dat Oosting I het document kennelijk niet had gezien. 's Ochtends heeft zij het Memo weer laten opzoeken en is naar de SG gegaan. Er klopte iets niet. Zij had het vermoeden dat er niets met het Memo was gedaan.

[Van Zwol] heeft het Memo de volgende dag (26 januari) zelf naar de Onderzoekscommissie gestuurd. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vond dat het eigenlijk via de Veiligheid- en Justitie-lijn zou moeten, maar in tweede instantie hebben ze het toch zelf maar verstuurd, buiten de Veiligheid- en Justitie-lijn om.[13]

Desgevraagd gaat mevrouw Roos in op de woensdag van 11 maart 2015, toen zij vroeg in de ochtend het Memo aan mevrouw Stolk-Luyten als *hard copy* overhandigde op de kamer van mevrouw Stolk-Luyten. Mevrouw Stolk-Luyten heeft het later ook aan de heer Cloo gegeven. Mevrouw Roos heeft het kostenoverzicht op een later moment (zondag 15 maart) aan mevrouw Stolk-Luyten gemaild als *Excel*-bestand en daarbij gevraagd of ze het Memo ook digitaal wilde hebben. Hierop heeft mevrouw Roos geen reactie meer ontvangen (dus was het kennelijk niet meer nodig).[14]

Mevrouw Roos herhaalt dat ze het Memo in 2015 had gemaakt om in het dossier te voegen. Omdat het verstrekt was aan de top van het ministerie van Veiligheid en Justitie ging zij ervan uit dat dit aan de Onderzoekscommissie zou worden overgedragen. Ook na het verschijnen van het rapport had zij geen harde indicaties dat dit niet zou zijn gebeurd want

de Onderzoekscommissie had een andere weging van het Memo kunnen maken of een ander accent in het rapport kunnen leggen. Het vervelende gevoel bekroop haar voor het eerst in 2016 en dit leidde alsnog tot een beschikbaarstelling van het Memo door [Van Zwol] op 26 januari 2016. Er is wat het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betreft geen enkele geheimzinnigheid rond dit Memo, integendeel.

Mevrouw Roos is van mening dat het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn werk en zij het hare goed hebben gedaan en hun verantwoordelijkheid meer dan genoeg hebben genomen. Zij heeft het Memo op eigen initiatief laten maken en onmiddellijk ter beschikking gesteld aan de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie met medeweten van de eigen SG en bewindspersoon. In haar visie was het de verantwoordelijkheid van het ministerie van Veiligheid en Justitie om het memo in het dossier voor de Onderzoekscommissie te stoppen. Het zou vreemd zijn in de omgang met het ministerie van Veiligheid en Justitie als het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in de eerste ronde had geïntervenieerd. Immers, de informatielijn liep vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie naar de Onderzoekscommissie. Eind januari jl. vond zij het wel haar verantwoordelijkheid om bij haar SG te informeren, hoe het nu precies zat.'[15]

In bovenstaand citaat is aangegeven dat mevrouw Roos aan mevrouw Stolk-Luyten aanbood om het Memo digitaal te versturen. Mevrouw Stolk-Luyten heeft de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

'De mail van 15 maart 2015 betrof een mail inzake het kostenoverzicht. De gehele *trail* van de mail gaat over de kosten van het zoeken naar het bonnetje. Directe aanleiding voor deze mailwisseling waren Kamervragen over de kosten van het zoeken in het weekend van 6-8 maart 2015. De ICT'ers hadden een goed overzicht van de bestede uren en ook inzicht in de materiële kosten. Het is de gebruikelijke werkwijze van SSC-ICT dat ze daarvan een overzicht/verantwoording opstellen na afronding van een projectaanpak en deze toesturen naar de opdrachtgever. De letterlijke tekst luidt: "Bijgaand het overzicht *(noot: betreft het kostenoverzicht).* De relevante info heb ik je woensdagavond al gewhatsappt. Maar wellicht handig als je het hele overzicht hebt. Wil je memo ook digitaal?"

U stelt dat mevrouw Roos hier doelde op het memo van 10 maart 2015. In de aan mij gerichte mail van mevrouw Roos staat geen datum en ook

geen verwijzing naar memo op inhoud. De gehele mailwisseling ging niet over de inhoud van het Memo van 10 maart 2015 (overzicht onderzoeksvragen ten aanzien van informatieverstrekking in kader betalingen Cees H.), maar ging over de kosten van het onderzoek in het weekend van 6 tot 8 maart. Ik heb de passage verbonden aan het kostenoverzicht. Ik had ten behoeve van de beantwoording van Kamervragen geen behoefte aan toelichtend memo of verantwoording over de kosten anders dan de door mij gevraagde *Excel-sheet*. Ik had genoeg aan het bijgevoegde *Excel*-bestand om correct antwoord te geven op de gestelde Kamervragen en heb deze antwoorden ook nog afgestemd met BZK voordat deze naar de Tweede Kamer verstuurd werden.'[16]

In het eerdere citaat van mevrouw Roos is ook aangegeven dat mevrouw Roos het Memo aan mevrouw Stolk-Luyten zou hebben overhandigd met het oog op de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, die toen nog niet in het leven was geroepen. Maar het was toen duidelijk dat deze Onderzoekscommissie in aantocht was.

Mevrouw Stolk-Luyten heeft in het kader van wederhoor als volgt op deze passage in het citaat van mevrouw Roos gereageerd:

'Mevrouw Roos overhandigde het Memo en zei daarbij "kijk maar wat je ermee doet". Informatie vanuit BZK specifiek bedoeld voor overhandiging aan een onderzoekscommissie door het ministerie van Veiligheid en Justitie (zoals mevrouw Roos betoogt) zou mijns inziens niet in memovorm maar in briefvorm en gericht aan het ministerie van Veiligheid en Justitie aangeboden zijn, via normale route en niet in de vorm van een kopie van een intern BZK-memo.'[17]

De SG van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat hij het belang van dit memo voor het ministerie van Veiligheid en Justitie inzag:

'Op dinsdagmiddag werd het memo door mevrouw Bronmans aangeboden aan mevrouw Roos en de volgende ochtend [11 maart 2015] is het met de heer Van Zwol en de heer Blok gedeeld en hij heeft het Memo ook gelezen. Het staat hem bij dat hij het relevant vond en dat het ministerie van Veiligheid en Justitie ("de buren") dit zo snel mogelijk moest hebben. Mevrouw Roos heeft dit op eigen gezag gedeeld met het ministerie van Veiligheid en Justitie en de heer Van Zwol was het hiermee volledig eens. Hij weet niet meer wat zij precies gezegd heeft, maar hij wist wel dat zij hiermee naar mevrouw Stolk-Luyten zou gaan. Dat was lo-

gisch omdat de plaatsvervangend SG bij het ministerie van Veiligheid en Justitie ook de CIO-rol (chief information officer) heeft.'[18]

Mevrouw Roos liet het Memo ook lezen aan de minister voor Wonen en Rijksdienst:

'Hij herinnert zich dat mevrouw Roos hem heeft gemeld dat zij door de mensen van het SSC-ICT voor [het ministerie van] Veiligheid en Justitie een tijdlijn had laten maken van de acties die zijn ondernomen in de zoektocht naar "het bonnetje". Zij gaf daarbij aan dat zij die tijdlijn aan mevrouw Stolk had overhandigd, zodat het gebruikt kon worden bij het onderzoek. Mevrouw Roos heeft het Memo op woensdag 11 maart 2015 op het bureau van de secretaresse van de heer Blok gelegd.

Hij heeft het schuin doorgelopen ("niet meer dan dertig seconden") en heeft geconstateerd dat het een uitgebreid feitenrelaas was. Hoe essentieel kon hij niet beoordelen, enerzijds omdat hij nooit betrokken was geweest bij naspeuringen rond de Teeven-*deal*, anderzijds omdat het een ambtelijke notitie was die persoonsnamen en afkortingen betrof waarbij hij echt een toelichting nodig had.

Zijn interpretatie was dat het goed was dat het Memo werd opgesteld en ook goed dat het naar de plaatsvervangend SG van het ministerie van Veiligheid en Justitie ging omdat hij toen wist dat er een onderzoek zou komen. Dat is de enige overweging die hij erbij gehad heeft. Op het moment dat de heer Blok het Memo zag, lag het al bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Hij ontving het Memo als minister voor Wonen en Rijksdienst, hoewel hij toen ook waarnemend minister van Veiligheid en Justitie was.'[19]

Mevrouw Roos heeft over de *timing* van de overdracht van het Memo het volgende in haar gesprek met de Onderzoekscommissie gezegd:

'Mevrouw Roos licht toe dat zij de heer Blok heeft meegedeeld dat zij een ambtelijk Memo had dat relevant was voor het ministerie van Veiligheid en Justitie en dat zij voornemens was het aan de ambtelijke leiding door te geven. Zij had het Memo letterlijk onder de arm op weg naar het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit was van haar kant meer een mededeling dan een vraag om toestemming. Er was geen sprake van een formele toestemming van minister of SG, het was een eigen verantwoordelijkheid van mevrouw Roos om het Memo collegiaal te delen. Het betrof immers een ambtelijk Memo.

Minister Blok heeft er kennis van genomen en mevrouw Roos heeft het Memo – zonder opmerkingen – via de secretaresse van minister Blok teruggekregen. Het past in de ogen van mevrouw Roos in de open (werk-) verhouding om het eerst aan mevrouw Stolk-Luyten te geven, nadat de baas van mevrouw Roos hiervan is verwittigd. Met nadruk merkt mevrouw Roos op dat ze het Memo alleen aan minister Blok heeft laten zien als minister voor Wonen en Rijksdienst, dus als de politieke baas van de eigenaar van het SSC-ICT en niet als tijdelijk waarnemend minister van Veiligheid en Justitie. Het was immers een BZK-club die "het bonnetje" had gevonden en het Memo had opgesteld. Als de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie het ook had willen laten zien aan de heer Blok, als waarnemend minister van Veiligheid en Justitie, had dat ook gekund, maar dat is niet gebeurd. Waarom dat niet is gebeurd, zou de Onderzoekscommissie bij mevrouw Stolk-Luyten moeten nagaan.'[20]

Dat laatste komt verderop aan bod. Mevrouw Roos heeft de Onderzoekscommissie ook ingelicht over haar keuze om het Memo aan mevrouw Stolk-Luyten en niet aan de direct-leidinggevende van mevrouw Stolk-Luyten dan wel aan directeur-generaal Roes te geven c.q. te sturen:

'Mevrouw Roos vertrouwde het Memo aan haar toe; mevrouw Stolk-Luyten was aan zet bij het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Gevraagd naar haar visie op de positie van de SG van het ministerie van Veiligheid en Justitie licht mevrouw Roos toe dat deze hier buiten stond. Hij was volgens haar informatie ook niet dominant betrokken bij het zoekproces. De positie van de SG is niet bewust afgewogen. Zij heeft ook niet overwogen het Memo te verstrekken aan de loco-SG de heer Roes. Als zij het niet aan mevrouw Stolk-Luyten had gegeven, had zij het zelf aan de heer Cloo gegeven. Zij had er echter vertrouwen in dat het via mevrouw Stolk-Luyten bij de heren Cloo en Roes terecht zou komen.'[21]

Op de vraag hoe de overhandiging van het Memo is verlopen, heeft mevrouw Stolk-Luyten de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

'Zij heeft het Memo alleen als *hard copy* gekregen, hetgeen niet gebruikelijk is. Zij heeft niet gevraagd om een digitaal exemplaar en weet niet waarom mevrouw Roos haar het Memo alleen als *hard copy* overhandigde. Daarbij meldde mevrouw Roos dat zij het ook had gegeven aan de heren Van Zwol en Blok, destijds tevens waarnemend minister Veiligheid en Justitie.

Mevrouw Stolk-Luyten overhandigde het Memo direct aan de SG van Veiligheid en Justitie en meldde daarbij dat de heren Blok en Van Zwol het via het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hadden ontvangen. Het is belangrijk dat iemand die een stuk over een dossier ontvangt waar hij of zij zelf niet over gaat, niet zelf gaat interpreteren zonder de context te kennen maar dat stuk onmiddellijk doorgeleidt naar degene die er wel over gaat. Dat heeft mevrouw Stolk-Luyten dus ook gedaan en in dit geval ging het over DFEZ en het zoeken naar de *print screen* van "het bonnetje", de SG was haar leidinggevende, DFEZ viel binnen zijn cluster én de heer Cloo zat in de beleidslijn voor het dossier, dus gaf zij het stuk aan de heer Cloo.

De Onderzoekscommissie constateert dat het om materie ging die tot dan toe in de kolom DGRR zat (de heer Roes).

Mevrouw Stolk-Luyten geeft aan dat de heer Cloo de leidinggevende van de heer Roes was en de heer Cloo zit als SG als hoogste ambtenaar in de beleidslijn naar de minister.

Mevrouw Stolk-Luyten wijst erop dat zij in haar e-mailberichten standaard de beide heren opnam, maar gezien het feit dat zij alleen beschikte over een *hard copy*, gaf zij het aan haar leidinggevende die tevens leidinggevende was van de heer Roes. Zij heeft later niet geverifieerd bij de heer Roes of hij het had ontvangen, maar op dat moment realiseerde zij zich ook niet hoe belangrijk het Memo zou kunnen zijn. Zij heeft echter gemeend dat het onmiddellijk in de beleidslijn moest ter beoordeling van de relevantie. Zij kon vanuit haar bedrijfsvoeringsverantwoordelijkheid en omdat ze in 2014 niet betrokken was bij het zoeken in de systemen de relevantie van het betreffende Memo niet vanuit een volledig overzicht beoordelen.

Het is mevrouw Stolk-Luyten niet bekend waarom mevrouw Roos met het Memo naar haar toe kwam en niet naar de heer Roes of de heer Cloo. Het zou kunnen zijn omdat mevrouw Stolk-Luyten bezig was geweest met de zoektocht in 2015 en daar ging een deel van het Memo ook over. In de tweede plaats werkten zij rijksbreed samen in het kader van het SSC-ICT. Mevrouw Stolk-Luyten was bovendien het aanspreekpunt op departementsniveau voor de kantoorautomatisering die het SSC-ICT leverde (mevrouw Stolk-Luyten was niet het aanspreekpunt voor de IT-systemen van de onderdelen van Veiligheid en Justitie, zoals het financië-

le systeem van DFEZ waarin werd gezocht naar de *print screen* van "het bonnetje", die daarover zelfstandig afspraken maakten met het SSC-ICT).

Mevrouw Stolk-Luyten heeft het Memo in handen gegeven van de heer Cloo en weet zeker dat de heer Cloo het Memo heeft gelezen, zij heeft hem er ook op gewezen dat het mogelijk relevante informatie was en dat hij het moest lezen.
Mevrouw Stolk-Luyten verklaart dat zij zich niet heeft bemoeid met de inhoud van het dossier maar direct overgedragen aan de beleidslijn aangezien ze de relevantie niet kon beoordelen. Zij heeft er niet met de heer Blok over gesproken in de tijd dat hij waarnemend minister was.'[22]

De Onderzoekscommissie heeft aan Cloo gevraagd naar de gang van zaken rond dit Memo:

'Hij ging naar haar toe (dat gebeurde regelmatig) en kreeg daar het Memo met de mededeling van de kant van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties "zie maar wat je ermee doet". De heer Cloo heeft het vlug gelezen, vastgesteld dat er wat hem betreft een feitelijke onjuistheid in stond en daar achtergelaten, zij had het niet per mail.'[23]

Deze feitelijke onjuistheid had betrekking op de volgende passage in het Memo:

'6 maart in de ochtend geeft MedewerkerVenJ6 (DFEZ) telefonisch aan bij MedewerkerSSC5 (SSC-ICT) dat hij SG heeft gesproken en doorlooptijd te groot is, opdracht moet *On Hold*. In dit overleg is wel aangegeven dat SSC-ICT mogelijk ander scenario ziet en hier nog wel naar zal kijken.'

Over de *routing* van het Memo heeft Cloo het volgende laten weten:

'Mevrouw Stolk-Luyten heeft hem gezegd dat mevrouw Roos tegen haar heeft gezegd dat minister Blok en de heer Van Zwol het Memo op diezelfde dag ook overhandigd hebben gekregen, het gelezen hebben en teruggegeven hebben. De heer Blok als waarnemend minister van Veiligheid en Justitie heeft het memo niet met de heer Cloo gedeeld.

In het Memo stond dat de informatie al veel eerder gevonden had kunnen worden en ook op dezelfde manier als het uiteindelijk is gebeurd. Het was, aldus de heer Cloo, niet een verslag, zoals dat van MedewerkerVenJ6 met een ADR-rapportage en bovendien waren er meer mensen die hem hebben benaderd met allerlei suggesties, mondeling, per SMS en per

mail over mogelijke oorzaken en "schuldigen", maar zonder gedegen onderzoek of soms zelfs zonder enige onderbouwing.

De heer Cloo heeft het Memo niet bij bureau-SG afgegeven ter archivering, maar op de kamer van mevrouw Stolk-Luyten achtergelaten in de wetenschap dat er een onderzoekscommissie zou komen die de mensen van het SSC-ICT zou gaan horen. De heer Cloo denkt dat het mogelijk is dat hij mevrouw Stolk-Luyten heeft geadviseerd naar de heer Roes te gaan met het Memo. In een ander geval heeft hij dat namelijk ook gedaan toen hij via mevrouw Stolk-Luyten de vraag van Medewerker-VenJ6 en een accountant van de Auditdienst Rijk kreeg of zij het systeem mochten raadplegen. De heer Cloo heeft geadviseerd dat niet te doen omdat er een onderzoek zou komen en de systemen kwetsbaar waren met risico's op verstoringen, dan wel wegraken van gegevens en dat men zich moest vervoegen bij de heer Roes.

De Onderzoekscommissie vraagt naar het Memo omdat zij deze zeer relevante informatie niet heeft gekregen bij het eerste onderzoek.

De heer Cloo beschouwt het Memo als een van de vele suggesties die mensen hadden over de wijze waarom de dingen zijn gegaan zoals ze zijn gegaan. Hij heeft dat vaker meegemaakt. Dan moet er een gedegen onderzoek plaatsvinden en dat moet ook worden gevalideerd.

Bij de overdracht van zijn werkzaamheden aan de heer Van der Vlist heeft de heer Cloo ten aanzien van dit dossier in ieder geval verteld dat er een spreekverbod[24] was en dat er "een paar gekke dingen" rond dit dossier waren. Het Memo heeft hij niet genoemd, want zoals gezegd waren er meerdere suggesties uit allerlei hoeken.

De Onderzoekscommissie wijst erop dat het Memo wel wat meer dan een suggestie was, het was een officieel Memo.

Er stond, aldus de heer Cloo, al een fout in, namelijk dat hijzelf de activiteiten rond de *restore* "*on hold*" zou hebben gezet, dat is nooit gebeurd. Over het Memo dacht hij: "laat maar, dit klopt al niet".

Als een Memo een onwaarheid bevat zou men daar normaliter toch op reageren, aldus de Onderzoekscommissie.

Dat was, aldus de heer Cloo, niet aan de orde omdat er immers een onderzoekscommissie zou komen die het allemaal uit zou gaan zoeken.'[25]

Wat betreft de overdracht door Cloo van zijn werkzaamheden aan Van der Vlist die vanaf 20 maart 2015 waarnemend secretaris-generaal was, heeft Van der Vlist op het volgende gewezen:

'Hij heeft drie kwartier met de heer Cloo gesproken en van dat gesprek heeft hij geen aantekeningen gemaakt, het ging meer over de overdracht van een aantal werkzaamheden. De heer Cloo heeft het wel gehad over de verhoudingen in de top van het departement.'[26]

Na zijn gesprek met de Onderzoekscommissie op 2 maart 2016 heeft Cloo in een brief die hij op 28 maart 2016 heeft verzonden, nog een aanvulling gegeven op wat hij de Onderzoekscommissie heeft meegedeeld.

'Met betrekking tot het tweede, het memo, het volgende. Ik heb dat memo indertijd op de kamer van de plaatsvervangend SG gelezen maar geen afschrift daarvan gehad. Ik heb het memo op mijn verzoek na het interview met uw commissie op 2 maart 2016 inmiddels in afschrift ontvangen. Het memo stelt onder meer dat men in 2014 verder had kunnen komen als men meer tijd had gehad. Ik denk dat dat plausibel is, zoals ook wel blijkt uit het feit dat later (in maart 2015) er *tapes* aanwezig waren, die met enige moeite en creativiteit binnen enkele dagen alsnog konden worden uitgelezen.

Het bevestigt mijn idee (zoals ik ook aangaf in het interview op 28 oktober 2015) dat in 2014 bij het onderzoek niet voldoende deskundigen zijn geraadpleegd. Dat betreft niet alleen mijzelf maar ook de plaatsvervangend SG en andere op dit terrein deskundige mensen, afdelingen en instanties binnen het domein van Justitie, Politie en OM, waarvan men wist en moest weten, dat die indien een "uiterste inspanning nodig was", een nuttige bijdrage konden leveren. Dat het onderzoek inderdaad niet erg adequaat is geweest, is inmiddels naar mijn inzicht wel vastgesteld.

Het memo zelf heb ik toen ik het op de kamer van de plaatsvervangend SG las niet als een erg belangrijk memo aangemerkt. Het beschrijft in belangrijke mate een mogelijkheid die inmiddels was aangetoond en uitgevoerd. Het zou ook rechtstreeks aan mij zijn gezonden als het wel belangrijk was. Bovendien was het toen tot op zekere hoogte mosterd na de maaltijd, en is het memo ook niet daarna als erg belangrijk in mijn geheugen blijven hangen en kennelijk ook niet bij de anderen waarvan ik begrijp (zie het interview van 2 maart jl) dat die hetzelfde memo hebben ontvangen en gelezen.'

Na haar gesprek met de Onderzoekscommissie heeft de Onderzoekscommissie mevrouw Stolk-Luyten vragen voorgelegd over de overhandiging en bespreking van het Memo op haar kamer op 11 maart 2015. Mevrouw Stolk-Luyten heeft desgevraagd het volgende laten weten:

> 'Ik heb het document op 11 maart direct in handen gegeven van de heer Cloo. Op mijn kamer en hem verzocht het te lezen. Ik had er een geeltje opgeplakt en kan me de situatie nog goed herinneren. De heer Cloo heeft het document in mijn aanwezigheid ter plekke gelezen en na lezing meegenomen.
> De heer Cloo heeft gezegd dat het Memo op inhoud niet geheel correct is en het een visie betreft vanuit het SSC-ICT. Als voorbeeld noemde hij het *on hold* zetten op 6 maart 2015 door de SG.'[27]

Het Memo staat niet geregistreerd in *DigiJust*. Op 26 januari 2016 overhandigde de SG van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het Memo aan de directeur van het bureau secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dezelfde dag zorgde het bureau secretaris-generaal ervoor dat het Memo aan de Onderzoekscommissie werd toegezonden. Op 26 januari 2014 kreeg minister Van der Steur een kopie van het Memo. Volgens hem is het Memo niet eerder aan hem verstrekt.

7.4 De uitspraken van staatssecretaris Dijkhoff en minister Van der Steur op 16 december 2015

Op 16 december 2015 was het rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking geagendeerd voor een debat in de Tweede Kamer met de minister-president, de minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

Staatssecretaris Dijkhoff sprak in dat debat de volgende woorden:

> 'Een van de dingen die gezegd werden – dat hebben wij ook in de beantwoording aangegeven – was dat maandag [9 maart 2015] de gedachte nog was om te zeggen: dankzij de gegevens van *Nieuwsuur* hebben wij het terug kunnen vinden en dat het heel moeilijk en technisch was. Ik snap wel dat het voor sommigen heel technisch was, maar zo ingewikkeld was het ook niet als je de juiste specialisten hebt. Die informatie had gewoon al jaren eerder gevonden kunnen worden.'

Later voegde hij hieraan toe:

> '*Nieuwsuur* kon dat toen wel. Dat is knap werk, maar die maandag werd frustrerend toen bleek dat, als gewoon eerder op die plek gezocht was en als eerder specialisten waren ingehuurd, wij dat wel hadden kunnen ontsluiten.'

Verderop in het debat kwam minister Van der Steur aan het woord:

> 'dat had een jaar eerder al gekund, als ze de juiste mensen op de ICT hadden gehad. Daar zat natuurlijk ook de fout die gemaakt is.'

Nieuwsuur heeft in de uitzending deze uitspraak van minister Van der Steur twee keer laten horen en zien. De Onderzoekscommissie sluit niet uit dat dit is gebeurd met de bedoeling om een verband te leggen tussen deze uitspraak en het feit dat een of meer medewerkers van het SSC-ICT die toegang hadden tot de door *Nieuwsuur* openbaar gemaakte e-mailwisseling vervolgens aanleiding hebben gezien deze informatie te delen met of door te sturen naar *Nieuwsuur*. In de gesprekken die de Onderzoekscommissie met medewerkers van het SSC-ICT heeft gevoerd, heeft zij overigens geen aanwijzing gekregen van een dergelijk verband. Op een enkele uitzondering na, hebben de betrokken medewerkers van het SSC-ICT pas kennis gekregen van de gewraakte uitspraken in de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016. Toen ze aldus in de volle belangstelling kwamen te staan, werden deze uitspraken echter schouderophalend afgedaan: als het misgaat, hebben de ICT'ers het immers – ook al weet men het beter – altijd misdaan.

De Onderzoekscommissie heeft zowel staatssecretaris Dijkhoff als minister Van der Steur gevraagd aan te geven waarop hun hiervoor aangehaalde uitspraken berusten. Staatssecretaris Dijkhoff heeft op het volgende gewezen:

> 'De heer Dijkhoff stelt dat die uitspraak zijn voorgeschiedenis heeft in maart 2015. Toen "het bonnetje" eenmaal gevonden was bleek het wel *science* maar geen *rocket-science* te zijn. Men bleek er met virtualisatie en een nabootsing van een oud besturingssysteem toch bij te kunnen. Hij had echt wel de overtuiging dat er tussen het jaar 2014 en 2015 geen technologisch wonder was gebeurd en dat het in 2014 al technisch mogelijk was geweest om "het bonnetje" te vinden, alleen gebeurde dat toen niet. Toen "het bonnetje" was gevonden, is er wel gesuggereerd dat dit alleen kon worden gevonden op basis van de door *Nieuwsuur* onthulde informatie, maar uiteindelijk bleek dat de informatie ook al kon worden gevonden op basis van de gegevens die in 2014 al bekend waren.'[28]

Minister Van der Steur heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende meegedeeld:

'In het debat in december 2015 verkeerde zowel de staatssecretaris als minister Van der Steur in de overtuiging dat men in maart 2015 externe expertise had ingehuurd om "het bonnetje" te vinden. Dat bleek echter niet zo te zijn. Dat hadden staatssecretaris Dijkhoff en minister Van der Steur ook al eerder kunnen weten, want op 20 maart 2015 heeft zijn ambtsvoorganger, de heer Blok, antwoorden naar de Kamer gestuurd waarin al werd gezegd dat het ging om hetzelfde ICT-*team* van 2014, dat bestond uit vaste medewerkers van het GDI/BZK en externen die er min of meer vast bij hoorden. Die beantwoording had de heer Van der Steur toen niet op zijn netvlies. Minister Van der Steur verkeerde derhalve in dezelfde veronderstelling als op 9 maart 2015, toen hem werd uitgelegd dat "het bonnetje" nu wel was gevonden omdat er externen waren ingehuurd.

Staatssecretaris Dijkhoff zei in dat debat dat hij wel snapt dat het voor sommigen heel technisch is, maar dat het ook zo ingewikkeld niet was wanneer men de juiste specialisten had. De heer Van der Steur heeft niets meer willen zeggen dan de staatssecretaris, alleen heeft minister Van der Steur het anders verwoord. Hij heeft gezegd dat "het bonnetje" eerder gevonden had kunnen worden "als we de juiste mensen voor de ICT hadden gehad, daar zat de oorzaak van de gemaakte fout". Hiermee is de suggestie gewekt dat de heer Van der Steur de schuld legt bij het ICT-*team*. Ten eerste is dat volgens minister Van der Steur niet terecht en ten tweede is dat volgens minister Van der Steur helemaal de intentie van die opmerking niet.

Het ging om de feitelijke reden waarom minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid genomen had en dat was de vraag die voorlag. De beleving van minister Van der Steur was toen dat er pas te laat in maart 2015 externe expertise was ingehuurd. Dat bleek geheel ten onrechte omdat het om hetzelfde ICT-*team* ging als in 2014. De opmerking die hij maakte was gebaseerd op zijn eigen veronderstelling dat er verschil was in wel (maart 2015) of geen (juni 2014) inhuur van externe expertise. De flexibele schil van GDI'ers die er in 2014 ook al was, werden externen genoemd en daaruit is volgens minister Van der Steur waarschijnlijk ook de verwarring voortgevloeid.

Op dat moment was zowel de staatssecretaris als minister Van der Steur overtuigd van het feit dat het verschil werd gemaakt door externe deskundigen terwijl die er op dat moment al lang waren. Minister Van der Steur voegt hieraan toe het zeer te betreuren dat met zijn opmerking de conclusie werd getrokken dat hij daarmee het verwijt legt bij de mensen zelf. Dat was de lijn van het debat niet. De lijn was dat de minister hoe dan ook verantwoordelijk is en dat de individuele schuldvraag daarbij irrelevant is en niet aan de orde is.'[29]

8 De informatiepositie van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking

8.1 Inleiding

Op 1 mei 2015 heeft de minister van Veiligheid en Justitie de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking ingesteld. De opdracht aan deze commissie was onderzoek te doen naar de schikkingsovereenkomst die is gesloten tussen het Openbaar Ministerie en Cees H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Tot de opdracht van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking behoorde ook om onderzoek te doen naar de informatie die over deze schikking al dan niet beschikbaar was of is geweest bij de opeenvolgende bewindslieden, het Openbaar Ministerie en het ministerie van (Veiligheid en) Justitie, een en ander in de periode tussen 1993 en 2015. De bevindingen van dat tweede deel van de onderzoeksopdracht zijn, voor het jaar 2014 en het jaar 2015, opgenomen in hoofdstuk 7 van Rapport 1.

Voor de jaren 2014 en 2015 heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking onderzocht op welke wijze in en door het ministerie van Veiligheid en Justitie (en het Openbaar Ministerie) onderzoek is gedaan naar de inhoud en de afwikkeling van de schikking. Dat leidde tot het oordeel dat dit onderzoek niet grondig genoeg is geweest (en ten onrechte niet is uitgevoerd door een onafhankelijk onderzoeker). Daarmee was de informatiepositie van de minister van Veiligheid en Justitie zwak. Bijgevolg schoot ook de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer tekort (dit was het derde onderdeel van de onderzoeksopdracht van 1 mei 2015).

De instelling van de huidige Onderzoekscommissie vindt haar aanleiding in een door *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 naar buiten gebrachte e-mailwisseling van begin juni 2014 tussen medewerkers van het SSC-ICT (zie hoofdstuk 1). Bijgevolg kreeg de onderzoeksopdracht aan de huidige Onderzoekscommissie een specifieke focus en vraagstelling: welke inspanningen zijn geleverd om te komen tot een reconstructie van de afwikkeling van de ontne-

mingsschikking in 2001? Die inspanningen waren gericht op het vinden van een document binnen de administratie van het ministerie van Veiligheid en Justitie met daarin het precieze bedrag van de betaling aan Cees H. (na de opheffing van de desbetreffende beslagen) van de saldi op zijn Luxemburgse bankrekeningen, na aftrek van het bedrag van de ontneming (750.000 gulden). Minister Opstelten wilde namelijk de informatie die *Nieuwsuur* en ook de raadsman van Cees H. naar buiten hadden gebracht over het aan Cees H. teruggegeven bedrag kunnen verifiëren aan de hand van 'eigen' bewijsstukken.

Primair gaat het dan om de bankafschriften van de desbetreffende betaling(en). Deze stukken hebben zich steeds bevonden in een dossier in Amsterdam. Daar zijn ze op 8 juli 2015 aangetroffen door de Erfgoedinspectie. Al daarvoor was het echter, op 8 maart 2015, gelukt om in digitale bestanden toegang te krijgen tot het bewuste bedrag ('het bonnetje', in de vorm van een schermafdruk).

Het voorgaande betekent dat in het onderzoek van de huidige Onderzoekscommissie de inspanningen om te komen tot reconstructie in digitale bestanden centraal zijn komen te staan. Het gaat daarbij om de vraag wat er in dit opzicht is gebeurd sinds de eerste uitzending van *Nieuwsuur* (11 maart 2014) en waarom de digitale zoektocht pas succes heeft gehad na de tweede uitzending van *Nieuwsuur* (4 maart 2015).

Uit de hiervoor genoemde e-mailwisseling tussen medewerkers van het SSC-ICT van begin juni 2014 kan worden afgeleid dat er ook op dat moment al nagegaan is of een zoektocht langs digitale weg mogelijk zou zijn. De desbetreffende e-mails hebben de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking echter niet bereikt. Hiervoor, in hoofdstuk 7, wordt het Memo van 10 maart 2015 behandeld, waarin onder meer wordt gerefereerd aan de inspanningen binnen het SSC-ICT begin juni 2014. Ook dat Memo heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking niet bereikt.

Dit roept de vraag op naar de informatiepositie van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking: welke voor haar werk relevante informatie heeft deze commissie tijdens haar onderzoek in 2015 niet bereikt? Dat is het onderwerp van dit hoofdstuk. In het verlengde daarvan ligt de vraag of de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking aanleiding kon hebben gehad om te vermoeden dat zij in zoverre niet beschikte over alle relevante informatie, en of zij niet ook eigener beweging nader had moeten ingaan op de (vierde)

zoektocht begin juni 2014. Die vragen raken een zelfevaluatie, en komen aan de orde in het volgende hoofdstuk (paragraaf 9.4.).

Ten slotte merkt de Onderzoekscommissie hier nog het volgende op. Haar voorgangster, de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, heeft in augustus 2015 twee keer een oproep gedaan binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie en binnen het Openbaar Ministerie om haar te voorzien van informatie die voor haar onderzoek van belang zou kunnen zijn. Op deze oproepen is geen enkele reactie gevolgd. De huidige Onderzoekscommissie heeft in dit nadere onderzoek, naar het specifieke punt van de digitale reconstructie van de afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H., ook een aantal personen benaderd met wie de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking geen contact had gezocht omdat zij daarvoor toen, in het kader van haar opdracht, onvoldoende aanleiding zag. Geconstateerd moet worden dat geen van deze personen in 2015 aanleiding heeft gezien om te reageren op de oproep om zich eigener beweging te melden bij de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, met informatie en/of een verzoek om een gesprek.

Met de toenmalige SG heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op 28 oktober 2015 gesproken. De huidige Onderzoekscommissie heeft met Cloo op 2 maart en op 15 april 2016 gesproken. Op 24 april 2016 heeft Cloo de Onderzoekscommissie schriftelijk erop gewezen dat in de week van 9 maart 2015 sprake was van 'een aantal ideeën, geruchten, delen van feitencomplexen van diverse personen en organisatorische eenheden, soms kort daarna aangepast of ingetrokken.' Naar zijn mening 'zou [dat] nou juist onderzocht gaan worden in extenso door een onafhankelijke commissie als aangekondigd in het Tweede Kamerdebat met premier Rutte op 10 maart 2015.' De Onderzoekscommissie wijst erop dat in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op 28 oktober 2015 Cloo geen melding heeft gedaan van zijn kennis van de vierde zoektocht in juni 2014. Ook de kwestie van het Memo van 10 maart 2015 heeft hij niet aan de orde gesteld in zijn eerdere gesprek met de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op 28 oktober 2015.

8.2 De e-mailwisseling

De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking heeft in de maanden augustus en september 2015 twee oproepen gedaan om informatie met de On-

derzoekscommissie te delen. Deze oproepen zijn via het intranet van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van het Openbaar Ministerie verspreid. Uit eigen beweging heeft de Onderzoekscommissie zich in juli 2015 in verbinding gesteld met het SSC-ICT, ressorterend onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (zie verder paragraaf 8.4).

De e-mailberichten bevonden zich ook in het meldingenregistratiesysteem van het SSC-ICT, *Topdesk*. Daar waren ze vanaf 15 maart 2015 wel afgeschermd, in die zin dat ze in een map waren geplaatst met een fictieve benaming. Met zoekwoorden als *P01* of *Jufis* waren de e-mailberichten echter eenvoudig te raadplegen.

Voor zover de Onderzoekscommissie heeft kunnen nagaan, zijn de e-mailberichten op 8 maart 2015 door MedewerkerSSC5 (SSC-ICT) naar MedewerkerVenJ6 (DFEZ) gestuurd. MedewerkerVenJ6 had een centrale rol gehad bij de zoekactie die op 8 maart 2015 heeft geleid tot de vondst van 'het bonnetje', en heeft direct daarop aansluitend een verslag van bevindingen opgesteld over die zoekactie. Ook via MedewerkerVenJ6 hebben de bewuste e-mailberichten de Onderzoekscommissie niet bereikt. MedewerkerVenJ6 heeft in dit verband de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

> 'Die bewuste mail uit juni 2014, heb ik zondagmiddag 8 maart 2015 van MedewerkerSSC5 ontvangen (zie bijgevoegd bericht).
> Ik heb van de mail geen melding gemaakt in mijn verslag van bevindingen van mijn zoektocht van maart 2015. Gezien de zeer korte *deadline* die ik had voor het opstellen van het verslag, heb ik mij beperkt tot het verslag van mijn zoektocht in maart 2015 en de gevonden bewijzen van "het bonnetje" in het financieel systeem.
> Ik heb die bewuste mail nooit verder verspreid.'[1]

De Erfgoedinspectie heeft in het kader van haar onderzoek naar de naleving van de *Archiefwet* in de zaak van Cees H. vertrouwelijk gesproken met MedewerkerVenJ6, als de opsteller van het Verslag van bevindingen (dat op 9 maart 2015 vertrouwelijk naar de Tweede Kamer is verzonden):

> 'In 2015 heeft MedewerkerVenJ6 in het kader van het onderzoek gesproken met de Erfgoedinspectie over hetgeen er in 2015 is gebeurd. In dat gesprek heeft MedewerkerVenJ6 niet aangegeven dat de archivering in 2014 zodanig slecht was dat beweerd kon worden dat er geen *back-ups* waren.

MedewerkerVenJ6 beaamt dat, want dat is hem ook niet gevraagd. De dames van de Erfgoedinspectie stelden alleen vragen over 2015. Hij heeft toen uitsluitend toegelicht wat hij in zijn onderzoek in 2015 heeft gedaan.'[2]

Het rapport van de Erfgoedinspectie bevat een verwijzing naar het verslag van bevindingen, maar in het rapport zelf wordt niet gerefereerd aan het gesprek met MedewerkerVenJ6.[3]

Bij het begin van haar werkzaamheden, in mei 2015, heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking de beschikking gekregen over een 'startdossier' met daarin door het ministerie verzamelde informatie over de ontnemingsschikking met Cees H. In dit startdossier was ook het verslag van bevindingen opgenomen dat MedewerkerVenJ6, onder grote tijdsdruk, op 8 en 9 maart 2015 heeft opgesteld. De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking heeft geen aanleiding gezien om MedewerkerVenJ6 met nadere vragen te benaderen: zijn verslag blinkt uit door precisie en bovendien was het gevalideerd door de Auditdienst Rijk. Dat zijn verslag niet volledig is, omdat hij ook had beschikt over informatie over 2014, kon toen niet worden vermoed.

8.3 Het Memo van 10 maart 2015

Hoor en wederhoor

Op bladzij 175 van Rapport 1 staat de volgende passage:

> 'Dat weekeinde zou in opdracht van de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, in de al na de overgang naar de euro uitgeschakelde financiële ICT-systemen van het ministerie van Veiligheid en Justitie een nieuwe zoekslag plaatsvinden. Bij deze zoekslag was nodig dat de reeds in 2012 uitgeschakelde en niet meer werkende systemen van SSC-ICT Den Haag weer actief werkend werden gemaakt. Deze zoekslag leidde ertoe dat op zondagavond 8 maart 2015 alsnog een schermafdruk van de grootboekrekening (daarna genoemd "het bonnetje") werd gevonden, met daarin de gegevens zoals eerder door *Nieuwsuur* gepubliceerd. Deze uitkomst zou het politieke en parlementaire debat in de week van 9 maart 2015 beheersen.'

Deze passage is in het kader van hoor en wederhoor voorgelegd aan het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dat is gebeurd via de centrale contactpersoon bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking wist niet – en hoefde ook niet te weten – wie binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie welke tekst heeft bezien en van commentaar voorzien. Het commentaar van de bij de wederhoor betrokken medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie is centraal – in dit geval digitaal – aangeleverd. Op bladzij 175 in hoofdstuk 7 is in de reactie van het ministerie met cursivering bij een woord ('nogmaals') op verzoek van mevrouw Stolk-Luyten een kanttekening geplaatst en een nieuwe passage ingevoegd:

> 'Dat weekeinde zou in opdracht van de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, nogmaals
>
> > *(het woord 'nogmaals' is niet juist. Het was de eerste keer dat het expliciete verzoek kwam de reeds uitgeschakelde en niet meer werkende systemen weer werkend te krijgen. Eerder heeft SSC/ICT DH op verzoek van het OM blijkbaar wel gezocht, maar is het niet gevonden in de actieve systemen. Feitelijk correct zou zijn:*
> >
> > *'Dat weekeinde heeft de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie conform het verzoek van de minister een zoekslag uit laten voeren bij SSC/ICT DH. Zij was eerder niet betrokken en is gevraagd vanwege haar kennis van ICT en systemen. Bij deze zoekslag was nodig dat de reeds in 2012 uitgeschakelde en niet meer werkende systemen van SSC ICT Den Haag weer actief werkend werden gemaakt. Deze zoekslag leidde er toe...')*
>
> in de al na de overgang naar de euro uitgeschakelde financiële ICT-systemen van het ministerie van Veiligheid en Justitie een nieuwe zoekslag plaatsvinden. Deze zoekslag leidde ertoe dat op zondagavond 8 maart 2015 alsnog een schermafdruk van de grootboekrekening (daarna genoemd: "het bonnetje") werd gevonden, met daarin de gegevens zoals eerder door *Nieuwsuur* gepubliceerd. Deze uitkomst zou het politieke en parlementaire debat in de week van 9 maart 2015 beheersen.'[4]

De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking heeft deze suggesties overgenomen. Met het door haar gebruikte woord 'nogmaals' had de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking het oog gehad op het onderzoek van Van Brummen. Deze had in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking onder meer laten weten dat hij bij het SSC-ICT in

Zoetermeer was geweest (de derde zoektocht). De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking was toen echter niet op de hoogte van het feit dat er begin juni 2014, na het onderzoek door Van Brummen, nog een nieuwe zoektocht was begonnen (in dit rapport: de vierde zoektocht).

In haar gesprek met de huidige Onderzoekscommissie heeft mevrouw Stolk-Luyten het volgende naar voren gebracht:

> ‘Alle stukken van haar hand heeft zij expliciet en direct ingebracht bij de beleidsverantwoordelijken en alles waarbij ze direct betrokken was, stond ook correct in de rapportage van de Onderzoekscommissie. Zij ging ervan uit dat alle informatie werd gedeeld. Het feit dat zij het Memo meteen op diezelfde dag aan de heer Cloo overhandigde, laat zien dat zij het Memo belangrijk vond, hoewel het om een intern Memo van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ging.’[5]

De huidige Onderzoekscommissie heeft haar gevraagd of ze geen eigen verantwoordelijkheid had om op enig moment te verifiëren of ook het Memo bij de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking was gekomen:

> ‘Zij had het vertrouwen dat met de formele overdracht van de informatie aan de beleidslijn alle relevante informatie overgedragen zou worden naar de Onderzoekscommissie. Zij werd bevestigd in dit vertrouwen doordat alle relevante informatie die mevrouw Stolk-Luyten had aangeleverd over de fase waarin ze zelf betrokken was, correct staat verwoord in het onderzoeksrapport van de Onderzoekscommissie.’[6]

De procesgang

In hoofdstuk 6 is beschreven dat mevrouw Stolk-Luyten een *hard copy* van het Memo van 10 maart 2015 op 11 maart 2015 heeft overhandigd aan Cloo. Cloo heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat hij het Memo aan haar heeft teruggegeven. Het Memo is niet ook digitaal aangeleverd of alsnog gedigitaliseerd.

Wat er ook zij van de procesgang van het Memo, feit is dat de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking het Memo niet tot haar beschikking heeft gekregen. Dat is temeer ongelukkig, omdat dit Memo destijds is opgesteld (mede) ten behoeve van de toen nog in te stellen onderzoekscommissie. Zou de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking het Memo wél hebben ontvangen, dan zou zij tijdig weet hebben gekregen van de inspanningen bij het SSC-ICT begin juni 2014, zoals deze ook al naar voren komen uit de hiervoor in hoofdstuk 5 behandelde en door *Nieuwsuur* geopenbaarde e-mailbe-

richten. Daarin had zij aanleiding kunnen zien om deze informatie te betrekken bij het contact dat zij in 2015 heeft gelegd met het SSC-ICT (zie hieronder in paragraaf 8.4.).

8.4 Het memo van 24 juli 2015

De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking heeft voor haar onderzoek vragen geformuleerd die het nodig maakten om ook contact te zoeken met het SSC-ICT in Zoetermeer. Dat contact verliep via het ministerie van Veiligheid en Justitie, omdat het SSC-ICT een baten-lastendienst is en voor haar medewerking en inzet alleen werkt in opdracht van de opdrachtgever. Dat was in deze situatie niet de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, maar het ministerie van Veiligheid en Justitie. Langs deze weg kwam in de zomer van 2015 contact tot stand met het SSC-ICT.

De op dit punt relevante onderzoeksvragen van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking waren:

– wat was de informatiepositie [van de opeenvolgende bewindslieden, het Openbaar Ministerie en het ministerie van (Veiligheid en) Justitie], een en ander in de periode van 1994 tot 2015?
– hoe is het onderzoek van Van Brummen uitgevoerd?
– wat was de informatiepositie in 2015?[7]

Met de kennis waarover de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking begin juli 2015 beschikte, konden deze vragen op dat moment als volgt beantwoord worden: het ontbrak aan informatie; in het papieren dossier was niets terug te vinden over de financiële afhandeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H.; de geautomatiseerde financiële systemen waren inmiddels al twee keer vervangen en *back-ups* waren niet meer beschikbaar.

Tegen die achtergrond verzocht de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op 1 juli 2015 om toegang tot informatie over Cees H. bij het SSC-ICT.

Vooropgesteld dient te worden dat het SSC-ICT in dit contact in de veronderstelling heeft verkeerd dat de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking de beschikking had over het Memo van 10 maart 2015. Hierbij komt dat de open vraagstelling van die Onderzoekscommissie is geïnterpreteerd als vragen naar gegevens over 'het bonnetje', en niet (ook) over de zoektocht naar de *back-up tapes.*

Op 9 juli 2015 stuurde MedewerkerVenJ6 een e-mailbericht met als onderwerp 'Inzien oud SAP-systeem' aan de plaatsvervangend directeur van het bureau secretaris-generaal, met in afschrift mevrouw Zwiers, MedewerkerVenJ9, MedewerkerSSC5 en MedewerkerVenJ7:

> 'Als de commissie het oude SAP-systeem wil inzien voor bijvoorbeeld de transacties inzake Cees H. kan dat bij SIH [het SSC-ICT Haaglanden] in Zoetermeer. Het systeem is daar te raadplegen. Zowel DFEZ als SIH hebben medewerkers die bekend zijn met de oude programmatuur. Die kunnen de commissie begeleiden.'[8]

Een dag later, op vrijdag 10 juli 2015, stuurde het ministerie aan de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking het bericht dat de schermafdruk niet op een *floppy* staat maar in een (oud) SAP-systeem is te raadplegen.[9] Op dinsdag 14 juli 2015 vroeg de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking aan mevrouw Zwiers om een afspraak op donderdag 16 juli 2015, maar dat leverde problemen met andere afspraken in haar agenda op. Het verzoek van de Onderzoekscommissie bestond voor een groot deel uit feitelijke, gespecificeerde vragen over financiële gegevens over de afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H.[10] Mevrouw Zwiers stelde voor om eerst telefonisch contact te hebben.[11]

Het verzoek van de Onderzoekscommissie luidde als volgt:

> 'De commissie zou graag een overzicht krijgen van al het betalingsverkeer in de periode 1980-2005 gedaan aan, afkomstig van of onder vermelding van:
>
> – De heer [Cees H.]
> – Mevrouw [P.]
> – De heer Anthony Cassidy
> – De heer Doedens/ Kuijpers (advocatenkantoor)
> – De heer of de firma [R.]
> – De heer [Van der V.]
> – Betaling ovv C.J.H
> – Betaling met kenmerk 0000199544
> – Betaling met parketnummer 1301702393
> – Rekeningnummer 0687190177
> – Rekeningnummer 22100000
> – ING Gironummer 425284
> – ABN AMRO 425831798 t.a.v. [naam verwijderd door Onderzoekscommissie] te Haarlem

– Rabobank 0192325728
– Rekeningnummer 552740 ovv [Cees H.]

Daarnaast gaarne een overzicht van al het betalingsverkeer gedaan aan en afkomstig van de volgende rekeningnummers:

<u>België</u>:
– 220090137183 vermoedelijk ten name van Anthony Cassidy
– 220090217009 vermoedelijk ten name van Stevco Oil
– 220071147415 vermoedelijk ten name van Sagitta, Cassidy, [Van der V.]
– 789566401913 vermoedelijk ten name van [P.]
– 409990556970 vermoedelijk ten name van [P.]

<u>Luxemburg:</u>
– 3057094234 vermoedelijk ten name van Anthony Cassidy
– 3257094288 vermoedelijk ten name van Anthony Cassidy
– 3057094335 vermoedelijk ten name van [Van der V.]
– 4014 vermoedelijk ten name van Anthony Cassidy/[P.]
– 17019 vermoedelijk ten name van Anthony Cassidy/[P.]'[12]

In dat telefonische contact op 15 juli 2015 bleek mevrouw Zwiers niet alleen agendatechnische problemen te hebben: een afdelingshoofd was ziek en een medewerker was met vakantie, zo liet ze de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking telefonisch weten. De afwezigheid van beiden zou een spoedige beantwoording van de vragen van de Onderzoekscommissie niet bevorderen.

Tot een afspraak op 16 juli 2015 of daarna is het niet gekomen. Een belangrijke reden daarvoor was de vondst door de Erfgoedinspectie van de gegevens van de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking, op 8 juli 2016. Met die vondst kwam vast te staan dat de minister van Veiligheid en Justitie destijds, als na de eerste uitzending van *Nieuwsuur* direct een voldoende grondig onderzoek zou zijn uitgevoerd, al had kunnen beschikken over de gezochte informatie over de afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak van Cees H.

Daar kwam bij dat het SSC-ICT een pragmatische beantwoording van de vragen van de Onderzoekscommissie voorstond en per e-mail informatie beschikbaar stelde:

'In eerste instantie pragmatische werkwijze: zij zoekt uit of de *print*

screens digitaal en vertrouwelijk op korte termijn bij ons te leveren zijn. [...] Naar aanleiding van het geleverde kunnen we eventueel nog een afspraak maken om erheen te gaan.'[13]

Op 23 juli 2015 kreeg de Onderzoekscommissie via het ministerie van Veiligheid en Justitie een tien bladzijden tellend overzicht van gegevens uit *Jufis P01*[14].

Op 29 juli 2015 ontving de Onderzoekscommissie een e-mailbericht van DFEZ:

'Tijdens de afwezigheid van mijn collega MedewerkerVenJ11 mail ik jullie de gegevens die DFEZ met ondersteuning van het SSC-ICT Haaglanden (SIH) heeft opgehaald uit de oude financiële systemen. Deze informatie bestaat uit een resumé van het uitgevoerde onderzoek met schermafdrukken ter verduidelijking en een lijst met resultaten (per systeem).
Daarnaast is er op advies van Astrid Zwiers (vestigingsmanager SIH) een document toegevoegd over het ophalen van gegevens uit oude systemen, wat zij eerder aan [de plaatsvervangend secretaris van de Onderzoekscommissie] heeft toegezegd na telefonisch onderhoud. DFEZ heeft dit stuk doorgenomen en staat achter de inhoud van het document.'[15]

Het document waarnaar in dit e-mailbericht werd verwezen, is opgesteld door een medewerker van mevrouw Zwiers. Uit e-mailberichten is af te leiden dat aan een medewerker van het SSC-ICT was gevraagd een document op te stellen:

'om in eenvoudige taal uit te leggen hoe we terug konden gaan met het inzien van transacties en wat er op dit gebied nog meer wel/niet mogelijk is. In maart is hier ook al een verslag van gemaakt voor de specifieke bonnetjes die we toen opgezocht hebben. Dit lijkt mij een goed punt om mee te beginnen.'[16]

Met het verslag dat in maart 2015 is opgesteld ('een goed punt om mee te beginnen'), wordt het Memo van 10 maart 2015 bedoeld. De medewerker die belast was met dit document vroeg bij MedewerkerSSC2 en Medewerker SSC5 het Memo van 10 maart 2015 op.[17] MedewerkerSSC5 reageerde niet op dit verzoek. MedewerkerSSC2 antwoordde als volgt:

'Dat wordt dan maandag. Ik zit op een rondvaartboot en MedewerkerSSC5 is pas maandag terug van een weekje vrij. Zal geen probleem zijn toch?'[18]

Een reactie volgde op 29 juli 2015, via het ministerie van Veiligheid en Justitie. De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking kreeg toen een memo van het SSC-ICT over 'Historische financiële gegevens uit IT-systemen VenJ VenJ'. Het memo was opgesteld door de medewerker van het SSC-ICT, die het Memo van 10 maart 2015 had opgevraagd. Het Memo van 10 maart 2015 was bedoeld om 'een onderzoek [...] over het verloop van dit en eerder onderzoek naar "het bonnetje"[...] met vertrouwen tegemoet [te] zien'.[19] De inhoud van dit Memo is echter niet terug te vinden in het memo van 24 juli 2015.

SSC-ICT Haaglanden
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

DG Organisatie Bedrijfsvoering Rijk
SSC-ICT Haaglanden Pijler 2

Luxemburglaan 2
2711 BC Zoetermeer
Postbus 7385
2701 AJ Zoetermeer

Contactpersoon

T 079 330 22 00

Datum
24 juli 2015

memo

Historische financiële gegevens uit IT systemen VenJ

In deze memo wordt een vereenvoudigd overzicht gegeven op welke manier historische gegevens uit financiële systemen van VenJ nu nog beschikbaar zijn of beschikbaar gemaakt kunnen worden en waarom dit wel of niet kan. Omwille van eenvoud zijn er details weggelaten in deze uitleg. Een opsomming van de achterwege gelaten details is opgenomen in het laatste deel van deze memo.

Wat omvat een financieel IT systeem?

Een financieel IT systeem bevat vele kleine losse stukjes informatie over financiële transacties op geslagen op IT infrastructuur (hardware, servers, opslag). De software die gebruik maakt van deze infrastructuur bevat logica en regels om deze informatie te combineren en kan hiermee zinvolle informatie zoals rapportages, grootboeken, transacties e.d. samenstellen en weergeven. Daarnaast zorgen deze logica en regels er onder meer voor dat er aan boekhoudregels voldaan wordt, informatie consistent blijft, beveiliging en autorisaties geregeld worden, e.d. Alle transacties die opgezocht en weergegeven worden zijn combinaties van meerdere losse stukjes informatie uit de infrastructuur. Voor het inzien (of verwerken) van bruikbare financiële informatie is een werkend systeem van software en onderliggende infrastructuur nodig.
De ruwe data van de infrastructuur bevat alle losse informatie maar er is nauwelijks samenhang hiertussen te vinden waardoor er het zonder wrekende software niet bruikbaar is.

Levensloop van systemen

IT infrastructuur en software zijn continue aan technologische ontwikkeling onderhevig. Infrastructuur vernieuwt relatief snel: Hardware dient in de praktijk elke 3-5 jaar vervangen te worden omdat er anders problemen ontstaan met ondersteuning en interoperabiliteit met andere infrastructuur. Deze infrastructuur vervangingen zijn voor de financiële procesen, mits zorgvuldig uitgevoerd, niet ingrijpend en onzichtbaar. De infrastructuur dient echter wel aan te blijven sluiten op de software anders ontstaan er storingen.

Software t.b.v. financiële systemen kent een vervangings cyclus die langer is: meestal tussen de 8-15 jaar. Een dergelijke vervanging heeft vaak een grote impact op de financiële processen van een organisatie omdat de nieuwe software ook nieuwe of andere regels bevat. In de praktijk is het vrijwel ondoenlijk om de bestaande financiële historie te vertalen naar het nieuwe systeem. In geval van financiële systemen worden dan ook alleen saldi en openstaande posten vertaald naar het nieuwe systeem. Om

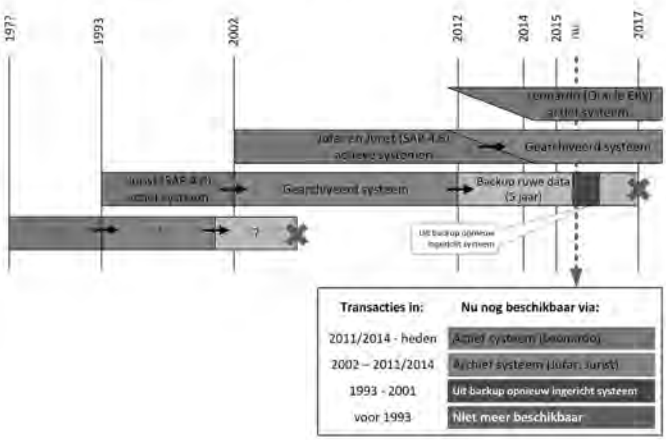
historische gegevens te kunnen raadplegen (in afgesloten boekhoudingen) wordt dan het oude systeem nog een poos in stand gehouden als archief systeem. Deze instandhouding kan niet eindeloos omdat na verloop van tijd de hardware kapot gaat en vervanging niet meer te krijgen is. Daarnaast ontstaan er compatibiliteits problemen met andere infrastructuur (eenvoudig gezegd: het stekkertje past niet meer).

DG Organisatie
Bedrijfsvoering Rijk
SSC-ICT Haaglanden Pijler 2

Datum
24 juli 2015

Om in het geval van technische of functionele storingen/calamiteiten systemen te kunnen herstellen worden er altijd backups (kopieën) van ruwe data gemaakt die apart bewaard worden. In combinatie met (lege) hardware kan alles dan hersteld worden naar een voorgaande situatie. Omdat een storing of fout niet altijd direct opgemerkt wordt, worden backups ook volgens een vastgestelde cyclus bewaard. In het verleden was dit voor de financiële systemen maximaal 5 jaar.

De levensloop van de verschillende financiële IT systemen van VenJ sinds 1993 is hieronder schematisch weergegeven. Hieruit valt ook te lezen via welk systeem gegevens uit welk jaar te raadplegen zijn.

In maart 2015 is er uit een backup van een in 2002 gearchiveerd systeem een systeem opgebouwd naar de situatie van de laatste backup in 2012. Dit heeft beperkingen omdat het systeem sinds 2002 technisch onveranderd gebleven is en de software afhankelijk is van hardware die al lang niet meer gemaakt wordt, software die niet meer geleverd wordt of waar we geen licentie rechten meer op hebben. Door middel van emulatie technologie is het toch mogelijk gebleken het systeem in een beperkte vorm actief te krijgen en inzage te verschaffen in financiële gegevens.

Details

In bovenstaande uitleg zijn omwille van eenvoud enkele zaken niet meegenomen die in specifieke gevallen toch een rol spelen als er informatie nodig is. Het gaat dan om de volgende zaken:

- In de uitleg wordt gesproken over software en infrastructuur als een enkele combinatie. In werkelijkheid omvat een financieel systeem meerdere stukken infrastructuur en meerdere stukken software die onderling op elkaar aangesloten zijn en informatie heen en weer sturen. Elk stuk software heeft dan vaak een specifieke taak (b.v. inboeken en uitvoeren van individuele transacties, jaaroverzichten maken, statistische rapporages, e.d.) Tussen veel van de stukken moet te compatabiliteit gewaarborgd worden.
- Historisch gezien waren er binnen VenJ veel individuele technische financiële systemen deze zijn met de komst van Jufar en Jurist (begin 2002) binnen deze technische systemen geconsolideerd.
- Met kabinetswijzigingen verhuizen er ook wel eens onderdelen van VenJ naar andere departementen (en soms weer terug). Hierbij verhuist er dan ook een stuk financiële administratie soms naar een ander system of blijven in een oud systeem achter. Concreet voorbeeld hiervan is de verhuizing van IND en DT&V naar BZK en weer terug.

Het bovenstaande memo bevestigde wat Van Brummen al had geconcludeerd in zijn onderzoeksrapport: er zouden anno 2014 geen gegevens en ook geen toegang tot gegevens meer zijn geweest: volgens het memo van 24 juli 2015 werden de *tapes* na vijf jaar vernietigd. Zoals inmiddels is gebleken, waren er bij het SSC-ICT echter wel *back-up* tapes met daarop onder meer ook de gezochte informatie uit de tijd van *Jufis P01.*

8.5 Het e-mailbericht van Hogendoorn van 3 juni 2014

Op 2 september 2015 heeft de secretaris van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking op het ministerie van Veiligheid en Justitie een groot aantal e-mailberichten van medewerkers van DJOA ingezien. Aan het inzien waren restricties verbonden: de e-mailberichten konden alleen worden ingezien op het ministerie van Veiligheid en Justitie, op een speciaal daarvoor ingerichte *laptop*.

Tot de geraadpleegde e-mailboxen hoorde ook de e-mailbox van het hoofd van de afdeling bestuurlijke, juridische en operationele aangelegenheden van DJOA. In deze e-mailbox bevond zich het in hoofdstuk 5 behandelde e-mailbericht van Hogendoorn van 3 juni 2014 (18.03 uur) met de volgende inhoud:

> 'Heb jij voor mij de Kamervragen met betrekking tot de staatssecretaris? Ik word gebeld dat de staatssecretaris op de radio zegt dat er geen *back-up* van het oude financiële systeem is gemaakt (?). Er is echter wel een *back-up* gemaakt en het oude systeem is ook te raadplegen als het goed is, tenminste hiervoor heb ik vorig jaar de opdracht gegeven en hebben we ook extra geld uitgetrokken.'[20]

Het e-mailbericht is gericht aan Baarends. Twee afdelingshoofden van DFEZ hebben het bericht in cc ontvangen. Het hoofd van de afdeling bestuurlijke, juridische en operationele aangelegenheden van DJOA hoort zelf niet tot de geadresseerden. Er waren in de bewuste e-mailboxen geen andere, aan het e-mailbericht van Hogendoorn gerelateerde, e-mailberichten. Het antwoord van Baarends van 18.39 uur en de e-mailwisseling later die avond en de volgende dag ontbraken.

Zonder die latere e-mailberichten was niet te herleiden dat in de dagen na 3 juni 2014 sprake is geweest van een zoektocht. Het e-mailbericht van Hogendoorn bevatte tegen de achtergrond van de kennis van na 8 maart 2015

bovendien ook geen opzienbarend nieuws: inmiddels was immers dankzij de vijfde zoektocht van 5 tot en met 8 maart 2015 gebleken dat er wel degelijk nog een *back-up* was.

De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking had er niettemin goed aan gedaan om naar aanleiding van het e-mailbericht van Hogendoorn door te vragen of te zoeken naar het vervolg op dat bericht. De les hieruit is dat e-mailbestanden niet alleen handmatig moeten worden ingezien, maar met behulp van geavanceerde *software* en zoektermen (zie ook paragraaf 9.4.).

Wat Rapport 1 en de daarin opgenomen conclusies betreft, doet dit alles overigens niets af aan dat rapport. In dit verband kan worden verwezen naar hoofdstuk 11 van Rapport 1: 'Niet valt in te zien waarom die zoektocht [in 2015] niet al veel eerder is ingezet, dit daargelaten het feit dat het betaalbewijs al die tijd nog gewoon in Amsterdam in een dossier lag.'[21] Dit wordt nu in dit onderzoek nogmaals bevestigd.

9 Resumé van de bevindingen; interpretatie van de onderzochte gang van zaken; beoordeling van de gedragingen van de relevante actoren; zelfevaluatie

9.1 De bevindingen samengevat

De reconstructie van de betaling aan Cees H.
Na de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, op 11 maart 2014, heeft minister Opstelten opdracht gegeven om te onderzoeken welke informatie bij zijn ministerie nog te vinden was over het bedrag dat het arrondissement Amsterdam in 2001 heeft overgemaakt aan Cees H., in het kader van de afwikkeling van de schikkingsovereenkomst (van 15 juni 2000) tussen het Openbaar Ministerie en Cees H. Centraal in het onderzoek van de Onderzoekscommissie staan de inspanningen van het ministerie van Veiligheid en Justitie, samen met het Openbaar Ministerie, om te komen tot de reconstructie van deze betaling. Gegevens over die betaling konden twee vormen hebben: schriftelijk en digitaal.

Voor zover het gaat om het zoeken naar aanwezige schriftelijke documenten over de betaling aan Cees H., is dit aspect van de zoektocht al zo uitvoerig behandeld in Rapport 1 dat de Onderzoekscommissie er in dit onderzoek niet verder op is ingegaan. In Rapport 1 is beschreven dat de bankafschriften van de bewuste betaling zich steeds hebben bevonden in een dossier in Amsterdam. De zoektocht (in vijf stadia) in opdracht van minister Opstelten heeft er echter niet toe geleid dat ze daar tijdig werden gevonden. Die vondst gebeurde immers pas later, door de Erfgoedinspectie, op 8 juli 2015, ruim na het aftreden van minister Opstelten.

Ook het zoeken naar eventueel nog aanwezige én raadpleegbare digitale informatie is al meteen na de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, begonnen. Deze zoektocht heeft uiteindelijk, op 8 maart 2015, geleid tot de vondst van 'het bonnetje'. Die ontdekking leidde de volgende dag tot het aftreden van minister Opstelten en, met hem, staatssecretaris Teeven. Het is deze digitale zoektocht die centraal staat in dit onderzoeksrapport.

Wil zo'n digitale zoektocht leiden tot de gezochte gegevens, dan is de allereerste voorwaarde de beschikbaarheid van digitale gegevensdragers met daarop de gezochte informatie, in dit geval de gegevens over de overboekingen aan Cees H. door het arrondissement Amsterdam in 2001. Al bij het begin van de zoektocht bleek dat de desbetreffende systemen al geruime tijd geleden waren uitgezet. In dit geval ging het om het systeem *Jufis P01* (SAP *4.0*), met daarop ook de gegevens over de betaling aan Cees H. *Jufis P01* is in 2002 vervangen door *Jurist PR1* (SAP *4.6*), dat op zijn beurt in 2012 is opgevolgd door *Leonardo (Oracle EBS)*.

Het SSC-ICT (het voormalig GDI) maakt van applicaties in het kader van incidentmanagement periodiek (dagelijks/wekelijks/maandelijks) *back-ups.* Dergelijke *back-ups* vervullen niet een archieffunctie en worden daarom geregeld vernietigd.

In het onderzoek van de Onderzoekscommissie is echter gebleken dat het *team O&I* van het SSC-ICT eind 2011 nog een ander soort *back-up* heeft gemaakt. Dit was een *back-up* van de gehele werkomgeving (alle applicaties) van het SSC-ICT naar de situatie van eind 2011. Zo'n *back-up* wordt jaar-*back-up* genoemd omdat deze aan het einde van het jaar – in dit geval 2011 – is gemaakt; hij bevat echter ook gegevens ouder dan een jaar. Voor een dergelijke *back-up* gelden geen formeel vastgelegde bewaartermijnen; de bewaartermijn wordt veelal bepaald door eigen inzicht en ervaring.

De bewuste jaar-*back-up* is op 4 juni 2014 gevonden. Op deze jaar-*back-up* bleek ook nog de applicatie *Jufis P01* te staan, met onder meer de betaalgegevens inzake Cees H. Dat systeem was weliswaar met ingang van 2002 afgesloten, maar het was tot begin 2012 nog wel raadpleegbaar geweest. De bewuste jaar-*back-up* stond opgeslagen op 26 tapes, die waren opgeborgen in een kluis in de kelder van het SSC-ICT. Op zes tapes stond de applicatie *Jufis P01*; deze zes tapes zijn in juni 2014, na de vondst, voorzien van een gele sticker.

De beschikbaarheid van deze *back-up tapes* was overigens pas de eerste stap van het volledige digitale reconstructieproces zoals dat uiteindelijk, van 6 tot en met 8 maart 2015, met succes is uitgevoerd. In hoofdstuk 2 is beschreven dat dit proces, na de vondst van de *back-up tapes*, in totaal nog acht volgende stadia heeft gekend, vanaf de stappen van het inlezen van de *tapes* op een *storage area network* en het vinden van de *hardware* voor het maken van een *restore* van de *tapes* tot de stap van het succesvol overzetten van de *datafiles* op

de *hardware*, met uiteindelijk de stappen van het starten van de applicatie en het vinden van de betaalgegevens, met gebruik van de informatie over de kenmerken van de betaling.

In elk geval was op voorhand, na de vondst op 4 juni 2014 van de *back-up tapes*, nog geenszins zeker dat ook elk van die achtereenvolgende stappen met succes zou kunnen worden uitgevoerd. Dat 'het bonnetje' op 5 juni 2014 – zoals *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 berichtte – 'zo goed als gevonden' was, strookt dan ook niet met het hiervoor genoemde stappenschema. Het is een suggestie die ook wordt tegengesproken door alle medewerkers van het SSC-ICT met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken. Immers, er moest nog een groot aantal stappen worden gezet. De leverancier van de *software* voor de *restore* had op voorhand laten weten dat het overzetten van de *data-files* op de *hardware* '*tricky*' zou zijn.

Na de vondst van de *back-up tapes* was het overigens niet aan het SSC-ICT om uit eigen beweging daarmee de bewerkingen uit te voeren die nodig waren om te bezien of de gezochte betaalgegevens alsnog konden worden achterhaald: als *service center* had het daarvoor een opdracht nodig. Die opdracht is echter niet direct gegeven na 4 en 5 juni 2014, toen de *back-up tapes* waren gevonden. Pas na de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, zou het komen tot zo'n opdracht aan het SSC-ICT. Na een ultieme inspanning bij het SSC-ICT werd toen, op 8 maart 2015, de gezochte digitale informatie alsnog gevonden.

De procesgang van de reconstructie

Het onderzoek van de Onderzoekscommissie betreft met name de activiteiten die gericht zijn geweest op de digitale reconstructie van de betaling aan Cees H. In dit rapport is beschreven dat het bewuste zoekproces kan worden onderverdeeld in vijf stadia.

Een eerste zoektocht vond al plaats in de weken voorafgaand aan de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014. Deze zoektocht was nog uitsluitend gericht op het boven water halen van dossiers over de ontnemingsschikking met Cees H. Daarbij kwam het BOOM-advies van 4 februari 2000 naar voren. Dit advies bevat het – naderhand geheel onjuist gebleken – bedrag van twee miljoen gulden, dat minister Opstelten zou gaan gebruiken als de enige eigen bron.

De tweede zoektocht volgde op de uitzending van 11 maart 2014 (en het debat in de Tweede Kamer daarover van 13 maart 2014) en liep tot 23 april 2014, de opdracht aan Van Brummen. Evenals in de eerste zoektocht, lag in de tweede zoektocht het voortouw bij het parket-generaal, in afstemming met het ministerie van Veiligheid en Justitie zelf, met name DGRR (DJOA). In deze tweede zoektocht nam het besef dat het hier ging om een ook politiek gevoelige kwestie snel toe. Zowel vanuit DJOA als het parket-generaal werd toen ook contact gelegd met het SSC-ICT. 'Eigenaar' van de systemen en opdrachtgever van het SSC-ICT is DFEZ. Een vraag vanuit DJOA, via DFEZ, aan het SSC-ICT leidde op 14 april 2014 tot het antwoord: 'het administratiesysteem waar de gezochte gegevens mogelijk in geregistreerd staan, is sinds begin 2012 definitief uit de lucht. Diverse administraties hebben nog specifiek rapportages/*data* uit het oude [*Jufis*] *P01* systeem gekregen voordat de stekker er definitief uit is gegaan.'

Op 23 april 2014 begon de derde zoektocht, met de onderzoeksopdracht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal aan Van Brummen. Daarmee kwam het zoekproces geheel in handen van het Openbaar Ministerie, en was DGRR vervolgens in afwachting van de uitkomst daarvan. Van Brummen kreeg hetzelfde antwoord van het SSC-ICT. Hij nam dit antwoord op in de definitieve versie van zijn rapport van 26 mei 2014: 'Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem *Jurist*. Het systeem was inmiddels uitgezet.' Van Brummen leidde daaruit af dat er 'geen *back-ups* beschikbaar' waren.

Deze informatie in het rapport-Van Brummen vormde de basis voor de mededeling in de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014: 'Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.' Zoals hiervoor is gebleken, zou al na enkele dagen blijken dat die mededeling onjuist was.

De directeur DFEZ, Hogendoorn, was niet betrokken geweest bij de derde zoektocht, en kende ook het rapport-Van Brummen niet. Eerder, op 15 april 2014, tijdens de tweede zoektocht, had hij aan de plaatsvervangend directeur DFBC van DGRR een handreiking gedaan tot medewerking bij het zoeken naar digitale gegevens bij het SSC-ICT. Die handreiking had echter niet geleid tot enig vervolg. Hogendoorn kreeg op 3 juni 2014 kennis van de brief van die dag aan de Tweede Kamer. Hij was verbaasd over de mededeling in die brief, omdat hij meende te weten dat er wel degelijk *back-up tapes* zouden

zijn gemaakt. Hij legde daarover in de avond van 3 juni 2014 contact met Van Graft, de directeur van het SSC-ICT. Dit leidde op 4 juni 2014 tot de vierde zoektocht, nu geheel binnen het SSC-ICT. Al in de middag van die dag werden *tape*s gevonden waarop ook een *back-up* zou staan van de betalingen in *Jufis P01* in 2001.

De directeur van het SSC-ICT meende dat voor dat moment kon worden volstaan met die constatering en het veiligstellen van de bewuste *tapes*. Hij heeft dit op 5 juni 2014 aan de betrokken medewerkers van het SSC-ICT laten weten. De Onderzoekscommissie wijst erop dat op dat moment nog geen sprake was van enige bewerking aan/met de bewuste *tapes*. Evenmin was de mededeling van Van Graft een opdracht om een al lopende bewerking stop te zetten: voor elke verdere stap na de vondst van de *tapes* en het inlezen van de gegevens (om vast te stellen dat ook de *data* van *Jufis P01* op de *tapes* te vinden waren) zou een opdracht nodig zijn van de kant van DFEZ, de 'eigenaar' van de desbetreffende systemen die bij het SSC-ICT onder beheer zijn, ook met het oog op de daarvoor te maken kosten.

Van de vondst van de *tapes* werd op vrijdag 6 juni 2014, 7.35 uur, door een medewerker van het SSC-ICT mededeling gedaan aan een medewerker van DFEZ. Om 8.57 uur kreeg Hogendoorn een e-mailbericht door met die informatie. Hogendoorn heeft, naar zijn zeggen, meteen daarna SG Cloo, zijn directe leidinggevende, ingelicht over de vondst. Cloo zou er vervolgens mee hebben volstaan daarvan kennis te nemen. In de middag van 6 juni heeft Hogendoorn een van zijn afdelingshoofden laten weten dat hij de SG had ingelicht. Cloo heeft verklaard geen herinnering te hebben aan de informatie van Hogendoorn.

De Onderzoekscommissie acht de mededeling van Hogendoorn op dit punt meer aannemelijk dan die van Cloo: Hogendoorn is zeer specifiek in zijn verklaring, en wordt daarin bevestigd door het afdelingshoofd van DFEZ. Het ligt ook voor de hand dat Hogendoorn op dat moment de vers door hem ontvangen informatie over de *back-up tapes* niet voor zich heeft willen houden. Gezien zijn actie op 3 juni 2014 had deze informatie voor hem immers belangrijke betekenis. Zo bezien, lag het dan ook in de rede dat hij in elk geval zijn SG zou informeren. Hogendoorn was tot dan toe immers geheel buiten het zoekproces gehouden en de SG was zijn directe leidinggevende. Cloo erkent de nauwgezetheid van Hogendoorn, en stelt daar tegenover slechts dat hij geen herinnering heeft aan hun gesprek op 6 juni 2014. Hierna, in paragraaf 9.3, zal de Onderzoekscommissie terugkomen op deze aannemelijkheidsconstructie.

Vaststaat dat het SSC-ICT na 6 juni 2014 niet al direct een opdracht heeft gekregen tot bewerking van de *tapes*. Zoals gezegd, herinnert Cloo zich de bewuste mededeling van Hogendoorn niet; hij heeft op dat moment in elk geval geen stappen gezet. Hogendoorn heeft volstaan met de door hem gestelde mededeling aan Cloo (en aan een van zijn afdelingshoofden), en deze niet ook gedaan in de vergadering van de bestuursraad van 6 juni 2014, dan wel direct aan loco-SG en directeur-generaal Roes en/of aan Baarends, directeur DFBC van DGRR.

Zo kon het gebeuren dat pas de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, 4 maart 2015, de beslissende duw gaf tot verdere stappen met de *back-up tapes*. Dit werd de vijfde en laatste zoektocht, van 5 tot en met 8 maart 2015. Het SSC-ICT kreeg toen wél de opdracht vanuit DFEZ, daartoe aangezet vanuit de leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie, om te gaan zoeken naar de betaalgegevens. Deze zoektocht leidde op 8 maart 2015 tot de vondst van de schermafdruk ('het bonnetje'). In hoofdstuk 6 is uiteengezet dat het in die paar dagen nog tot het laatst onzeker was of de toen ingezette ultieme zoekactie zou leiden tot succes.

In de laatste fase van de zoektocht – nadat het was gelukt om toegang te krijgen tot informatie uit *Jufis P01* – is gebruikgemaakt van de door *Nieuwsuur* naar buiten gebrachte gegevens over de afwikkeling van de ontnemingszaak, met daarin ook het kenmerk van de betaling aan Cees H. Met dit kenmerk kon toen worden gezocht naar de schermafdruk met het bedrag van deze betaling en andere informatie over die betaling. Er is toen overigens ook gezocht met het parketnummer van de hasjzaak tegen Cees H. Dit parketnummer was ook al in 2014 bekend, en genoemd in de ontnemingsschikking. Ook met dit parketnummer kon de schermafdruk worden gevonden. Dit betekent dat de informatie in de uitzending van *Nieuwsuur* over het kenmerk van de betaling niet een noodzakelijke voorwaarde is geweest voor het uiteindelijke slagen, op 8 maart 2015, van de zoektocht: ook met de informatie die al in maart/april 2014 beschikbaar was, had op zichzelf, in de laatste van de tien stappen tot bewerking van de *tapes*, datzelfde resultaat kunnen worden bereikt.

9.2 Interpretatie van de onderzochte gang van zaken

De aanleiding tot het onderzoek van de Onderzoekscommissie vormt de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016. De in die uitzending getoonde

e-mailberichten wekken de suggestie dat van hogerhand zou zijn besloten om het zoeken naar 'het bonnetje' te staken. In dat verband werd de vraag opgeworpen of hier sprake is geweest van een doofpot.

De vraag is nu hoe de bevindingen van de Onderzoekscommissie moeten worden geïnterpreteerd. Geven deze inderdaad aanwijzingen voor de situatie van een doofpot? Of wijzen zij er veeleer op dat de oorzaak van het feit dat de uitdrukkelijke wens van minister Opstelten om te komen tot een succesvolle reconstructie pas in een zeer laat stadium tot resultaat heeft geleid, moet worden gezocht in onvoldoende regie en een tekort aan samenwerking?

Doofpot?

De situatie van een doofpot veronderstelt dat op enig hoger niveau, gegeven het feit dat (ook) daar bekend is dat de gezochte informatie over de betaalgegevens op zichzelf langs digitale weg ontsloten zou kunnen worden, niettemin en welbewust is besloten om die weg niet (verder) te (laten) bewandelen, en om in dat kader aan het uitvoerende niveau (het SSC-ICT) opdracht te (laten) geven om stappen op die weg te staken. De Onderzoekscommissie is tot de conclusie gekomen dat zo'n situatie zich niet heeft voorgedaan. Hierna zal zij deze conclusie toelichten.

Als in de hiervoor bedoelde zin sprake zou zijn geweest van een situatie van een doofpot, dan zou dit allereerst hebben moeten betekenen dat leidinggevenden en medewerkers van het SSC-ICT (evenals DFEZ) al in de maanden tot 3 juni 2014 moeten hebben geweten dat gegevens over de financiële afwikkeling in 2001 van de ontnemingsschikking opgeslagen én toegankelijk waren op *tapes* uit 2011. Bovendien hadden zij dan toch ook voldoende weet moeten hebben gehad van het grote (politieke) belang van het vinden van de bewuste betaalgegevens.

De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat de aanwezigheid van *tapes* met de gezochte betaalgegevens tot 4 juni 2014 niet bekend is geweest bij de in de eerste drie zoektochten geraadpleegde medewerkers van het SSC-ICT, en evenmin bij DFEZ. Een groot deel van de betrokken actoren heeft bij de Onderzoekscommissie aangegeven simpelweg niet te hebben geweten van het bestaan van deze *tapes* met een *back-up*.

Het contact van DFEZ met het SSC-ICT verliep in deze zaak via de afdeling applicatiebeheer van het SSC-ICT. Op die afdeling – de Onderzoekscommissie heeft hiernaar nadrukkelijk navraag gedaan – was het niet bekend dat

het *team O&I,* dat behoort tot een andere afdeling van het SSC-ICT (de afdeling beheer infrastructuur), in 2011 een *back-up* had gemaakt van de volledige werkomgeving aan het eind van 2011 van applicaties die het ministerie van Veiligheid en Justitie tot dan had gebruikt. Daaronder bevond zich ook nog het oude en al lang uitgeschakelde, maar toen nog wel raadpleegbare *Jufis P01*. Binnen het SSC-ICT was alleen algemeen bekend dat schriftelijk vastgelegde opdrachten van DFEZ aan het SSC-ICT niet langer dan zeven jaar bewaard werden. Bovendien waren er geen contractueel vastgelegde afspraken tussen DFEZ (als 'eigenaar') en het SSC-ICT (als *service center*) over het maken van een specifieke *back-up* van *Jufis P01*.

Overigens is in dit onderzoek ook gebleken dat er niet steeds een precies beeld bestond over de applicatie waarin informatie over de financiële afwikkeling van de betaling aan Cees H. zich zou bevinden. In zijn e-mailbericht van 3 juni 2014 om 18.03 uur aan Baarends, directeur DFBC van DGRR, doelde Hogendoorn op *Jurist.* Dat systeem was echter de opvolger van *Jufis P01*. In die zin is het een zeker toeval dat de vraag van Hogendoorn aan Van Graft er vervolgens toch toe heeft geleid dat de *back-up tapes* uit 2011 met daarop ook *Jufis P01* werden ontdekt. Zonder die interventie van Hogendoorn bij Van Graft zou het vermoedelijk zijn gebleven bij de mededeling in de brief van 3 juni 2014.

Verder heeft de Onderzoekscommissie in haar gesprekken met betrokkenen kunnen vaststellen dat de politieke context van de zoektocht naar de betaalgegevens en het politieke en ambtelijke belang van die informatie onbekend was bij een groot deel van de betrokken medewerkers van het SSC-ICT (evenals overigens bij medewerkers van DFEZ). Het SSC-ICT blijkt in het dagelijkse werk ver af te staan van 'politiek Den Haag', met zijn verwikkelingen.

Gelet op het voorgaande is het begrijpelijk dat de navraag in de tweede en derde zoektocht bij medewerkers van het SSC-ICT steeds heeft geleid tot het antwoord dat 'het administratiesysteem waar de gezochte gegevens mogelijk in geregistreerd staan, [...] sinds begin 2012 definitief uit de lucht is [...]. Diverse administraties hebben nog specifiek rapportages/*data* uit het oude [*Jufis*] *P01*-systeem gekregen voordat de stekker er definitief uit is gegaan.'

Hierna, in paragraaf 9.3, zal de Onderzoekscommissie haar oordeel geven over de gedragingen van de betrokken actoren in de periode van de eerste drie zoektochten. De bevindingen daarover geven haar geen reden voor het oordeel dat in die fase sprake is geweest van een door hen beoogde of gecreeerde doofpotsituatie.

Toen medewerkers van het *team O&I* op 4 juni 2014 intern hadden laten weten dat, via een *jaar-back-up,* in 2011 ook gegevens uit *Jufis P01* waren vastgelegd, heeft het SSC-ICT die informatie meteen gemeld aan DFEZ. Het was op dat moment niet aan het SSC-ICT om, als opdrachtnemer, verdere stappen te zetten zonder daartoe van zijn 'eigenaar' DFEZ een opdracht te hebben gekregen. Zo bezien, kan ook ten aanzien van het SSC-ICT niet worden gesproken van een doofpotsituatie. Integendeel: het SSC-ICT heeft de belangrijke vondst die daar op 4 juni 2014 was gedaan, en die haaks stond op de mededeling van 3 juni 2014 aan de Tweede Kamer, direct gedeeld met zijn 'eigenaar', DFEZ.

Hogendoorn vond in de mededeling over de vondst van de *tapes* bevestiging van zijn vermoeden dat er wel degelijk nog een *back-up* was. Hij kreeg dat als volgt bericht: 'Het blijkt inderdaad dat er *back-up* van het systeem is. Om het *live* te brengen, zou GDI specifiek opdracht moeten krijgen want daar zullen kosten aan verbonden zijn [...].' Hogendoorn was in de voorgaande maanden geheel buiten de zoektochten naar de betaalbewijzen gehouden. Naar zijn zeggen heeft hij op 6 juni 2014 SG Cloo ingelicht, en dat dezelfde middag ook aan zijn afdelingshoofd laten weten. Hij heeft volstaan met het inlichten van de SG, zijn directe leidinggevende. Als SG was Cloo in de – coördinerende – positie om ervoor te zorgen dat de opstellers van de mededeling in de brief van 3 juni 2014 én de minister zouden worden geïnformeerd over het feit dat die mededeling alsnog onjuist was gebleken. En om het ertoe te leiden dat aldus, gezien het politieke belang van dit gevoelige dossier, alsnog een zoekopdracht aan het SSC-ICT tot stand zou komen.

De Onderzoekscommissie concludeert dat het SSC-ICT in 2014 van geen van de eenheden/personen die daartoe bevoegd waren een opdracht heeft ontvangen om de gevonden *back-up tapes* ook daadwerkelijk te gaan te lezen. Anders geformuleerd:

er is niet een opdracht gegeven aan het SSC-ICT om iets niet (verder) te doen; daarentegen is in juni 2014 een opdracht aan het SSC-ICT uitgebleven om iets wél te gaan doen.

De Onderzoekscommissie ziet in haar bevindingen geen aanwijzing dat dit welbewust zo is gebeurd. Ook in zoverre geeft dit onderzoek haar geen aanleiding om te oordelen dat sprake zou zijn geweest van een doofpotsituatie.

Dit wil echter niet zeggen dat de Onderzoekscommissie geen reden ziet voor kritische kanttekeningen bij de gedragingen van verschillende actoren. Hierna, in paragraaf 9.3, zal zij haar oordeel geven over hun gedragingen in dezen.

Gebrek aan regie

Met de conclusie dat de Onderzoekscommissie geen aanwijzingen ziet voor een doofpotsituatie, is over de interpretatie van de gang van zaken tot en met juni 2014 bepaald niet alles gezegd. Het beeld dat ook uit dit nadere onderzoek van het digitale reconstructieproces wél naar voren komt, is namelijk dat van een evident gebrek aan regie in de politiek zeer gevoelige zaak van de ontnemingsschikking. Nog weer anders gezegd: verkokering, een gebrek aan eenheid van optreden en een ontbreken van politieke sensitiviteit.

DGRR was aangewezen als 'de probleemeigenaar' van het dossier van de ontnemingsschikking. Dat was op zichzelf een keuze die voor de hand lag. De behandeling van dit dossier werd met een zekere geheimhouding omgeven, althans zo heeft Cloo – evenals mevrouw Stordiau-van Egmond – dat de Onderzoekscommissie laten weten. Niettemin had de SG, gezien zijn positie in de ambtelijke organisatie en zijn scharnierfunctie naar de politieke leiding, kunnen – en moeten – zorgen voor voldoende afstemming van DGRR met de andere in deze relevante eenheden. SG Cloo heeft dat echter nagelaten, en het bovendien veeleer laten gebeuren dat hij zelf in deze politiek gevoelige zaak – van meet af aan en tot het laatst – geheel terzijde werd gehouden, zodat hij feitelijk buitenspel heeft gestaan.

Het voorgaande duidt op wat eerder in dit rapport de context is genoemd waarbinnen de behandeling van de zaak van de ontnemingsschikking zich heeft afgespeeld. In de bewuste periode – de jaren 2014 en 2015 – was sprake van slechte verhoudingen binnen de ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Een belangrijke taak van de secretaris-generaal is om ervoor te zorgen dat het ministerie functioneert als één geheel, om aldus de 'eigen' bewindspersonen in staat te stellen hun politieke verantwoordingsplicht jegens de Tweede Kamer te allen tijde goed te vervullen. Daarvoor is vereist dat de directeuren-generaal en de zelfstandige directeuren, binnen het verband van de bestuursraad, samen een team vormen en eensgezind met de SG optreden.

Daarvan was binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie in 2014 en 2015 echter geen sprake. Vergeleken met zijn voorganger wist SG Cloo, aangetreden in 2012, zich niet een positie te verwerven van onbetwist gezag, veeleer

integendeel. Onder zijn voorzitterschap heeft de bestuursraad niet een hecht team gevormd, en aldus niet de functie kunnen vervullen van platform van uitwisseling van informatie, en van gelijke gerichtheid aan de top van het ministerie. Het beeld van de cultuur in die periode aan de top van het ministerie van Veiligheid en Justitie zoals dat in het onderzoek naar voren is gekomen, is veeleer dat van ieder voor zich, binnen de grenzen van de eigen taak/functie, en met het ontbreken van voldoende wederzijdse betrokkenheid en tegenspraak.

In die situatie heeft het bij de behandeling van het dossier van de ontnemingsschikking in 2014 en 2015 (tot 9 maart 2015, de dag van het aftreden van de beide bewindslieden) ontbroken aan duidelijke, eenduidige en krachtige regie, en aan goede coördinatie en communicatie. Ondanks de inzet en ongetwijfeld goede bedoelingen van vele betrokkenen bij de achtereenvolgende zoektochten, komt voor de gebeurtenissen in deze periode het beeld op van gebrek aan daadkracht en eenheid.

De vraag is of dit per saldo niet ernstiger is dan toedekken en weghouden, zoals dat kenmerkend is voor de situatie van een doofpot. Daargelaten het – beslist af te keuren – oogmerk van een doofpot: zo'n situatie veronderstelt in elk geval het organisatorische vermogen en de bestuurskracht om zaken effectief toe te dekken, en dat zo te houden. En ook om – met het oog daarop, en anders dan in deze zaak is gebeurd – de kring van betrokkenen zo klein mogelijk te houden. Van dat alles is naar het oordeel van de Onderzoekscommissie bij de zoektocht naar de digitale betaalgegevens geen sprake geweest.

9.3 Beoordeling van de gedragingen van de relevante actoren

A. DE GEDRAGINGEN IN 2014

In Rapport 1 heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking als haar oordeel uitgesproken

> 'dat de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie na (de aankondiging van) de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, grote moeite heeft gehad om de juiste feitelijke informatie te vergaren. Hierdoor was toenmalig minister Opstelten niet in staat zich naar behoren naar de Tweede Kamer te verantwoorden.'[1]

Het nu uitgevoerde nadere onderzoek bevestigt dit oordeel. In aansluiting op de hiervoor, in paragraaf 9.2, gegeven interpretatie van de onderzochte gang van zaken in 2014 geeft de Onderzoekscommissie nu haar nadere oordeel over de onderzochte gedragingen van afzonderlijke actoren (organisatieonderdelen en personen) rond de reconstructie van de betaalgegevens.

9.3.1 DGRR

De behandeling van het dossier van de ontnemingsschikking tussen het Openbaar Ministerie en Cees H. is in 2014 in handen gesteld van DGRR. Die keuze lag ook voor de hand, gezien de directe functionele relatie van DGRR met het Openbaar Ministerie. Binnen DGRR zijn met name twee directies betrokken geweest bij de zoektochten die vooraf zijn gegaan aan de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014: DJOA en DFBC.

a. DJOA

Binnen DJOA werd al direct een coördinerend beleidsadviseur aangewezen als *casemanager*. In een e-mailbericht aan het parket-generaal van 4 april 2014 heeft deze *casemanager* de elementen van de betaling aan Cees H. vergaand gespecificeerd. Die specificatie heeft in het vervolg van de zoektocht echter niet tot iets geleid.

b. DFBC

Op 4 april 2014 werd de plaatsvervangend directeur DFBC door de *casemanager* van DJOA benaderd in het kader van de tweede zoektocht. Dit bracht DFBC vervolgens tot het benaderen van een medewerker van DFEZ, die zich op zijn beurt voor de zoektocht wendde tot een medewerker van het SSC-ICT. Het is alleszins begrijpelijk – want vaak doelmatig en doelgericht – dat in een ambtelijke organisatie (ook) veel gebruik wordt gemaakt van informele contacten. De Onderzoekscommissie is echter van oordeel dat in deze gevoelige zaak er vanuit DFBC ten onrechte van is afgezien om verzoeken om medewerking aan/in de zoektocht tenminste ook direct uit te zetten bij de leiding van de desbetreffende organisatieonderdelen, in dit geval bij de directeur DFEZ en de directeur SSC-ICT.

De directeur SSC-ICT zou aldus meteen in de positie zijn geweest om te bepalen wie in zijn organisatie het meest aangewezen was om mee te werken aan het gevraagde antwoord. De directeur DFEZ is op 15 april 2014 in kennis gesteld van de tweede zoektocht, nadat vanuit het SSC-ICT een reactie was gekomen. Hij heeft toen – terecht – de leiding van DFBC gevraagd of hij be-

hulpzaam kon zijn bij het verdere zoeken, met een daartoe dan te geven duidelijke opdracht. DFBC heeft vervolgens echter ten onrechte nagelaten DFEZ in te schakelen, met een duidelijke zoekopdracht voor het SSC-ICT, althans om hem te laten weten waarom zijn inbreng toen niet (meer) nodig werd geacht.

Op 3 juni 2014 wendde Hogendoorn, directeur DFEZ, zich tot Baarends, directeur DFBC van DGRR, met het signaal dat de mededeling in de brief aan de Tweede Kamer over het niet meer aanwezig zijn van *back-ups* mogelijk onjuist zou zijn. Baarends heeft in zijn reactie naar Hogendoorn dat signaal toen in feite als niet ter zake doende aangemerkt. Ten onrechte heeft hij ervan afgezien om er op enig moment nadien bij Hogendoorn op terug te komen, met de vraag of Hogendoorn wellicht nog iets naders te weten was gekomen. Bovendien had hij zich, zekerheidshalve, ook zelf tot de directeur van het SSC-ICT kunnen wenden, ter verificatie van de mededeling in de brief van 3 juni 2014. Ten slotte is niet gebleken dat Baarends zijn DG Roes in kennis heeft gesteld van het signaal dat Hogendoorn hem op 3 juni 2014 had gegeven.

c. De leiding van DGRR

DJOA heeft de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014 voorbereid, en daarvoor gebruikgemaakt van de informatie van de kant van het SSC-ICT uit de tweede en derde zoektocht. Niet is gebleken dat DJOA en de leiding van DGRR zich een eigen kritisch oordeel hebben gevormd over de kwaliteit van de beide zoekslagen en met name van hun conclusie: er is volledig afgegaan op de aangereikte informatie over het niet bestaan van *back-ups*, met name die in het rapport-Van Brummen. In de verschillende rondes van bespreking van het rapport-Van Brummen, in mei 2014, is niet stilgestaan bij de herkomst en onderbouwing van de mededeling in dat rapport over het niet meer aanwezig zijn van *back-up tapes.*

Na de ontvangst van het definitieve rapport-Van Brummen, op 26 mei 2014, lag de eindverantwoordelijkheid voor de voorbereiding van de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer over de uitkomst van de zoektochten tot dan toe weer volledig bij Roes, als directeur-generaal, tevens loco-SG. Het betrof hier een onderwerp – ICT – waarmee hij en de betrokken medewerkers van DJOA niet erg vertrouwd waren. Uit diens rapport bleek dat Van Brummen de directie zelf van het SSC-ICT niet had geraadpleegd. Het had daarom in de rede gelegen dat Roes de directeur van het SSC-ICT, Van Graft, de gelegenheid zou hebben geboden om op de stelling van Van Brummen over de

back-ups te reageren voordat de eindversie van de brief aan de Tweede Kamer werd vastgesteld. De Onderzoekscommissie is van oordeel dat dit ten onrechte niet is gebeurd.

9.3.2 *Openbaar Ministerie*

Alvorens ook de andere actoren binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie te behandelen, zal hier eerst worden stilgestaan bij de gedragingen van het Openbaar Ministerie in het kader van de eerste drie zoektochten naar digitale gegevens. Geoordeeld moet dan worden dat het parket-generaal in de eerste zoektochten amper is doorgedrongen tot het SSC-ICT. Zoals hiervoor al is opgemerkt, is ook het parket-generaal er niet toe overgegaan om (ook), zo nodig via DFEZ, de leiding van het SSC-ICT te benaderen.

In Rapport I is al geoordeeld dat het door minister Opstelten gelaste grondige onderzoek ('uiterste inspanning') ten onrechte is opgedragen aan het Openbaar Ministerie, in plaats van aan een onafhankelijk onderzoeker. En voorts dat het onderzoek door Van Brummen onvoldoende grondig is geweest. Dit laatste betrof niet alleen het onderzoek in het archief in Amsterdam, waar de betaalgegevens zich bevonden maar daar door Van Brummen niet zijn aangetroffen. Ook is de oriëntatie van Van Brummen bij het SSC-ICT veel te beperkt geweest. In een situatie waarin de minister zo onder vuur lag en binnen zijn eigen organisatie zoveel vragen leefden, zou het bovendien voor de hand hebben gelegen als op z'n minst de *casemanager* DGRR zou zijn toegevoegd aan de ondersteuning van Van Brummen. Ook daarvan is afgezien.

Voorts is de Onderzoekscommissie van oordeel dat het parket-generaal er ten onrechte van heeft afgezien om de autoriteiten in Luxemburg te verzoeken om medewerking aan het vinden van de betaalgegevens, waar het betrof de twee banken in Luxemburg. Over de vraag naar de bevoegdheid om dergelijke medewerking te verlangen, heeft discussie bestaan. Naar het oordeel van de Onderzoekscommissie had echter niets het parket-generaal behoeven te beletten om de autoriteiten in Luxemburg te vragen om medewerking. In elk geval valt niet in te zien welk overwegend bezwaar kon bestaan tegen louter een dergelijk verzoek. Het is niet uit te sluiten dat ook langs die weg meer duidelijkheid over de betaalgegevens te verkrijgen was geweest.

9.3.3 DFEZ

DFEZ is 'eigenaar' van de financiële informatiesystemen die bij het SSC-ICT in beheer zijn voor zover het gaat om digitale informatie binnen het domein van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarmee is DFEZ in de formele positie om het SSC-ICT opdrachten te geven, vergezeld van de daarmee gemoeide middelen. Zoals hiervoor al is opgemerkt, heeft Hogendoorn, directeur DFEZ, er medio april 2014 goed aan gedaan om, gezien zijn relatie tot het SSC-ICT, DFBC zijn diensten aan te bieden bij de tweede zoektocht. Daar is niet op ingehaakt, terwijl de directeur DFEZ vervolgens vanuit DGRR ook niet betrokken is geweest bij de opdracht aan Van Brummen en bij diens onderzoek. Hij is evenmin betrokken geweest bij de voorbereiding van de bewuste mededeling in de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014.

Mede bezien tegen die achtergrond, heeft Hogendoorn, als directeur DFEZ, na kennisname – langs indirecte weg – van de brief aan de Tweede Kamer, juist gehandeld door direct de directeur DFBC te wijzen op een mogelijk feitelijke onjuistheid in die brief waar het betrof de beschikbaarheid van *back-ups* bij het SSC-ICT. Dit ongeacht het feit dat hij op dat moment zelf in de – onjuiste – veronderstelling verkeerde dat het moest gaan om *Jurist PR1* (in plaats van *Jufis P01*). Hogendoorn heeft zich diezelfde dag over die eventuele *back-ups* terecht ook gewend tot de directeur van het SSC-ICT. Daarna heeft hij zijn afdelingshoofden steeds op de hoogte gehouden van de volgende ontwikkelingen.

Toen DFEZ vroeg in de ochtend van 6 juni 2014 in kennis was gesteld van de vondst bij het SSC-ICT van de *back-up tapes*, heeft Hogendoorn dat terecht meteen gemeld aan zijn direct-leidinggevende, de SG, een stap waarvan hij die middag zijn afdelingshoofd in kennis heeft gesteld. Tegenover de Onderzoekscommissie heeft Hogendoorn gezegd dat hij 'aan de SG [had] gemeld dat er *back-ups* waren en dat die vermoedelijk te activeren waren'. Hiervoor is opgemerkt dat SG Cloo geen herinnering heeft aan deze melding, en heeft de Onderzoekscommissie uiteengezet dat zij de lezing van Hogendoorn meer aannemelijk acht dan die van Cloo. De beoordeling van de gedragingen van Cloo volgt hierna (paragraaf 9.3.5).

Wat er ook zij van het verschil in lezing tussen Hogendoorn en Cloo over een contact tussen beiden op 6 juni 2014, de Onderzoekscommissie is van oordeel dat Hogendoorn op dat moment ten onrechte heeft volstaan met het door hem gestelde informeren van alleen SG Cloo. Ook vanuit zijn deelname

aan de bestuursraad mocht Hogendoorn worden geacht (althans globaal) op de hoogte te zijn van het feit dat onder regie van DGRR gezocht werd naar de bewuste betaalgegevens. Hij heeft dan ook ten onrechte achterwege gelaten om tenminste ook Roes te informeren, al dan niet in – of *en marge* van – de vergadering van de bestuursraad, later, in de ochtend van 6 juni 2014, waar ze elkaar hebben getroffen. Dit geldt temeer omdat Hogendoorn eveneens geacht mocht worden voldoende op de hoogte te zijn van de stroeve verhoudingen en de gebrekkige communicatie in de ambtelijke top van het ministerie en over de beperkte betrokkenheid van SG Cloo bij beleidsinhoudelijke onderwerpen.

Voor zover Hogendoorn zich in dezen beroept op de grenzen van zijn functie als directeur DFEZ, getuigt dat naar het oordeel van de Onderzoekscommissie van een te strikte taakopvatting. Hogendoorn heeft in dit kader naar voren gebracht dat destijds binnen het verband van de bestuursraad in hoge mate sprake was van een cultuur van non-interventie in andermans portefeuille. Die omstandigheid kan zijn handelwijze tot op zekere hoogte verklaren, maar is naar het oordeel van de Onderzoekscommissie ontoereikend om haar – in een politiek zo gevoelige zaak als deze – ook te rechtvaardigen.

9.3.4 Het SSC-ICT

Het SSC-ICT functioneert sinds 1 januari 2014 onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In het verlengde van het GDI, dat is opgegaan in het SSC-ICT, is het ministerie van Veiligheid en Justitie als opdrachtgever en gebruiker betrokken gebleven bij het SSC-ICT.

In de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016 is de formele relatie tussen het ministerie van Veiligheid en Justitie, in dezen vertegenwoordigd door DFEZ, en het SSC-ICT onderbelicht gebleven. Het SSC-ICT is een *shared service center*, die met de aangesloten ministeries dienstverleningsovereenkomsten heeft gesloten. Het eerste kernpunt van zo'n overeenkomst is dat het desbetreffende ministerie, in dit geval vertegenwoordigd door DFEZ, 'eigenaar' is van de *data* die bij het SSC-ICT in beheer zijn. Het SSC-ICT zorgt er 'slechts' voor dat de daar in beheer zijnde systemen 'draaien': functioneren en toegankelijk zijn. De verhouding tussen het SSC-ICT en zijn 'klanten' is strikt zakelijk. Verzoeken worden vastgelegd in *calls* en de afhandeling van deze meldingen wordt verrekend. Alleen geautoriseerde *callers* kunnen opdrachten geven en bij alle opdrachten waarin de dienstverleningsovereenkomst

niet voorziet, is expliciete opdrachtverlening nodig. Dat was het geval in 2015 bij de *restore* en ook al bij de vierde zoektocht in 2014.

In het onderzoek is gebleken dat tijdens de tweede en derde zoektocht verschillende medewerkers van het *team* ERP van het SSC-ICT zijn benaderd met de vraag of er nog gegevens uit 2001 beschikbaar waren, en dat zij die vraag ontkennend hebben beantwoord. Het feit dat collega's van het *team O&I* een jaar-*back-up* hadden gemaakt waarop ook nog de gegevens uit 2001 stonden, was op dat moment bij de applicatiebeheerders van het *team* ERP niet bekend.

Vaststaat verder dat de directeur van het SSC-ICT op de avond van 3 juni 2014, daartoe aangezet door de directeur DFEZ en ook vanuit zijn eigen vermoeden dat er wellicht toch nog *back-up tapes* zouden kunnen zijn, meteen opdracht heeft gegeven om alsnog te zoeken naar eventuele *back-up tapes*. Toen deze *tapes* op 4 juni gevonden waren, heeft de directeur SSC-ICT op 5 juni besloten dat voor dat moment kon worden volstaan met die wetenschap. Gegeven de status van het SSC-ICT als dienstverlenende organisatie, die alleen werkt in opdracht, heeft hij dat besluit op zichzelf terecht genomen. De daarbij gegeven opdracht om de *tapes* 'goed te bewaren' wijst niet op een doofpot, maar veeleer op de verwachting dat na het informeren van de directeur DFEZ over de vondst van de *tapes* spoedig een opdracht zou kunnen volgen tot verdere bewerking van de *tapes*. Het feit dat op de bewuste *tapes* al – ter herkenning – *post-it stickers* zijn geplakt, is hiertoe ook een aanwijzing.

De vraag van Hogendoorn of er nog *tapes* met een *back-up* aanwezig waren, was een verzoek geweest waarvan de daarmee gemoeide kosten zijn verrekend onder het basiscontract tussen het SSC-ICT en het ministerie van Veiligheid en Justitie. De vraag of de gevonden *tapes* moesten worden ingelezen en eventuele vervolgstappen behoefden echter een afzonderlijke, specifieke opdracht van 'de eigenaar': het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Terecht is er vanuit het SSC-ICT wel voor gezorgd dat DFEZ direct werd ingelicht over de vondst van de *tapes*. In afwachting van een eventuele opdracht tot *restore* en verder onderzoek aan de *tapes*, kon het SSC-ICT hiermee volstaan. Zoals bekend kwam die opdracht pas na de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015.

Alles overziende, is de Onderzoekscommissie van oordeel dat de betrokken medewerkers van het SSC-ICT professioneel hebben gehandeld en hun taken

naar behoren hebben uitgevoerd. De uitspraken van minister Van der Steur en van staatssecretaris Dijkhoff tijdens het debat in de Tweede Kamer op 16 december 2015 doen geen recht aan de inspanningen van de medewerkers van het SSC-ICT in 2014.

9.3.5 De hoogste ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie

In het onderzoek is gebleken dat de plaatsvervangend SG, mevrouw Stolk-Luyten, in 2014 geen enkele betrokkenheid en bemoeienis heeft gehad met de zoektochten naar de betaalgegevens. Pas bij de vijfde zoektocht is zij daarbij betrokken geraakt, door een opdracht van Roes, namens de minister, op 6 maart 2015 (zie hierna, paragraaf 9.3.6). Mevrouw Stolk-Luyten was weliswaar de chief information officer (CIO) van het ministerie, maar dit betrof een systeemverantwoordelijkheid, en had in 2014 niet geleid tot enige betrokkenheid bij een specifieke operatie als de onderhavige zoektocht. In hoofdstuk 2 is overigens al opgemerkt dat de plaatsvervangend SG in de leiding van het ministerie pas in een laat stadium in aanmerking komt om de SG te vervangen bij diens aanwezigheid. De eerste vervanger is de loco-SG; voor die taak is de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving als eerste aangewezen.

Het is de Onderzoekscommissie opgevallen dat de SG, Cloo, in het hele zoektraject in 2014 vrijwel buiten beeld is geweest. Hij heeft dat zelf verklaard uit zijn taakverdeling op dit punt met Roes, de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving. Dit kan er naar het oordeel van de Onderzoekscommissie echter niet aan afdoen dat van Cloo had mogen worden verwacht dat hij, als SG, zich regelmatig goed op de hoogte had gesteld en gehouden van de behandeling en voortgang van dit gevoelige dossier. Hij had er geen genoegen mee mogen en moeten nemen dat hij zich in dezen in feite volledig op een zijspoor bevond. Dit geldt temeer omdat hij destijds onder meer was aangetrokken in verband met zijn ervaring op het terrein van ICT.

Cloo heeft laten weten dat hij geen herinnering heeft aan een gesprek met Hogendoorn op 6 juni 2014, waarin Hogendoorn, naar zijn zeggen, mededeling zou hebben gedaan over de vondst van de *back-up tapes* bij het SSC-ICT, en daarmee van de onjuistheid op dit punt in de toen zeer recente brief van de Tweede Kamer. De Onderzoekscommissie heeft hiervoor opgemerkt dat zij de lezing van Cloo op dit punt minder aannemelijk acht dan die van Hogendoorn.

Als daarvan wordt uitgegaan, dan brengt dat de Onderzoekscommissie tot het oordeel dat Cloo op 6 juni 2014 de mededeling van Hogendoorn ten onrechte slechts voor kennisgeving heeft aangenomen. Dit betekent namelijk een onderschatting van het politieke gewicht van de desbetreffende informatie, en van de verantwoordelijkheid waarvan een SG op basis van dergelijke informatie blijk had moeten geven.

Maar ook als op dit punt Cloo in zijn lezing wél zou worden gevolgd, dan moet nog steeds worden geoordeeld dat hij ernstig is tekortgeschoten in de regie zoals die in een gevoelig dossier als dit zeker ook van een SG als hoogste ambtenaar van het ministerie mocht en mag worden verwacht.

Cloo heeft de Onderzoekscommissie laten weten wél een duidelijke herinnering te hebben aan een gesprek tussen hem en mevrouw Stolk-Luyten op 11 maart 2015. Vaststaat dat mevrouw Stolk-Luyten hem toen het Memo van 10 maart 2015 heeft overhandigd. Cloo zou, naar zijn zeggen, dat Memo vervolgens aan haar hebben teruggegeven. Mevrouw Stolk-Luyten bestrijdt echter de lezing van Cloo op dit punt. Hierna, in paragraaf 9.3.7, gaat de Onderzoekscommissie in op de gang van zaken rond het Memo van 10 maart 2015.

B. DE GEBEURTENISSEN IN 2015

Na de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, is alsnog opdracht gegeven tot het zoeken van digitale bewijzen over de betaling aan Cees H. Die zoektocht heeft succes gehad. Hierna zal de Onderzoekscommissie ingaan op het initiatief voor en de opdracht tot die vijfde zoektocht (paragraaf 9.3.6), en op het Memo van 10 maart 2015 (paragraaf 9.3.7).

9.3.6 De vijfde zoektocht

Cloo heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, hem aanleiding had gegeven om het initiatief te nemen tot een laatste, ultieme zoektocht. Daarover heeft hij zich toen verstaan met de waarnemend directeur DFEZ. Cloo gaf geen specifieke opdracht mee: 'de mogelijkheden verkennen'. De waarnemend directeur DFEZ nam direct in de ochtend van 5 maart 2015 contact op met MedewerkerVenJ6, een afdelingshoofd van DFEZ, die wist van de vierde zoektocht – en dus ook de *back-up tapes* – van 4 tot en met 6 juni 2014. Deze had daarna feitelijk de leiding in de vijfde zoektocht. Aan het einde van de middag van 5 maart 2015 liet hij per e-mail weten welke zoekstrategieën inmid-

dels waren ingezet. Dit e-mailbericht was onder meer gericht aan Cloo en Roes.

De Onderzoekscommissie stelt voorop dat het een SG, vanuit zijn positie, zeker toekomt om een initiatief te nemen zoals hiervoor genoemd. Cloo heeft de Onderzoekscommissie echter eveneens laten weten dat hij zijn initiatief had genomen zonder overleg met minister Opstelten en directeur-generaal Roes, en ook zonder hun naderhand te informeren over deze stap. De Onderzoekscommissie acht dit in zoverre opmerkelijk, omdat Cloo zich tot dan toe steeds verre had gehouden van enige bemoeienis met dit dossier. Wat hier ook van zij, vanuit zijn coördinerende verantwoordelijkheid had mogen worden verwacht dat Cloo minister Opstelten en Roes ten minste direct had geïnformeerd over de stap die hij had genomen. Dit ook al omdat de tweede uitzending van *Nieuwsuur* op het ministerie van Veiligheid en Justitie opnieuw tot de nodige commotie had geleid. Ten onrechte heeft Cloo daarvan afgezien.

Cloo heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat hij in de avond van 5 maart 2015 nog contact heeft gehad met de waarnemend directeur DFEZ. In de ochtend van 6 maart 2015 heeft hij over de stand van het onderzoek op dat moment gesproken met MedewerkerVenJ6. Hij zou hem toen voor de verdere aanpak hebben verwezen naar Roes. Daarna heeft Cloo ervan afgezien om zich tussentijds verder op de hoogte te houden van de vorderingen in deze – ook politiek gezien – zo belangrijke zoektocht. Cloo zou pas in de ochtend van maandag 9 maart 2015 weer worden ingelicht over de vondst van de gezochte betaalgegevens, en wel door mevrouw Stolk-Luyten.

Over de aanpak van de nieuwe zoektocht heeft Roes de Onderzoekscommissie laten weten dat minister Opstelten op vrijdag 6 maart 2015 de opdracht had gegeven om opnieuw een zoektocht in gang te zetten. Roes had daarop getracht contact op te nemen met SG Cloo maar had, naar zijn zeggen, hem toen niet kunnen bereiken. De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat Cloo die ochtend wel op het ministerie aanwezig was. Wat daar ook van zij, Roes heeft zich vervolgens, in zijn hoedanigheid van loco-SG, gewend tot mevrouw Stolk-Luyten. Hij belastte haar met de leiding van de nieuwe zoektocht, met daarbij de instructie dat zij rechtstreeks aan hem moest rapporteren over de voortgang en uitkomst van de zoektocht. Het was daarna mevrouw Stolk-Luyten aan wie het *team* bij het SSC-ICT heeft gerapporteerd. Zij informeerde op de avond van zondag 8 maart 2015 Roes, die vervolgens minister Opstelten op de hoogte heeft gesteld van de vondst van 'het bonnetje'.

De Onderzoekscommissie heeft Roes eraan herinnerd dat Medewerker-VenJ6 van DFEZ hem al op 5 maart 2015, aan het einde van de middag, per e-mail had geïnformeerd over de ingezette zoekstrategieën tot dan toe. Verder heeft de plaatsvervangend directeur DFBC de Onderzoekscommissie laten weten dat Roes hem aan het begin van de ochtend van 5 maart 2015 had ontboden. Roes had hem toen geïnstrueerd om te gaan zoeken. Daarop had de plaatsvervangend directeur DFBC contact opgenomen met de waarnemend directeur DFEZ, die in zijn bijzijn de hiervoor al genoemde Medewerker-VenJ6 erbij had gehaald, waarna deze medewerker direct aan de slag was gegaan.

De Onderzoekscommissie heeft Roes gevraagd om toe te lichten hoe de voorgaande informatie over activiteiten op 5 maart 2015 zich verhoudt tot zijn lezing, waarin zijn betrokkenheid bij de nieuwe zoektocht pas begint op vrijdagochtend 6 maart 2015. Roes heeft de Onderzoekscommissie slechts laten weten dat hij geen herinnering heeft aan wat zij hem heeft voorgehouden. Waar Roes de juistheid van de informatie over de hiervoor genoemde activiteiten niet betwist, moet de Onderzoekscommissie het ervoor houden dat Roes ook al op 5 maart 2015 betrokkenheid heeft gehad bij de nieuwe zoektocht naar de betaalgegevens.

Roes heeft laten weten dat hij zich niet herinnert of hij op vrijdag 6 maart 2015 zijn opdracht van minister Opstelten vóór of ná de vergadering van de ministerraad heeft gekregen. Gezien de gebeurtenissen van de beide voorgaande dagen lijkt het de Onderzoekscommissie het meest aannemelijk dat dit is gebeurd vóór die vergadering, en daarmee aan het begin van de ochtend. Daarvan uitgaande merkt de Onderzoekscommissie op dat Roes en Cloo elkaar in de tweede helft van de ochtend hebben getroffen in de vergadering van de bestuursraad. Roes heeft de Onderzoekscommissie meegedeeld dat hij Cloo niet heeft geïnformeerd over het feit dat hij tevergeefs had getracht hem te bereiken, en dat hij daarna mevrouw Stolk-Luyten had belast met de leiding van het uitvoeren van de opdracht van minister Opstelten. Zoals Cloo de Onderzoekscommissie heeft laten weten dat hij van zijn kant evenmin bij die gelegenheid Roes (alsnog) heeft ingelicht over het initiatief dat hij zelf al eerder had genomen. Ook in het geval Roes zijn opdracht van minister Opstelten pas zou hebben gekregen na afloop van de vergadering van de ministerraad, in de loop van de middag, dan geldt dat hij daarna Cloo niet heeft ingelicht over de gegeven opdracht.

Al met al acht de Onderzoekscommissie de hiervoor geschetste gang van zaken op 5 en 6 maart 2015 een pijnlijke illustratie van een gebrek aan afstemming in de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

9.3.7 *Het Memo van 10 maart 2015*

Vanuit het *team* dat de zoektocht bij het SSC-ICT heeft uitgevoerd, is direct, op 9 maart 2015, een adequaat verslag gemaakt van die zoektocht. De Onderzoekscommissie is van oordeel dat de in dit stadium betrokken actoren op dit punt juist hebben gehandeld en ziet in zoverre geen reden om dit nader uit te werken. Dit is echter anders ten aanzien van het Memo van 10 maart 2015.

Op 10 maart 2015 is vanuit het SSC-ICT een memo opgesteld met een korte beschrijving van de inspanningen in 2014 en 2015 om te komen tot de digitale reconstructie zoals deze uiteindelijk, op 8 maart 2015, succesvol is uitgevoerd. Gebleken is dat de al op 9 en 10 maart 2015 te verwachten instelling van een onafhankelijke onderzoekscommissie een belangrijke overweging is geweest bij het opstellen van dat Memo. De gang van zaken rond het Memo van 10 maart 2015 is al aan de orde gekomen in de hoofdstukken 7 en 8.

Dit Memo heeft de op 1 mei 2015 ingestelde Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking helaas nooit bereikt. Pas na de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016 is het in handen gekomen van de toen opnieuw in te stellen – huidige – Onderzoekscommissie. Dit roept de vraag op wie verantwoordelijk is te houden voor een dergelijke gang van zaken in 2015.

Vaststaat dat mevrouw Roos, directeur-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het bewuste Memo, als *hard copy*, op 11 maart 2015 in handen heeft gesteld van mevrouw Stolk-Luyten. Mevrouw Roos beschikte ook over een digitale versie van het Memo, haar aangereikt door mevrouw Bronmans, directeur SSC-ICT. De Onderzoekscommissie kan zich voorstellen dat mevrouw Roos direct na de ontvangst van het Memo in persoon een *hard copy* daarvan heeft willen overhandigen aan mevrouw Stolk-Luyten. Het is de Onderzoekscommissie echter gebleken dat het werken met alleen *hard copies* van documenten nog zelden gebeurt. Ook daarom valt niet goed te begrijpen waarom mevrouw Roos heeft gemeend in dit geval te kunnen volstaan met het overhandigen van een *hard copy* aan mevrouw Stolk-Luyten, zonder er tegelijk voor te zorgen dat het Memo ook digitaal zou worden aangeboden aan

de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Eveneens staat vast dat mevrouw Stolk-Luyten het Memo nadat zij het had ontvangen meteen heeft gegeven aan haar leidinggevende, SG Cloo. Over wat vervolgens is gebeurd, lopen de lezingen uiteen. Mevrouw Stolk-Luyten heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat zij het Memo meteen na de ontvangst ervan in handen heeft gegeven van Cloo. Die zou – naar haar zeggen – het Memo hebben gelezen en meegenomen. Cloo zou wel hebben uitgesproken dat hij het oneens was met een passage in het Memo over een gesprek met de waarnemend directeur DFEZ op 5 maart 2015.

Als wordt uitgegaan van de lezing van mevrouw Stolk-Luyten, heeft zij in zoverre juist gehandeld dat zij direct de SG, haar leidinggevende en de hoogst verantwoordelijke ambtenaar, heeft ingelicht over dit belangrijke document. Naar het oordeel van de Onderzoekscommissie had zij op dat moment daarmee echter niet mogen volstaan. Zij had ten minste ook een kopie voor zichzelf moeten laten maken en deze behouden, althans laten archiveren op het bureau secretaris-generaal. Ze zou aldus in de positie hebben verkeerd om tevens een kopie te geven aan Roes. Ze had de voorgaande dagen, in het kader van de vijfde zoektocht, nog uitgebreid met Roes gesproken. Op 10 maart 2015 had ze in het bijzijn van Roes nog telefonisch contact gezocht met Hogendoorn, met het doel om de rol van Cloo bij de zoektocht in juni 2014 te verhelderen. Ten onrechte heeft mevrouw Stolk-Luyten dan ook Roes niet ingelicht over het Memo.

Mevrouw Stolk-Luyten had er eveneens goed aan gedaan om directeur-generaal Roos (of de leiding van het SSC-ICT) te vragen om alsnog ook een digitale versie. Mevrouw Roos heeft later, op 15 maart 2015, haar zelf zo'n versie aangeboden, maar mevrouw Stolk-Luyten heeft op dat aanbod niet gereageerd omdat – naar haar zeggen – de strekking van de vraag van mevrouw Roos haar niet duidelijk was. Het komt de Onderzoekscommissie voor dat tussen mevrouw Roos en mevrouw Stolk-Luyten toen sprake is geweest van miscommunicatie: de een bedoelde dit, de ander dacht dat het om wat anders ging.

Hoe dan ook kon mevrouw Stolk-Luyten worden geacht voldoende op de hoogte te zijn van de positie van Cloo in de leiding van het ministerie om niet te volstaan met de overhandiging aan hem van het Memo in een kwestie die na het aftreden van beide bewindslieden nog extra gevoelig was geworden.

Als daarentegen wordt uitgegaan van de lezing van Cloo, dan zou hij het Memo na lezing ervan hebben teruggegeven aan mevrouw Stolk-Luyten. In die lezing valt echter niet te begrijpen waarom Cloo heeft gemeend het Memo, waarvan hij inmiddels kennis had genomen en bijgevolg het belang had kunnen onderkennen, te moeten teruggeven aan de plaatsvervangend SG, zonder daarop zelf enige actie te ondernemen, althans de plaatsvervangend SG, of anderen, daartoe instructie te geven. Ook in zoverre is Cloo tekortgeschoten in wat in deze situatie van hem als hoogste ambtenaar had mogen worden verwacht.

9.4 Zelfevaluatie

De huidige Onderzoekscommissie is de voortzetting van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Dat geeft de huidige Onderzoekscommissie de gelegenheid en aanleiding tot een terugblik, aan het slot van dit rapport, in de vorm van een korte zelfevaluatie.

Het onderzoek van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking is zeer uitgebreid geweest, met als belangrijk zwaartepunt de ontnemingsschikking zelf (het eerste deel van haar opdracht). Hiervoor, in hoofdstuk 8, is echter geconstateerd dat de informatiepositie van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking enkele hiaten heeft vertoond. Als de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking wél zou hebben beschikt over informatie over de inspanningen bij het SSC-ICT in de eerste dagen van juni 2014, dan zou zij daar ongetwijfeld nadere aandacht aan hebben besteed, in haar onderzoek zelf, en daarmee ook in de bevindingen en de beoordeling in het onderzoeksrapport. Dat had er wellicht toe kunnen leiden dat de situatie was vermeden die aanleiding heeft gegeven tot de instelling van de huidige Onderzoekscommissie.

Dit roept allereerst de vraag op of de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking zelf aanleiding had, of had moeten zien, om te vermoeden dat bepaalde relevante stukken informatie haar niet hadden bereikt, zo niet dat deze haar bewust zouden zijn onthouden, zodat zij vervolgens daar gericht naar had kunnen zoeken.

Op dit punt is van belang dat de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking in het aan haar ter beschikking gestelde onderzoeksmateriaal – en in haar eigen verdere bevindingen – geen enkele aanwijzing heeft gehad om te

vermoeden dat haar bepaalde relevante informatie werd onthouden. Bovendien stond sinds de vondst, op 8 maart 2015, van de schermafdruk met 'het bonnetje' vast dat er wél *back-up tapes* waren geweest. Ook was gebleken dat, weliswaar met de nodige inspanningen, een succesvolle *restore* mogelijk was geweest. De vondst van de bankafschriften, op 8 juli 2015, gaf een ondubbelzinnige bevestiging van de juistheid van de inmiddels digitaal al gereconstrueerde betaalgegevens. In die situatie was er op zichzelf voor de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, gegeven haar opdracht, niet (langer) een directe aanleiding en noodzaak om ook het digitale spoor nog verder uit te zoeken dan zij, ook in haar contact met het SSC-ICT, heeft gedaan.

Achteraf bezien moet echter worden geoordeeld dat de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking er toch goed aan had gedaan om nader in te gaan op de vraag waarom de succesvolle digitale reconstructie in de dagen van 5 tot en met 8 maart 2015 niet al veel eerder is uitgevoerd. Had zij zich die vraag met meer nadruk gesteld, dan zou zij wellicht toen al ook op het spoor zijn gekomen van de inspanningen bij het SSC-ICT van begin juni 2014.

Wat hier ook van zij, dit doet niets af aan de conclusies en de beoordeling in Rapport I van 9 december 2015.[2] Daarin heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking geoordeeld dat het onderzoek naar aanleiding van de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, ontoereikend is geweest, en dat de regie tekort heeft geschoten. Er waren veel spelers, maar het ontbrak aan een regisseur die de rolverdeling strak in de hand had. Het nu voltooide nadere onderzoek vormt een ondubbelzinnige bevestiging van dat oordeel. Het geeft van dat eerdere oordeel een verdere onderbouwing en uitwerking, maar leidt niet alsnog tot een wezenlijk ander perspectief op de nu nog nader onderzochte gedragingen.

Noten

NOTEN HOOFDSTUK 1

1 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 26 februari 2016 om 14.46 uur.

2 *Staatscourant* van 23 februari 2016, Besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie van 12 februari 2016 houdende instelling van een onderzoekscommissie (Instellingsbesluit Commissie-Oosting II).

NOTEN HOOFDSTUK 2

1 Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 34 300 VI, nr. 83.

2 De tekst is gelijk aan artikel 46 lid 2 van de Organisatieregeling 2011.

3 Onderzoekscommissie, brief van drs. A.C. Hogendoorn per e-mail verzonden op 20 april 2016 om 12.10 uur.

4 Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 34 300 VI, nr. 83.

5 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. S.A. Blok op 10 maart 2016.

6 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. dr. K.H.D.M. Dijkhoff op 7 maart 2016.

7 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.A. van der Steur op 7 maart 2016.

8 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J. van der Vlist op 10 maart 2016.

9 Derk Stokmans en Merijn Rengers, 'Ministerie Justitie kampt tóch met zeven plagen'. In: *NRC Handelsblad* van 11 november 2015.

10 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 2 maart 2016.

11 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

12 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

13 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

14 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

15 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

16 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

17 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J. van der Vlist op 10 maart 2016.

18 Onderzoekscommissie, brief van drs. A.C. Hogendoorn per e-mail verzonden op 20 april 2016 om 12.10 uur.

19 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 20 april 2016 om 11.10 uur.

20 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van de Erfgoedinspectie van 17 maart 2016 om 15.20 uur.

21 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 maart 2016 om 10.15 uur.

22 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 20 april 2016 om 6.29 uur.

23 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 20 maart 2012 om 10.01 uur.

24 De (geanonimiseerde) namen zijn in deze kolom achterwege gelaten, omdat bij de uitvoering van de werkzaamheden niet altijd de aangewezen medewerker de desbetreffende werkzaamheden heeft uitgevoerd.

NOTEN HOOFDSTUK 3

1 Parket-generaal, e-mailbericht van 19 februari 2014 om 16.21 uur. Zie Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 140.

2 Parket-generaal, e-mailbericht van 19 februari 2014 om 17.04 uur. Zie het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 140.

3 Ministerie van Veiligheid en Justitie, directie voorlichting, tijdlijn Cees H.

4 In Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking (bladzij 145) wordt abusievelijk van de Centrale Archieven Selectiedienst gesproken.

5 Parket-generaal, brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie van 7 april 2014, kenmerk PaG/BJZ/45665.

6 Ministerie van Veiligheid en Justitie, ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 16 juli 2015, kenmerk PaG/BJZ/48080.

7 Zie Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 318 tot en met 323.

8 Parket-generaal, ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 7 april 2014 (kenmerk PaG/BJZ/45665).

9 In de uitzending werd de niet-geanonimiseerde versie getoond waarin duidelijk leesbaar de voorletters en achternamen van Cees H. en zijn toenmalige partner. In de uitzending kwam ook het boek van Cees Koring, *De waarheid bestaat niet, dus zoek iets dat erop*

lijkt, aan de orde. Het betreft hier een biografie van Doedens, waarin onder zijn volledige naam Cees H. wordt geïnterviewd. Het boek verscheen in 2013.

10 http://nos.nl//nieuwsuur/artikel/622026-deal-met-cees-h.html.

11 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-21, rechterkolom.

12 Parket-generaal, e-mailbericht van 3 april 2014 om 14.44 uur. Zie Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 150-151. Willem Feenstra en Wil Thijssen, 'OM gaf drugsbaron wél 5 miljoen'. *De Volkskrant*, 4 april 2014.

13 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 24 maart 2016 om 12.55 uur.

14 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 10.34 uur.

15 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 10.37 uur.

16 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 april 2014 om 12.03 uur.

17 Parket-generaal, e-mailbericht van 7 april 2014 om 12.11 uur.

18 Parket-generaal, ambtsbericht aan het ministerie van Veiligheid en Justitie van 7 april 2014, kenmerk PaG/BJZ/45665. Zie het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 155.

19 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 14.53 uur. Later zou blijken dat, in afwijking van de tekst van de overeenkomst, in 2001 niet was overgemaakt aan R., maar aan het advocatenkantoor Doedens.

20 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april om 15.18 uur.

21 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 15.22 uur. De veronderstelling dat *ABN AMRO* de gegevens nog op microfiches beschikbaar zou hebben, heeft MedewerkerSSC4 meegedeeld in zijn gesprek met Van Brummen en MedewerkerOM2.

22 Parket-generaal, e-mailberichten van 4 april 2014 om 15.35 uur en 15.56 uur.

23 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 19.10 uur.

24 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 16.45 uur.

25 Parket-generaal, e-mailbericht van 7 april 2014 om 8.45 uur.

26 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 7 maart 2016.

27 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, Aanhangsel 1650.

28 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 8 april 2014 om 14.36 uur.

29 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, Handelingen TK73 van 9 april 2014, 73-5-2, linkerkolom.

30 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 13 april 2016 om 15.34 uur.

31 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 8 april 2016 om 13.25 uur.

32 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerOM2 op 29 februari 2016.

33 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 25 maart 2016 om 11.06 uur.

34 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 april 2014 om 16.11 uur.

35 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ5 op 7 maart 2016.

36 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 april 2014 om 15.45 uur.

37 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 april 2014 om 16.05 uur.

38 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 april 2014 om 16.05 uur.

39 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 april 2014 om 9.53 uur.

40 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 april 2014 om 10.22 uur.

41 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 april 2014 om 10.39 uur.

42 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 april 2014 om 20.50 uur.

43 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 14 april 2014 om 16.22 uur.

44 Verslag van het gesprek met de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC5 op 14 maart 2016.

45 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC2 op 29 februari 2016.

46 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 9.26 uur.

47 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 8.52 uur.

48 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 8.56 uur.

49 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 9.02 uur.

50 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 9.20 uur.

51 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 9.26 uur.

52 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 10.04 uur.

53 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 24 maart 2016 om 14.41 uur.

54 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 10.01 uur.

55 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

56 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 10.13 uur.

57 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 10.46 uur.

58 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 14.48 uur.

59 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

60 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailberichten van 14 april 2014 om 16.00 uur en om 17.37 uur.

61 Ministerie van Veiligheid en Justitie, ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 9 april 2014 (kenmerk PaG/BJZ/45693).

62 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 april om 19.01 uur.

63 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 14 april 2014 om 16.23 uur.

64 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 11 april 2016 om 20.45 uur.

65 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 8.35 uur.

66 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 april 2014 om 16.39 uur.

67 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 14 april 2014 om 13.11 uur.

68 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. A.M.E. Stordiau-van Egmond op 4 februari 2016.

69 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 7 maart 2016.

70 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 1 mei 2014 om 11.40 uur.

71 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 1 mei 2014 om 12.51 uur.

72 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 1 mei 2014 om 13.47 uur.

73 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 1 mei 2014 om 14.12 uur.

74 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerOM2 op 29 februari 2016.

75 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. H.A. van Brummen op 29 februari 2016.

76 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. H.A. van Brummen op 29 februari 2016.

77 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 31 maart 2016 om 9.14 uur.

78 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC3 op 29 februari 2016.

79 Parket-generaal, mr. H.A. van Brummen, *Volg het spoor terug. Een onderzoek naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak Cees H.* Z.p. 26 mei 2014, bladzij 1.

80 Idem, bladzij 3.

81 Parket-generaal, e-mailbericht van 9 mei 2014 om 9:57 uur.

82 Parket-generaal, e-mailbericht van 9 mei 2014 om 17:58 uur.

83 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33750 VI nr. 123.

84 Parket-generaal, e-mailbericht van 27 juni 2014 om 6:51 uur.

85 Parket-generaal, e-mailbericht van 2 juli 2014 om 13:43 uur.

86 Parket-generaal, e-mailbericht van 2 juli 2014 om 16:54 uur.

87 Parket-generaal, e-mailbericht van 2 juli 2014 om 15.34 uur.

88 Parket-generaal, e-mailbericht van 3 juli 2014 om 11:55 uur.

89 Parket-generaal, e-mailbericht van 3 juli 2014 om 16:26 uur.

90 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 juli 2014 om 12:09 uur.

91 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 22 april 2016 om 11.25 uur.

92 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking met MedewerkerOM3 op 2 maart 2016.

93 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ1 op 22 maart 2016.

94 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33750 VI nr. 132.

1 Onderzoekscommissie, raadpleging Digijust op 21 maart 2016.

2 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 112.

3 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 7 maart 2016.

4 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 17 april 2014 om 18.36 uur. De Onderzoekscommissie is op de hoogte gesteld van het bestaan van dit bericht in een e-mailbericht van 16 maart 2016 om 10.52 uur.

5 Brief van de president van de Algemene Rekenkamer van 2 december 2015 (kenmerk 15006611 R/C) aan mr. dr. M. Oosting: 'Onlangs werden wij via de heer Kreemers op de hoogte gesteld van een passage uit het conceptrapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, waarvan u de voorzitter bent. In deze passage is sprake van een conceptbrief waarin de naam wordt genoemd van collegelid Kees Vendrik. Naar aanleiding van de mail met de tekstpassage is er door collegelid Vendrik contact opgenomen met de heer Kreemers. De heer Vendrik was namelijk geheel niet op de hoogte van het feit dat zijn naam is gebruikt zoals in de context van die brief vermeld.
Ik hecht eraan namens het college nogmaals te benadrukken dat noch de heer Vendrik, noch een ander lid van de Algemene Rekenkamer ooit is benaderd door het ministerie dan wel de minister van Veiligheid en Justitie met een verzoek tot het doen van onderzoek omtrent de afwikkeling van de ontnemingsschikking.'

6 In het verslag van dit gesprek wordt gesproken van een hoofdsom van 2,3 miljoen gulden. Daags na de uitzending van *Nieuwsuur* op 4 maart 2015 heeft zowel *De Telegraaf* als *NRC Handelsblad* over dit bedrag bericht. Volgens *De Telegraaf* zou het tegoed in Luxemburg in 1993 2,3 miljoen gulden hebben bedragen ('Justitie: bankafschriften vermoedelijk van Cees H.'). *NRC Handelsblad* ('Opstelten onder vuur door deal') schreef: 'Zijn rekening met daarop 2,3 miljoen gulden werd in 1993 bevroren.'

7 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van mr. J. Recourt van 31 maart 2016 om 12.34 uur.

8 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 28 mei 2014 om 18.46 uur.

9 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 28 mei 2014 om 23.18 uur.

10 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 mei 2014 om 12.12 uur.

11 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 mei 2014 om 12.25 uur.

12 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 29 mei 2014 om 10.11 uur.

13 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 29 mei 2014 om 17.29 uur.

14 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 29 mei 2014 om 19.25 uur.

15 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 29 mei 2014 om 21.39 uur.

16 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. A.O. van der Kerk op 22 maart 2016.

17 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 19.29 uur.

18 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 13.34 uur.

19 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 13.45 uur.

20 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 16.13 uur. De bijlage, het rapport van Van Brummen, werd ter vertrouwelijke kennisname aan de Tweede Kamer gezonden. Zie Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 196.

21 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. A.O. van der Kerk op 22 maart 2016. Van Poelgeest had – zo liet hij de Onderzoekscommissie weten – telefonisch contact opgenomen met de minister-president om hem te informeren over de brief van 3 juni 2014 (e-mailbericht van 12 april 2016 om 10.44 uur).

22 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 16.56 uur.

23 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 30 mei 2014 om 22.38 uur.

24 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 2 juni 2014 om 11.07 uur. Zie voor de afstemming met Van Poelgeest ook Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 170.

25 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 123.

NOTEN HOOFDSTUK 5

1 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 123.

2 http://nos.nl/artikel/656322-opstelten-vindt-geen-bankafschrift.html

3 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 9.31 uur.

4 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 14.29 uur.

5 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 26 mei 2014 om 13.22 uur. In de door de Onderzoekscommissie onderzochte e-mailboxen is geen reactie gevonden.

6 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 22 april 2016 om 11.15 uur.

7 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 18.03 uur.

8 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 18.39 uur.

9 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. R.F.J. Baarends RA MBA op 2 maart 2016.

10 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

11 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 18.46 uur.

12 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

13 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

14 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 19 april 2016 om 11.51 uur.

15 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 21.29 uur. Van Graft werd geen cc. toegezonden.

16 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 23.01 uur.

17 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 juni 2014 om 8.57 uur.

18 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailberichten van 15 april 2014 om 10.01 uur, van 15 april 2014 om 10.13 uur en van 15 april 2014 om 10.46 uur.

19 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. ing. B. (Bob) van Graft CGEIT MCM op 29 februari 2016.

20 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. ing. B. (Bob) van Graft CGEIT MCM op 29 februari 2016.

21 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 22.44 uur.

22 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 23.02 uur.

23 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 12.51 uur.

24 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 14 april 2016 om 17.17 uur.

25 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC2 op 29 februari 2016.

26 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 11 april 2016 om 15.27 uur.

27 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 20 augustus 2014 om 9.48 uur.

28 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 13.01 uur.

29 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC6 op 10 maart 2016.

30 Werkbezoek van de Onderzoekscommissie aan het SSC-ICT Zoetermeer op 14 maart 2016.

31 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

32 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 4 juni 2014 om 16.16 uur.

33 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC2 op 29 februari 2016.

34 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. ing. B. (Bob) van Graft CGEIT MCM op 29 februari 2016.

35 Onderzoekscommissie, brief van drs. A.C. Hogendoorn per e-mail op 20 april 2016 om 12.10 uur.

36 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC2 op 29 februari 2016.

37 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerSSC2 op 29 februari 2016.

38 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 25 april 2016 om 10.31 uur.

39 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 juni 2014 om 8.57 uur.

40 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

41 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

42 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 2 maart 2016.

43 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 28 maart 2016 om 9.54 uur.

44 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

45 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

46 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

47 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

48 Ministerie van Financiën, e-mailbericht van 23 januari 2016 om 17.27 uur.

49 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

50 Onderzoekscommissie, brief van drs. A.C. Hogendoorn per e-mail op 20 april 2016 om 12.10 uur.

51 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 15 april 2016.

52 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. A.C. Hogendoorn op 29 februari 2016.

53 Onderzoekscommissie, brief van drs. A.C. Hogendoorn per e-mail op 20 april 2016 om 12.10 uur.

54 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

55 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 6 juni 2014 om 11.21 uur.

NOTEN HOOFDSTUK 6

1 Zie hierover uitgebreider Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, hoofdstuk 7.

2 Parket-generaal, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 15.34 uur.

3 Parket-generaal, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 15.42 uur.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 12.14 uur.

5 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 april 2016 om 11.28 uur.

6 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 11.40 uur. Waar Jurist is vermeld, wordt Jufis bedoeld.

7 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 12.42 uur.

8 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 12.45 uur.

9 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 13.25 uur.

10 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 16.10 uur.

11 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. C. den Broeder op 29 februari 2016.

12 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 15 april 2016.

13 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

14 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ5 op 7 maart 2016.

15 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 12.59 uur.

16 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Memo escalatieoverleg Restore Jurist van 5 maart 2015.

17 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Verslag van bevindingen onderzoek betalingsgegevens Cees H., 9 maart 2015, bladzij 3.

18 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 2 maart 2016.

19 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 22.39 uur.

20 E-mailbericht van mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten van 12 maart 2016 om 9.08 uur.

21 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 20 april 2016 om 9.48 uur.

22 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

23 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 20 april 2016 om 12.10 uur.

24 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

25 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 5 maart 2015 om 19.38 uur.

26 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 6 maart 2015 om 1.21 uur.

27 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. A.M. Zwiers op 7 maart 2016.

28 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 6 maart 2015 om 12.03 uur.

29 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailberichten van 6 maart 2015 om 15.32 uur en 15.44 uur.

30 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 6 maart 2015 om 17.12 uur.

31 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 6 maart 2015 om 20.25 uur.

32 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 7 maart 2015 om 10.21 uur.

33 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 7 maart 2015 om 12.11 uur.

34 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Verslag van bevindingen onderzoek betalingsgegevens Cees H., 9 maart 2015, bladzij 7.

35 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 7 maart 2015 om 22.33 uur.

36 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 8 maart 2015 om 14.45 uur.

37 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Verslag van bevindingen onderzoek betalingsgegevens Cees H., 9 maart 2015, bladzij 7.

38 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.N. Roes op 2 maart 2016.

39 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

40 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Aanhangsel van de Handelingen 1664.

41 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Memo toelichting kosten operatie restore Jurist SSC-ICT, maart 2015.

42 Zie hiervoor hoofdstuk 7.

43 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

44 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 31 maart 2016 om 17.24 uur.

45 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 11.22 uur.

46 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 11.40 uur.

47 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 11.48 uur.

48 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 maart 2015 om 16.14 uur.

NOTEN HOOFDSTUK 7

1 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 maart 2016 om 15.45 uur.

2 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 18 maart 2016 om 14.28 uur.

3 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. A.M. Zwiers op 7 maart 2016.

4 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. A.M. Zwiers op 7 maart 2016.

5 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 13 maart 2015 om 15.52 uur.

6 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. S.M. Bronmans op 7 maart 2016.

7 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 8 maart 2016 om 13.25 uur.

8 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 8 maart 2016 om 13.25 uur.

9 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van mevrouw drs. S.M. Roos van 27 maart 2016 om 12.14 uur.

10 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. S.M. Roos op 7 maart 2016.

11 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van mevrouw drs. S.M. Roos van 27 maart 2016 om 12.14 uur.

12 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 10 maart 2015 om 17.05 uur.

13 De Onderzoekscommissie heeft het memo op 26 januari 2016 van het bureau secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie ontvangen.

14 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 12 april 2016 om 14.59 uur. Het desbetreffende e-mailbericht van mevrouw Roos is van 15 maart 2015 om 11.50 uur. De vraag is als volgt geformuleerd: 'Wil je memo ook digitaal?'

15 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. S.M. Roos op 7 maart 2016.

16 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 april 2016 om 17.14 uur.

17 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 20 april 2015 om 12.10 uur.

18 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. R. van Zwol op 7 maart 2016.

19 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. S.A. Blok op 10 maart 2016.

20 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. S.M. Roos op 7 maart 2016.

21 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw drs. S.M. Roos op 7 maart 2016.

22 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

23 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 28 oktober 2015.

24 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 22 april 2016 om 11.17 uur. Van der Vlist laat weten geen herinneringen aan het woord 'spreekverbod' te hebben.

25 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. drs. P. Cloo op 28 oktober 2015.

26 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J. van der Vlist op 10 maart 2016.

27 E-mailbericht van mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten van 12 maart 2016 om 9.08 uur.

28 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. dr. K.H.D.M. Dijkhoff op 7 maart 2016.

29 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. G.A. van der Steur op 7 maart 2016.

NOTEN HOOFDSTUK 8

1 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 maart 2016 om 17.13 uur.

2 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met MedewerkerVenJ6 op 2 maart 2016.

3 http://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2015/12/09/de-waarde-van-archief

4 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 6 november 2015 om 18.20 uur.

5 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

6 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mevrouw mr. drs. N.C. Stolk-Luyten op 29 februari 2016.

7 Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 20.

8 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 9 juli 2015 om 13.29 uur.

9 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 10 juli 2015 om 11.09 uur.

10 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 14 juli 2015 om 16.57 uur.

11 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 juli 2015 om 9.29 uur.

12 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 14 juli 2015 om 16.57 uur.

13 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 15 juli 2015 om 12.24 uur.

14 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 23 juli 2015 om 15.12 uur.

15 Onderzoekscommissie, e-mailbericht van 29 juli 2015 om 18.15 uur.

16 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 17 juli 2015 om 13.26 uur.

17 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 17 juli 2015 om 13.26 uur.

18 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 17 juli 2015 om 13.30 uur.

19 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, e-mailbericht van 13 maart 2015 om 15.52 uur.

20 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 3 juni 2014 om 18.03 uur.

21 Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 275.

NOTEN HOOFDSTUK 9

1 Het Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, bladzij 253 en 254.

2 Idem.

BIJLAGEN

Bijlage 1
De onderzoeksopdracht
a. Het Instellingsbesluit

STAATSCOURANT
Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.
Nr. 8709
23 februari
2016

Besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie van 12 februari 2016, houdende instelling van een onderzoekscommissie (Instellingsbesluit Commissie-Oosting II)

De Minister van Veiligheid en Justitie,

In overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad,

Besluit:

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:
a. *Minister:* de Minister van Veiligheid en Justitie;
b. *Commissie:* de commissie, bedoeld in artikel 2, eerste lid.

Artikel 2. Instelling en taak

1. Er is een onafhankelijke commissie belast met de taak, bedoeld in het tweede lid.

2. In het verlengde van de werkzaamheden van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking:
   a. zal de Commissie nader onderzoek doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001;
   b. kan de Commissie alle onderzoeksvragen formuleren die zij dienstig acht voor een zo volledig mogelijk feitelijk beeld van deze reconstructie, met name waar het betreft de verlening van de opdracht daartoe en de informatieverstrekking over de activiteiten ter uitvoering daarvan;
   c. geldt als vertrekpunt voor het nader onderzoek de e-mailwisseling zoals opgenomen in de bijlage bij de brief van 25 januari 2016 (Kamerstukken II 2015/16, 34 362, nr. 8, bijlage);
   d. is de Commissie bevoegd om andere vragen te formuleren, deze te onderzoeken en te beantwoorden.

3. Naar aanleiding van de bevindingen en conclusies kan de Commissie aanbevelingen doen, die mede betrekking kunnen hebben op het huidige wettelijke kader en de toepassing daarvan.

Artikel 3. Samenstelling, benoeming, ontslag

1. De Commissie bestaat uit een voorzitter en twee andere leden.

2. Tot voorzitter van de Commissie wordt benoemd: mr. dr. M. Oosting.

3. Tot leden van de Commissie worden benoemd:
   – mr. F.G. Bauduin, en
   – mr. J.W. van den Berge.

4. De benoeming geschiedt voor de duur van de werkzaamheden van de Commissie.

5. Bij tussentijds vertrek van de voorzitter of een ander lid kan de Minister een andere voorzitter c.q. een ander lid benoemen.

6. De voorzitter en de overige leden kunnen worden geschorst en ontslagen door de Minister.

Artikel 4. Instellingsduur

1. De Commissie wordt ingesteld met ingang van de datum van inwerkingtreding van dit besluit.

2. De Commissie wordt opgeheven vier weken nadat het eindrapport is uitgebracht, behoudens voor zover de Commissie nog wordt verzocht toelichting te geven op het eindrapport.

Artikel 5. Secretariaat

1. De Commissie voorziet zelf in haar secretariaat.

2. Het secretariaat is voor de uitvoering van zijn taak uitsluitend verantwoording schuldig aan de voorzitter van de Commissie.

3. De Minister draagt, op verzoek van de voorzitter van de Commissie, zorg voor de nodige voorzieningen ten behoeve van de werkzaamheden van de Commissie.

Artikel 6. Werkwijze

1. De Commissie stelt haar eigen werkwijze vast.

2. De Commissie kan zich door andere personen doen bijstaan voor zover zij dat voor de vervulling van haar taak nodig acht.

3. De Commissie stelt een protocol vast over de wijze waarop zij het onderzoek uitvoert, waaronder in ieder geval over de wijze waarop zij personen hoort en daarvan verslag doet.

4. De Commissie bepaalt welke bevindingen zij, in het kader van hoor en wederhoor, voorlegt aan personen of instanties die door deze bevindingen worden geraakt of die daartegen bedenkingen zouden kunnen hebben.

Artikel 7. Inwinnen van inlichtingen; medewerkingsplicht ambtenaren

1. De Commissie is bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen te wenden tot personen en instellingen en hen te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek.

2. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie, het openbaar ministerie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, met inbegrip van de baten-lastendienst SSC-ICT, verlenen de Commissie de verlangde medewerking, voor zover deze samenhangt met de ambtelijke taak en binnen de van toepassing zijnde wettelijke kaders. De Commissie krijgt toegang tot alle informatie die zij nodig heeft, met inachtneming van de protocollen die daartoe tussen de Commissie en de betrokken instanties worden opgesteld.

3. De Commissie is bevoegd, door tussenkomst van de Voorzitter van het College van procureurs-generaal de rijksrecherche te benaderen voor het doen van onderzoek.

4. De Commissie zal zich over de aan haar geboden medewerking verantwoorden in het onderzoeksrapport.

Artikel 8. Eindrapport, tussenrapporten

1. De Commissie brengt zo spoedig mogelijk haar eindrapport uit aan de Minister.

2. De Commissie kan desgewenst een of meer tussenrapporten uitbrengen.

Artikel 9. Vergoeding

De voorzitter en de andere leden van de Commissie ontvangen een vaste vergoeding per maand. De toepasselijke salarisschaal voor de voorzitter en de andere leden is schaal 18, trede 10, van bijlage B van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1984. De arbeidsduur van de voorzitter wordt vastgesteld op 4/10 en die van de leden op 2/10 van een volledige taak.

Artikel 10. Kosten van de Commissie

1. De kosten van de Commissie komen, voor zover goedgekeurd, voor rekening van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Onder kosten worden in ieder geval verstaan:
   a. de kosten voor de faciliteiten van vergaderingen en voor secretariële ondersteuning,
   b. de kosten voor het inschakelen van externe deskundigheid en het laten verrichten van onderzoek en
   c. de kosten voor publicatie van rapportages.

2. De Commissie biedt zo spoedig mogelijk na haar instelling een begroting aan de Minister aan.

Artikel 11. Archiefbescheiden

1. Het archief van de Commissie wordt na afloop van het onderzoek overgebracht naar het archief van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

2. Het beheer vindt plaats met inachtneming van de door de Commissie in haar protocol aangegeven vertrouwelijkheid, waarover met de Commissie nadere afspraken kunnen worden gemaakt.

Artikel 12. Inwerkingtreding

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 22 januari 2016.

2. Dit besluit vervalt vier werken na het uitbrengen van het onderzoeksrapport.

Artikel 13. Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: Instellingsbesluit Commissie-Oosting II.

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst en in afschrift worden gezonden aan de leden van de Commissie.

De Minister van Veiligheid en Justitie,
G.A. van der Steur

Bijlage 1
De onderzoeksopdracht
1b. De reactie op vragen van de redacteur van Nieuwsuur

t.a.v. Redactie Nieuwsuur 22 januari 2016

Geachte heer Haan,

Op 19 januari 2016 zocht u contact met mij over een e-mailwisseling van ICT-medewerkers van het GDI (sinds 1 januari 2014 onderdeel van SSC-ICT Haaglanden) die in 2014 hebben gezocht naar het 'bonnetje' van de Teevendeal en die u in handen had gekregen. In uw e-mailbericht van 20 januari 2016 stelt u mij in kennis van die e-mailwisseling. Naar aanleiding van de informatie die u daaraan ontleent, legt u mij de volgende vier vragen voor:

1 Hoe kan het dat u deze e-mailwisseling niet hebt aangetroffen tijdens uw onderzoek?

2 Als u deze mailwisseling had gekend, welke rol zou die dan hebben gespeeld in uw bevindingen?

3 Tot welke bevinding komt u aan de hand van de e-mailwisseling en wat betekent dat voor de beoordeling in uw onderzoeksrapport?

4 Na de presentatie van uw rapport heeft u geantwoord op de vraag of er sprake was van een doofpot, dat u daar geen aanwijzing voor heeft aangetroffen in uw onderzoek. Hoe zou u nu op die vraag antwoorden?

Zoals u weet, is de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking inmiddels ontbonden. Als voormalig voorzitter van die Onderzoekscommissie kan ik dan ook alleen op persoonlijke titel ingaan op uw vragen. Om te voorkomen dat ik na een uitzending van *Nieuwsuur* naar aanleiding van de door u verkregen informatie door andere nieuwsmedia zou worden benaderd met vragen naar aanleiding van die uitzending, heb ik besloten uw vragen te beantwoorden.

Bij de voorbereiding van mijn antwoord heb ik mij verstaan met de oud-leden en de oud-secretaris van de Onderzoekscommissie. Ik zal een afschrift van dit antwoord sturen aan de minister van Veiligheid en Justitie, de formele opdrachtgever van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Om die reden neem ik, ter informatie, de tekst van uw e-mail van 20 januari 2016 op als bijlage bij dit antwoord.

ad 1:
De Onderzoekscommissie heeft begin juli 2015 navraag gedaan en informatie opgevraagd over de historische financiële systemen van het GDI. De concrete vraag was of het oude SAP-systeem te raadplegen zou zijn en of daarin nog gegevens over transacties inzake Cees H. te traceren zouden zijn. Op vrijdag 10 juli 2015 ontving de Onderzoekscommissie, via het bureau secretaris-generaal, het bericht van de Directie control, bedrijfsvoering en juridische zaken van het directoraat-generaal straffen en beschermen dat dit inderdaad mogelijk zou zijn. Kort hierna, op 15 en 16 juli 2015, heeft de Onderzoekscommissie echter van het GDI zelf een reactie gekregen met een duidelijk voorbehoud op het punt van de raadpleegbaarheid. Op 23 juli 2015 informeerde het ministerie van Veiligheid en Justitie de Onderzoekscommissie over de uitkomst van de zoektocht van het GDI: deze had niet geleid tot nieuwe informatie.

Op verzoek van de Onderzoekscommissie werd vervolgens een memo opgesteld door SSC-ICT Haaglanden over 'financiële gegevens uit IT-systemen Ven J'. Daarin kwam geen informatie voor over een *back-up* die in 2014 voor raadpleging beschikbaar zou zijn geweest. Het memo ging wel in op het jaar 2015: 'In maart 2015 is er uit een *back-up* van een in 2002 gearchiveerd systeem een systeem opgebouwd naar de situatie van de laatste *back-up* in 2012.'

Hiermee werd – naar toen werd meegedeeld – bevestigd wat de Onderzoekscommissie inmiddels al te weten was gekomen uit:

a een ambtsbericht van het college van procureurs-generaal aan het ministerie van Veiligheid en Justitie, van 9 april 2014:
'Het GDI (Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft ons bericht dat er geen documentatie beschikbaar is over de betreffende periode.'

b het onderzoeksrapport van mr. H.A. van Brummen (blz. 3):
'Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI), thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnen-

landse Zaken en Koninkrijksrelaties, de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van *trails*. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem Jurist. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er zijn geen *back-ups* beschikbaar.'

c de brief van de minister van Veiligheid en Justitie van 3 juni 2014 aan de Tweede Kamer met informatie over het onderzoek-Van Brummen, beantwoording van nog openstaande vragen en vertrouwelijke inzage in het rapport-Van Brummen (ter inzage gelegd tot 30 juni 2014):
'Tevens heeft [Van Brummen] gesprekken gevoerd met deskundigen ter zake van de in de periode 1993-2000 in gebruik zijnde financiële systemen.'

De minister stelde in die brief het volgende vast:

'Ook bij het Gemeenschappelijke Dienstencentrum ICT (*GDI*) van het ministerie waren geen *back-ups* meer beschikbaar. Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar.'

De pogingen van de Onderzoekscommissie om via het GDI informatie te verkrijgen, vielen samen met de vondst van de betaalgegevens in Amsterdam, waarover de minister van Veiligheid en Justitie de Onderzoekscommissie in een brief van 16 juli 2015 heeft geïnformeerd. De vondst van die gegevens plus de vondst – kort daarna – van het in vergetelheid geraakte proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 maakten het voor de Onderzoekscommissie mogelijk om de rekeningen van Cees H. bij *Van Lanschot Bankiers* in Luxemburg te reconstrueren.

De Onderzoekscommissie heeft, desgevraagd, inzage gehad in e-mailbestanden en dossiers van de betrokken medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie die betrekking hadden op deze casus, of daarvoor van belang waren te achten. In die e-mailbestanden en dossiers is niets aangetroffen dat wijst op een verzoek of opdracht van buiten het GDI aan dat GDI tot het stopzetten van werkzaamheden, zoals vermeld in de mail van XXX3 van 5 juni 2014. Ook anderszins heeft de Onderzoekscommissie geen enkele aanwijzing gevonden voor een dergelijke opdracht aan het GDI.

De Onderzoekscommissie heeft op 18 augustus 2015 op de intranet-sites van het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie een oproep laten plaatsen om haar – desgewenst vertrouwelijk – van informatie te voorzien. Van deze uitnodiging heeft niemand gebruikgemaakt. Kennelijk hebben de medewerkers van het GDI wier e-mailwisseling nu ter kennis is

gekomen van *Nieuwsuur* destijds geen aanleiding gezien om zich met de Onderzoekscommissie in verbinding te stellen.

ad 2:
Indien de Onderzoekscommissie in de loop van haar onderzoek ook inzage zou hebben gekregen in de e-mailwisseling die u nu aan mij voorlegt, zou dat haar ongetwijfeld aanleiding hebben gegeven tot nader onderzoek (met bijbehorend wederhoor) van dat spoor. Met dat nader onderzoek zou dan zeker ook zijn beoogd om te achterhalen wie (uiteindelijk) opdracht zou(den) hebben gegeven tot het staken van de werkzaamheden aan de bewuste tape. De resultaten van een en ander zouden vervolgens uiteraard een plaats hebben gekregen in onze bevindingen (hfst. 7 en eventueel ook hfst. 8, en hfst. 10 van ons rapport).

ad 3:
Ook de bevindingen zoals hiervoor bedoeld, zouden vervolgens zijn betrokken bij de beoordeling, in hfst. 11 van ons rapport.

In dit rapport oordeelt de Onderzoekscommissie al dat er geen sprake is geweest van een 'grondig onderzoek' zoals dat in april 2014 was gelast door minister Opstelten: zie de beoordeling van het onderzoek-Van Brummen, alsmede het feit dat het ministerie van Veiligheid en Justitie genoegen heeft genomen met het rapport-Van Brummen, zonder zelf in deze richting nog verdere actie te ondernemen (zie ook de hiervoor al aangehaalde brief van minister Opstelten aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014 over de uitkomst van het onderzoek bij het GDI: geen *back-ups* meer beschikbaar).

De kritiek van de Onderzoekscommissie op de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek was ook de aanleiding voor onze laatste aanbeveling, over het belang van onafhankelijk onderzoek (hfst. 12). De informatie in de nu beschikbaar gekomen e-mailwisseling onderstreept dat oordeel.

ad 4:
Mij dunkt dat kan worden gesproken van een doofpot in de situatie waarin kennis/informatie beschikbaar is die door een welbewuste beslissing van degene die beschikt over deze informatie wordt onthouden aan anderen die geen (directe) toegang hebben tot die informatie, terwijl er voldoende reden is om aan te nemen dat de bewuste informatie op enigerlei wijze voor die anderen van belang is (te achten).

De nu naar voren gekomen e-mailwisseling lijkt erop te wijzen dat begin juni 2014 binnen het GDI was vastgesteld dat een *back-up tape* beschikbaar was

waarmee toen al de betaalgegevens hadden kunnen worden achterhaald, maar dat vervolgens de daadwerkelijke *restore* is aangehouden.

Als dit juist zou zijn, roept dat een aantal indringende vragen op, zoals:
– wie beschikte over de bewuste kennis/informatie en vanaf welk moment, en met wie is deze gedeeld?
– wie heeft het initiatief genomen/besloten tot het aanhouden van verdere bewerking, waarom, en in overleg met wie? Meer specifiek:

– lag dit initiatief/besluit geheel binnen het GDI, of ging het om een opdracht van buiten het GDI?
– wie zijn vervolgens in kennis gesteld van dit aanhouden, en met welke andere personen hebben zij dat eventueel gedeeld?

Als de Onderzoekscommissie ook had beschikt over de e-mailwisseling die nu naar voren is gekomen, zou zij haar onderzoek ongetwijfeld mede hebben gericht op het krijgen van een sluitend antwoord op de voorgaande vragen, om op basis daarvan te kunnen beoordelen of hier daadwerkelijk en op goede gronden kan worden gesproken van een situatie van een doofpot.

Met vriendelijke groet,

mr. dr. M. (Marten) Oosting

cc.:
– oud-leden en oud-secretaris van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking
– mr. G. A. van der Steur, minister van Veiligheid en Justitie

BIJLAGE: Tekst e-mailbericht van Bas Haan aan M. Oosting van 20 januari 2016

Geachte heer Oosting,

Zoals aangekondigd stuur ik u hierbij een aantal vragen die betrekking hebben op uw werk voor de Onderzoekscommissie ontnemingsschikking. De vragen hebben betrekking op een e-mailwisseling van ICT-medewerkers van de GDI die in 2014 zochten naar 'het bonnetje' van de Teevendeal.

Dit is de (geanonimiseerde) mailwisseling:

Mail 4 juni 2014:

Onderwerp: back-up P01 (voorloper van Jurist)

Hoi xxxx

Via xxx2 komt de formele vraag van xxx1 of er nog back-ups beschikbaar zijn van de P01 omgeving. Dit betreft een een SAP omgeving, zijnde de voorloper van Jurist. Dit systeem heeft nog lange tijd als raadpleegsysteem bestaan. Ergens tussen 2008 en 2012, waarschijnlijk eind 2011/begin 2012, zijn deze systemen uitgezet.

Ik heb het vermoeden dat er destijds nog een laatste back-up van zal zijn gemaakt met het verzoek deze op de plank te leggen.

xxx3

Mail 5 juni 2014:

Onderwerp: RE: back-up P01 (voorloper van Jurist)

[...]

Van xxx2 namens xxx1 het bericht dat de werkzaamheden voor deze tape voorlopig (dus vanaf heden) gestaakt kunnen worden.

[...]

De reden voor het stopzetten van de werkzaamheden is dat het op dit moment voldoende is als feitelijk is vastgesteld dat er een back-up tape beschikbaar is. Hiermee is (blijkbaar) voldaan aan de meer "politieke" vraag of er inderdaad een back-up tape beschikbaar is.

Het ligt op dit moment op het niveau van de directie van DFEZ om aan te geven of het gewenst is dat er daadwerkelijk een restore wordt uitgevoerd. En dus dat de kosten aan uren en voor benodigde infrastructuur gemaakt kunnen worden.

Nogmaals graag jullie bevestiging van de huidige status en wat er aan tapes van deze omgeving beschikbaar is.

En uiteraard het verzoek om vast te leggen wat jullie inmiddels hebben geïnventariseerd en vooral ook om de betreffende tapes zorgvuldig te bewaren.

[...]

xxx3

Mail 6 juni 2014:

Onderwerp: Re: back-up P01 (voorloper van Jurist)

Hallo xxx3

xxxx heeft wel een tape terug gevonden op jaarback-up van 2011.

Let op, we hebben nog niet alle potentiële relevante tapes geïnventariseerd.

Tape Label: GD1083

[... hier staat in de mail een hele lijst bestandscodes afgedrukt die aantonen dat de informatie op de tape daarwerkelijk uitgelezen kon worden....]

xxxx

De vragen die ik u als voormalig voorzitter van de Onderzoekscommissie hierover wil stellen zijn de volgende:

1 Hoe kan het dat u deze e-mailwisseling niet hebt aangetroffen tijdens uw onderzoek?

2 Als u deze mailwisseling had gekend, welke rol zou die dan hebben gespeeld in uw bevindingen?

3 Tot welke bevinding komt u aan de hand van de e-mailwisseling en wat betekent dat voor de beoordeling in uw onderzoeksrapport?

4 Na de presentatie van uw rapport heeft u geantwoord op de vraag of er sprake was van een doofpot, dat u daar geen aanwijzing voor heeft aangetroffen in uw onderzoek. Hoe zou u nu op die vraag antwoorden?

In afwachting van uw reactie verblijf ik,

Hoogachtend,

Bas Haan
Verslaggever/eindredacteur

Volg het spoor terug

Een onderzoek naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak Cees H.

H.A. van Brummen
26 mei 2014

Vertrouwelijk

Samenvatting

Documenten

Bij het arrondissementsparket en het ressortsparket te Amsterdam, waar de zaak tegen Cees H. in eerste aanleg respectievelijk in hoger beroep heeft gediend, zijn strafdossiers opgevraagd. Deze bleken geen informatie over overgemaakte bedragen te bevatten. Bij het arrondissementsparket te Amsterdam zijn ook overigens geen documenten aangetroffen met informatie over de feitelijke financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking. Ook zijn geen documenten meer aangetroffen op locaties waar de behandelend officier van justitie werkzaam is geweest na zijn vertrek bij het arrondissementsparket Amsterdam. In de archieven van het College zijn verslagen en adviezen teruggevonden, waaruit bleek dat de betreffende schikking was besproken en dat het College met de schikking heeft ingestemd. Deze verslagen en adviezen bevatten geen informatie over de financiële afwikkeling. Ook bij het Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (hierna: BOOM) bleken geen documenten meer beschikbaar. Systeembeheerders van de gerechtelijke diensten en van het Functioneel Parket/BOOM beschikten niet meer over oude gegevens (waaronder mailberichten van destijds betrokken functionarissen).

Ook het rechtshulpverkeer met Luxemburg was voor zover het betreft de afwikkeling van het gelegde beslag in 1993 niet te achterhalen. Het automatiseringssysteem van het OM (Compas) bood slechts een enkel aanknopingspunt.

Financiële administratie

Over de financiële afwikkeling is – intern noch extern – geen administratie beschikbaar. Oorzaken hiervan zijn:

1. De wet bepaalt dat rechtspersonen hun gegevens zeven jaren dienen te bewaren. Deze termijn is inmiddels ruim verstreken. Bij de banken waarbij het OM en de derde, aan wie het restantbedrag overeenkomstig de ontnemingsschikking zou zijn overgemaakt, bankierden, konden daarom geen gegevens meer worden verkregen die betrekking hebben op de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking.
2. Bij het parket en het gerecht Amsterdam was toegang tot gegevens van voor 2002 als gevolg van systeemveranderingen niet meer mogelijk. Ook bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie bleek toegang tot het toenmalige financiële systeem niet meer mogelijk en waren geen back-ups meer beschikbaar.

Gesprekken

Er zijn gesprekken gevoerd met direct betrokkenen, verantwoordelijkheden binnen het OM en met deskundigen ter zake van de in de periode 1993-2000 in gebruik zijnde financiële systemen. Zij konden zich de zaak slechts op hoofdlijnen herinneren of waren niet bij de ontnemingsschikking betrokken geweest.

Gevraagd naar de onderhavige zaak beroepen de beide bij deze zaak betrokken advocaten zich op hun beroepsgeheim, maar handhaven hun eerder in de media ingenomen standpunten.

Tijdlijn

Op basis van de beschikbare documenten is de volgende tijdlijn naar voren gekomen:

- **26 april 1993:** aanhouding en inverzekeringstelling verdachte Cees H. Tijdens het opsporingsonderzoek vindt inbeslagneming plaats van diverse vermogensbestanddelen van Cees H. in binnen- en buitenland. Justitiële autoriteiten België en Luxemburg verleenden medewerking aan rechtshulpverzoeken hiertoe.
- **1 december 1993:** FIOD maakt proces-verbaal van bevindingen op van de bedragen die in beslag zijn dan wel zullen worden genomen.
- **22 april 1994:** veroordeling Cees H. in strafzaak door Rechtbank Amsterdam tot een gevangenisstraf van 4 jaren voor grootschalige handel in hash en deelname aan criminele organisatie in de periode van 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993. Geen beslissing in vonnis over afwikkeling van het beslag.
- **17 februari 1995:** veroordeling Cees H. in strafzaak door Gerechtshof Amsterdam tot een gevangenisstraf van 4 jaren. Geen beslissing in arrest over afwikkeling van het beslag. Dit arrest is onherroepelijk geworden.
- **7 januari 1994:** start ontnemingsprocedure door indiening vordering ter hoogte van 500 miljoen gulden door officier van justitie. Dit bedrag had betrekking op de totale handelsopbrengst van de criminele organisatie en werd beschouwd als het door Cees H. genoten wederrechtelijk verkregen voordeel.
- **14 juni 1994:** bij conclusie van eis stelt de officier van justitie de vordering bij tot fl. 307.970.000.
- **29 november 1994:** de rechtbank geeft ter zitting van 29 november 1994 opdracht om te onderzoeken welk voordeel voor Cees H. daadwerkelijk in direct verband stond met de feiten waarvoor hij in de strafzaak reeds was veroordeeld.
- **Eind 1994:** de FIOD maakt een nieuwe berekening van het door Cees H. genoten voordeel. Deze berekening resulteerde in een bedrag van fl. 21.682.063. Hierna start het OM de schikkingsonderhandelingen met de verdachte ten behoeve van het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel.
- **26 januari 2000:** aan het College wordt een voorstel voor een ontnemingsschikking voorgelegd. Het College acht zich onvoldoende voorgelicht en vraagt aan BOOM om advies uit te brengen over dit voorstel.
- **4 februari 2000:** BOOM brengt een positief advies uit aan het College.
- **15 februari 2000:** het College bespreekt het voorstel en stemt ermee in.
- **14 juli 2000:** BOOM adviseert nogmaals positief over het schikkingsvoorstel.
- **15 juli 2000:** de ontnemingsschikking wordt goedgekeurd door de waarnemend voorzitter van het College.
- **17 augustus 2000:** de ontnemingsschikking wordt ondertekend door de officieren van justitie die bij de zaak betrokken zijn. Het College ontvangt een afschrift van de ondertekende overeenkomst.
- **19 maart 2002:** ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam aan het College, welk ambtsbericht is opgesteld ten behoeve van de beantwoording van de Kamervragen van de leden Rietkerk en Van de Camp van 1 maart 2002. Dit ambtsbericht maakt melding van de nieuwe berekening die de FIOD eind 1994 had gemaakt.
- **21 november 2002:** het OM wordt in de (aangehouden) procedure bij de rechtbank, op vordering van de officier van justitie, niet-ontvankelijk verklaard in de vordering tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel wegens overschrijding van de redelijke termijn.

Bevindingen met betrekking tot de in 1993 in beslag genomen gelden
Onderzocht is of de waarde van de inbeslaggenomen gelden zowel ten tijde van de inbeslagneming in 1993 als ten tijde van de totstandkoming van de ontnemingsschikking in 2000 kon worden vastgesteld. De nog beschikbare gegevens van de FIOD en het OM, ook met betrekking tot de ontnemingsvordering en de ontnemingsschikking, hebben niet geleid tot een eenduidig en compleet beeld van de in 1993 inbeslaggenomen bedragen en de waarde daarvan ten tijde van de ontnemingsschikking in 2000. Op grond van de gevoerde gesprekken en de onderzochte documenten moet worden geconcludeerd dat de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H. in 2000 nog maar zeer gedeeltelijk kan worden achterhaald. De verschillen tussen de verscheidene getraceerde gegevens kunnen niet worden verklaard.

Contant geld (artikel 2a schikkingsovereenkomst)
Uit de documenten die bij de FIOD zijn aangetroffen, blijkt dat op NLG 136.420,- aan contante geldbedragen beslag is gelegd. Uit het automatiseringssysteem van het OM blijkt dat voor NLG 208.747,47,- aan beslag is ontvangen. Dit bedrag bestaat deels uit saldi die door de Belgische autoriteiten zijn overgeboekt naar de rekening van justitie in Amsterdam en deels uit inbeslaggenomen contante geldbedragen. In de uiteindelijke schikkingsovereenkomst gedateerd 15 juni 2000 wordt een bedrag van NLG 157.037,36,- genoemd. De hoogte van het bedrag blijkt niet één op één terug te voeren op de in beslag genomen gelden, noch op de latere teruggave. Niet duidelijk is geworden hoe het bedrag van NLG 157.037,36,- tot stand is gekomen.

Bankrekeningen (artikel 2b schikkingsovereenkomst)
Uit de documenten die bij de FIOD zijn aangetroffen blijkt dat in 1993 beslag is gelegd op diverse bankrekeningen in België en Luxemburg. Het betreft verschillende rekeningen (waaronder ook deposito- en effectenrekeningen) die betrekking hebben op verschillende valuta (Belgische francs en Nederlandse guldens). Het totaal van deze Belgische en Luxemburgse rekeningen bedroeg op 1 december 1993 omgerekend NLG 3.047.319,23,-. De saldi van de in de schikkingsovereenkomst onder 2b genoemde Luxemburgse bankrekeningen was hiervan een onderdeel en bedroeg op 1 december 1993 NLG 2.945.101,45,-.

Financiële afwikkeling (artikel 2c schikkingsovereenkomst) in verhouding tot totaal beslag in 1993
De totale waarde van de bij H. getraceerde vermogensbestanddelen werd in de conclusie van eis van 14 juni 1994 vastgesteld op NLG 7.370.200,-. Hiervan lag NLG 5.085.700,- onder beslag. In het proces-verbaal van bevindingen van de FIOD van 1 december 1993 wordt de waarde van de effecten en het tegoed op de depositorekeningen in Luxemburg (rekeningen met de nummers 4014 en 17019), inclusief rente, begroot op circa NLG 3.500.000,-. In de conclusie van eis van 14 juni 1994 wordt de waarde gewaardeerd op NLG 3.800.000,-. In deze conclusie van eis wordt een appartement in Antwerpen gewaardeerd op NLG 1.100.000,-. In het advies van het BOOM-adviesteam van 4 februari 2000 staat vermeld dat dit pand door een derde beslaglegger is uitgewonnen en daarmee aan het beslag is ontvallen.

Uit bovenstaande kan worden opgemaakt dat het totaal van de contant in beslag genomen geldbedragen, de bankrekeningen genoemd in de schikkingsovereenkomst en de door de Belgische autoriteiten overgeboekte beslag in 1993 NLG 3.153.848,92 bedroeg. Vastgesteld kan worden dat de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte bedragen waarop in 1993 beslag lag, een hoger totaalbedrag betreft dan het bedrag van NLG 2.000.000,- waarover in 2000 in het advies van het BOOM wordt gesproken. Niet kan worden achterhaald of aan het advies van het BOOM van 4 februari 2000 documenten ten grondslag hebben gelegen. Niet blijkt dat er enige verdere documenten aanwezig zijn.

Conclusie
Er kan geen zekerheid meer worden geboden hoe de financiële afwikkeling in 2000 is verlopen van de ontnemingsschikking in de zaak tegen Cees H. en wat de precieze omvang was van de saldi van de in de schikkingsovereenkomst genoemde Luxemburgse bankrekeningen waarop in 1993 beslag was gelegd. Het onderzoek wijst uit dat er geen documenten meer voorhanden zijn en dat de geïnterviewde betrokkenen onvoldoende herinneringen hebben om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over wat in 2000 bij de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak tegen Cees H. feitelijk is overgemaakt.

Inhoudsopgave

1. Opdracht

Door de voorzitter van het College van procureurs-generaal is gevraagd in de zaak tegen Cees H., in aanvulling op het reeds verrichte onderzoek in dossiers en automatiseringssystemen, onderzoek te doen met het doel antwoord te krijgen op de vraag: hoe is de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking verlopen, waaronder begrepen de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte bedragen.
In het onderzoek is bijstand verleend door een medewerker van de afdeling Bestuurlijke en Juridische Zaken (BJZ) van het Parket-Generaal.

2. Voortraject

Naar aanleiding van berichtgeving in de media over de ontnemingsschikking met Cees H. is door de afdeling BJZ in de periode van medio februari 2014 tot en met eind april 2014 onderzoek gedaan bij diverse instanties. Allereerst is navraag gedaan bij het arrondissementsparket en het ressortsparket te Amsterdam, waar de zaak tegen Cees H. in eerste aanleg respectievelijk in hoger beroep heeft gediend. De strafdossiers die vervolgens zijn opgevraagd, bleken nog slechts beperkte informatie met betrekking tot het ontnemingsonderzoek en geen informatie over overgemaakte bedragen te bevatten.
Bij de afdeling Beleid en Strategie van het arrondissementsparket te Amsterdam, die in 2002 betrokken was bij de beantwoording van Kamervragen over de betreffende kwestie, zijn nog enkele documenten aangetroffen met betrekking tot de ontnemingsschikking, doch deze bevatten geen informatie met betrekking tot de feitelijke financiële afwikkeling ervan.
Parketsecretarissen van de toenmalige officier van justitie konden zich de betreffende zaak slechts op hoofdlijnen herinneren of waren niet bij de ontnemingsschikking betrokken geweest.
Ook zijn geen documenten meer aangetroffen op locaties waar de behandelend officier van justitie werkzaam is geweest na zijn vertrek bij het arrondissementsparket Amsterdam. Onderzocht is in hoeverre bij het College van procureurs-generaal nog documenten beschikbaar waren met betrekking tot de ontnemingsschikking tussen Cees H. en het OM. In de archieven van het College zijn verslagen en adviezen teruggevonden, waaruit bleek dat de betreffende schikking was besproken en dat het College met de schikking heeft ingestemd. Deze verslagen en adviezen bevatten geen informatie over de feitelijke financiële afwikkeling.
Ook bij het Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM) is nagevraagd of nog documenten aanwezig waren die betrekking hadden op de betreffende schikking. Het BOOM heeft tweemaal advies uitgebracht aan het College. Ook bij het BOOM bleken geen documenten meer beschikbaar.
Verder zijn systeembeheerders van de gerechtelijke diensten en van het Functioneel Parket/BOOM benaderd. Ook zij waren niet meer in staat om oude gegevens (waaronder mailberichten van destijds betrokken medewerkers) te achterhalen.
Van externe instanties (ABN Amro, Rabobank en ING) konden om praktische en/of juridische redenen geen gegevens worden verkregen met betrekking tot de betreffende bankrekeningen uit de periode 1993 tot en met 2001.

3. Uitvoering opdracht

De uitvoering van de opdracht heeft voortgebouwd op het in hoofdstuk 2 beschreven door BJZ uitgevoerde onderzoek.

Door onderzoekers zijn in de periode van 23 april 2014 tot en met 21 mei 2014 gesprekken gevoerd, de nog beschikbare documenten doorgenomen en geanalyseerd en is getracht de vastlegging van financiële transacties te reconstrueren.

4. Wat niet beschikbaar is

Vastgesteld moet worden dat er geen financiële administratie - intern noch extern - meer beschikbaar is. Dit heeft van doen met de wettelijk voorgeschreven bewaartermijnen van transactiegegevens: artikel 10 lid 3 boek 2 Burgerlijk Wetboek bepaalt dat rechtspersonen hun boeken, bescheiden en andere gegevensdragers zeven jaren dienen te bewaren.
Verder was de financiële administratie uit de betreffende periode bij het parket/gerecht Amsterdam niet te traceren door opeenvolging van systemen en daarbij toegepaste schoningsslagen.
Door de gerechten te Amsterdam (rechtbank, Gerechtshof, arrondissementsparket en ressortsparket) werd destijds gebruik gemaakt van één boekhoudsysteem, genaamd Jurist. Dit systeem was arrondissementaal ingericht, dus nog niet per kolom OM/ZM. Met de komst van de euro op 1 januari 2002 moest dit systeem worden geconverteerd en werd een nieuwe versie van Jurist in gebruik genomen. Toen in 2004 de gerechtelijke diensten van OM en ZM werden ontvlochten vond een opnieuw een conversie plaats, waarbij alleen openstaande posten werden meegenomen. Na enige tijd is de mogelijkheid om de oude versie van Jurist te raadplegen verdwenen en konden geen historische gegevens (van vóór 1 januari 2005) meer worden ingezien.

Onderzoekers hebben zich laten voorlichten door de toenmalige (in 2000) kasbeheerder van de Gerechtelijke diensten Amsterdam. Hij bleek geen toegang meer te hebben tot gegevens van voor 2002. Hij had ook geen concrete herinnering aan de aan de orde zijnde bedragen.

Ook onderzoek bij het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT van het ministerie van Veiligheid en Justitie (GDI, thans onderdeel van SSC-ICT, dat valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), de beheerder van het toenmalige financiële systeem, leidde niet tot het traceren van trails. Er bleek geen toegang meer mogelijk tot het oude systeem Jurist. Het systeem was inmiddels uitgezet. Er zijn geen back-ups beschikbaar.

Ook het rechtshulpverkeer met Luxemburg was voor zover het betreft de afwikkeling van het gelegde beslag in 1993 niet te achterhalen. Compas, het automatiseringssysteem van het OM, bood slechts een enkel aanknopingspunt, zoals hieronder in hoofdstuk 5 zal worden aangegeven.

Bij de banken konden om praktische en/of juridische redenen evenmin gegevens worden verkregen die betrekking hebben op de financiële afwikkeling.

De voormalige advocaat van Cees H. beroept zich, gevraagd naar de onderhavige zaak, op zijn beroepsgeheim, maar heeft in de media gesteld dat het overgemaakte bedrag aanzienlijk meer was dan de NLG 2.000.000,– minus NLG 750.000,--. De huidige advocaat van Cees H. handhaaft zijn eerder ingenomen standpunt dat het bedrag op de Luxemburgse bankrekeningen 5 à 6 miljoen NLG bedroeg. Verder beroept hij zich eveneens op zijn beroepsgeheim.

5. Tijdlijn

Op 26 april 1993 werd de verdachte Cees H. aangehouden en in verzekering gesteld.

In het kader van het opsporingsonderzoek werd beslag gelegd op diverse vermogensbestanddelen, zowel in Nederland als in het buitenland.

De justitiële autoriteiten van België en Luxemburg verleenden hun medewerking aan rechtshulpverzoeken tot beslaglegging op diverse rekeningen.

Op 22 april 1994 werd de verdachte door de rechtbank Amsterdam veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaren voor de grootschalige handel in hashish en deelneming aan een criminele organisatie.

In hoger beroep werd H. door het Gerechtshof te Amsterdam op 17 februari 1995 voor dezelfde feiten eveneens veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaren.

Noch door de rechtbank noch door het Gerechtshof is een beslissing genomen met betrekking tot de inbeslaggenomen goederen.

Op 7 januari 1994 heeft de officier van justitie een ontnemingsvordering ingediend ten bedrage van ongeveer NLG 500.000.000,--. Dit bedrag had betrekking op de totale handelsopbrengst voor de criminele organisatie en werd beschouwd als geheel door H. wederrechtelijk genoten voordeel. De vordering is op 16 juni 1994 bij conclusie van eis bijgesteld tot NLG 307.970.000,--, waarbij rekening werd gehouden met kosten die door de criminele organisatie waren gemaakt.

De rechtbank heeft ter zitting op 29 november 1994 nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk geacht en opdracht gegeven om te onderzoeken welk voordeel H. daadwerkelijk in het bewezenverklaarde tijdvak van 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 heeft genoten. Vraag was immers of bewezen kon worden dat het in beslag genomen vermogen was verkregen uit de bewezen verklaarde feiten, zoals het toenmalige art. 36e Sr. vereiste.

Uit een ambtsbericht d.d. 19 maart 2002 van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam, opgesteld ten behoeve van de beantwoording van Kamervragen van de leden Rietkerk en Van de Kamp, blijkt dat de FIOD eind 1994 een nieuwe berekening heeft gemaakt van het door H. genoten voordeel. Deze berekening leidt tot een bedrag van NLG 21.682.063,--.

Door de toenmalig behandelend zaaksofficier van justitie zijn schikkingsonderhandelingen gestart met betrekking tot het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Deze schikkingsonderhandelingen hebben geleid tot een voorstel dat op 26 januari 2000 aan het College is voorgelegd. Het College achtte zich nog niet voldoende voorgelicht en heeft aan het BOOM gevraagd advies uit te brengen.
Nadat het BOOM op 4 februari 2000 advies heeft uitgebracht, bespreekt het College in zijn vergadering op 15 februari 2000 het voorstel en stemt het ermee in..

De schikkingsovereenkomst wordt op 15 juli 2000 goedgekeurd door de waarnemend voorzitter van het College, nadat het BOOM op 14 juli 2000 over deze overeenkomst positief heeft geadviseerd.

Nadat het College de overeenkomst heeft geaccordeerd, wordt deze op 17 augustus 2000 ondertekend door de officieren van justitie. Het College ontvangt een afschrift van de ondertekende overeenkomst.

Op 21 november 2002 wordt het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard in zijn ontnemingsvordering wegens overschrijding van de redelijke termijn, nadat de officier van justitie daartoe ook heeft geconcludeerd.

6. Bevindingen met betrekking tot inbeslaggenomen gelden

Met het oog op de doelstelling van de opdracht is gezocht naar gegevens die nog beschikbaar zijn met betrekking tot de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte bedragen. In dat verband is onderscheid gemaakt tussen enerzijds gegevens van de opsporingsinstantie (FIOD) en anderzijds gegevens van de vervolgingsinstantie (OM). Daarnaast is gekeken welke gegevens bekend zijn over de ontnemingsvordering en welke over de ontnemingsschikking.

Uit de nog beschikbare stukken blijkt dat beslag is gelegd op diverse goederen en gelden in de zaak tegen Cees H. Het onderzoek heeft zich beperkt tot de inbeslaggenomen gelden. Bij de omrekening van Belgische francs (BEF) en Franse francs (FRF) is gebruik gemaakt van de volgende wisselkoers BEF 100 = NLG 5,50 en FRF 100 = NLG 33,00.

a. Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD)

Uit de documenten die bij de FIOD zijn aangetroffen, blijkt dat op de volgende *contante* geldbedragen beslag is gelegd:

Tabel 1: inbeslaggenomen contante geldbedragen, gedeponeerd bij OM in 1994

Locatie	Inbeslaggenomen geld	NLG
Bankkluis Verenigde Spaarbank	NLG 11.000,--	11.000,--
Woning Oude Wetering	BEF 27.000,--	1.485,--
Idem	BEF 7.400,--	407,--
Idem	NLG 2.000,--	2.000,--
Appartement te Antwerpen	NLG 121.000,--	121.000,--
Idem	FRF 1.600,--	528,--
Totaal		**136.420,--**

Daarnaast wordt door de FIOD melding gemaakt van diverse bankrekeningen in het buitenland waarop beslag is gelegd, dan wel zal worden gelegd. Het betreft verschillende rekeningen (waaronder ook deposito- en effectenrekeningen) die betrekking hebben op verschillende valuta (Belgische francs en Nederlandse guldens). In een overzicht van 20 juli 1993 wordt een overzicht gegeven van de rekeningen in België en Luxemburg met de saldi voor zover op dat moment bekend. Van een aantal rekeningen zijn dan nog geen saldogegevens ontvangen.
Daarna wordt op1 december 1993 een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt van de bedragen die in beslag zijn dan wel zullen worden genomen.
Bij een combinatie van het overzicht van 20 juli 1993 en het proces-verbaal van bevindingen van 1 december 1993 ontstaat het beeld, zoals weergegeven in de tabellen 2, 3 en 4. Hieruit kan slechts worden afgeleid dat in de periode tussen 20 juli 1993 en 1 december 1993 meer gegevens met betrekking tot de rekeningen beschikbaar zijn gekomen en dat van één rekening (te weten 789-5664019-13) het saldo is afgenomen.

Tabel 2: getraceerde bedragen op bankrekeningen in België (in BEF)

Bankrekening	**Saldo BEF op 20 juli 1993**	**Saldo BEF op 1 december 1993**	**Omgerekend in NLG op 1 december 1993**
220-0901371-83	123.511,--	123.511,--	6.793,10
220-0902170-09	1.136.381,--	1.136.381,--	62.500,96
220-0711474-15	Niet bekend	25.522,--	1.403,70
Global Investment	Niet bekend	69.489,--	3.821,90
Global Investment	Niet bekend	72.900,--	4.009,50
789-5664019-13	168.653,--	168.216,--	9.251,88
409-9905569-70	Niet bekend	156.029,--	8.581,60
	Totaal België	1.752.048,--	**96.362,64**

Tabel 3: getraceerde bedragen op bankrekeningen in Luxemburg (in BEF)

Bankrekening	**Saldo BEF op 20 juli 1993**	**Saldo BEF op 1 december 1993**	**Omgerekend in NLG op 1 december 1993**
30-570942-34	Niet bekend	400.744,--	22.040,92
32-570942-88	Niet bekend	508.761,--	27.981,86
30-570943-35	Niet bekend	51.696,--	2.843,28
683436	Niet bekend	54.761,--	3.011,86
	Totaal	**1.015.962,--**	**55.877,92**

Tabel 4: getraceerde bedragen op bankrekeningen in Luxemburg (in NLG)

Bankrekening	**Saldo op 20 juli 1993**	**Saldo op 1 december 1993**
4014 rekening- courant	Niet bekend	464,38
4014 deposito	Niet bekend	496.000,--
4014 effecten	Niet bekend	1.550.000,--
17019 rekening courant	Niet bekend	211.614,29
17019 effecten	Niet bekend	637.000,--
	Totaal	**2.895.078,67**

Tabel 5: totalen getraceerde bedragen op bankrekeningen in België en Luxemburg (in NLG)

Bankrekeningen	Saldo op 1 december 1993
België (tabel 2)	96.362,64
Luxemburg (BEF) (tabel 3)	55.877,92
Luxemburg (NLG) (tabel 4)	2.895.078,67
Totaal	**3.047.319,23**

Recapitulerend stelt de ambtenaar van de FIOD in zijn proces-verbaal van bevindingen van 1 december 1993, dat in totaal beslag is gelegd op bankrekeningen in Luxemburg voor een bedrag van NLG 2.895.078,67. Dit bedrag komt overeen met het in tabel 4 genoemde bedrag van de rekeningen in Luxemburg in Nederlandse guldens (met de nummers 4014 en 17019). Kennelijk zijn de Luxemburgse rekeningen in Belgische francs (tabel 3) dus buiten beschouwing gebleven.
De waarde van de effecten en het tegoed op de depositorekeningen, inclusief rente, bedroegen volgens de ambtenaar op het moment van beslaglegging ca. NLG 3.500.000,--.

De ambtenaar herinnert zich desgevraagd dat de toename van NLG 2.895.78,67 naar NLG 3.500.000 te maken had met een waardevermeerdering die nog niet was geadministreerd door de bank. De administratie van de bank liep achter bij de feitelijke waarde, omdat bv. de rente nog niet was bijgeschreven.

Daarnaast is in België beslag gelegd op een appartement met een geschatte waarde van NLG 1.000.000,--. In de conclusie van eis wordt dit pand later gewaardeerd op NLG 1.100.000,--, In het advies van het BOOM-adviesteam d.d. 4 februari 2000 staat vermeld dat dit pand door een derde beslaglegger is uitgewonnen en daarmee aan het beslag is ontvallen.

De FIOD meldt op 6 juli 1994 dat de volgende bedragen van Belgische rekeningen zijn overgeboekt naar een rekening van de Gerechten Arrondissement Amsterdam:

Tabel 6: saldi van rekeningen die zijn overgemaakt van België naar Nederland (volgens gegevens FIOD)

Bankrekening	Bedrag BEF	Omgerekend in NLG
220-0901371-83	123.511,--	6.793,11
220-0902170-09	1.135.535,--	62.454,43
220-0711474-15	25.522,--	1.403,71
Kontrakt Global Invest Plan	69.489,--	3.821,90
Kontrakt Global Invest Plan	72.900,--	4009,50
409-9905560-61 en 409-9905569	156.029,--	8581,60
789-5664019-13	168.216,--	9.251,88
Totaal	**1.751.202,--**	**96.316,11**

b. Openbaar Ministerie(OM)

In Compas, het automatiseringssysteem van het OM, staan de volgende gegevens vermeld met betrekking tot de hoogte van en de beslissing over de inbeslaggenomen gelden:

Tabel 7: ontvangen gelden die zijn verwerkt in automatiseringssysteem van OM

Inbeslaggenomen geld	Beslissing OM
NLG 72.327,47	Teruggeven
NLG 11.000,--	Teruggeven
BEF 27.000,--	
BEF 7.400,--	Teruggeven
NLG 2.000,--	Teruggeven
NLG 121.000,--	Teruggeven
FRF 1.600,--	
NLG 208.747,47	

Het eerst vermelde bedrag (NLG 72.327,47) betreft de saldi van een tweetal bankrekeningen waarop in België beslag is gelegd. Het betreft de eerste twee in tabel 2 genoemde bankrekeningen (met de nummers 220-0901371-83 en 220-0902170-09), waarvan de saldi op het moment van overboeken (omgerekend) NLG 6.482,40 en NLG 65.845,07 (dus in totaal NLG 72.327,47) bedroegen.
Deze saldi zijn door de Belgische autoriteiten overgeboekt naar de rekening van justitie in Amsterdam.

De overige bedragen in tabel 7 komen overeen met de in tabel 1 genoemde in beslag genomen (contante) bedragen.

Met betrekking tot een tweetal inbeslaggenomen bedragen uit tabel 7 (BEF 27.000 en FRF 1.600) staat geen beslissing vermeld in Compas.

Van overboekingen van andere in tabel 6 genoemde bedragen, zijn geen documenten of bewijsstukken aangetroffen.

c. Ontnemingsvordering

De waarde van de bij H. getraceerde vermogensbestanddelen werd in de conclusie van eis van 14 juni 1994 vastgesteld op NLG 7.370.200,--. Dit bedrag was opgebouwd uit de volgende getraceerde (en gedeeltelijk inbeslaggenomen) posten, zoals weergegeven in tabel 8.

Tabel 8: waarde van getraceerd geld en goederen op 14 juni 1994

Omschrijving	Bedrag NLG (afgerond)
Appartement te Antwerpen	1.100.000,--
Woning Oude Wetering	152.500,--
Bankrekening VSB Amsterdam	11.000,--
Plezierjacht M.	1.075.000,--
Bankrekening Gotthard bank	1.057.000,--
Bankrekeningen Van Lanschot/NMB (incl. effecten)	3.800.000,--
Contant geld: B.Frs. 34.400,-- NLG 123.000,--	1.700,-- 123.000,--
Bruin lederen koffertje met sieraden	P.M.
Overige bankrekeningen	50.000,--
Totaal	**7.370.200,--**

Zoals gezegd konden op basis van gegevens die het opsporingsteam verkregen had behalve de eerdergenoemde bankrekeningen nog meer vermogensbestanddelen worden gekoppeld aan Cees H. Het betrof een woning in Nederland met een geschatte waarde van NLG 152.500,--, een plezierjacht met een geschatte waarde van NLG 1.075.000,-- en een bankrekening bij de Gotthard Bank met een saldo van NLG 1.057.000,--.
Op deze drie vermogensbestanddelen werd - voor zover te achterhalen - geen beslag gelegd. Wel werd een vordering tot conservatoir beslag t.a.v. de Gotthard Bank aangetroffen, maar niet een realisatie daarvan.

In het proces-verbaal van bevindingen van de FIOD van 1 december 1993 wordt de waarde van de effecten en het tegoed op de depositorekeningen in Luxemburg (rekeningen met de nummers 4014 en 17019), inclusief rente, begroot op circa NLG 3.500.000,--.
In een latere nota van dezelfde ambtenaar van 6 juli 1994 wordt ditzelfde bedrag genoemd.
In de conclusie van eis d.d. 14 juni 1994 wordt de waarde van deze bankrekeningen bij Van Lanschot in Luxemburg gewaardeerd op NLG 3.800.000,--.

Navraag bij de opsteller van het proces-verbaal en de nota leverde als verklaring voor het verschil op, dat bij de daadwerkelijk beslaglegging de saldi op de rekeningen waren toegenomen van 3,5 tot 3,8 miljoen NLG.

De officier van justitie die destijds de ontnemingszaak op zitting heeft behandeld, niet zijnde de zaaksofficier van justitie, herkent de bovenstaande bedragen, maar heeft geen verklaring voor de toename tot NLG 3.800.000,--.

d. Ontnemingsschikking

In de uiteindelijke schikkingsovereenkomst gedateerd 15 juni 2000 wordt benoemd op welke bestanddelen de overeenkomst betrekking heeft.
Onder punt 2a. van de ontnemingsschikking wordt een bedrag van NLG 157.037,36 te vermeerderen met de gegenereerde rente genoemd, waarop conservatoir beslag ligt. De hoogte van de rente wordt niet aangegeven.

De toenmalige kasbeheerder stelt dat bij overmaking van gelden op de rekening van de Gerechtelijke Diensten geen rente wordt gegenereerd, omdat deze rekening dagelijks werd afgeroomd. De genoemde rente zou betrekking kunnen hebben op wettelijke rente die wordt vergoed bij teruggave van inbeslaggenomen gelden (artikel 11 lid 6 Besluit inbeslaggenomen voorwerpen). Niet bleek te achterhalen tot welke hoogte rente is meegenomen in de definitieve berekening.
De hoogte van het bedrag blijkt niet één op één terug te voeren op de in beslag genomen gelden, noch op de latere teruggave die hierboven in tabel 7 is vermeld.

Onder punt 2b. van de ontnemingsschikking zijn aan de orde de saldi op de bankrekeningen van de Banque General du Luxembourg met de nummers 30-570942-34 en 32-570942-88 en van de Banque F. van Lanschot met de nummers 4014 en 17019.

In punt 2c. van de ontnemingsschikking wordt bepaald dat de som van de saldi integraal wordt overgemaakt aan het OM. Hetgeen door het OM meer wordt ontvangen dan het schikkingsbedrag van NLG 750.000,-- dient het OM over te maken op een rekening van een derde.
Indien de overeenkomst niet voldoende titel geeft voor de uitvoering van de overdracht zal alsnog een akte van overdracht worden opgemaakt. Een akte van overdracht is door onderzoekers niet aangetroffen.
In de schikkingsovereenkomst is met betrekking tot de afwikkeling van de ontnemingsschikking het volgende bepaald: "Het OM zegt H. toe, ter uitvoering van deze schikking de Luxemburgse autoriteiten te zullen verzoeken de conservatoire beslagen op genoemde bankrekeningen op te heffen en ter uitvoering van de overdracht van de saldi op vorenbedoelde bankrekening en deze saldi te doen overmaken op bankrekeningnummer .... ten name van het OM te Amsterdam."

In een notitie van 19 januari 2000 van het lid van het College dat de overeenkomst heeft geagendeerd voor de Collegevergadering van 26 januari 2000 komt de waarde van het beslag niet voor. Uit het verslag van de Collegevergadering blijkt dat het inbrengend lid van het College zal laten uitzoeken of er beslag is gelegd in deze zaak.
Het College heeft een oordeel van het BOOM gevraagd, dat bij de hernieuwde bespreking op 15 februari 2000 beschikbaar was in de vorm van een brief van het Hoofd BOOM-adviesteam d.d. 4 februari 2000.
Of aan dit advies documenten ten grondslag hebben gelegen, kon niet worden achterhaald. Er was geen herinnering bij het toenmalige Hoofd van het Adviesteam aan de onderhavige zaak. Het advies maakte melding van een overleg op 27 januari 2000 waarin het thema 'Het conservatoir beslag' aan de orde kwam. In het rapport van het BOOM wordt daarover de zinsnede opgenomen "Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot c.a. NLG 2 miljoen. (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger."
Bij de hervatte bespreking in het College op 15 februari 2000 ligt het advies van het BOOM-Adviesteam ter tafel. Niet blijkt dat er enige verdere documenten aanwezig zijn. De hoogte van de beslagen komen in de verslagen van het College ook niet aan de orde.
Het College gaat akkoord met de schikking.

Bij brief van 14 juli 2000 aan het Openbaar Ministerie Amsterdam bevestigt het Hoofd van het BOOM-adviesteam dat hij zich inhoudelijk kan verenigen met het de definitieve overeenkomst gedateerd 15 juni 2000. Er wordt niet gerept over enige onderbouwing. Daarnaar gevraagd heeft dit Hoofd geen herinnering aan welke gegevens hij toen ter beschikking had.

Van verschillende invalshoeken is bezien of de waarde van de inbeslaggenomen gelden zowel ten tijde van de inbeslagneming als ten tijde van de totstandkoming van de ontnemingsschikking nog kon worden vastgesteld. De nog beschikbare gegevens van de FIOD en het OM, ook met betrekking tot de ontnemingsvordering en de ontnemingsschikking, hebben niet geleid tot een eenduidig en compleet beeld van de inbeslaggenomen bedragen en de actuele waarde daarvan ten tijde van de ontnemingsschikking. De verschillen tussen de verscheidene getraceerde gegevens kunnen niet worden verklaard.

7. Conclusie

Op grond van de gevoerde gesprekken en de onderzochte documenten moet worden geconcludeerd dat de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking met Cees H. nog maar zeer gedeeltelijk kan worden achterhaald. Wat betreft de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte bedragen kunnen de navolgende conclusies worden getrokken.

1. In de ambtsberichten van het College van procureurs-generaal aan de minister van Veiligheid en Justitie is uitgegaan van de waarde die is genoemd in het BOOM-advies van 4 februari 2000, op basis waarvan het College destijds ook heeft ingestemd met de ontnemingsschikking met Cees H. In dit advies wordt met betrekking tot de waarde van het beslag opgemerkt: "Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot ca. f 2 miljoen (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger."
Uit onderzoek is niet gebleken van andere oorzaken die hebben geleid tot een daling van de waarde van de inbeslaggenomen gelden en goederen.

2. De uiteindelijke schikkingsovereenkomst met Cees H., gedateerd op 15 juni 2000, heeft betrekking op inbeslaggenomen geld en rente en de saldi van een viertal rekeningen in Luxemburg. De overeenkomst vermeldt – voor zover relevant – het volgende:

> 2a. Overdracht aan het OM van het in conservatoir beslag genomen geldbedrag ter grootte van fl. 157,037,36 (.......) te vermeerderen met de gegenereerde rente over dat bedrag.
> 2b. Overdracht aan het OM van de saldi op de bankrekeningen van de Banque Generale du Luxembourg met de nummers 30-570942-34 en 32570942-88 en Banque F. van Lanschot met de nummers 4014 en 17019 (......).

Het geldbedrag van NLG 157.037,36 (te vermeerderen met rente), genoemd onder 2a in de schikkingsovereenkomst, is niet goed te herleiden. Een optelsom van het in Nederland en België inbeslaggenomen contante geld leidt tot een lager bedrag, te weten NLG 136.420 (zie tabel 1).

Als de gelden waarvan is vastgesteld dat ze zijn overgeboekt van Belgische rekeningen naar Nederland worden meegerekend, wordt het inbeslaggenomen bedrag hoger, te weten NLG 208.747,47 (zie tabel 7). Niet duidelijk is geworden hoe het bedrag van NLG 157.037,36 tot stand is gekomen.
De beslagwaarde van de saldi van de in de overeenkomst onder 2b genoemde rekeningen in Luxemburg bedroeg op 1 december 1993 in totaal NLG 2.945.101,45, zoals blijkt uit tabel 9:

Tabel 9 Saldi bankrekeningen in 1993 genoemd in overeenkomst

Bankrekening	**Saldo in NLG op 1 december 1993**
30-570942-34	22.040,92
32-570942-88	27.981,86
4014 rekening courant	464,38
4014 deposito	496.000,--
4014 effecten	1.550.000,--
17019 rekening courant	211.614,29
17019 effecten	637.000,--
Totaal	**2.945.101,45**

De waarde van de saldi op deze bankrekeningen ten tijde van de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in juni 2000, is niet bekend geworden.

Als wordt uitgegaan van de waarde in 1993 van de inbeslaggenomen bedragen, zoals vermeld in de documenten van de FIOD, dan komt het totaalbedrag waarop de ontnemingsschikking betrekking zou hebben uit op NLG 3.081.521,45 (tabel 10).

Tabel 10 Totaalbedrag bankrekeningen in 1993 in Luxemburg + contant geld

Omschrijving	**NLG**
Contant inbeslaggenomen geld (tabel 1)	136.420,--
Bankrekeningen schikkingsovereenkomst (tabel 9)	2.945.101,45
Totaal	**3.081.521,45**

Als daarbij nog worden opgeteld de gelden die door de Belgische autoriteiten zijn overgeboekt naar Nederland (NLG 72.327,47, zie tabel 7), dan komt het totaalbedrag uit op NLG 3.153.848,92 (tabel 11).

Tabel 11 Totaalbedrag bankrekeningen in 1993 in Luxemburg + contant geld + overgemaakt geld uit België

Omschrijving	**NLG**
Contant inbeslaggenomen geld (tabel 1)	136.420,--
Bankrekeningen schikkingsovereenkomst (tabel 9)	2.945.101,45
Overgeboekte bedragen uit België (tabel 7)	72.327,47
Totaal	**3.153.848,92**

Vastgesteld kan worden dat het geldbedrag waarop in 1993 beslag lag, een hoger totaalbedrag betreft dan het bedrag van NLG 2 miljoen waarover in 2000 in het advies van het BOOM wordt gesproken.
Niet kon worden vastgesteld waarin het verschil is gelegen tussen het inbeslaggenomen geld en het in de BOOM-notitie genoemde bedrag, waarop nog beslag zou rusten.

3. Het onderzoek leidt tot de conclusie dat niet is vast te stellen of de actuele waarde van de inbeslaggenomen gelden en goederen ten tijde van het sluiten van de overeenkomst een rol heeft gespeeld bij de beoordeling van de schikkingsovereenkomst. Aan de hand van de nog bestaande documenten kan geen zekerheid meer worden geboden hoe de financiële afwikkeling is verlopen van de ontnemingsschikking in de zaak tegen Cees H. en wat de precieze omvang was van de saldi van de Luxemburgse bankrekeningen waarop beslag was gelegd.
Er zijn onvoldoende documenten en herinneringen meer voorhanden om uitspraken te kunnen doen over de waarde van de inbeslaggenomen gelden en de overgemaakte bedragen ten tijde van de ontnemingsschikking.

Rotterdam, 26 mei 2014

H.A. van Brummen

Lijst van benaderde personen

[redacted], voormalig rechercheur bij Fiod-ECD Haarlem

Mr. P.H. Doedens, voormalig advocaat van Cees H.

[redacted], voormalig parketsecretaris parket Amsterdam

[redacted], voormalig directeur BOOM

[redacted], voormalig beleidsmedewerker parket Amsterdam

[redacted], voormalig parketsecretaris parket Amsterdam

Mr. G.T. Hofstee, hoofdofficier van justitie parket Amsterdam

Mr. J. Hulsenbek, voormalig lid van het College van procureurs-generaal

[redacted], voormalig plaatsvervangend kasbeheerder parket Amsterdam

Mr. J-H.L.C.M. Kuijpers, advocaat van Cees H.

E. Nies, rechercheur bij Fiod-ECD Haarlem

[redacted], rechercheur bij Fiod-ECD Haarlem

Mr. D.W. Steenhuis, voormalig lid van het College van procureurs-generaal

[redacted], financial controller parket Amsterdam

[redacted], voormalig hoofd Adviesteam BOOM

Mr. B. Swagerman, voormalig plaatsvervangend hoofdofficier van justitie parket Amsterdam

Mr. J.M. Vrakking, voormalig hoofdofficier van justitie te Amsterdam

[redacted], systeembeheerder bij GDI

Mr. J. Wortel, voormalig officier van justitie parket Amsterdam

Mr. J.L. de Wijkerslooth de Weerdesteyn, voormalig voorzitter van het College van procureurs-generaal

Nader rapport Volg het spoor terug

Aan: mr. H.J. Bolhaar, voorzitter College van procureurs-generaal
Van: mr. H.A. van Brummen

Datum: 9 maart 2015

U vroeg mij om een nader rapport op 'Volg het spoor terug' over de **mogelijke** hoogte van het saldo van de ontnemingsschikking met Cees H.

Ik rapporteer daarover het volgende:

1. In de conclusie 2 van het rapport Volg het spoor terug wordt de volgende opstelling gehanteerd van het beslag in Luxemburg:

De beslagwaarde van de saldi van de in de overeenkomst onder 2b genoemde rekeningen in Luxemburg bedroeg op 1 december 1993 in totaal NLG 2.945.101,45, zoals blijkt uit tabel 9:

Tabel 9 Saldi bankrekeningen in 1993 genoemd in overeenkomst

Bankrekening	**Saldo in NLG op 1 december 1993**
30-570942-34	22.040,92
32-570942-88	27.981,86
4014 rekening courant	464,38
4014 deposito	496.000,--
4014 effecten	1.550.000,--
17019 rekening courant	211.614,29
17019 effecten	637.000,--
Totaal	**2.945.101,45**

De waarde van de saldi op deze bankrekeningen ten tijde van de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in juni 2000, is niet bekend geworden.

2. In het rapport is een inschatting van de actuele waarde op de datum van overdracht vanuit Luxemburg naar het parket Amsterdam achterwege gelaten. De gegeven opdracht aan onderzoeker ging immers over het verloop van de financiële afwikkeling. De conclusie was dat daarover geen zekerheid te geven was.

3. In de hernieuwde aandacht voor de waarde van de financiële afwikkeling door de ogenschijnlijk precieze gegevens die Nieuwsuur in de uitzending van 4 maart jl. op tafel heeft gebracht, wordt de vraag aan onderzoeker gesteld zijn interpretatie te geven van de mogelijkheid dat het overgemaakte bedrag overeenstemt met die gegevens.

4. De waardevermeerdering van het beslag kan bestaan uit rente op de depositorekening en de rekening courant en waardestijging van de effectenrekening, alles over de periode van 1993 tot 2000.

5. Daarbij valt te wijzen op de volgende passage in het rapport (pag. 7):

Recapitulerend stelt de ambtenaar van de FIOD dat in totaal beslag is gelegd op bankrekeningen in Luxemburg voor een bedrag van NLG 2.895.078,67. Dit bedrag komt overeen met de in tabel 2 genoemde bedragen van de rekeningen in Luxemburg in Nederlandse guldens (met de nummers 4014 en 17019), waarbij de rekeningen in Belgische francs dus buiten beschouwing zijn gebleven.
De waarde van de effecten en het tegoed op de depositorekeningen, inclusief rente, bedroegen volgens de ambtenaar op het moment van beslaglegging ca. NLG 3.500.000,--.
De ambtenaar herinnert zich dat de toename van NLG 2.895.78,67 naar NLG 3.500.000 te maken had met een waardevermeerdering die nog niet was geadministreerd door de bank. De administratie van de bank liep achter bij de feitelijke waarde, omdat bv. de rente nog niet was bijgeschreven.

6. Aangenomen mag worden dat deze geconstateerde waardevermeerdering zich heeft doorgezet. De volgende kengetallen zijn in openbare bronnen beschikbaar. De AEX stond in 1993 rond de 180 en in 2000 rond de 650. Een gemiddelde depositorente bedroeg in het tijdvak 5%. Zonder inzicht in de aard van de effecten en de depositorekening vallen vanzelfsprekend geen juiste berekeningen of inschattingen te maken. Een voortgaande waardevermeerdering is wel zeer waarschijnlijk.

7. Aannemelijk is dat de waardevermeerdering is bijgeschreven op de onder beslag gelegde rekeningen. Er is niet gebleken van aparte afspraken en die zouden naar de genoemde FIOD-rechercheur heeft verteld, anders wel zijn gemaakt.

8. Concluderend kan gesteld dat een waardevermeerdering tot een uiteindelijk netto bedrag van 4.7 miljoen gulden. geenszins onmogelijk is .

Bijlage 3
Het verslag van bevindingen van 9 maart 2015

Verslag van bevindingen onderzoek betalingsgegevens Cees H.

Datum: 9 maart 2015

Inhoudsopgave

1. Opdracht

1.1 Aanleiding

Het programma Nieuwsuur meldde op woensdagavond 4 maart 2015 in haar uitzending dat het Openbaar Ministerie (OM) op 10 september 2001 een bedrag van NLG 4.710.627,18 heeft overgemaakt van Rabobank rekening 0192325728 (t.n.v. DS 521 Arr. Parket Amsterdam). De betaling had het kenmerk 0000199544 onder vermelding van C.J.HXXXXX[1] en parketnummer 13/017023/93. Het bedrag zou zijn overgemaakt naar de derdengeldrekening van het advocatenkantoor van de heer Doedens.

De Tweede Kamer heeft op 5 maart 2015 Aanvullende Vragen over berichtgeving inzake de deal met Cees H. gesteld. De termijn voor beantwoording van deze vragen is gesteld op maandag 9 maart. Het plenair debat is geagendeerd voor 10 maart.

1.2 Opdracht

Donderdag 5 maart 2015 hebben de leden van de Bestuursraad van het ministerie van VenJ de waarnemend directeur Financieel Economische Zaken (FEZ) verzocht om een onderzoek in te stellen of de concrete gegevens over de financiële transactie met Cees H[redacted] zoals getoond in het programma Nieuwsuur (waaronder het bankrekeningnummer, datum, betalingskenmerk en parketnummer) aanknopingspunten geven om binnen de archieven, de administratie of elders nadere informatie over deze transactie te vinden.

Uiterlijk maandag 9 maart 12:00 uur moet gerapporteerd worden aan de pSG. De bevindingen uit deze rapportage kunnen dan gebruikt worden bij de beantwoording van de Aanvullende Vragen over berichtgeving inzake de deal met Cees H. van de Tweede Kamer. Hierbij gaat het specifiek om de vragen VVD 2, PVDA 1 en 3, PVV 2 en 6, CDA 10 en 12, D66 2, CU 1, GL 1.

[1] Bedoeld wordt C.J. H[redacted]

2. Bevindingen

2.1 Betaling in de financiële administratie van het Openbaar Ministerie

- Het door Nieuwsuur genoemde bankrekeningnummer 0192325728 stond in 2001 op naam van het arrondissementsparket Amsterdam. Het rekeningnummer 0192325728 is niet meer in gebruik bij het OM of ZM als gevolg van de wisseling van huisbankier (Rabobank naar Royal Bank of Scotland).
- De recovery van de back-up van het toenmalig in gebruik zijnde financieel informatiesysteem JUFIS P01-systeem is na vier dagen continu werken geslaagd. Zondagavond was het systeem live.
- In JUFIS P01 is de betaling gevonden met documentnummer 199544. De documentdatum en boekingsdatum was 7 september 2001. Het invoertijdstip was 10:47:54 uur door gebruiker [redacted]. Printscreens van de betaling en bijbehorende boekingen zijn opgenomen in bijlage 1.
- Een bedrag van NLG 4.710.627,18 is door het Arrondissement Amsterdam overgemaakt aan crediteur 73100622 op naam van DOEDENS, ADV.KNT. met adres Oudegracht 92 te Utrecht met bankrekeningnummer 0687190177.
- De betalingsomschrijving was "*C.J. H[redacted]/S.F.O. PARKETNR. 13/017023/93".
- De betaling maakte onderdeel van batch met ID B7301 met uitvoering op 7 september 2001. Deze batch bevat twee betalingen ten laste van de RABO met een totaal bedrag van NLG 4.734.360,19.
- De tegenrekening van de betaling was grootboekrekening 91400000 "Af te wikkelen SVO-gelden". Dit is de afkorting van Stukken Van Overtuiging. Hier werden geconfisqueerde gelden op geadministreerd.
- Op deze grootboekrekening zijn meerdere credit- en debetposten geboekt inzake parketnummer 0017023/93 van C.J. H[redacted]. Diverse in beslag genomen gelden zijn hierop geboekt. De betaling aan het kantoor van Doedens ad NLG 4.710.627,18 is hierop geboekt evenals de schikking in verband met de ontneming van NLG 750.001,00. Daarmee sluit deze grootboekrekening op 0. Printscreens van deze grootboekrekening zijn opgenomen in bijlage 2.

2.2 Dagafschrift Rabobank

- Op 5 maart 2015 is bij de Rabobank, de toenmalige huisbankier van het Rijk, het bankafschrift opgevraagd van bankrekeningnummer 0192325728 van de betaling in 2001. Op 5 maart 2015 deelde de Rabobank mee: "*Dagafschriften worden 7 jaar in onze archiefsysteem opgeslagen. Dit betekent dat de door u opgevraagde informatie helaas niet uit de systemen opgehaald kan worden.*"
- De Rabobank is vervolgens nagegaan of de informatie over de transactie op een andere manier is te achterhalen. Op het moment van afronding van de rapportage was hierop nog geen antwoord van de Rabobank ontvangen.
- De correspondentie met de Rabobank is als bijlage 3 van dit verslag opgenomen.

3. Aanpak

Om de bewuste transactie te vinden zijn drie sporen gelijktijdig in gang gezet:

1.) Recovery van de back-up JUFIS P01
2.) Opvragen dagafschriften via de Rabobank
3.) Doorzoeken papieren archief Openbaar Ministerie

De aanpak per spoor wordt hieronder verantwoord.

3.1 Spoor 1: Recovery van de back-up JUFIS P01

1993 – 2001: JUFIS P01 in gebruik
Het OM gebruikte het financieel informatiesysteem JUFIS P01 voor haar financiële administratie in de jaren 1993 tot en met 2001. JUFIS P01 is een ERP-systeem van SAP (R/3). Op 1 januari 2002 is JUFIS P01 vervangen door JURIST PR1, een nieuwe versie van SAP welke geschikt was gemaakt voor de invoering van de euro. De openstaande posten op 31 december 2001 (in guldens) uit JUFIS P01 zoals de debiteuren, crediteuren, openstaande verplichtingen zijn in 2002 geconverteerd naar het nieuwe systeem in euro's. Er is geen historie geconverteerd naar JURIST PR1. De betaling aan Cees H[redacted] in september 2001 is daarmee niet te traceren in JURIST PR1[2].

2002 – 2012: JUFIS P01 alleen nog te raadplegen
Vanaf 2002 was het JUFIS P01-systeem een "archiefsysteem". Dit betekent dat het wel te raadplegen was voor gebruikers, maar niet meer te muteren. In de loop van de jaren werd het archiefsysteem steeds minder geraadpleegd en op het laatst nog maar enkele keren per jaar. Ondertussen verouderde de hardware en de kennis om het systeem te blijven draaien. In 2011 heeft directeur FEZ om bovenstaande redenen en op grond van kostenoverwegingen opdracht gegeven aan GDI/SIH om JUFIS P01 down te brengen. In maart 2012 ging het JUFIS P01-systeem definitief "uit de lucht".

Begin 2012 is in overleg met de systeemeigenaar FEZ en de sectoren, door SIH een klein aantal overzichten/rapportages met gegevens opgeleverd, waarvan de sectoren en FEZ hadden aangegeven dat deze gegevens beschikbaar moesten blijven, ook na het down brengen van

[2] Het informatiesysteem JURIST P02met financiële informatie van de periode 2002-2012 is in tegenstelling tot JUFIS P01 nog op steeds ieder moment raadpleegbaar voor gebruikers.

JUFIS P01. Het betrof een beperkt aantal rapportages van vooraf gedefinieerde selecties van informatie [3].

April 2014: Onderzoek betaling Cees H.
De selecte groep overzichten/rapportages uit JUFIS P01 die bewaard bleven zijn in april 2014 geraadpleegd voor onderzoek naar de betaling aan Cees H[redacted]. In deze rapportages is toen geen betaalinformatie over een betaling aan Cees H[redacted] aangetroffen. In bijlage 4 is een mail met de uitkomst van het onderzoek opgenomen.

Back-up
Van alle systemen wordt jaarlijks een eindejaarsback-up[4] gemaakt. Deze zijn in bewaring bij de technisch beheerder van de financiële informatiesystemen van VenJ, het Agentschap SSC ICT Haaglanden (SIH)[5].

5 maart 2015: Opdracht tot recovery
Op donderdag 5 maart 2015 is door FEZ opdracht gegeven aan het ERP-team van SIH om een recovery te maken van de jaar back-up van 2011.

Een recovery van een oud informatiesysteem is geen standaard routinewerk, maar een uitzonderlijk en unieke klus. Dat betekent helaas ook dat de kans op onvoorziene problemen groot is.

De jaarback-up van 2011 met onder andere JUFIS P01 staat verdeeld over 26 tapes met files van data. Deze zijn allemaal ingescand om inzichtelijk te maken op welke tapes de gegevens van JUFIS P01 stonden. Deze bleek verdeeld te staan over 6 tapes.
De volgende stap was een restore[6] van de files van de 6 tapes op een tijdelijke Linux server. Deze restore was donderdag 5 maart gereed.

---

3 De volgende gegevens zijn bewaard gebleven: Geheime betalingen door OM, Niet afgewikkelde proceskosten Rechtspraak (posten met toewijzingsnummer xx33xxxxxx), Griffierechten Rechtspraak, In beslag genomen gelden/SVO gelden (openstaande posten), Eenmalige uitkeringen aan slachtoffers van geweldsmisdrijven met ernstig letsel.

4 Een back-up of reservekopie is een kopie van gegevens die zich op een gegevensdrager of binnen een applicatie bevinden om deze te kunnen herstellen. Kenmerkend voor back-up is dat meestal veranderlijke informatie over bepaalde periode (zolang de gegevens geldig zijn) in kopie gehouden wordt en hopelijk nooit benaderd hoeft te worden.

5 SIH is de opvolger van het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT. SIH is SAP Customer Centre of Expertise (CCoE) gecertificeerd.

6 Restoring is the process of copying data from a backup and applying logged transactions to the data to roll it forward to the target recovery point.

Hierna is gecontroleerd of de data compleet was, dit bleek het geval te zijn.

Aangezien het (verouderde) besturingssysteem (Tru64 Unix) van de P01 omgeving al enige tijd uitgefaseerd is bij SSC-ICT en er ook geen geschikte (verouderde) hardware beschikbaar was om de database op te draaien is donderdag besloten om een systeem te gaan huren. Een zoektocht waar deze hardware beschikbaar was leidde naar een leverancier die een geschikt systeem (HP Alpha Ds25) aanbood. Deze hardware is donderdagavond besteld en moest worden ingevlogen. De hardware zou maandag 9 maart arriveren waarna de recovery zou kunnen starten. De verwachting was dat, als de recovery zou slagen, het JUFIS P01-systeem woensdag 11 maart raadpleegbaar zou zijn.

6 maart 2015: Nabootsen virtuele server
Het tijdpad van een raadpleegbaar JUFIS P01-systeem op 11 maart was geen optie vanwege het debat in de Tweede Kamer op 10 maart en de beantwoording van de schriftelijke vragen op 9 maart. Om het recovery-proces te versnellen zijn vrijdagochtend 6 maart alternatieve methoden in kaart gebracht. Gekozen is toen voor een alternatief: het nabootsen van de benodigde hardware op een virtuele machine[7]. Dit alternatief kon snel worden gestart en getest en had een korte doorlooptijd. De virtualisatie van de Tru 64 Unix-server is vrijdag 6 maart geslaagd.

6 en 7 maart 2015: Restore
Vrijdag 6 maart is gestart met de restore van de JUFIS P01-data, SAP-software en het besturingssysteem op de virtuele server. Deze restore verliep zeer traag. De trage restore werd veroorzaakt door de omvang van files en de lage netwerksnelheid. De snelheid van de dataoverdracht via het netwerk was – met hedendaagse ogen - zo laag omdat men moest werken met de dataoverdrachtstechniek uit de vorige eeuw. Zaterdag 7 maart was de prognose dat met die snelheid de restore pas na enkele weken gereed zou zijn. Gezocht is naar mogelijkheden om de snelheid van de netwerkverbinding te verhogen. Via een succesvolle

---

[7] Een virtuele machine is een computerprogramma dat een computer nabootst, waar andere programma's op kunnen worden uitgevoerd. Wanneer voor een bepaald platform (hardware en eventueel besturingssysteem) een virtuele machine gemaakt is, kan elk programma dat voor deze virtuele machine geschreven is, worden uitgevoerd. De implementatie van een virtuele machine kan in elke andere programmeertaal gebeuren. Op deze manier wordt platform-onafhankelijkheid bereikt: programma's kunnen worden uitgevoerd op elk systeem waarvoor de virtuele machine is geïmplementeerd.

ingreep is een fors snellere verbinding gerealiseerd. Zaterdag om 17:45 uur was de prognose dat – als er geen problemen zouden optreden - de dataoverdracht 26 uren zou gaan duren en om zondag 8 maart om circa 19 uur gereed zou zijn.

8 maart 2015: JUFIS P01 live
Daarna heeft een SAP-expert van SIH de Oracle-database opgebracht waarna rond 20:30 zondagavond de database gestart kon worden. Vervolgens is de programmatuur geïnstalleerd. De doorlooptijd van de installatie werd geschat op drie uur maar verliep probleemloos in een veel kortere tijd. Zondag 8 maart rond 21:15 uur was het JUFIS P01-systeem raadpleegbaar voor een selecte groep van zeven medewerkers van FEZ en SIH.

Er is gezocht naar documentnummer 199544 in JUFIS P01. Vervolgens is de documentstroom gevolgd tot en met vereffening bankafschrift. Printscreens zijn opgenomen in bijlage 1.
Daarnaast is gezocht naar parketnummer 0017023/93 op de grootboekrekening Af te wikkelen SVO-gelden. Printscreens zijn opgenomen in bijlage 2.

3.2 Spoor 2: Opvragen dagafschriften via de Rabobank

Op 5 maart 2015 is telefonisch en vervolgens via mail contact geweest met Rabobank Nederland, de huisbankier van het Rijk in 2001. De Rabobank is verzocht of zij een dagafschrift met de betaling konden verstrekken op basis van de concrete gegevens van Nieuwsuur. De mailwisseling met de Rabobank is opgenomen als bijlage 3.

3.3 Spoor 3: Doorzoeken papieren archief Openbaar Ministerie

Op 5 maart 2015 is telefonisch contact gelegd met de concerncontroller van het OM. De concerncontroller en twee medewerkers is vervolgens om 12:29 uur per mail verzocht om aan de hand van de concrete betaalgegevens in de archieven op zoek te gaan naar de papieren bankafschriften en betaalopdrachten van september 2001 van het arrondissement Amsterdam.

De zoektocht naar de papieren dagafschriften bij het OM is beëindigd omdat dit onderzoek reeds april 2014 is afgerond.

Bijlagen

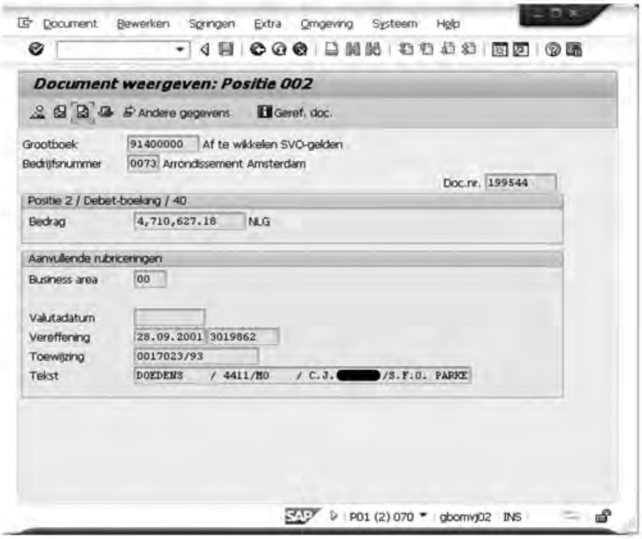
Bijlage 1: Printscreens betaling inzake C.J. [redacted]

De boeking

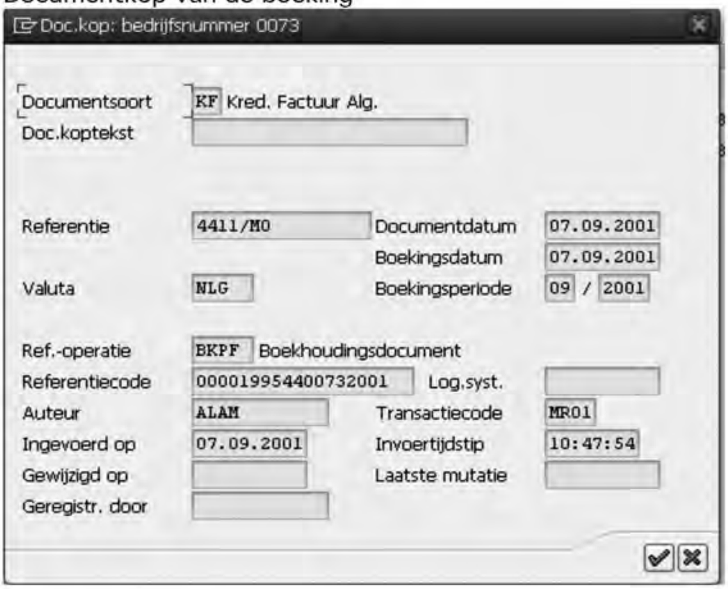

De detailposities van de boeking

Documentkop van de boeking

Detail betaalrun

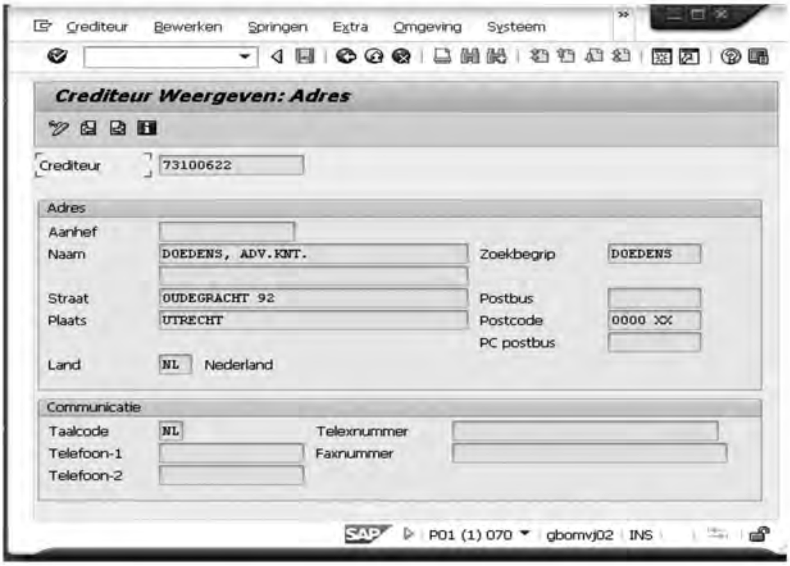

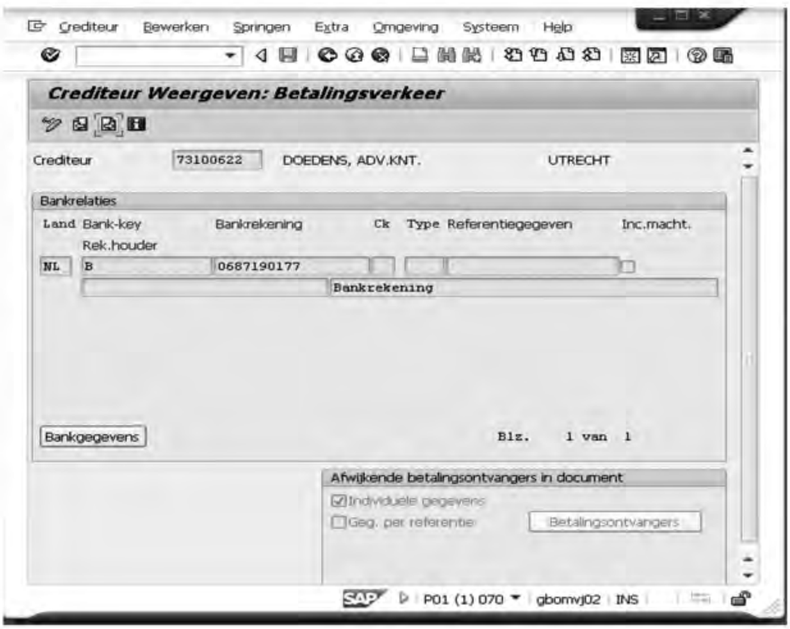

Kop betaalrun

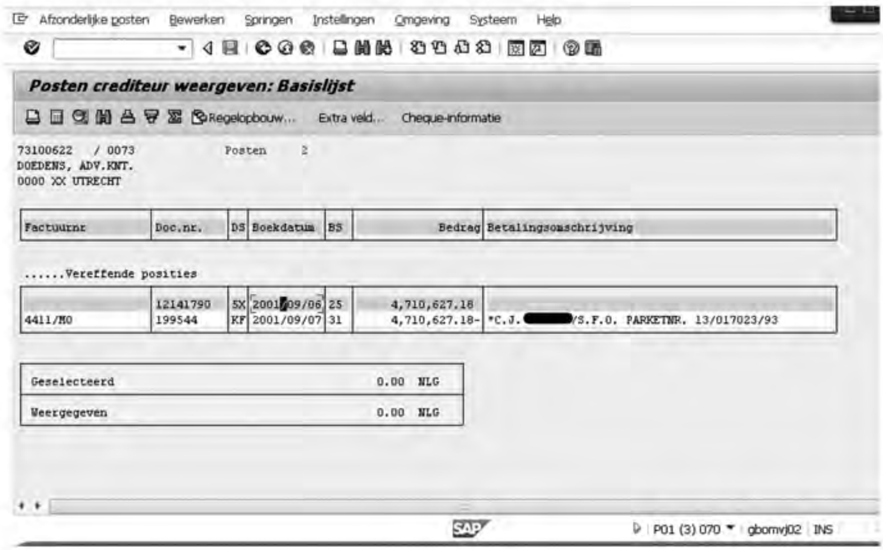

Doc.kop: bedrijfsnummer 0073
Documentsoort
5X
Tape betaling
Doc.koptekst
20010907-B7301
Referentie
Documentdatum
06.09.2001
Boekingsdatum
06.09.2001
Valuta
NLG
Boekingsperiode
09 / 2001
Ref.-operatie
BKPF
Boekhoudingsdocument
Referentiecode
001214179000732001
Log.syst.
Auteur
LVEEN
Transactiecode
F110
Ingevoerd op
07.09.2001
Invoertijdstip
10:55:50
Gewijzigd op
Laatste mutatie
Geregistr. door

Crediteurstamgegevens 73100622

Crediteurvereffening

Bijlage 3: Mailwisseling RABOBANK d.d. 5 en 6 maart 2015

From: [redacted]@rn.rabobank.nl
Sent: vrijdag 6 maart 2015 15:17:12
To: [redacted] BD/DFEZ/FICA
Cc: [redacted] BD/DFEZ/B&K
Subject: RE: C.J. H[redacted]

Geachte [redacted],

Onderstaande is nog steeds in behandeling. Ik verwacht na het weekend bij u op terug te komen.

M. vr. gr.,

[redacted]
Rabobank
Financial Logistics, [redacted]
Tel.: [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 5 maart 2015 16:41
Aan: [redacted] BD/DFEZ/FICA'
CC: [redacted] BD/DFEZ/B&K
Onderwerp: RE: C.J. H[redacted]

Geachte [redacted],

Dagafschriften worden 7 jaar in onze archiefsysteem opgeslagen. Dit betekent dat de door u opgevraagde informatie helaas niet uit de systemen opgehaald kan worden. We zijn nu aan het nagaan of er een andere manier is om de informatie van deze transactie toch op te halen. Ik hoop morgen hier meer duidelijkheid over te verkrijgen en zal u dan direct hierover informeren.

M. vr. gr.,

[redacted]
Rabobank

Financial Logistics, [redacted]

Van: [redacted] BD/DFEZ/FICA [mailto:[redacted]@minvenj.nl]
Verzonden: donderdag 5 maart 2015 12:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted] BD/DFEZ/B&K; [redacted] BD/DFEZ/FICA
Onderwerp: C.J. H[redacted]

Beste [redacted],

Bij VenJ zijn wij op zoek naar de betaling met de volgende kenmerken:

bedrag NLG 4.710.627,18datum 10-09-2001 (dus in september 2001)van rekening: 192325728 DS 521 Arr. Parket Amsterdamkenmerk Openbaar Ministerie: 0000199544o.v.v. C.J. H[redacted]parketnummer 13/017023/93

Kunnen jullie ons zo spoedig mogelijk informeren onder toevoeging van een kopie dagafschrift?
Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Ministerie van Veiligheid en Justitie Directie Financieel-Economische Zaken Turfmarkt 147 | 2511 EX | Den Haag | 16de etage
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

T [redacted]
M [redacted]
[redacted]@minvenj.nl
www.rijksoverheid.nl/venj

Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

Bijlage 4: Mail april 2014

From: [redacted] GDI/BH/ERP
Sent: maandag 14 april 2014 16:22
To: [redacted] BD/DFBC [redacted] BD/DFEZ/FICA
Subject: informatieverzoek

Beste [redacted],

Hierbij nog een terugkoppeling per mail na ons telefonisch contact.

SSC-ICT HP2 heeft gekeken welke data nog beschikbaar is naar aanleiding van jouw verzoek. Het administratiesysteem waar de verzochte gegevens mogelijk in geregistreerd staan, is sinds begin 2012 definitief uit de lucht.
Diverse administraties hebben nog specifiek rapportages/data uit het oude P01 systeem gekregen voordat de stekker er definitief uit is gegaan.

Deze lijsten zijn beperkt en vanuit rechtspraak zijn met name overzichten proceskosten/griffierechten.

Daarnaast zijn er alleen 3 lijsten mbt in beslag genomen gelden/verbeurd verklaarde posten. Deze hebben we bekeken en hier komen 3 posten voor met een bedrag van rond de 750.000.

```
140301          5A   54003228             120301
                 50     0200318994 260601    3010136   NLG  -
753.693,41
                     B50 120301 FORTIS BANK
190301          5A   54003231             150301
                 50     0200318994 260601    3010136   NLG  -
755.556,06
                     150301 [redacted]
180200          AB   3003611              180200
                 50           180200    3003611   NLG  -
785.867,50
```

De data bij deze boekingen is erg beperkt en geeft geen helderheid.

Daarnaast is er een overzicht uitgaven geheime gelden OM
Hierop staat ook zeer beperkte informatie; het gaat om 8 boekingen welke allen een bedrag boven de 1 miljoen hebben.
Mogelijk dat OM/BD hier aanvullende informatie kan leveren?

De bovengenoemde complete lijsten kunnen aangeleverd worden, mits hiervoor ook akkoord is van DFEZ.

De bovengenoemde data is begin 2012 ook aangeleverd aan systeemeigenaar DFEZ en de sectoren.

Daarnaast hebben de administraties mogelijk dossiers waarin naar nummers verwezen wordt, welke in boekingen staan.
Bankafschriften werden destijds op de administratie zelf verwerkt. Deze informatie is dus mogelijk op BD dan wel OM/Pag aanwezig.

Daarnaast refereerde je (tijdens het telefoongesprek) aan jaarverslagen, waarin cijfers verklaard worden/zijn.
Deze gegevens worden beheerd door de administraties Met behulp van deze gegevens kan BD/OM/Pag mogelijk ook nog informatie boven water krijgen, welke nuttig kan zijn.

Ter aanvulling;
In de periode 2000/2001 waren de administraties nog niet volledig gesplitst. [redacted] is ook betrokken geweest bij de ontvlechting OM en ZM.

[redacted] geeft aan dat [redacted] een goede contactpersoon is bij rechtsspraak, welke je hopelijk dichter bij de 'oude administratie' kan brengen.
Contactgegevens; [redacted]
beleidsmedewerker
Directie FBT, team FI
[redacted]
www.rechtspraak.nl

Ik hoop dat [redacted] en [redacted] je met de juiste mensen in contact kan brengen, welke aanvullende informatie kunnen verschaffen.

Mocht je verdere vragen hebben, dan weet je mij te vinden

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Senior Applicatiespecialist ERP
....
SSC-ICT Haaglanden Pijler 2
Directoraat Generaal Organisatie Bedrijfsvoering Rijk
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Europaweg 81 I 2711 EP I Zoetermeer I Kamer [redacted]
Postbus 7385 I 2701 AJ I Zoetermeer
....
T [redacted]
F [redacted]
[redacted]@gdi.minvenj.nl
www.gdi.nl
....

Afwezig op vrijdag

Bijlage 4
Lijst van begrippen en afkortingen

ABD Algemene bestuursdienst
ADR Auditdienst Rijk
ARK Algemene Rekenkamer
AZ Ministerie van Algemene zaken

BOOM Bureau ontnemingswetgeving van het Openbaar Ministerie
BR Bestuursraad
BSG Bureau secretaris-generaal
BW Burgerlijk Wetboek
BZK Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

CGEIT Certified in the Governance of Enterprise IT
CIO Chief information officer
CJIB Centraal justitieel incassobureau

DFBC Directie financiën, bedrijfsvoering en control van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, DGRR
DFEZ Directie financieel-economische zaken
DG Directeur-generaal
DGOBR Directoraat-generaal organisatie en bedrijfsvoering, BZK
DGRR Directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, ministerie van Veiligheid en Justitie
DJOA Directie juridische en operationele aangelegenheden van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, DGRR
DNO Dienstenniveau overeenkomst
DVOM Dienstverleningsorganisatie Openbaar Ministerie
DWJZ Directie wetgeving en juridische zaken

ERP Enterprise resource planning, ook gebruikt als aanduiding voor het *team* ERP van het SSC-ICT

FEZ Financieel-economische zaken

GDI Gemeentelijk dienstencentrum ICT

JBOZ Juridische, bestuurlijke en operationele zaken, afdeling van DJOA

MP Minister-president

OBR Directoraat-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk, BZK
OC&W Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen
O&I Operations & Infrastructure (*team* van het SSC-ICT)
OM Openbaar Ministerie
OVJ Officier van Justitie

PA Politiek assistent
PAG Parket-generaal
PC Personal computer
PSG Plaatsvervangend secretaris-generaal
PV Proces-verbaal

Restore Het proces waarlangs een *back-up* wordt teruggeplaatst op de computersystemen om ontstane schade of uitval te herstellen

SG Secretaris-generaal
SIH Shared Service Center ICT Haaglanden (oude benaming SSC-ICT)
SSC-ICT Shared Service Center ICT

Virtualisatie Een techniek waarbij een computer de mogelijkheid heeft om een extra besturingssysteem op te starten, naast het besturingssysteem dat wordt gebruikt om de computer te besturen

VenJ Ministerie van Veiligheid en Justitie

WJZ Directie wetgeving en juridische zaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie
WenR Ministerie voor Wonen en Rijksdienst

ZBO Zelfstandig bestuursorgaan

De opdracht van de minister van Veiligheid en Justitie is met de publicatie van dit onderzoeksrapport uitgevoerd. De Onderzoekscommissie legt in deze bijlage verantwoording af over de door haar bij dit onderzoek gehanteerde werkwijze.

De Onderzoekscommissie

Op vrijdag 22 januari 2016 heeft de minister van Veiligheid en Justitie de voorzitter en leden van de inmiddels ontbonden Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking gevraagd om, in het verlengde van de werkzaamheden van die onderzoekscommissie, nader onderzoek te doen 'naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking'.[1]

Aan dit verzoek lag de door *Nieuwsuur* aan het ministerie van Veiligheid en Justitie verstrekte informatie ten grondslag. Een van de leden van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, mr. M.J. (Matthias) Borgers, is met ingang van 1 januari 2016 benoemd tot raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden en was daardoor niet meer beschikbaar als lid van de Onderzoekscommissie.

Het Instellingsbesluit (van 12 februari 2016, zie bijlage 1) werkt terug tot en met 22 januari 2016, de dag waarop de aangezochte leden van de Onderzoekscommissie al feitelijk met hun werk zijn begonnen.

Het onderzoekssecretariaat

De Onderzoekscommissie heeft eraan gehecht dat zij ondersteuning zou krijgen van dezelfde personen die, als onderzoekssecretariaat, ook de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking hebben ondersteund.

Ondersteuning door PBLQ

De Onderzoekscommissie heeft zich voor dat deel van het onderzoek dat met ICT te maken had, laten ondersteunen door PBLQ, een kennisorganisatie die exclusief is gericht op de overheid en op onafhankelijke wijze adviseert en ondersteunt op het terrein van informatisering. Een van de senior adviseurs

van PBLQ, drs. M.F.M. (Marcel) Bom, heeft concepten van die delen van het onderzoeksrapport die betrekking hebben op ICT, van commentaar en tekstaanvullingen voorzien.

PBLQ kent een structuur met een algemeen directeur en een bestuur met vertegenwoordigers uit de publieke sector, de wetenschap en het bedrijfsleven. De secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie is een van de zeven leden van dit bestuur. Bij de keuze voor een senior adviseur van PBLQ heeft de Onderzoekscommissie nagegaan in hoeverre dit bestuurslidmaatschap van de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie zou kunnen interfereren met haar onderzoek. Dat is naar haar oordeel niet het geval: de werkzaamheden van de senior adviseur van PBLQ zijn geen bestuursaangelegenheid. De huidige secretaris-generaal is bovendien pas op 15 juni 2015 op het ministerie van Veiligheid en Justitie aangetreden en heeft geen betrokkenheid gehad bij de zoektochten naar de financiële gegevens over de ontnemingsschikking met Cees H.

Publicitaire begeleiding
De Onderzoekscommissie heeft zich in contacten met vertegenwoordigers van de media laten bijstaan door G.J. (Gert Jan) Verhoog.

Ondersteuning door het CAOP
De Onderzoekscommissie heeft, evenals haar voorganger, voor de duur van haar onderzoek onderdak en ondersteuning gekregen van het CAOP. Het CAOP is het kennis- en dienstencentrum op het gebied van arbeidszaken in het publieke domein. Het CAOP is een onafhankelijke stichting onder toezicht van de sociale partners. Het CAOP ondersteunde eerder en ondersteunt ook op dit moment onafhankelijke onderzoekscommissies.

Onderzoeksaanpak
Voor haar onderzoek heeft de Onderzoekscommissie gekozen voor een feitelijke reconstructie aan de hand van documentenstudie en gesprekken. De Onderzoekscommissie heeft de gang van zaken gereconstrueerd binnen het kader van haar onderzoeksopdracht zoals die in het Instellingsbesluit en in hoofdstuk 1 staat vermeld. Zij heeft bij de uitwerking van haar opdracht ook de vragen betrokken die zijn gesteld in het algemeen overleg van de vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer met de minister van Veiligheid en Justitie, op 3 februari 2016.

Op 23 februari 2016 heeft de Onderzoekscommissie een brief ontvangen van de voorzitter van de Onderzoeksraad Integriteit Overheid met het verzoek in het onderzoek het meldsysteem op het ministerie van Veiligheid en Justitie in haar onderzoek te betrekken. De Onderzoekscommissie heeft de Onderzoeksraad Integriteit Overheid op 29 februari 2016 laten weten dat haar onderzoeksopdracht niet voorziet in een onderzoek naar het meldklimaat en meldsysteem binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie. De Onderzoekscommissie heeft daaraan toegevoegd dat zij wel zal ingaan op de vraag waarom medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie en het SSC-ICT de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking niet met informatie hebben benaderd die vervolgens later wel ter beschikking is gekomen van *Nieuwsuur* (zie hoofdstuk 8).

De Onderzoekscommissie heeft bij het begin van haar onderzoek enkele oriënterende gesprekken gevoerd, met mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, drs. A.O. (Coen) Hogendoorn en drs. ing. B. (Bob) van Graft, CGEIT MCM. Vervolgens heeft zij gericht informatie opgevraagd bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en bij het Openbaar Ministerie.

Graag benut de Onderzoekscommissie deze gelegenheid om allen die haar hebben voorzien van voor haar onderzoek relevante informatie te bedanken. Dit geldt in het bijzonder voor de contactpersonen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, bij het parket-generaal en bij het SSC-ICT.

Documentenstudie

De Onderzoekscommissie heeft vele soorten documenten bestudeerd, zoals verslagen van ambtelijke overleggen. Daarnaast heeft zij van betrokken medewerkers van het SSC-ICT, van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van het parket-generaal met hun toestemming de beschikking gekregen over voor het onderzoek relevante e-mailberichten uit hun e-mailboxen. De hiermee verkregen informatie was dermate omvangrijk (ongeveer zes miljoen bestanden) dat voor de analyse assistentie van de Rijksrecherche is gevraagd en gekregen. Deze assistentie bestond uit het beschikbaar stellen van *software* waarmee de e-mailbestanden zeer gericht doorzocht konden worden. Uitsluitend het onderzoekssecretariaat heeft de e-mailbestanden bekeken en onderzocht. Er is op geen enkele wijze informatie uitgewisseld tussen de Onderzoekscommissie en de Rijksrecherche. De Rijksrecherche heeft na afronding van dit onderzoek een verklaring van vernietiging van de e-mailbestanden afgegeven.

Aldus heeft de Onderzoekscommissie toegang gehad tot een zeer omvangrijke hoeveelheid informatie. Nooit kan echter met volstrekte zekerheid worden gezegd dat deze informatie daarmee volledig is. Weliswaar is veel informatie schriftelijk vastgelegd, maar zeker in situaties waarbij het niet aan opwinding en drukte heeft ontbroken, is ook de nodige informatie mondeling uitgewisseld. Daarnaast kan niet met zekerheid worden gezegd dat het overzetten van de e-mailbestanden van hun originele locatie op de servers van het ministerie naar de gegevensdrager waartoe de Onderzoekscommissie toegang had, volledig dekkend is verlopen.

Drie oproepen tot melden
Mede op verzoek van de Onderzoekscommissie zijn oproepen gedaan aan medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie en aan medewerkers van onder dit ministerie ressorterende diensten en organisaties alsmede aan medewerkers van het Openbaar Ministerie en het SSC-ICT.

De eerste oproep van de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie aan medewerkers van dat ministerie is van de avond van maandag 25 januari 2016. Per e-mail werden medewerkers van het kerndepartement geïnformeerd over het nadere onderzoek van de Onderzoekscommissie en verzocht contact op te nemen per e-mail met de Onderzoekscommissie in geval zij over relevante informatie zouden beschikken.

De tweede oproep van de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie volgde ruim een week later, op woensdag 3 februari 2016. Per e-mail werden medewerkers en oud-medewerkers van het ministerie verzocht zich te melden bij de Onderzoekscommissie indien zij over relevante informatie zouden beschikken. Het e-mailbericht is verzonden naar alle dienstonderdelen van het ministerie van Veiligheid en Justitie en naar het Openbaar Ministerie. Medewerkers konden zich rechtstreeks bij de Onderzoekscommissie melden via het door haar daartoe op 3 februari 2016 ingestelde e-mailadres info@commissieoosting.nl. In de oproep is benadrukt dat melden anoniem kan en dat de melder kan rekenen op bescherming. De e-mail bevatte als bijlagen een brief van de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van de secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gericht aan alle medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van het SSC-ICT met een uitgebreidere toelichting op de oproep tot melden, als ook het *Besluit melden vermoeden van misstand bij Rijk en Politie* (het Besluit van 15 december 2009 houdende een regeling voor het melden van een vermoeden van een mis-

stand bij de sectoren Rijk en Politie). De tweede oproep werd tevens op 3 februari op het intranet van het ministerie van Veiligheid en Justitie geplaatst.

Op 7 maart stelde de Onderzoekscommissie in haar gesprek met minister Van der Steur de hiervoor genoemde oproepen aan de orde. In vervolg daarop vermeldde de Onderzoekscommissie in een brief van 15 maart 2016 aan minister Van der Steur over de planning van haar werkzaamheden het volgende:

> 'In het gesprek dat de Onderzoekscommissie op 7 maart met u had, hebt u ons overigens laten weten dat de oproep van de secretarissen-generaal voor alle zekerheid nogmaals ruim onder ieders aandacht zal worden gebracht.'

De minister had reeds in het gesprek met de Onderzoekscommissie laten weten dat nog een derde oproep zou volgen. Dat is op 21 maart 2016 gebeurd in een videoboodschap van de minister op het intranet van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Omvang, aard en relevantie van de meldingen
De Onderzoekscommissie heeft in de periode van 27 januari tot en met 26 april 2016 in totaal dertien meldingen ontvangen. Van de dertien meldingen, betrof het acht *directe* meldingen, waarvan één directe melding naar aanleiding van de eerste oproep op 27 januari 2016 en zeven directe meldingen naar aanleiding van de tweede oproep op 3 februari 2016. Zes van de dertien meldingen waren afkomstig van één melder en tevens gericht aan een aantal leden van de Tweede Kamer.

Vier van de dertien meldingen ontving de Onderzoekscommissie *indirect*, via een e-mailadres van een van de leden van de Onderzoekscommissie, via een lid van de Tweede Kamer en via de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie. Tien van de dertien meldingen werden per e-mail toegestuurd, één melding per post.

Geen daarvan bevatte relevante nieuwe informatie voor het onderzoek van de Onderzoekscommissie. Van de elf meldingen waren negen meldingen in het geheel niet relevant voor het onderzoek van de Onderzoekscommissie. Deze meldingen bevatten informatie die in geen enkel opzicht betrekking had op het onderwerp van onderzoek of op aanpalende zaken die mogelijk relevant zouden kunnen zijn voor de Onderzoekscommissie. Het gaat om onder meer problemen van andere aard, zoals verzoeken om financiële steun

voor armlastige landen en/of personen. Drie van de dertien meldingen gaven aanleiding voor contact tussen het onderzoekssecretariaat en de melder.

De namen van zeven van de acht melders zijn bij de Onderzoekscommissie bekend. Eén melder deed de melding anoniem. Drie melders hebben aangegeven een dienstverband te hebben of te hebben gehad bij het ministerie van Veiligheid en Justitie en/of binnen de Rijksoverheid.

Behandeling van meldingen

Op 3 februari 2016 stelde de Onderzoekscommissie voor meldingen het e-mailadres info@commissieoosting.nl ter beschikking. Dit e-mailadres was uitsluitend toegankelijk voor het onderzoekssecretariaat. De melder ontving direct na het doen van een melding een afwezigheidsassistent waarin werd meegedeeld dat de melding in goede orde was ontvangen en de melder een reactie binnen twee werkdagen zou mogen verwachten. De melding werd door het onderzoekssecretariaat binnen die termijn in behandeling genomen en inhoudelijk beantwoord, per e-mail of indien van toepassing per post. Daarbij werd de melder geattendeerd op de contactgegevens van de vertrouwenspersoon van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Hoewel de oproepen tot melden bij de Onderzoekscommissie niet louter rijksambtenaren bereikten en de Onderzoekscommissie niet altijd direct uit de melding eenduidig kon vaststellen of de melder in dienst is/was van de Rijksoverheid, heeft zij met vermelding van de contactgegevens van de vertrouwenspersoon getracht de meldingen met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en vertrouwelijkheid te behandelen.

Op 6 januari 2016 hadden de voorzitter en de secretaris van de toen net ontbonden Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking een brief en een boek toegezonden gekregen van een persoon die zich zowel in de brief als in het boek beklaagt over handelen van het Openbaar Ministerie. Ook de in dit boek beschreven problematiek biedt geen aanknopingspunten voor het nadere onderzoek.

Gesprekken

Aan de hand van de vergaarde informatie heeft de Onderzoekscommissie gesprekken gevoerd. De Onderzoekscommissie is gelet op artikel 7 lid 1 van het Instellingsbesluit bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen te wenden tot personen en instellingen en hun te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek.

Met 37 personen heeft zij formele gesprekken gevoerd, waarvan verslag is gelegd. De verslagen zijn vertrouwelijk, met uitzondering van de verslagen van de gesprekken met de vier zittende bewindspersonen. Op verzoek van de Tweede Kamer worden deze vier verslagen, tegelijk met dit rapport, openbaar gemaakt en aan de Tweede Kamer toegezonden. Het eerste formele gesprek was op 4 februari 2016, het laatste op 15 april 2016.

De verslagen van deze formele gesprekken zijn aan de betrokkenen voorgelegd voor aanvulling en verbetering. Alle verslagen zijn vastgesteld. Voor de gesprekken geldt een gespreksprotocol dat hieronder wordt weergegeven:

Gespreksprotocol van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking

Gelet op het Instellingsbesluit van de minister van Veiligheid en Justitie heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking (verder: de Onderzoekscommissie) de taak onderzoek te doen naar de ontnemingsschikking met Cees H. De Onderzoekscommissie voert dit onderzoek uit mede aan de hand van gesprekken met instanties en personen die aan de uitvoering van haar opdracht kunnen bijdragen.

1 De Onderzoekscommissie nodigt uit per e-mail of telefonisch. Zij bevestigt de afspraak voor een gesprek per e-mailbericht. Bij het e-mailbericht worden het Instellingsbesluit en dit Gespreksprotocol gevoegd.
2 De Onderzoekscommissie streeft zorgvuldigheid en volledigheid maar ook efficiëntie na in haar onderzoek. Gelet op het grote aantal gesprekken en andere werkzaamheden betekent dit dat de Onderzoekscommissie bij deze gesprekken vertegenwoordigd wordt door één, dan wel twee of drie leden en in voorkomend geval voltallig deelneemt aan het gesprek. Onder 'leden' wordt verstaan de voorzitter alsmede de andere leden van de Onderzoekscommissie.
3 De Onderzoekscommissie kan de algemeen secretaris vragen een voorgesprek te voeren. Na dit voorgesprek besluit de Onderzoekscommissie over een vervolggesprek met een of meer commissieleden. Van zo'n vervolggesprek kan een verslag worden gemaakt, zoals nader genoemd onder 4, 5, 6 en 7.
4 Uitgenodigde personen kunnen zich laten vergezellen en desgewenst bijstaan.
5 Van het gesprek wordt aan de hand van een bandopname een verslag gemaakt dat voor aanvullingen en verbeteringen aan de uitgenodigde wordt voorgelegd. Na ontvangst en verwerking van deze aanvullingen

en verbeteringen stelt de voorzitter van de Onderzoekscommissie het verslag vast. De Onderzoekscommissie gaat met het gesprek en met het verslag om op basis van vertrouwelijkheid.

6 Mocht de Onderzoekscommissie citaten willen gebruiken uit gesprekken, dan worden deze citaten met de daarbij horende context ter autorisatie aan de betrokkene voorgelegd.

7 De bandopname van het gesprek wordt vier weken na de verschijning van het onderzoeksrapport van de Onderzoekscommissie vernietigd.

Met de onderstaande personen heeft de Onderzoekscommissie formele gesprekken gevoerd. Achter de naam staat de functie vermeld die de desbetreffende personen vervulden ten tijde van de onderzochte gedragingen. Waar van toepassing, is ook aangegeven welke personen inmiddels een andere, nieuwe functie hebben. Met drie personen zijn twee gesprekken gevoerd.

drs. R.J.F. (Ronald) Baarends RA MBA — directeur financiën, bedrijfsvoering en control, directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving van het ministerie van Veiligheid en Justitie

W. (Wolfert) van Beem — manager *team* ERP, SSC-ICT
NIEUWE FUNCTIE hoofd afdeling applicatiebeer SSC-ICT (sinds 1 februari 2016)

mevrouw mr. L.M.P. (Lisette) de Bie — directeur juridische en operationele aangelegenheden van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, ministerie van Veiligheid en Justitie

drs. S.A. (Stef) Blok — waarnemend minister van Veiligheid en Justitie (10-20 maart 2015)

mr. P.C.E. (Peter) Bosland — medewerker afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal

mevrouw drs. C. (Corina) den Broeder — plaatsvervangend directeur financieel-economische zaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie (vanaf november 2014)

mevrouw drs. S.M. (Sylvia) Bronmans — directeur SSC-ICT (sinds 1 december 2014)

mr. H.A. (Henk) van Brummen — onderzoeker in opdracht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal (23 april-26 mei 2014)

mr. drs. P. (Pieter) Cloo — secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie (tot 20 maart 2015)

dr. K.H.D.M. (Klaas) Dijkhoff — staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (sinds 20 maart 2015)

drs. M.B.J. (Maurice) Dister — hoofd afdeling begroting en kaderstelling van de directie financieel-economische zaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie

NIEUWE FUNCTIE plaatsvervangend directeur control, bedrijfsvoering en juridische zaken, directoraat-generaal straffen en beschermen van het ministerie van Veiligheid en Justitie (sinds 1 mei 2015)

drs. ing. B. (Bob) van Graft CGEIT MCM — directeur SSC-ICT (tot 1 december 2014)

drs. G. (Gert) van Hengel — plaatsvervangend directeur financiën, bedrijfsvoering en control van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, ministerie van Veiligheid en Justitie

drs. A.C. (Coen) Hogendoorn — directeur directie financieel-economische zaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie

NIEUWE FUNCTIE directeur Algemene Financiële en Economische Politiek van het ministerie van Financiën (sinds 15 december 2014)

mevrouw mr. M. (Marleen) Jongeneel-van Amerongen — hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van de directie juridische en operationele aangelegenheden van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, ministerie van Veiligheid en Justitie (tot 1 januari 2015)

mr. A.O. (Albert) van der Kerk — raadadviseur ministerie van Algemene Zaken

NIEUWE FUNCTIE hoofdofficier van justitie, parket-generaal (sinds 25 mei 2015)

mevrouw mr. M.R.B. (Monique) Mos — hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal (vanaf 1 april 2014)

NIEUWE FUNCTIE hoofd operatiën bij de Eenheid Den Haag Nationale Politie (sinds 1 maart 2016)

mr. I.W. (Ivo) Opstelten — minister van Veiligheid en Justitie (tot 9 maart 2015)

J.J. (Joost) Osinga — adviseur *team* ERP, SSC-ICT

C.M.G.M. (Kees) van Putten — adviseur *team O&I*, SSC-ICT

mr. G.N. (Gerard) Roes — directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving van het ministerie van Veiligheid en Justitie

NIEUWE FUNCTIE Staatsraad in buitengewone dienst (sinds 20 januari 2016)

mr. dr. J.F.L. (Jaap) Roording — hoofd van de afdeling juridische, bestuurlijke en operationele zaken van de directie juridische en operationele aangelegenheden van het directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, ministerie van Veiligheid en Justitie (sinds 1 januari 2015)

mevrouw drs. S.M. (Simone) Roos — directeur-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vanaf 1 september 2014)

NIEUWE FUNCTIE directeur-generaal overheidsorganisatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (sinds 1 april 2016)

drs. M. (Mark) Rutte — minister-president/minister van Algemene Zaken

C.B. (Kees) Schilt — technisch applicatiebeheerder *team* ERP, SSC-ICT

mr. G.A. (Ard) van der Steur — minister van Veiligheid en Justitie (sinds 20 maart 2015)

mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten — plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie
NIEUWE FUNCTIE secretaris-directeur De Nederlandsche Bank (vanaf 1 februari 2016)

mevrouw mr. drs. A.M.E. (Anne Marie) Stordiau-van Egmond — directeur voorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie
NIEUWE FUNCTIE ambassaderaad Londen (vanaf 1 december 2015)

mr. F. (Fred) Teeven — staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (tot 9 maart 2015)
NIEUWE FUNCTIE Lid Tweede Kamer (vanaf 26 maart 2015)

drs. ing. P.J. (Paul) van Velzen — coördinator *team* ERP, SSC-ICT
NIEUWE FUNCTIE manager *team* ERP, SSC-ICT

O. (Onno) Versluis — voorzitter Ondernemingsraad SSC-ICT

mr. J. (Hans) van der Vlist — waarnemend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie (20 maart-15 juni 2015)

mevrouw drs. M.Y. (Marjolein) Voslamber — directeur bureau secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie

mr. dr. H.C.L. (Hennie) Vreugdenhil — plaatsvervangend hoofd afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal

W. (Walter) Woestenburg — SAP consultant/senior functioneel applicatiebeheerder *team* ERP, SSC-ICT

mevrouw drs. A.M. (Astrid) Zwiers — vestigingsmanager Zoetermeer, SSC-ICT
NIEUWE FUNCTIE divisiemanager services, SSC-ICT (vanaf 15 maart 2016)

drs. R. (Richard) van Zwol — secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Naast deze formele gesprekken heeft de Onderzoekscommissie – eveneens op basis van vertrouwelijkheid – enkele tientallen informele gesprekken gevoerd, waaronder de coördinerend adviseur van de afdeling juridische, bestuurlijke en operationele zaken van DJOA. Verder heeft de Onderzoekscommissie zich telefonisch en per e-mail gewend tot personen van wie kon worden aangenomen dat zij over relevante informatie voor de Onderzoekscommissie beschikken.

Alle in dit onderzoeksrapport vermelde citaten zijn ter goedkeuring voorgelegd aan degenen met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken. Niet alle voorgelegde citaten werden geautoriseerd. In een aantal gevallen hebben betrokkenen hiervoor redenen aangevoerd die de Onderzoekscommissie als redelijk voorkomen, waarna van de voorgenomen opname is afgezien. Alle aan de zittende en vorige bewindspersonen voorgelegde citaten zijn geautoriseerd.

In beginsel is de verstrekte informatie uit deze contacten en uit aan de Onderzoekscommissie ter beschikking gestelde documenten in het onderzoeksrapport zo weergegeven dat de informatie niet-herleidbaar is naar specifieke personen, tenzij het gaat om algemeen bekende personen: hun namen worden in dit rapport wel voluit weergegeven. Hierbij moet – niet limitatief – worden gedacht aan (oud-)bewindspersonen, (oud-)leden van het college van procureurs-generaal en (oud-)hoofdofficieren van justitie, (oud-)rijksambtenaren die deel uitmaken van de *Algemene Bestuursdienst* en journalisten. De namen van de overige betrokkenen zijn geanonimiseerd.

De Onderzoekscommissie heeft op 14 maart 2016 een werkbezoek aan de vestiging van het SSC-ICT in Zoetermeer gebracht.

De Onderzoekscommissie is allen met wie zij heeft gesproken en met wie zij in contact is gekomen erkentelijk voor hun medewerking.

De opdracht: reikwijdte en beperkingen

De Onderzoekscommissie heeft ervoor gekozen haar onderzoek uit te voeren op een zo feitelijk mogelijke grondslag. De oordelen van de Onderzoekscommissie zijn niet vervat in juridische termen en kunnen daarin ook niet worden vertaald.

De opdracht aan de Onderzoekscommissie omvatte niet ook de vraag naar de wijze waarop *Nieuwsuur* de beschikking heeft gekregen over de e-mailwisseling die in januari 2016 naar buiten is gebracht. De Onderzoekscommissie heeft deze vraag niet als zodanig in haar onderzoek aan de orde gesteld. In de gesprekken die zij heeft gevoerd, heeft zij overigens geen aanwijzing gekregen voor beantwoording ervan. De Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking is in 2015 op basis van strikte vertrouwelijkheid omgegaan met de aan haar verstrekte informatie. De persoon/personen die in januari 2016 de e-mailwisseling aan *Nieuwsuur* ter beschikking heeft/hebben gesteld, heeft/hebben zich destijds kennelijk niet gemeld bij de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Evenmin hebben ze zich gewend tot de huidige Onderzoekscommissie, toen deze eenmaal was ingesteld, dit niettegenstaande de waarborgen voor de bescherming van ieder die zich tot deze Onderzoekscommissie zou wenden.

Hoor en wederhoor

Op 15 april 2016 zijn de concepten van de hoofdstukken 1 tot en met 8 voor hoor en wederhoor aangeboden aan de opdrachtgever, de minister van Vei-

ligheid en Justitie. Op 16 april 2016 zijn alle bijlagen, met uitzondering van deze bijlage, voor hoor en wederhoor voorgelegd aan de minister van Veiligheid en Justitie. Feitelijk commentaar is verwerkt op 24 april 2016, waarna de Onderzoekscommissie op 26 april 2016 haar onderzoeksrapport heeft vastgesteld.

Archivering
Overeenkomstig artikel 11 lid 1 van het Instellingsbesluit wordt het archief van de Onderzoekscommissie overgedragen aan de opdrachtgever en ondergebracht in het archief van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Spelling
Voor de spelling heeft de Onderzoekscommissie voor zover nodig teruggegrepen op de vijfde, geheel geactualiseerde editie van het *Trouw Schrijfboek*. De Onderzoekscommissie heeft omwille van de leesbaarheid bij de weergave van citaten waar nodig afkortingen voluit geschreven en evidente spelfouten gecorrigeerd.

Alle bij naam genoemde personen heeft de Onderzoekscommissie eerst volledig genoemd: voorletters, titulatuur, academische graden alsmede voor- en achternaam. Vervolgens alleen met achternaam, waarbij in het geval van vrouwen gekozen is voor de toevoeging mevrouw. Bij personen die als verdachte hebben gegolden en veroordeeld zijn is de vermelding van de achternaam beperkt tot de eerste letter gevolgd door een puntteken.

Alle geanonimiseerde personen zijn aangeduid met 'Medewerker' en vervolgens met de afkorting van de organisatie waarvoor ze werkzaam zijn of waren: het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ), het Openbaar Ministerie (OM) en het SSC-ICT (SSC). Ten slotte is aan elke medewerker een nummer toegevoegd. Waar sprake is van slechts een incidenteel voorkomen van medewerkers is volstaan met vermelding van hun functie.

Toetsing
De Onderzoekscommissie heeft het concept-onderzoeksrapport ter toetsing voorgelegd aan professor dr. M.A.P. (Mark) Bovens, hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Utrecht en daarnaast lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Professor Bovens was lid van de klankbordgroep voor de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking. Hem is gevraagd als kritisch meelezer van het onderzoeksrapport te fungeren. Het raadplegen van professor Bovens heeft niet draagvlakverwerving tot doel.

Hij heeft zich op geen enkele wijze aan dit onderzoek gecommitteerd. De Onderzoekscommissie heeft haar eigen conclusies getrokken en heeft het onderzoek uitgevoerd op de van haar gevraagde en verwachte onafhankelijke wijze.

1 *Staatscourant* van 23 februari 2016, Besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie van 12 februari 2016 houdende instelling van een onderzoekscommissie (Instellingsbesluit Commissie-Oosting II)

Bijlage 6
Over de Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie bestaat uit mr. dr. M. (Marten) Oosting, mr. F.G. (Frans) Bauduin en mr. J.W. (Jaap) van den Berge. Zij maakten ook al deel uit van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking (2015).

mr. dr. M. (Marten) Oosting (1943)
De heer Oosting studeerde sociologie en Nederlands recht aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

Van 1970 tot 1978 was hij wetenschappelijk (hoofd)medewerker aan de Technische Hogeschool Twente te Enschede. Van 1978 tot 1 januari 1980 was hij lector en van 1 januari 1980 tot 1 oktober 1987 hoogleraar bestuursrecht en bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen, faculteit der rechtsgeleerdheid.

De heer Oosting bekleedde van 1 oktober 1987 tot 1 oktober 1999 het ambt van Nationale ombudsman. Hij was van 2000 tot 2009 lid van de Raad van State. Aansluitend was hij (in de afdeling advisering van de Raad van State) staatsraad in buitengewone dienst (2009-2010) en staatsraad (2010-2013).

De heer Oosting was onder meer voorzitter van de commissie die de vuurwerkramp in Enschede op 13 mei 2000 onderzocht. In 2014 was hij voorzitter van de Stuurgroep Integriteitsonderzoek Sint Maarten. Hij is thans onder meer voorzitter van de raad van toezicht van het Diakonessenhuis Utrecht/Zeist/Doorn.

Hij is voorzitter van de Onderzoekscommissie.

mr. F.G. (Frans) Bauduin (1946)
De heer Bauduin studeerde rechten in Groningen. Na zijn RAIO-opleiding (1973-1981) was hij vanaf 1981 tot oktober 2012 in diverse functies werkzaam als rechter in en vicepresident van de rechtbank Amsterdam. Zijn werk lag voornamelijk op het terrein van het strafrecht. Daarnaast houdt hij zich bezig met het medisch tuchtrecht. Hij heeft van 1984 tot 1988 gewerkt bij het

toenmalig Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba. In de jaren negentig werkte hij bij het Joegoslavië-tribunaal.

De heer Bauduin is thans werkzaam als raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof Arnhem/Leeuwarden en als rechter-plaatsvervanger in de rechtbank Amsterdam.

mr. J.W. (Jaap) van den Berge (1948)
De heer Van den Berge is raadsheer in de Hoge Raad in buitengewone dienst. Van 1970 tot 1973 was hij wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Leiden, van 1974 tot 1978 adjunct-inspecteur en inspecteur belastingdienst, vanaf 1976 gedetacheerd bij het ministerie van Financiën, van 1979 tot 1984 wetenschappelijk medewerker van de Hoge Raad, van 1984 tot 1987 rechter in de rechtbank Rotterdam, van 1987 tot 1992 raadsheer in het gerechtshof Amsterdam, van 1992 tot 2001 advocaat-generaal bij de Hoge Raad, van 2001 tot 2006 raadsheer in de Hoge Raad, van 2006 tot 2013 vicepresident van de Hoge Raad.

DE ONDERZOEKSCOMMISSIE IS ONDERSTEUND DOOR EEN ONDERZOEKSTEAM.

Dr. H.P.M. (Bert) Kreemers (1955) vervulde de functie van secretaris en onderzoeksmanager van de Onderzoekscommissie. Hij studeerde politieke wetenschappen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en promoveerde op een onderzoek naar de aanschaf van gevechtsvliegtuigen aan de Universiteit Leiden.

Hij vervulde eerder functies als secretaris en onderzoeksmanager voor onderzoeken naar seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (commissie-Deetman), naar het functioneren van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (commissie-Hoekstra), naar de nationalisatie van SNS Reaal (commissie-Frijns/Hoekstra), naar het interne functioneren van de NZa (commissie-Borstlap), naar het gebruik van verzonnen bronnen door een redacteur van het dagblad *Trouw* (commissie-Myjer/Smit) en de strafrechtelijke beslissingen van het Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U. (commissie-Hoekstra).

Mevrouw dr. M.K. (Meyken) Houppermans (1978) studeerde beleidskunde aan de Hogeschool Rotterdam (2000-2004) en sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (2004-2006). Zij promoveerde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op een onderzoek naar de kwaliteit van de beleidsvoorbereiding.

Zij was eerder adjunct-secretaris/plaatsvervangend onderzoeksmanager van de onderzoekscommissie seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk (2010-2014). Zij was plaatsvervangend secretaris en onderzoeksmanager van de Onderzoekscommissie.

Mevrouw A.L. (Sandra) Tammes (1961) is opgeleid aan de Hogere Hotel School in Den Haag. Zij vervulde managementfuncties in het internationale hotelwezen en in de uitzendbranche en is sinds 2001 zelfstandig werkzaam. Zij maakte onder andere deel uit van het onderzoeksteam van de adviescommissie opperbevelhebberschap (commissie-Franssen, 2001-2002), de evaluatiecommissie nationalisatie SNS Reaal (commissie-Frijns/Hoekstra, 2013-2014), de commissie Hulp, erkenning en genoegdoening voor geweld tegen minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk (2014-2015), de onderzoekscommissie intern functioneren NZa (commissie-Borstlap, 2014) en de onderzoekscommissie strafrechtelijke beslissingen Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U. (commissie-Hoekstra, 2015). Zij zorgde voor de planning, coördinatie en procesbewaking van het onderzoek van de Onderzoekscommissie.

Personenregister